म. ग्रं. सं. ठाणें
विषय काव्य
सं. नं. २८...
१८८२

नं. ११८ म. ग्रं. सं. ठाणें ११८

विषय: काव्य
लेखक
सन: १८८२
संग्रहालय क्रमांक: १७०५
पुस्तकाचें नांव: अनेक कविकृत स्फुट अभंग व [illegible]

११

श्री.

अनेककविकृतस्फुटअभंगांचा संग्रह.

हा ग्रंथ
रावजी श्रीधर गोंधळेकर याणीं बहुत यत्नानें
संग्रह करून
पुणें येथें आपल्या जगद्धितेच्छु छापखान्यां-
त छापून प्रसि० के०.

तारीख २८ माहे फेब्रुआरी
सन १८८२ ई.

आवृत्ति १ली.

सन १८६७चा आक्ट २५ प्रमाणें ह्या पुस्तकावर गोंधळेकर
याणीं आपला सर्व प्रकारचा मालकीचा हक्क ठेविला-
आहे.

श्री.

अनेक कवींनीं अनेक विषयांवर केलेल्या स्फुट अभंगांची

अनुक्रमणिका.

पृष्ठ	कवि	विषय	अ० सं०	पृष्ठ	कवि	विषय	सं०
१	नामदेव-	पंढरपुर	१	७	शिवदास-	मायबापमार	३४
१	तुकाराम-	देह	२-३	,,		ब्रह्मज्ञान्या-	
१	मुकुंदराज-	देह	४	,,	तुकाराम-	ची हेलना न	३५
१०	निवृत्ति-	सर्वाधार	५			करणें	
२	तुकाराम-	आत्माराम	६	,,	,,	वेदार्थ संलजा	
२	मुकुंदराज-	योगी	७			णताल	३६
२	तुकाराम-	विदेही	८	,,	,,	कांहीं न करि-	३७
२-३	तुकाराम-	गीता	९-१०			तां मरणें	
,,	जनार्दनस्वा०	नेत्रांत ब्रह्म	११	,,	नामदेव	संसारनिंदा-	३८
,,	ज्ञानदेव-	,,	१२-१३	८	तुकाराम	धनाची प्रौढी	३९
,,	केदार-	हांसूंचें मू० ब्र०	१४-१६	,,	,,	भक्ति दाविणें	४०
४	शेख महमद	सोहं बोध-	१७	,,	,,	संतांची प्रौढी	४१
,,	धोंडी गुंडू-	खूण जाणणें	१८-२१	९	,,	करुणापर	४२-५०
५	तुकाराम-	पाणी	२२	१०-११	,,	ज्ञान बोध	५१
,,	ज्ञानदेव-	सोहंरूप	२३	११-१९	हंसदास-	वैराग्यपर-	५२-९१
,,	तुकाराम-	वेद	२४	१९-२७	,,	भक्तिपर	९२-१३३
,,	,,	संसार न सुटे	२५-२६	२७-३२	,,	करुणापर	१३४-१६०
		हे लबाड		३२-३५	,,	उपदेशपर	१६१-१७७
,,	केदार-	नाकधरू० ब०	२७	३५-३७	,,	शिष्याचें लक्ष	१७८-१९९
६	,,	अंगुष्ठप्र० देव	२८	३७-४४	,,	गुरुमाहात्म्य	२००-२२४
,,	तुकाराम-	बेशरमी	२९	४४	तुकाराम-	करुणापर	२२५-२२६
,,	,,	काया पंढरी	३०	४५	रामदास-	परब्रह्मविचार	२२७
,,	,,	खोटे ब्र० ज्ञानी	३१			सर्व थोतांड	
,,	रामदास-	ब्रह्म पाहणें	३२	४५-५३	रामदास-	सोडून परब्र-	२२८-२३९
७	सिद्धनाथ-	मूळतत्त्व	३३			ह्याला भजावें	

पृष्ठ	कवि.	विषय.	अ.सं.	पृ.	कवि.	विषय.	अ.सं.
५३-५९	रामदास-	नवविधाभ०	२३२-२३७	८७-९०	रामदास	सत्संगतीव कु॰	३३७-
५९-६१	"	वाद-	२३८-२४३			संगती..	३४९
६१-६३	"	रामोपासना	२४४-२४६	९०	"	आत्मनिवेदन	३५०-३५१
६३	"	निर्गुणपर..	२४७	९०..९२	"	हरिभक्ति-	३५२-३६३
६३-६८	"	उपासना..	२४८-२६०	९२-९३	"	एकादशी-	३६४-३६६
६८-७१	"	आत्मस्वरूप	२६१-	९३	"	औषध-	३६७-३६८
		विचार.	२७१	९३-९४	"	झाडणी-	३६९-३७१
७१-७४	"	पंचीकरण-	२७२-२८३	९४	"	अंजन-	३७२
७४-७५	"	अष्टदेह-	२८४	९४-९५	"	प्रतिमापूजा-	३७३-३८२
७५	"	अष्टसृष्टि-	२८५	९५-९६	"	गाणें.. ...	३८३-३८६
"	"	सप्तकंचुक	२८६	९६	।	गुरुशिष्य...	३८७-३८८
"	"	पंचप्रलय	२८७	९६-९७	"	करंटें..	३८९-३९१
७६	"	प्रलय-	२८८	९७-९८	"	देहभजन- ..	३९२-३९७
७६-७७	"	चत्वारदेह	२८९-	९८-९९	"	व्यर्थपंचक-	३९८-४०४
		निरास-	२९२	९९-१००	"	प्रस्ताविकपंच	४०५-४१४
७७	"	उन्मनी-	२९३	१०१-१०२	"	देहअपवित्र-	४१५-४१९
७७	"	अनुभव-	२९४-२९६	१०२	"	तीर्थविधि.. ..	४२०-४२१
७८	"	मायाब्रह्मवि०	२९७-२९९	१०२-१०४	"	शिमगा-	४२२-४२४
७९-७८	"	उपसंहार-	३००-३०५	१०४	"	करंटलक्षण-	४२५-४२६
७८-८१	"	प्रश्नोत्तरें-	३०६-३०९	१०४-१०५	"	विवेक-	४२७-४३०
८१	"	तत्वमसी-	३१०	१०५	"	श्रवणमनन-	४३१-४३२
"	"	केवलव्यतिरे०	३११	१०५-१०८	"	देवाचानिश्चय	४३३-४४४
८१-८३	"	निरूपणम०	३१२-३२०	१०८-११०	"	चत्वारदेव-	४४५-४६२
८३-८५	"	प्रचीतीवअ	३२१-	११०-११२	"	मोक्षश्री-	४६३-४६९
		नुमान-	३२७	११२-११४	"	वैराग्यपर-	४७०-४७७
८५-८६	"	संशयावर-	३२८-३३२	११४-		रामनामाचा	४७८-
८६	"	सद्गुरुमहिमा	३३३-३३६	११५-	"	म. हेमा-....	४८५

अनुक्रमणि०

पृ०	कवि.	विषय.	अभं. संख्या	पृष्ठ.	कवि.	विषय.	अभं. संख्या.
११५-११७	रामदा०	समर्थनिर्या०	४८६-४९१	१३०	,,	ब्राह्मण आचा	
११७-११९	,,	हरिकथा-	४९२-४९९	१३०		रभ्रष्ट झाले	५५६-५५७
११९-१२४	,,	करुणापर	५००-५२६		,,	त्यांचें खंडन.	
१२४-१२५	,,	विवेक-	५२७-५३३	१३०-१३१	,,	विरक्तांस उपदेश	५५८-५६१
१२५-१२६	,,	त्रिविधवैरा०	५३४-५३८		,,	पूर्ण झालात्या	५६२-५६३
		समर्थसांप्र		१३१-१३२		चीं लक्षणें-	
१२६-१३०	,,	दायी गृहस्थां	५३९-५५५				
		चे नित्यनेम		०	०	अनुक्रमणिका समाप्त.	

प्रस्तावना.

या ग्रंथांत नामदेव, तुकाराम, मुकुंदराज, जनार्दन स्वामि व रामदास आदीकरून कित्येक संतांनीं आप आपल्या अनुभवांनीं पूर्णत्वास पावून जगदुद्धारार्थ त्यांणीं आपले उद्गार अभंगबद्ध कवितारूपानें लिहिले यांचा संग्रह फार श्रमानीं आम्ही करून अधिकार परत्वें लोकांस यांचा चांगला उपयोग व्हावा म्हणून छापून प्रसिद्ध केले आहेत. यांतील विषयांचें विवेचन करूं लागल्यास विस्तार फार होईल याजकरितां वाचकांनीं या ग्रंथाची अनुक्रमणिका पहावी म्हणजे समजेल.

हा ग्रंथ मर्मज्ञलोक वाचल्याशिवाय राहणार नाहींत अशी आमची पूर्ण खात्री आहे. हें पुस्तक लोकांस घेण्यास सुलभ व्हावें म्हणून याची किंमत १ रु० व टपालखर्च ८३ ठेविली आहे. याचा खप चांगला झाल्यास आह्मांस दुसरा भाग छापण्यास उमेद येईल. तारीख २८ फेब्रुआरी १८८२ इ.

सूचना.

या पुस्तकांतील ७७ पृष्ठापुढें ७९ व त्यापुढें ७८ आणि मग ८० पृष्ठ वाचावें.

रावजी श्रीधर गोंधळेकर.

श्री

खशयनीं पहल्लक कवींनीं अनेक विषयांवर केलेल्या

स्फुट अभंगांचा संग्रह.

श्रीगणेशायनमः॥ ॥आधिंरचिलीपंढरी मगवैकुंठनगरी १ जेव्हां नव्हतेंचराचर तैंहोतेंपंढरपुर २ जेव्हांनव्हतीगोदागंगा तेव्हांहोती-चंद्रभागा ३ चंद्रभागेचेतटीं धन्यपंढरीगोमटी ४ नासिलियाभूमं-डळ उरेपंढरिमंडळ ५ असेसुदर्शनावरी ह्मणूनीअविनाशीपंढरी ६ नामाह्मणेबाश्रीहरी तेम्यादेखीलीपंढरी ७

अभंग २

पाहेंबापंढरीआपुलियाडोळा सुखाचासोहळापाहेंबापा १ सांवळें तें ब्रह्मसुनीळतेंब्रह्म बिंदुलेंतेंब्रह्मपाहेंडोळां २ अर्धचंद्राकारवीटतेसा जीरी विठ्ठलत्यावरीउभाअसे ३ तुकाह्मणेऐसीपंढरिउमगा नाहीं-तरीशिमगासर्वकाळ ४

अभंग ३

तुझादेवतुजपाशीं परितूंजागाचुकलासी १ पाहेंपाहेंउघडीं डोळा ज्या-चादेवत्याजवळा २ देव पानीयाचे आंत उघडादिसतोधादांत ३ तुका ह्मणे ऐशीमात करूनदाविलनोचिसंत ४

अभंग ४

दृष्टीचेंजें अग्रशून्याचेंजेंसार तेंचिदृशवें द्वार पाहें बापा १ कमळाचातंतुजैसाकुमुदिनी वरितोप्रकाशेपुष्पजैसा २ तेथेंमधुकर निस्यखेळे आत्मा पाहातांसूक्ष्मअतिलीन ३ लीनहोउनीयांभुंगीयेचेपरि जिंतावि वोवरि अतिगुढ ४ आनंदाआनंद अवघागोविंद ह्मणेमुकुंदराजशब्द-भिन्न ५

अभंग ५

महीनव्हे पावकवायुनव्हेउदक नभासीव्यापकतेंकायगेबाई १ स्थूळ लिंगकारणनिहींसीनिराळें प्रणवावेगळेंतें कायगेबाई २ जळलींचअ सेतर्कासीनभासे तेजाविणप्रकाशेतें कायगेबाई ३ सर्वाभूतींकोंदलेंसर्वभरूनिराहिलें निवृत्तिमनींसंचरलें तेंकायगेबाई ४

अभं·संख्या

अभंग ६

अनंतब्रह्मांडें जयाचे ऊदरीं तोमाझे अंतरीं आत्माराम १ देऊळांत देवांत देऊळ शोधूनपाहें मूळ कैसें आहे २ मुळ पाहूं जातां मूळचि आपण ऐशी आहे खुण अनुभवाची ३ तुकाह्मणे ऐसें बाबाजिनें केलें अढळ बैसविलें निजपदीं ४

अभंग ७

मेलीयाचें सुख जीताचि भोगितो धन्य तोची एक त्रिभुवनीं १ मेलियाचें लग्न जीतचि लाविलें बोहलें घातलें मंडपावरी २ मोक्षाचा मंडप घातला गगनीं अनुहातध्वनि वाजंत्रांची ३ येरीदेह भोगी मुक्तीचा सोहळा उकविलें काळातकाळचि ४ मुकुंदराज ह्मणे तेथें निजरूप आहे उन्मनिसी पाहें भोगीतसे ५

अभंग ८

नरितें तुज नाहीं ठावें जेणें अंगीं ब्रह्म व्हावें १ जरि तूं झालासी पंडित करिसी शब्दाचें खंडिन २ गासी तानमानप्रबंद दाविसि हावभावछंद ३ करिसी वर्णाश्रम चोखा नरितूं पावसी उत्तमलोका ४ तुकाह्मणे असोनि देही संतझाले ते विदेही ५

अभंग ९

प्रथम श्लोकीं गीता विष्णुमुखें झाली त्याणें उपदेशिली ब्रह्मदेवा १ त्याणें त्या श्लोकाचे अर्थ केले चारी नारदाश्रवणरंध्रीं सांगीतले २ त्याणें चतुर्थाचें करूनी सप्तक व्यासालागीं देख निरोपिलें ३ त्याणें व्यासस कार्चे करूनी सातशत तुकाह्मणे मात पुराणींची ४

अभंग १०

धन्य धन्य देवि गीता आदिमाया वेदमाता जाणेल जो या अर्था धन्य मातापीतर १ एक श्लोक अथवा चरण अर्थ अनुभव आंगीं बाणे मग मोक्षाचें साधन नलगे कांहीं करावें २ एका चरणाचा अर्थ मुनि वसिष्ठ जाणत हृदय करोनियां स्वस्थ ब्रह्मपद पावला ३ एका चरणाचा अर्थ राजा जनक जाणत मग विदेहाची मात येऊनि आंगीं ठसावे ४ एका चरणाचा अर्थ मुनि जमदग्नी जाणत मग शांतीच्या सदनांत स

खशयनीं पहुडला ५ एकाचरणाचा अर्थ पंडुपुत्र होजाणत करावया निक्षेत्र शत्रुमित्रसमवेत ६ अर्जुननरनारायण हेतंवसिद्धसाधकजाण करावयादुष्टनिर्दाळण तुकाह्मणेअवतरले ७

अभंग ११

नेत्रींची बाहूली वरक्तरुपझाली पाह्मतां सोहंमेळीं चिदानंद १ अर्धमात्राजाणनेंनीच प्रमाण मसूरहावर्णपाहातेथें २ सुषुम्नाकुंडलिनी कासयासी भ्रांती नयनींचनिश्चिती बिंदुरूप ३ सर्वगत डोळा त्रिजगामाझारी जगाचीयाहरिडोळियांमाजी ४ दारवविसंपूर्ण स्वामिजनार्दन एकाएकींपण तयाठाई ५

अभंग १२

दृष्टीमाजी लखलखित देखीलें अव्यक्त ओतिलें तेजाकार १ तें रूपसांवळें स्वरूप बिंदुलें मगमनचीवालें तयामाजी २ अणुरेणु ऐसें बोलतिसंतजन परिब्रह्मांडपूर्ण तयाचे पोटीं ३ निवृत्तिप्रसादें ज्ञानदेवह्मणे जगदेखेपरिनेणे अनुभवाचीण ४

अभंग १३

पांढरातो डोळा तें लिंग केवळ कारणा बुबुळ पाहेंबापा मसूरेयेवढें तें महाकारण सांवळें चिद्घन तयावरी २ चैतन्यलखलखी अणुरेणुयेवढी ज्योती योगीडोळां पाहातीलक्ष तेथें ३ ज्ञानदेवह्मणे कुशोळाचें अग्र तें रूपसुंदरबीठोबाचें ४

अभंग १४

कायबोलावें जनांत हांसूयेतें कीं मनांत १ ह्मणुनि बोधकीजे मना धुंडिहासूं चें ठीकाणा २ करूनि आखुनिठेवी मनीं हांसूं पाहे धुंडाळुनि ३ केदारसांगे ऐशी खुण दशवेद्वारीं छिन्नभिन्न ४

अभंग १५

सद्गुरु कृपेचीखुणभारी शब्दरसनेविणन्यारी १ तीहीं त्रिगुणाचें मूळ पंचभूतांचा कल्लोळ २ ॐपासूनि त्याचें मूळ तें चिब्रह्म हें निर्मळ ३ साही शास्त्रांला उमगेना अठरापूराणें शिणलीं जाणा ४ केदारह्मणे हीखुण रुद्रनाथें दिधलीजाण ५

अभंग १६

शून्याविण भरलें पाणी विश्वबीजाची ही खाणी १ ज्याचे आंगीं सायुज्य- ता विश्वबीजाची ही सत्ता २ तेथें तुर्येला ओळखावें तुर्या सांडुनी पाणी प्यावें ३ तुह्मी असत्य मानाल स्थूलब्रह्मांड नासेल ४ केदार ह्मणे पा णी प्यालों रुद्रनाथचरणीं ध्यालों ५

अभंग १७

मागें शून्य पुढें शून्य तेथें कैंचें पापपुण्य १ काळकंठू आनंदाचा मुखीं घोष हरिनामाचा २ जनीं वनीं अवघा देव त्याविण दुजा नाहीं ठाव ३- शेख महंमद सोहं बोध हरला भेद झाला सिद्ध ४

अभंग १८

उपजतें शरीर न उपजे आपण ऐसी जाणे खुण तोची योगी १ वाढतें श रीर न वाढे आपण ऐसी जाणे खुण तोची योगी २ मरतें शरीर न मरे- आपण ऐसी जाणे खुण तोची योगी ३ धोंडी गुंडु ह्मणे दृश्य तें अदृश्य ऐसी जाणे खुण तोची योगी ४

अभंग १९

हात करी चोरी फटके पाठीवरी कुसंगाचा लाभ पदरीं पडे १ शिस्न करी कर्म शिरासीं छेदन संगति महिमान ऐसें आहे २ शेत करी रक्षी शेत- खाती पक्षी टोले बसती वृक्षीं निरपराधें ३ धोंडी गुंडु ह्मणे जळो कुसं गति तात्काळ ची जाती अधोगती ४

अभंग २०

नैसा नव्हे आमुचा देव गुरुकृपेचा अनुभव १ देव अंधारीं गमावे दीवा- लागल्यावर गावे २ देव कवाडा नेकोंडे दिसनाहें त्यानें तोंड ३ धोंडी गुं डुराम ह्मणे ऐसें देव भक्तपण ४

अभंग २१

जगीं पाहातां अवघा देव त्याविण दुजा नाहीं ठाव १ अहो स्वर्णाच्या कनका कनक पुसे एकमेका २ जळावरिल तरंग येती जळाचिया आं गें ३ घृताचिया कणिका घृत पुसे एकमेका ४ धोंडी गुंडु रामदास मुखीं पदर लावून हांस ५

अभंग २२.

पाणी हाले पाणी डोले पाण्याविण कैंचें चाले १ मागें पाणी पुढें पाणी चाले पाण्याचे मधुनी २ वर पाणी खालीं पाणी पाहें अंतरिं शोधुनी ३ तुका झाला असे पाणी मत्स्य डोलतो जीवनीं ४

अभंग २३.

डोळ्याची बाहुली डोळ्यानें देखिली हांसुंजी लागली बाईयानो १ स्वरूपहें सोहं दीसतें आधारीं आत्मा सेजेवरी सोहंरूप २ उघडलीं पातीं विठ्ठल पाहीला ज्ञानदेव ध्याला देखोनियां ३

अभंग २४

वेदाचीं अक्षरें ब्राह्मणें घोकावीं आह्मी नऐकावीं श्रवणींतीं १ वेद आह्मावरी रुसोनियां गेला आह्मीं त्याच्या बाला धरिला कंठीं २ वेदा देवाचे निद्रेंत जन्मला आह्मीं जागृतीला होतों तेथें ३ तुका ह्मणे वेद स्वप्नीचें चेईलें तें काय येईल जागृतीसी ४

अभंग २५.

प्रपंचानें कोणा लागीं हो धरिलें सांगावें वहिलें मजपासीं १ मग तुह्मीं आह्मीं मारूं प्रपंचासीं घालुं दुरदेशीं नेवोनियां २ तुमचें आमुचें नाईकेल जरी देवाचिये द्वारीं बंदी घालूं ३ संसार स्फटेना त्या गोष्टील बाड तुका ह्मणे धड ऐसें ह्मणती ४

अभंग २६.

संसार स्फटेना ऐसें कां ह्मणसी कायतो आंगासी जडला असे १ मुख्य तुज आधीं आशाही स्फटेना तोंवरी यातना चुके कैसी २ आशा मारोनियां जयवंत व्हावें तेव्हांचि निघावें सर्वांतुनि ३ तुका ह्मणे बोल न मानिसी साचे तरी माझ्या बाचें काय वेंचे ४

अभंग २७.

नाना मुद्रांचें साधन नितुके नाशिवंत जाण १ ऐसें कोणी विचारीना देह अमर कीं नासे जाणा २ नाना ठेवणी सांभाळिती नाक धरुनि बैसति ३ जैसी बक ध्यानाची मति रूपेविण झाली माती ४ केदार ह्मणे रूपेवीण जों जों करणें तों तों शीण ५

अभंग २८.

पंचायतन ठेवा ह्रदय अधिष्ठानीं अंगुष्ठप्रमाण देव आहे १ तेंचि माझें रूप दाखविलें डोळां त्या गुरुकृपाळा चुनराई २ माझिये चि घरीं झाली होती चोरी तेही महाद्वारीं डोळीयांचे ३ गुप्त ना प्रगट प्रगट ना गुप्त चाकाटलें चित्त बुद्धबोधाचें ४

अभंग २९

झालों मी शिंदळ फेडिला कांसोटा चुनाम नगटा ल्यावा कोणी १ त्रिकुटाचे वाटे मांडिलें दुकान कोणी नरी बोल ठेवा मज २ ब्राह्मणाची रांड सांदीचें खापर तिसी अलंकार काय होय ३ तुका ह्मणे आह्मी झालों बेशरामी पाठीस शरम बांधीयेली ४.

अभंग ३०

काया हे पंढरी प्रेम पुंडलीक सत्रावी सन्मुख चंद्रभागा १ परातेचि वीट आत्मा पंढरिनाथ जेथ पाहें तेथ ठसावला २ शांति क्षमा दोनी राई रखुमीणी विराजती दोनी दोहीं कडे ३ विवेक वैराग्य गरुड हनुमंत जोडूनियां हात पुढें उभे ४ तुका ह्मणे नित्य पांडुरंगा भेटी झालीं असे बुटीचारी देहीं ५

अभंग ३१.

घरोघरीं अवघे झाले ब्रह्मज्ञानी तेथें मी अज्ञानी काय वर्णूं १ लोकासीं सांगती सोडावा संसार आपुला विचार न करिती २ दहा पांच ओंव्या पाठ करुनियां ज्ञानी ह्मणोनियां जगीं बोंब ३ कवडिसाठीं देती भांडोनियां प्राण तोंडीं ब्रह्मज्ञान बोलताती ४ तुका ह्मणे ऐसें ब्रह्मज्ञान कांहीं वाटेवरी नाहीं पडीयेलें ५

अभंग ३२

स्थूल देह सूक्ष्म आणी तें कारण त्यावरी तें जाण महाकारण १ तेथें नारी उभी तेथें अर्धमात्रा जगाचें हें सुत्र नाचविति २ टेंकावरी टेंका उभवुनि फ्कज रक्त श्वेत सहज विलोकावें ३ श्यामनील तेथें विराजत देख सन्मुख चिस्क्रम पाहें डोळां ४ रामदास ह्मणे यापरतें जाणणें उरलें नाहीं पाह्राणें चराचरीं ५

अभंग ३३.

बहुतकासया बोलावें मूळतत्व तें शोधावें १ मस्करेएवढें बिंदुलें त्यां-
तत्रिभुवनकोंदलें २ हरिहरब्रह्मयांच्यामुर्ती बिंदुल्यांत येतीजाती ३
मूळतत्वएक आंत चोजविलें सिद्धनाथें ४

अभंग ३४

मायबापदोन्हीजीवेंचिमारावे चरणवंदावे बायकोचे १ बहिणभावा
सीं लग्न जें लावावें भजनकरावेंगाढवाचें २ गायीसी मारावें रंभेसीं-
त्यजावें तरिंच पावावें ब्रह्मसुख ३ शिवदास ह्मणे ऐसें जरी घडे परब्र-
ह्म रोकडें हातां चढे ४.

अभंग ३५

कोणी ब्रह्मज्ञानी न ह्मणावा सान सलगीचा ह्मणोन हेळूं नये १ [illegible]
नस्फुलिंग होऊं कां दावाग्नी चेतल्या इंधन जाळूं णहे २ तुका ह्मणे मार्था
वा हातीं रवापर आंत आहे सार नवनीत ३.

अभंग ३६.

वेदांचा तो अर्थ संतांस चि ठावा येरानीं वाहावा भारमात्र १ जेविल्या
ची भूक उपासी तो नेणे भारवाहे दुणे मजुरीचा २ उत्पत्तिपाळण सं-
हाराचें बीज जाणावें निजगुज त्याचे हातीं ३ तुका ह्मणे आतां सांपडलें
मूळ आपण सकळ हाता आलें. ४

अभंग ३७.

घरवाडा तो राहीला प्राणी एकटाची गेला १ काया स्मशानीं घातली क-
न्यापुत्र मुरडलीं २ इष्टमित्र आणि सांगाती आपुलाल्या घरा जाती ३
तुका ह्मणे प्राणी मेले कांहीं सार्थक नाहीं केलें ४

अभंग ३८

जळीं बुडबुडे देखतां देखतां क्षण न लगतां दिसे नाति १ तैसा हा संसार पा-
हातां पाहातां अंतकाळीं हाता काय नाहीं २ गारुडीयाचा खेळ दीसे
क्षणभरी तैसा हा संसार दिसे खरा ३ नामा ह्मणे येथें कांहीं नसे बरें
क्षणाचें हें खरें सर्व आहे ५

अभंग ३९

धनवंतालागीं सर्वमानिताहेजगीं १ पितामातासेवकजन सर्वमानितीवचन २ जंवमोठाचालेधंदा तंवबहीणह्मणेदादा ३ सदांशृंगारभूषणें कांतालवेबहुमानें ४ तुकाह्मणे धन भाग्य अशाश्वतजाण ५

अभंग ४०.

होऊनिजंगमविभ्रतिलाविति, शंखवाजविती घरोघरीं १ शिवाचेनिसिनें निर्थातें सेविनी घंटावाजविनीपोटासाठीं २ तुकाह्मणेत्यांलानाहीं शिवभक्ति व्यापारकरितीसंसाराचा ३

अभंग ४१.

फिरंगतरवारलोखंडाचे विळे परितेनिराळेगुणमोलें १ पायरिप्रतिमाएकनिपाषाण परितेंमहीमानवेगळेंची २ तैसेंएकबापाचंदनाचेंझाड परिमळें केंवाडमोलतया ३ तुकाह्मणेतैसीसंतजनासरि आपीकाचीउरीकायतेथें. ४

अभंग ४२.

भेटीची आवडीउतावीळमन लागलेंसेंध्यानजीवींजीवा १ आतां आवडीचा पुरवावा सोहळा येऊनगोपाळाभेटीदेई २ नेत्रउन्मळीतराहातीतटस्थ गंगा अश्रुपातवाहातसे ३ तुकाह्मणेआतां करींसाचपणा मुखींच्यावचना आपुलीया ४

अभंग ४३.

कांरेमाझातुजनयेकळवळा असूनि जवळ ह्रदयस्थ १ अगानारायणा निष्ठुरनिर्गुणा केलाशोकनेणाकंठस्फुट २ कांहो देवाचिंतनपावेविश्रांति इंद्रियांचीगतिखुंटेचिना ३ तुकाह्मणेकायधरियेलाकोप काय माझेंपापसरलें नाहीं ४

अभंग ४४

मीतोदीनाहुनिदीन माझातुज अभिमान १ देवा आलोंशरणागत माझें करावेंस्वहीत २ दीनानाथकृपाळुवा सांभाळावें आपुल्यानावा ३ तुकाह्मणे मीतोदोषी महापातकांचाराशी ४

अभंग ४५.

जैसातैसानरी तुजशरणागतहरी १ आतांनपाहिजे केलें ब्रीद-

लटीकें आपुलें ॥ २॥ शद्रू ह्मणविनों चित्त ॥ परिह्मणविनोंभक्त ॥ ३॥ मजकोयापुसेरंका ॥ तुझेंनामसांगेतुका ॥ ४॥

अभंग ४६.

गळीतझालीकाया ॥ माझेंलळीनपंदरिराया ॥ १॥ आलें अवसानापासीं ॥ रूपराहीलेंमानसीं ॥ २॥ पूर्णवाहीलाकळस ॥ तेथेंस्थिरावलारस ॥ ३॥ तुकाह्मणेगानांगीन ॥ आलेंसामोरें संचीन ॥ ४॥

अभंग ४७.

आतां नहोईउदास॥माझीपुरवावी आस ॥ १॥ ऐकेंऐकें नारायणा॥माझिपरिसा विज्ञापना ॥ २॥ मायबापबंधुजन ॥ तूंचिसोईरासज्जन॥ ३॥ तुकाह्मणेतुजविरहित ॥ कोणकरीलमाझें हित ॥ ४॥

अभंग ४८.

धांवघालींमाझे आई ॥ आतांपाहातोसीकाई ॥ १॥ झालों वियोगेंहिंपुटी धीरनाहीं माझ्यापोटीं ॥ २॥ देवा करावेंशीतळ ॥ बहुसालीहळहळ ॥ ३॥ तुकाह्मणे माझे आई ॥ करठेविनमी पायीं ॥ ४॥

अभंग ४९.

नामघेतां वांयांगेला ॥ ऐसाकोणी आईकीला ॥ १॥ सांगा विनविनों तुह्मासी ॥ संतमहंतसिद्धऋषी ॥ २॥ नामेंतरले नाहींकोण ॥ ऐसेद्यावे नीवडुन ॥ ३॥ माझ्यासलगीच्याउत्तरा ॥ तुकाह्मणेक्षमाकरा ॥ ४॥

अभंग ५०.

असोआतांकीती ॥ तुजयावेंकाकुळती ॥ १॥ माझेंप्रारब्धहेंगाढें ॥ तूंबापूडें नयापुढें॥ २॥ सोडवीन आतां॥ बिरुदें तुझीं पंदरिनाथा ॥ ३॥ तुकाह्मणे बळी ॥ तोगातवाचे कानगिळी ॥ ४॥

ज्ञानबोध.

अभंग ५१.

मूळशोधावें आपुलें ॥ एकासद्गुरुच्याबोलें ॥ १॥ मुळापासूनिविस्तार ॥ कोठेंझाला तो ॐ कार ॥ २॥ कोठें प्राणीवाहतो ॥ कोण अजपाचाळवितो ॥ ३॥ अहो इडा आणीपिंगळा ॥ तिसरीनी सुषुम्नाबाळा ॥ ४॥ अहोचंद्रसूर्यदोन ॥ यांचें कोणनेंठीकाण ॥ ५॥ अर्धमात्राजीवशिव ॥-

कोठेंरा हातीपाहाहो ॥ ६॥ च्यारि शरुन्यें चारि देह ॥ यांचें ठिकाण कोण- आहे ॥ ७॥ च्यारि वाच्या कोणे ठायीं ॥ यांसी शोधुनियां पाहीं ॥ ८॥ बारा आणी च्यारी सोळा ॥ सत्रावी तीजीवन कळा ॥ ९॥ षडाक्षरी मंत्रराज ॥ कोण अक्षर कोण बीज ॥ १०॥ अक्षरें कोणतीं ह्मणावीं ॥ याचि नामें सांगुन द्यावीं ॥ ११ ॥ पन्मासांचा केला लेखा ॥ दोनि राहिल्या मातृका ॥ १२॥ तेंतर संतांचें निजगुज ॥ कोठें राहे सोहं बीज ॥ १३॥ अक्षरें कोणतीं ह्मणावीं ॥ यांचीं नामें सांगुन द्यावीं ॥ १४॥ कोठें चंद्रभुवन ॥ कोणमेरूचें ठीकाण ॥ १५॥ सप्तपाताळें कोणतीं ॥ एकवीस स्वर्गांची गणती ॥ १६॥ अहो- पृथिवीची गणती ॥ पाहावी शोधुनि देहांत ॥ १७॥ आकाशाचा वारा किती ॥ याचि करावी गणती ॥ १८॥ किती पर्जन्याच्या धारा ॥ वाहाती सप्त- ही सागरा ॥ १९॥ नवनाडी कुंडलीनी ॥ वाहे सत्रावीचें पाणी ॥ २०॥ तत्व झाडा कैसा आहे ॥ हा तो शोधोनी यां पाहें ॥ २१॥ कोठें अनुहात गजर ॥ वाजे दशवें धुतर ॥ २२॥ अहो पंधरा द्वारें वाटे ॥ कवणें ठायीं बाहात्तर- कोठें ॥ २३॥ कोठें अष्टधा कमळ ॥ कोठें मणीपुराचा खेळ ॥ २४॥ च्यारी मु- क्तीचें ठीकाण ॥ देहामध्यें कोठें कोण ॥ २५॥ चारी मुद्रा शोधुनि पाहीं ॥ अ लक्ष लक्षुनियां घेई ॥ २६॥ त्रिपद शोध कैसा केला ॥ हा तो पाहिजे कळ- ला ॥ २७॥ अहो त्रिपदा गायत्रीचा ॥ सांग चौथा पाय कैंचा ॥ २८॥ सच्चि दानंद कोण हें ॥ त्याचें रूप शोधुन पाहें ॥ २९॥ तीन मार्ग ते जाणावे ॥ का शीवासी ते ह्मणावे ॥ ३०॥ सोहं धारणा कोणती ॥ तीही जाणावी निरू- ति ॥ ३१॥ अहो मायेचें रूप काय ॥ ऐसें शोधूनियां पाहें ॥ ३२॥ अविद्ये- चें कैसें काय ॥ रूप कैसें तें हो आहे ॥ ३३॥ ब्रह्मींचें रूप काय ॥ कळलें ध- न्य त्याची माय ॥ ३४॥ देह पूर्वी कोण होता ॥ देह पडल्या कोठें जातो ॥ ३५॥ जीवशिवाचें कैसें काय ॥ रूप कैसें तें हो आहे ॥ ३६॥ तुर्या ह्मणावी कशा- ला ॥ कळली पाहिजे ज्याची त्याला ॥ ३७॥ अष्टधा प्रकृति जाहाली ॥ ते- ही पाहिजे कळली ॥ ३८॥ पांच तत्वें पंचविस गुण ॥ हें करावें निरसन ॥ ३९॥ स्वप्न देखे मिथ्या होय ॥ वीर्य खळल्या खळों राहे ॥ ४०॥ कर्म इंद्रि यांची गणती ॥ ज्ञान इंद्रियें जाणती ॥ ४१॥ पंच विसावें अंतःकरण ॥ दश वायु दश प्राण ४२ अविद्येचें निरसन ॥ पिंड ब्रह्मांड आहे कीं पाण ॥ ४३

पं. ३१०-१

बारासोळा असती कळा ॥ त्या तो जाणा व्यास कळा ॥ ४४ ॥ अहो-ॐकाराचें बीज ॥ हें तो कळलें पाहिजे ॥ ४५ ॥ चौदा चक्रांचा उभारा ॥-ह्या तो कळला पाहीजे सारा ॥ ४६ ॥ अनुभवाच्या भूमिका च्यारी ॥ कळ-ल्या पाहीजे निर्धारी ॥ ४७ ॥ योग अष्टांग साधन ॥ कळलें पाहिजे तें को-ण ॥ ४८ ॥ कैसें षड्चक्र भेदुन ॥ सहस्त्रदळीं केलें पेणें ॥ ४९ ॥ अष्टपुरां चें दहन केलें ॥ षड्वैरी निर्दाळीले ॥ ५० ॥ भगवंताचें कैसें काय ॥ स्वरूप शोधुनियां पाहे ॥ ५१ ॥ स्वरूप पाहाव यासी गेला ॥ देह आपणा स्वयंभ-झाला ॥ ५२ ॥ षड्गुणईश्वराचे ॥ ते हि झाला आपणाची ॥ ५३ ॥ कैसा मस्तका त्याग केला ॥ फेरा चौऱ्यांशींचा चुकला ॥ ५४ ॥ आहे दृश्य माया जाति ॥ निरसुनी ब्रह्म होती ॥ ५५ ॥ कैसें अधऊर्ध्व केलें ॥ कैसें शीत उ-ष्ण गेलें ॥ ५६ ॥ कैसी भूक तान गेली ॥ कुंडलिनी चेतविली ॥ ५७ ॥ सो हं धारणा कोणती ॥ तिही जाणावी निरुति ॥ ५८ ॥ कैसें मन स्थीर केलें ॥ कैसें चंचळ निश्चळ झालें ॥ ५९ ॥ डोळे उफराटे लाविले ॥ शून्य भेदुनि निःशून्य जाले ॥ ६० ॥ निर्विकल्पसमाधीची ॥ सांग धारणा तीकैं ची ॥ ६१ ॥ पाहा संसा र तो कोण ॥ त्यासीं घ्यावें ओळखून ॥ ६२ ॥ जाणे सद्गुरूचा बाळ ॥ इतरांसी तें ना कळे ॥ ६३ ॥ इतुकें शोध करून घेतां ॥ सायुज्यपद येईल हाता ॥ ६४ ॥ मुळापासूनि विस्तार ॥ सांगीतला थोडा फार ॥ ६५ ॥ तुका ह्मणे ज्ञानबो-ध ॥ गुरुरूपें व्हाल सिद्ध ॥ ६६ ॥

इति ज्ञानबोध समाप्त

वैराग्यपर.

अभंग. ५२

मना तुझें मूळ ब्रह्म सच्चिद्घन ॥ झालें विस्मरण तुज त्याचें ॥ १ ॥ आत्मया सां डूनि देहा मी धरिलें ॥ तुज अंतरलें सुख तूझें ॥ २ ॥ तुलटतां जळीं जळ मी ना तृप्ति ॥ होयी ना कल्पांतीं यत्नें नाना ॥ ३ ॥ हंसदास ह्मणे यत्न फिरे मना ॥ ह्मणतां यातना मी मी देह ॥ ४ ॥

अभंग. ५३

देह हा आपण ना नव्हे आपुला ॥ बोलिली या बोला विचारावें ॥ १ ॥ पाहें

तुझी सत्ता नाहीं गा यावरी ॥ काळाची मरारी येतां कळे ॥ २॥ काळाचें भातुक तापाचा हा राशी ॥ व्यर्थ मी मी त्यासी ह्मणशी बा ॥ ३॥ हंसदासह्मणे नरदेहा यावें ॥ जीवन्मुक्त व्हावें तरी धन्य ॥ ४॥

अभंग ५४.

देह हा पाहतां अति अमंगळ ॥ अवघा विटाळ आकारला ॥ १॥ पितरांचें रेत एकत्र जाहालें ॥ कर्मे निपजलें देह त्याचें ॥ २॥ अशुद्धा रेताची केवळ गांठोडी ॥ मी मी देह जोडी कामानये ॥ ३॥ हंसदासह्मणे मी देह करीशी ॥ दुःख निपावशी अनिवार ॥ ४॥

अभंग ५५.

विटाळाचा देह विटाळीं जन्मला ॥ विटाळ विझाला मृत्युकाळीं ॥ १॥ आदीं अंतीं देह सर्वस्वें ओंवळा ॥ कैसा रे सोंवळा मध्यें झाला ॥ २॥ विटाळाचा देह अशुद्धाचा राशी ॥ मीपणें भोगिशी व्यर्थ दुःख ॥ ३॥ हंसदासह्मणे मीमी देहसांडीं ॥ ब्रह्मरसीं बुडी देरे मना ॥ ४॥

अभंग ५६

दुजियाचा मळ अति अमंगळ ॥ जाहला निरवळ देह त्याचा ॥ १॥ केवी तो तूं होशी सांगें बा साचार ॥ घरधनी घर होय कायी ॥ २॥ ह्मणोनि तूं देहे नोहेशी निश्चय ॥ सांगे वेदराय पूजऐसें ॥ ३॥ हंसदासह्मणे अवज्ञा करीशी ॥ तरी तूं पावशी यमदंड ॥ ४॥

अभंग ५७

मातेच्या अशुद्धा स्त्राव होय जेव्हां ॥ विटाळ हा तेव्हां वेद आज्ञा ॥ १॥ वेद उक्त असे भृणुहत्या जनीं ॥ पितृरेता हानि व्यर्थ होतां ॥ २॥ ऐसें रक्त रेत बहु अमंगळ ॥ देह त्याचें फळ तूं जगवें ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे मीमी त्या करिशी ॥ धिक्कार तूं जशी निलाजऱ्या ॥ ४॥

अभंग ५८.

मातेचें शोणित पितियाचें रेत ॥ योनीं मिसळत जननीच्या ॥ १॥ तेव्हां आपुलीया पूर्वकर्मापरि ॥ गर्भ हा उदरीं पडतसे ॥ २॥ मळमूत्रादिकीं बुडोनियां पाहे ॥ अधोमुख राहे दैन्यवाणा ॥ ३॥ हंसदासह्मणे कष्टते धवांचे ॥ आठवी असाचे तूं निमना ॥ ४॥

अभंग ५९.

माताजठराग्नी ॥ गर्भउकडे निशिदिनी ॥ १॥ माजीतडतडांनोहिनी- ॥ जंतकिडे त्यावरुती ॥ २॥ क्षारादि झोंबत ॥ खायमानागर्भापत ॥ ३ ॥ हंसदासह्मणे मना ॥ आठवावी ते यातना ॥ ४॥

अभंग ६०.

मळादिकरक्तकीडेआणिजंत ॥ भरलेनिश्चितजयाठायां ॥ १॥ तेथेंनव मास तुवांकेलीवस्ती ॥ भोगिल्याविपत्ति अनिवार ॥ २॥ जननी उदरींमो दकाचे परी ॥ कष्टलाशी भारीउकडतां ॥ ३॥ त्वचेवीण अंग कोमळ मासा चें ॥ उकडलेंसाचें आठवींतें ॥ ४॥ नाकीं तोंडींमास कोंडियेला श्वास ॥ बहूका सावीस जाहलासी ॥ ५॥ हंसदासह्मणे तेव्हां त्वांवचन ॥ दिलें आठवण क- रींत्याची ॥ ६॥

अभंग ६१.

अगा देवराया अनाथाच्यानाथा ॥ जरीमज आतां सोडविशी ॥ १॥ तरीमी येथून सूटतांचि क्षणीं ॥ चुकवीन योनिवेरझारा ॥ २॥ नको नको संग मातापि तरांचा ॥ नकोयास्थानाचायोगपुन्हा ॥ ३॥ हंसदासह्मणेबहुदुखवला ॥ तेणे विरागला गर्भवासा ॥ ४॥

अभंग ६२.

देह हा असारजाणोनियांमना ॥ कीजेविचारणास्वरूपाची ॥ १॥ पोटींजंत- कीडे नाकांतमेकुडें ॥ डोळियाचिपडें निघताती ॥ २॥ कानामाजी मळ मुखीं वाहेलाळ ॥ पितां शुद्धजळमूत्रघडे ॥ ३॥ मिष्टान्नभक्षितां विष्टाकींवमन ॥ मीमीत्या ह्मणून ह्मणशी केवीं ॥ ४ ॥ हंसदासह्मणे मीदेहह्मणतां ॥ तूजब्र ह्महत्यामहादोष ॥ ५॥

अभंग ६३.

फासयाचीकांना अवघें हाडमास ॥ मनाबहुवस विचारींपां ॥ १॥ कामागा र तरीघरकीं मुत्राचें ॥ आगरघाणीचें केवळहें ॥ २॥ तयासाठीं कैसा होतो- शीव्याकुळ ॥ वाटतें नवल हेंचिमज ॥ ३॥ हंसदासह्मणे देह हासांगातीं ॥ नाहींरे युवतीकैंचीतुझी ॥ ४॥

अभंग ६४.

तुझी सत्ता नाहीं गायावरी ॥ काळाची भरारी येतां कळे ॥ २॥ काळाचें भातुक नापाचा ह्याराशी ॥ व्यर्थ मीमी त्यासी ह्मण शी बा ॥ ३॥ हंसदासह्मणे नरदेहा यावें ॥ जीवन्मुक्त व्हावें तरी धन्य ॥ ४॥

अभंग ५४.

देह हा पाहतां अति अमंगळ ॥ अवघा विटाळ आकारला ॥ १॥ पितरांचें रेत एकत्र जाहालें ॥ कर्मे निपजलें देह त्याचें ॥ २॥ अशुद्धा रेताची केवळ गांठोडी ॥ मीमी देह जोडी कामानये ॥ ३॥ हंसदासह्मणे मी देह करीशी ॥ दुःख निपावशी अनिवार ॥ ४॥

अभंग ५५.

विटाळाचा देह विटाळीं जन्मला ॥ विटाळ निझाला मृत्युकाळीं ॥ १॥ आदीं अंतीं देह सर्वस्वें ओंवळा ॥ कैसा रे सोंवळा मध्यें झाला ॥ २॥ विटाळाचा देह अशुद्धाचाराशी ॥ मीपणें भोगिशी व्यर्थ दुःख ॥ ३॥ हंसदासह्मणे मीमी देह सांडीं ॥ ब्रह्मरसीं बुडी देईं मना ॥ ४॥

अभंग ५६

दुजियाचा मळ अति अमंगळ ॥ जाहला निखळ देह त्याचा ॥ १॥ केवी तो तूं होशी सांगें बा साचार ॥ घरधनी घर होय कायी ॥ २॥ ह्मणोनि तूं देहें नोहेशी निश्चय ॥ सांगे वेद राय पूज ऐसें ॥ ३॥ हंसदासह्मणे अवज्ञा करीशी ॥ तरी तूं पावशी यमदंड ॥ ४॥

अभंग ५७

मातेच्या अशुद्धा स्त्राव होय जेव्हां ॥ विटाळ हा तेव्हां वेद आज्ञा ॥ १॥ वेद उक्त असे भृणुहत्या जनीं ॥ पितृ रेता हानि व्यर्थ होतां ॥ २॥ ऐसें रक्त रेत बहु अमंगळ ॥ देह त्याचें फळ तूं जगवें ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे मीमी त्या करिशी ॥ धिक्कार तूं जशी निलाजऱ्या ॥ ४॥

अभंग ५८.

मातेचें शोणित पितियाचें रेत ॥ दोनी मिसळत जननीच्या ॥ १॥ तेव्हां आपुलीया पूर्वकर्मापरि ॥ गर्भ हा उदरीं पडतसे ॥ २॥ मळमूत्रादिकीं बुडोनियां पाहे ॥ अधोमुख राहे दैन्यवाणा ॥ ३॥ हंसदासह्मणे कष्ट ते धवांचे ॥ आठवीं असावे तूं निमना ॥ ४॥

अभंग ५९.

माताजठराग्नी ॥ गर्भउकडे निशिदिनी ॥ १॥ माजीतडतडांनोहिनी- ॥ जंतकिडे त्यावरुती ॥ २॥ क्षारादिझोंबत ॥ खायमानागर्भापत ॥ ३ ॥ हंसदासह्मणे मना ॥ आठवावीते यानना ॥ ४॥

अभंग ६०.

मळादिकरक्तकीडेआणिजंत ॥ भरलेंनिश्चितजयाठायां ॥ १॥ तेथेंनव मासतुवांकेलीवस्ती ॥ भोगिल्याविपत्तिअनिवार ॥ २॥ जननीउदरींमो दकाचेपरी ॥ कष्टलाशी भारीउकडतां ॥ ३॥ त्वचेवीण अंग कोमळ मासा चें ॥ उकडलेंसाचें आठवीतें ॥ ४॥ नाकीं तोंडींमास कोंडियेला श्वास ॥ बहूका सावीस जाहलासी ॥ ५॥ हंसदासह्मणे तेव्हां लांवचन ॥ दिलें आठवण क- रींत्याची ॥ ६॥

अभंग ६१.

अगा देवराया अनाथाच्यानाथा ॥ जरीमज आतां सोडविशी ॥ १॥ तरीमी येथून सूटतांचिक्षणीं ॥ चुकवीन योनिवेरझारा ॥ २॥ नको नको संग मातापि तरांचा ॥ नकोयास्थानाचायोगपुन्हा ॥ ३॥ हंसदासह्मणेबहुदुखवला ॥ तेणे विरागला गर्भवासा ॥ ४॥

अभंग ६२.

देहहा असारजाणोनियांमना ॥ कीजेविचारणास्वरूपाची ॥ १॥ पोटींजंत- कीडे नाकांतमेकुडें ॥ डोळियाचिपडें निघताती ॥ २॥ कानामाजी मळ मुखीं वाहेलाळ ॥ पितां शुद्धजळमूत्रघडे ॥ ३॥ मिष्टान्नभक्षितां विष्टाकींवमन ॥ मीमीत्या ह्मणून ह्मणशी केवीं ॥ ४ ॥ हंसदासह्मणेमीदेहह्मणतां ॥ तूजब्र ह्महत्यामहादोष ॥ ५॥

अभंग ६३.

कासयाचीकांना अवघें हाडमास ॥ मनाबहुवसविचारींपां ॥ १॥ कामागा र तरीघरकींमुत्राचें ॥ आगरघाणीचें केवळहें ॥ २॥ तयासाठीं कैसा होतो- शीव्याकुळ ॥ वाटतें नवलहेंचिमज ॥ ३॥ हंसदासह्मणे देह हासांगातीं ॥ नाहींरे सुवतीकैंचीतुझी ॥ ४॥

अभंग ६४.

प्रियकर कांता ॥ डोळांक्षण न पाहातां ॥ १॥ व्याकुळता चित्तीं ॥ मना करी शिरे किती ॥ २॥ कैंचा हावभाव ॥ अवघें मासाचें वैभव ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे कातडें ॥ आंत अवघीं रक्त हाडें ॥ ४॥

अभंग ६५.

मानिशी लाडकी ॥ वनिता जे प्राणसखी ॥ १॥ परि मना ते मरतां ॥ ध्यानीं आणीरे अवस्था ॥ २॥ मत्तगामिनी ॥ पडे भूमीशी उत्ताणी ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे प्रिय ॥ मेल्यानिचें वाटे भय ॥ ४॥

अभंग ६६.

कोणाची रे कांता ॥ माझी माझी हे व्यर्थता ॥ १॥ सकळ कर्म एक झालीं ॥ केविं आपुलीं मानिलीं ॥ २॥ देह नोहे तुझा ॥ तेथें कासयाची भाजा ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे मना ॥ सांडीं मी मी माझेपणा ॥ ४॥

अभंग ६७.

मुखचंद्र ऐसें ह्मणशी ज्या तोंडा ॥ परी अवघा लोंडा दुर्गंधीचा ॥ १॥ डोळिया माझारी पुवाची दाटणी ॥ नासिकीं भरणी शेंबूडाची ॥ २॥ मुखीं लाळ थुंका बेडक्याची दाटी ॥ जंतकिडे पोटीं बहु साल ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे विष्ठामूत्रखाणी ॥ तेथें अनुरक्ति पापमना ॥ ४॥

अभंग ६८.

गौरवर्ण काया सुवर्णाचे सम ॥ किंवा जैसें श्यामदूर्वादळ ॥ १॥ परी तें मासाचें नाहीं दूजा भाव ॥ अगा हे राघव मनीं पाहें ॥ ध्रु०॥ उंच उंच स्तन कटी सिंहासम ॥ लावण्य परम शोभनसे ॥ परी तें०॥ २॥ आरक्त कमळ तैसे गा चरण ॥ नितंब जघन मोठें मोठें ॥ परी तें०॥ ३॥ पूर्णिमेचा चंद्र तेवी मुख दिसे ॥ ओंठ ही विलसे रक्तवर्ण ॥ परी तें०॥ ४॥ नीलवर्ण जैसें कमळ शोभन ॥ नेत्र विराजत तेवी जीचे ॥ परी तें०॥ ५॥ कोकिळे सारिखें सुस्वर वचन ॥ जयेचें गमन मत्तगज ॥ परी तें०॥ ६॥ नेत्राचे कटाक्ष तीक्ष्ण ते बाण ॥ करिती हनन मनोमृगा ॥ परी तें०॥ ७॥ हंसदास ह्मणे स्वरूप सुंदर ॥ देखतां अंतर मोहा पावे ॥ परी तें०॥ ८॥

अभंग ६९.

पक्षीसमुदाय एक होत राती ॥ उजाड तां जाती दाही दीशा ॥ १॥ तेवी कांता

पुत्रें सकळमिळालीं ॥ नोहेतीं आपुलीं सांगातीते ॥ ध्रु०॥ आंव्याचीं मडकीं एकहोतीपाहीं ॥ जातीलवलाहीं विघडोनी ॥ तेवी० ॥ २॥ होऊनीएकत्र-सवेंजाती दूरी ॥ अथवा त्यासारी मरोनियां ॥ तेवी० ॥ ३॥ काष्टभारवाहे ओघीं गंगेचिया ॥ एकहोऊनियां दूरजाय ॥ तेवीं ०॥ ४॥ हंसदासह्मणेपेंठेच्या बाजारीं ॥ बहूनरनारीयेतीजाती ॥ तेवी कांतापुत्रें सकळमिळालीं ॥ नोहेतीं आपुलीं सांगातीते ॥५॥

अभंग ७०

कांतापुत्रें कोणी नोहेतीं कामाचीं ॥ तेवी दुपारींची घन छाया ॥१॥ पश्च रुषिराज्य एकचिमासला ॥ अविश्वास बोला मानूनको ॥२॥ अंतीस-मागमेंयेतीच नाकोणी ॥ एकल्या वांचोनी पापपुण्या ॥३॥ हंसदासह्म-णेपाहें भरवसा ॥ नाहींरे अल्पसा आयुष्याचा ॥४॥

अभंग ७१.

पुष्पांचिया माळासुगंधितजरी ॥ मनात्याविकारीनाशिवंत ॥१॥ तेवी कांतापुत्रादिकही तूंजाण ॥ विकारीसंपूर्णसमजावे ॥२॥ सुगंधदुर्ग-धभेदह्मादिसला ॥ परीउभयांलानाश आहे ॥३॥ हंसदासह्मणेवस्त्र वित्तकांहीं ॥ मनासार नाहींपाहा तेथें ॥४॥

अभंग ७२.

सायंकाळहोतांपक्षी एकहोती ॥ वृक्षाचेवरुतीजेवी प्राण्या ॥१॥ तें-वी कांतापुत्र तूजशी जोडले ॥ माझेमानीयेलेंकेंसेमूर्खा ॥ २॥ पक्षी दा-हीदिशा जातीउजाडतां ॥ तेवींपुत्रकांता विघडती ॥३॥ मेलेगेलेमाझे-मानुनीरडशी ॥ लाज तुजकैशी वाटेनारे ॥ ४ ॥ हंसदासह्मणेपरी साव धान ॥ गेलातोगाक्षण परतेना ॥५॥

अभंग ७३.

गेला आयुष्याचाक्षण ॥ नयेवेचितां बहुधन ॥१॥ तरीसावध सुबुद्धी ॥ व्यर्थक्षणजाऊंनेदी ॥ २॥ श्वासव्यर्थजातां ॥ नाशकोणाएरता ॥३॥ हं-सदासाअपमानिशी ॥ निचयोनी तूंभोगिशी ॥४॥

अभंग ७४

लक्षनवव्यांशीचा ॥ गव्हाराहासंसारू ॥१॥ एकसराहोय शून्य ॥ जेसेंस

प्रजागृतीं ॥ २ ॥ देहादिक कैंचें ॥ जलनिस्तरंगसाचें ॥ ३ ॥ हंसदासह्मणे स्वार्थ ॥ परमार्थसाधितां ॥ ४ ॥

अभंग ७५.

वीस लक्षयोनी वृक्षाचे भीतरी ॥ कीटकामाझारी अकरा लक्ष ॥ १ ॥ तीस नवदा हा लक्ष क्रमपरी ॥ पशू जलचरीं पक्षियांत ॥ २ ॥ ऐशा ऐशीं लक्ष योनी उठाउठी ॥ फिरतां हिंपुटी प्राणी होय ॥ ३ ॥ हंसदासह्मणे तेथिल यातना ॥ मना बोलवेना अनिवार ॥ ४ ॥

अभंग ७६.

लक्षचत्वार मानवी ॥ योनिसमहीपभवी ॥ १ ॥ मना वेद हे वाणीत ॥ साधेजेणें पुरुषार्थ ॥ २ ॥ मोक्ष अधिकारी सारे ॥ देहबुद्धी जातां खरे ॥ ३ ॥ परी येथें चुकतां मना ॥ होती अनंत यातना ॥ ४ ॥

अभंग ७७.

संसार हा महापूर ॥ माजी जळचरें अपार ॥ डंखूं धांवती विखार ॥ काळसर्प थोरची ॥ १ ॥ आशा ममता सुसरी ॥ ओढिताती दुःखनिरीं ॥ अहंकार नक्र भारी ॥ नेलें दुरीं पाताळीं ॥ २ ॥ धामिण वासना हे गळां ॥ घालुन बैसली वेटाळा ॥ काम मगर हा हेला ॥ मिठी कदां सोडीना ॥ ३ ॥ माया प्रपंचाचें ओझें ॥ घेऊन ह्मणे माझें माझें ॥ अभिमानाचिया फुंजें ॥ भवीं रिझोनी बुडे ॥ ४ ॥ हंसदास शुद्ध भावें ॥ केलें धांवणें गुरुदेवें ॥ अभाविकें गेली सर्वे ॥ वाह्यवोनी आवर्ती ॥ ५ ॥

अभंग ७८.

संसारिया पाहा नां दुर्लभ नरदेह मना ॥ परी तुशी हा सुलभ चि झाला पाहा विचारणा ॥ १ ॥ धान्य द्रव्य एकत्र जाहालें त्यांतून निर्वाहा ॥ पुरतें घेतां न्यूनाधिक ये अनुक्रमें पाहा ॥ २ ॥ तेंसमभागें येईल ऐसा दुर्लभ चि दिवस ॥ पाप पुण्य साम्य ना त्यारीतीं दुर्मिळ रे खास ॥ ३ ॥ पाप पुण्य साम्य ने वांचूनी न तु हे मानवी ॥ नये मना तूं यास्तव सोडीं सकळ उठाठेवी ॥ ४ ॥ काकतालिन्यायानें अवचट आला नरदेहे ॥ हंसदासह्मणे तरि तूं निजहित पाहें लवलाहें ॥ ५ ॥

अभंग ७९

अरेनरदेह दुर्लभदुर्लभ ॥ स्फलभस्फलभ पामझाला ॥ १॥ हिरेपाचुमणिव स्तऊंचऊंच ॥ मिळताती कांच खडे तेवी ॥ २॥ परीतोपरीस द्रव्यानेंमिळेना- ॥ तैसीगतमना नरदेहा ॥ ३॥ उंच नीचयोनी फिरत आलाशी ॥ कांडोळेझां किशी रांडलेंका ॥ ४॥ हंसदासह्मणे रागनृकोमान्नूं ॥ नयेन्नरतनुवारंवार॥५

अभंग ८०

शतसंवत्सरमाणियाजीवन ॥ गेलें बाळपण नेणत्यांत ॥१॥ तारुण्य वेंच लें विषया माझारी ॥ वृद्धलीं शरीरीं नानारोग ॥ २॥ यापरी वयसा निघो नियां गेली ॥ नीचयोनी ठेलीमागुतेनी ॥ ३॥ हंसदासह्मणे प्राणी वायां गेला ॥ देवाशीं चुकला हतभाग्य ॥ ४॥

अभंग ८१

शतसंवत्सर नाहीं भरवसा ॥ वेळयेतोकेसा कोण जाणे ॥ १॥ मोठमोठे गे- ले आपणतो किती ॥ ह्मणोनि निश्चिति खराकीजे ॥ २॥ इहपरलोकीं की र्ति मिळवावी ॥ सार्थकीं लावावी वयसाहे ॥ ३॥ हंसदासह्मणे आळसटा कोनी ॥ यत्नें नीरंजनीं प्रवेशावें ॥ ४॥

अभंग ८२

दुर्लभ शरीर दुर्लभ आयुष्य ॥ करूंनयेनाश व्यर्थयाचा ॥ १॥ नेंमिले लेश्वास सरोनियां जातां ॥ बहूद्रव्यें हातालागतीना ॥ २॥ तरीं जीवेंश्वा स दवडावा ना व्यर्थ ॥ कीजे मनीसत्य विचारणा ॥ ३॥ हंसदासह्मणे श्वा स अमोलिक ॥ देतांहे त्रैलोक्य नयेनये ॥ ४॥

अभंग ८३

नेंमिलेलेश्वास आपल्याचेसरतां ॥ जायमृत्यपंथा क्षणमात्रें ॥ १॥ मगए कश्वास राहीन इच्छिलें ॥ नजाय रक्षिलें कोणाचेनी ॥ २॥ कोठेंही अस- तांयम दूत नेती ॥ स्वपरांतवर्जि ह्मणतीना ॥ ३॥ ऐसामृत्य काळ बळि या कठीण ॥ देवाशीं शरणा गेल्याचुके ॥ ४॥ हंसदासह्मणे अंगें ब्रह्म हो तां ॥ सर्वकर्तव्यता पूर्ण झाली ॥ ५॥

अभंग ८४

कांतापुत्रें कोणी येतीना सांगाती ॥ मात्र रडताती प्राणजातां ॥ १॥ गेला-

ह्मणोनीयां आक्रंदती भारी ॥ परी यमपुरीं कोण येतो ॥ २॥ हंसदास ह्मणे तुझा तूं एकला ॥ जाशील या बोलास समानी ॥ ३॥

अभंग ८५

प्राण जातां वेळीं होती ज्या यातना ॥ त्याचा भागी मना कोणी नाहीं ॥ १॥ तूज व्यथा होतां टकमका पाहती ॥ परि सावडिती द्रव्य आधीं ॥ २॥ सर्व ह्मा येतां प्राण तुझा जातां ॥ उचलिति प्रेता अतित्वरें ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे मना कोणी नाहीं ॥ सांगाती ह्मा पाहीं अखेरीचा ॥ ४॥

अभंग ८६

उंच सुखासनें मृदु आस्तरणें ॥ अथवा बिछानें मोठमोठे ॥ १॥ सकळ हीं मना राहियेलें घरीं ॥ अंतीं तृणावरी शेज झाली ॥ २॥ श्मशान महारोंं प्राणी जेव्हां गेला ॥ मंच किं निजेला चितेचिया ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे कामिनी त्या स्थळनीं ॥ आल्या रे निदानीं गोवऱ्यात्या ॥ ४॥

अभंग ८७

स्त्रिया पुत्रें दूर निश्चयचि मना ॥ परी देह येना तुज संगें ॥ १॥ देह हा सांगातीं स्मशाना पावेतों ॥ पुढें कोण येतो समागमे ॥ २॥ पतिव्रता कोणी निघतसे सती ॥ देहाची संगती सदा सर्वा ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे देह साथी जरी ॥ परी यमपुरी न ये मना ॥ ४॥

अभंग ८८

जन्मापासोनीयां मरणा तोंवरी ॥ दुःखचि संसारीं सुख नाहीं ॥ १॥ मध्यें सुख वाटे परी सर्वे आटे ॥ व्यभिचार उठे येथें ऐसा ॥ २॥ ह्मणोनीयां नसे जेथें व्यभिचार ॥ सुख तें साचार मुख्य बापा ॥ ३॥ सुख दुःखावीण केवळ जें सुख ॥ आनंद ओळखतो चि एक ॥ ४॥ तो शब्द आनंद कदांही मिळेना ॥ अधिकाराविना हंसदासा ॥ ५॥

अभंग ८९

इहलोक जैसा तैसा परलोक ॥ तेथेंही बा देख सार नाहीं ॥ १॥ निर्मळ दिसला बहू काळ ठेला ॥ परी तो संचला नाशवंत ॥ २॥ ह्मणोनियां मना सुधारस पाना ॥ स्वर्गीच्या अंगना इच्छूं नये ॥ ३॥ पुण्य सरतांचि होतसे पतन ॥ कल्पांतीं नासून लोक जाय ॥ ४॥ हंसदास ह्मणे एकनि

र्विकार ॥ ब्रह्म तूंसाचारदृढधरी ॥ ५॥

अभंग ९०

काळसकळांशीं खायनिश्चयेसी ॥ येथेंसंदेहासीधरूंनये ॥१॥ भूमि आपअग्नतेजवायुशून्य ॥ तिन्हीशक्तीगुणकाळखाय ॥ २॥ चारीखा णीवाणीनानाजीवयोनी ॥वैकुंठादितिन्हीलोकखाय ॥ ३॥ हरिहरब्र ह्मामायेशीहीग्रासी ॥ उरेअविनाशीएकवस्तु ॥ ४॥ हंसदासह्मणेतें तो आह्मीस्वयें ॥ आतां कोणाभयकरूंतांतानें ॥५॥

अभंग ९१

नरदेहाचेसंगती ॥ चुकवावीपुनरावृत्ती ॥ गर्भवासदुःखअति ॥तु- वांबहू भोगिलें ॥१॥ कोणवेळयेतोकैसा ॥याचानाहीरेभरवसा ॥- व्यर्थचाललीवयसा ॥चित्तदेईंयाबोला ॥ २॥ पक्षीदाहीदिशाजा ती ॥ तेवीसकळविघडती ॥गर्भीबहूतविपत्ति ॥होतांभाग्यें सुट- लासी ॥ ३॥ कोणीकोणाचेंनहोय ॥ जायापुत्रबापमाय ॥संगेंदेह हीतोनये ॥ तुझातुजप्राणिया ॥ ४॥ व्यर्थइतरांचाविचार ॥ भावठे वीं देवावर ॥ हंसदासह्मणेपार ॥ निर्धारबा होशील ॥५॥

वैराग्य परवेंचे समास.

भक्तिपर अभंग

अभंग ९२

श्रीमत्परब्रह्मसद्गुरुश्रीराम॥ सच्चित्सुखधामसर्वाधार ॥१॥ सर्वा- धारपरीनवलावथोरी ॥ विषयोनिर्धारीनोहेकोणा ॥ २॥ नोहेको- णामायाजीवेशासारीखा ॥ इतरांचालेखाकोणतेथें ॥३॥ तेथेंना मरूपजाहालेंनसोनी ॥ परिपूर्णपणीं निर्मळतो ॥ ४॥ निर्मळ तोम नवाणी अगोचर ॥जाहालासाकारभक्तांसाठीं ॥५॥ भक्तांसाठीं झालाजलगारन्याय ॥हंसकुलवर्यकृपासिंधु ॥६॥

अभंग ९३

रूपनामी हेंपाहूनी ॥ राहेनेदरायमौनी ॥ मायभिंवराबासिनी ॥-

विठाबाई वेष्णवी ॥ १॥ तेही वंदितसे भाळीं ॥ महेश्वरूचंद्रमौळी ॥ तयात्हृदयकमळीं ॥ ध्यान कोणाचें पाहा ॥ २॥ आत्माराम तो चिपूर्ण ॥ परब्रह्म आमुचें धन ॥ हंसवंशाचें भूषण ॥ दास अनन्य तेथें ॥ ३॥

अभंग ९४

दिव्यसिंहासनीं मूर्ति ॥ पाहतां सुखावली वृत्ति ॥ तोहा सद्गुरु निधान ॥ तिहींदेवा ज्याचें ध्यान ॥ ध्रु० ॥ १॥ ज्याचे वामांगिं चित्कळा ॥ जो कां आनंद पूतळा ॥ तोहा सद्गुरु निधान ॥ तिहीं० ॥ २॥ सत्यसत्य सर्वाधार ॥ नामरूपाचें जो सार ॥ तोहा सद्गु० ॥ ३॥ वरा भयदानीं दक्षा ॥ हंसकुलभूषणस खा ॥ तोहा सद्गु० ॥ ४॥

अभंग ९५

देवराया तसे कोठें ॥ केवीं मजलागीं भेटे ॥ दुःखसकळ आटे ॥ केवी सांगा जी स्वामी ॥ १॥ मी तरी कैंचा असे कोण ॥ आलों पुढें कैं गमन ॥ अनन्य कीं भिन्न ॥ निवडोनि सांगावें ॥ २॥ अनन्य तरि मी निर्धार ॥ तरी हा कोणाशीं संसार ॥ अनुभव होय थोर ॥ सुखदुःखाचा मज ॥ ३॥ केवी भगवंताची प्राप्ती ॥ मज घडेल निश्चिती ॥ चुके अधोगति ॥ कोणे परी स्वामियां ॥ ४॥ तेणें तमी पडला दास ॥ त्याशीं करावा प्रकाश ॥ समर्थ तूं हंस ॥ होशी साच निश्चयें ॥ ५॥

अभंग ९६

बुडावें ना वाटे जयाचे मानसीं ॥ तेणें दिननिशीं एक कीजे ॥ १॥ एक कीजे तुझे भक्तांची संगती ॥ तरीच संसृति हारे सारी ॥ २॥ सारीं सार आधीं सत्संग धरावा ॥ देव आकळावा भावभक्ति ॥ ३॥ भक्तीचिया बळें मायाक्षीण होय ॥ तेणें ज्ञान सोय लाभतसे ॥ ४॥ लाभती त्या मग श्रीगुरूचरण ॥ होय वाक्य ज्ञान अपरोक्षें ॥ ५॥ अपरोक्षमती तुझिया प्रसादा ॥ हंसदास सदा सस्वरूप ॥ ६॥

अभंग ९७

रामराया तुज दीनाचें मागणें ॥ कृपाळें पुरविणें येव देंची ॥ १॥ तुझे गुण यावे कानीं निरंतर ॥ अन्यत्र बधीर मज करीं ॥ २॥ ह्मणा जरी कांरे अस्या मागशी ना ॥ तरी सांगा कोणा शरण जाऊं ॥ ३॥ वत्सें कोठें आसें धेनुशीं

त्यागूनी ॥ तुझिया वांचुनी रामा तेसें ॥ ४॥ हंसदास ह्मणे पुरवी हें आळ ॥ दाता तूं दयाळ रामराया ॥ ५॥

अभंग ९८

करुणा कीर्तन करारे हरीचें ॥ पावन श्रोत्यांचे कान करा ॥१॥ करा निज वाचा पवित्र कीर्तनें ॥ रोमांच स्फुरणें गुण बोला ॥ २॥ डोलवारे श्रोते कीर्तन आनंदें ॥ नामघोष छंदें वारंवार ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे करितां कीर्तन ॥ धरा भगवान दृढ चित्तीं ॥ ४॥

अभंग ९९

बोले चाले हरि ॥ ज्याची कथा तोचि करी ॥ १॥ होवोनियां श्रोता वक्ता ॥ करि आपुली आपण कथा ॥ २॥ विश्वरूप परिपूर्ण ॥ अवघा एकचि नारायण ॥ ३॥ विनवी रमावल्लभदास ॥ अवघा हरीचा विलास ॥ ४॥

अभंग १००

रामराम वाणी ॥ जेथें निरंतर ध्वनि ॥ १॥ तोचि वाणी शीस्रुवर्ण ॥- जाणा अन्यथा कुवर्ण ॥ २॥ नाना शब्द अलंकार ॥ रामनाम मंगलसूत्र ॥ ३॥ पूर्ण सौभाग्य कुंकुम ॥ हंसकुल प्रभूचें नाम ॥ ४॥

अभंग १०१

काय ते करावे संपत्तीचे लोक ॥ जानकिनायक जेथें नाहीं ॥ १॥ जेथें- नाहीं माझा श्रीराम समर्थ ॥ त्याचें जिणें व्यर्थ कोटीगुणें ॥ २॥ कोटिगुणें उणें जिणें त्या नराचें ॥ जानकीवराचें नाम नाहीं ॥ ३॥ नाम- नाहीं मनीं ध्यानीं कीं कीर्तनीं ॥ तया कां जननी प्रसवली ॥ ४॥ प्रसवली परी झाला भूमीभार ॥ दुस्तर संसार उल्लंघेना ॥ ५॥ उल्लंघेना एका रामनामावीण ॥ रामदास खुण सांगतसे ॥ ६॥

अभंग १०२

नाम घेतां उफराटें ॥ तरला वाल्हा कोळी नेटें ॥ १॥ केलें भविष्य शत कोटी ॥ रामनाम महिमा मोठी ॥ २॥ महाकवी झाला ॥ नाम वाल्मीक पावला ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे मान्य ॥ एका नामेंचि करून ॥ ४॥

अभंग १०३

नाम शक्तीबळें ॥ जळीं पाषाण तरले ॥ १॥ स्वयें बुडती बुडवि

ती ॥ तेचि नरनी नारिती ॥ २॥ नाहीं देखिलें ऐकिलें ॥ नामें अघटित केलें ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे महिमा ॥ काय बोलूं झाली सीमा ॥ ४॥

अभंग १०४

येई येई नारायणा ॥ उष्ण लागतें आंगणा ॥ १॥ घेई शीतळ उदक ॥ तुझें कोमेजलें मुख ॥ २॥ पुत्रमिषें नाम स्मरला ॥ अजामिळ पावन झाला ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे किती ॥ सांगूं नामाची ख्याती ॥ ४॥

अभंग १०५

रामकृष्ण हरि अखंड उच्चारी ॥ जयाची वैखरी तोचि धन्य ॥ १ ॥ भगल्याचा वर्ण असो कोणताही ॥ आश्रमही पाही नयासाची ॥ २॥ नर किंवा नारी असो वृद्ध बाळ ॥ वाचे सर्वकाळ रामकृष्ण ॥ ३॥ त्याची चित्तशुद्धी सहजीच घडे ॥ स्थिर हरिरूपीं चित्त होय ॥ ४॥ हंसदास ह्मणे दाहीं दोषीं शून्य ॥ ह्मणतां रामकृष्ण हातीं मोक्ष ॥ ५ ॥

अभंग १०६

रसाचे सेवनीं जैसें आम्रफळ ॥ सुलभ केवळ सकळांशीं ॥ १॥ तैसें सर्व वर्णा श्रीहरिचें नाम ॥ असे हो सुगम अमोलचि ॥ २॥ तरीं आतां उठा घ्यारे टाळवीणा ॥ वाचे रामकृष्ण स्मराभावें ॥ ३॥ हातीं चिपोळीया पायीं चाळउद्दी ॥ सोनियाची घडी हंसदासा ॥ ४॥

अभंग १०७

किती सांगणें तुह्मासी ॥ यारे संतपायापाशीं ॥ १॥ पाय ऐशी याचे धरा ॥ जेणें राम येइल घरा ॥ २॥ संतकृपेनें तात्काळ ॥ बहुतां भेटला गोपाळ ॥ ३॥ केशव ह्मणे सत्पद सेवा ॥ राम हृदयीं कवळुन ठेवा ॥ ४॥

अभंग १०८

पदरजाची हे थोरी ॥ झाली पाषाणाची नारी ॥ १॥ गेला अंतक भगिनी ॥ वसुदेव हा तरोनी ॥ २ ॥ नवल पायां त्या सेवेचें ॥ भाग्य पाहा लक्ष्मीचें ॥ ३ हंसदासा श्रीगुरुपद ॥ सेवाफळ ब्रह्मानंद ॥ ४॥

अभंग १०९

यमुनेचें जळ इच्छी देवपायां ॥ प्राणी होउनी यां भुलला कैसें ॥ १॥ कैशी झाली गति कांरे गेली मति ॥ सांगू तरी किती वेळ तुझा ॥ २॥ तुह्मी काणाडोळा

नकरारे येथें ॥ चाला भक्तिपंथें संतसंगीं ॥ ३॥ संतसंग धरा हिन आपुलें करा ॥ स्वरूप तरा संसारु हा ॥ ४ ॥ हंसदास ह्मणे जीवनाजीवन ॥ देवाचे-चरण दृढ धरा ॥ ५॥

अभंग ११०

नाम गाय सदा नित्य निरंतर ॥ ते वाणी साचार धन्य धन्य ॥ १॥ धन्य तें शरीर धन्य तो चि नर ॥ भस्म लेडोंगर पान काचे ॥ २॥ भस्म झालें महाकाळकूट विष-॥ गेली वैकुंठास कुंटणी ते ॥ ३॥ कुंटणी पावन नरला अजामिळ ॥ प्रल्हाद हीबाळ दैत्यकुळीं ॥ ४॥ कुळशीळ कांहीं नामाशीं न लगे ॥ हंसदास सांगे सत्यसत्य ॥ ५॥

अभंग १११

नाहीं भक्ति नाहीं प्रेम ॥ नाहीं निष्ठा नाहीं नेम ॥ १॥ नाहीं संतांची संगती॥ नाहीं शुद्ध चित्तो वृत्ति २ नाहीं भजन अर्चन ॥ नाहीं जप ज्ञान ध्यान ॥ ३॥ नाहीं निष्कामाचें कांहीं ॥ बुडताती मायाडोहीं ॥ ४ ॥ हंसदासा ऐसे जन ॥ जीन प्रेताचे समान ॥ ५॥

अभंग ११२

तो चि भाग्यवंत ॥ राम पदीं शरणागत ॥ १॥ केलें काया वाचा मन ॥ स्वयें श्रीरामा अर्पण ॥ २॥ धन्य माता ते पवित्र ॥ प्रसवली ऐसा पुत्र ॥ ३॥ हंस दास ह्मणे गति ॥ त्याची घडतां संगती ॥ ४॥

अभंग ११३

रामकृष्णा मूर्ति पूजाव्या आदरें ॥ नाना उपचारें करोनियां ॥ १॥ गंधपुष्प-माळा धूपदीप खाद्य ॥ अर्पावे नैवेद्य प्रेमचित्तें ॥ २॥ त्रयोदशगुणी तांबूल सुंदर ॥ भावें नमस्कार अतिप्रीति ॥ ३॥ दक्षिणे वरुनि ह्यावी प्रदक्षिणा ॥ मंत्रपुष्प मनापासो नियां ॥ ४॥ हंसदास ह्मणे पूजा सर्व देव ॥ नाणा भेदभाव कदा मनीं ॥ ५॥

अभंग ११४

माथा नम्र करीं ॥ लोळें संतचरणावरी ॥ १॥ धरीं दृढ भाव पायीं ॥ टाकीं विकल्प सर्व ही ॥ २॥ निःसंदेह होशी लीन ॥ संतीं अनन्य शरण ॥ ३ ॥ हंसदास मनोरथ ॥ ह्मणे पुरती यथार्थ ॥ ४॥

अभंग ११५

तुज आवडेलें आवडो त्याजीवा ॥ देईगुरुदेवाइतुकेंचि ॥१॥ नावडेजें तुज न कोत्याची प्रीती ॥ येवढीविनंतिगुरुनाथा ॥२॥ नामरूपींप्रेम असेलरारवणें ॥ तरीतूजविणें नसोकोठें ॥३॥ हंसदासह्मणे नामरूपतुझें ॥ मानितों मीमाझें निजसार ॥४॥

अभंग ११६

देवजोडेनरी सरवासी अव्हेरा ॥ अर्पारेशरीरादेवकार्जी ॥१॥ निशिदिनींचिंनाकरारेदेवाची ॥ नद्यारेपडोंचिउणीवता ॥२॥ सांडामायबापबंधु विघ्नकर ॥ परीगुरुवरआधींजोडा ॥३॥ हंसदासह्मणेगेलाजावोप्राण ॥ सद्गुरुनिधान सरवाजोडा ॥४॥

अभंग ११७

मातानिंद्य केलीराज्यहें त्यागिलें ॥ भरतें जोडिलें रामराया ॥१॥ प्रल्हादें पितियामृत्युस्वीकारिला ॥ परीजोडियेलानारायण ॥२॥ बिभीषणेंबंधु सोडियेलारवळ ॥ श्रीरामनिर्मळसरवा केला ॥३॥ हंसदासानेंसें नहोतां निर्वाण ॥ गुरुभगवान ओळेचिना ॥४॥

अभंग ११८

सगुणकीर्तन सप्रेमकरावें ॥ देवा आळवावें भक्तिभावें ॥१॥ वर्णावीं भूषणें प्रतापमहिमा ॥ ध्यानीं परमात्मालक्षोनियां ॥२॥ श्रुति आणिस्मृतितेवींनानायुक्ती ॥ मुरव्य अनुभूतीकथाव्हावी ॥३॥ हंसदासह्मणेकीर्तन त्या नांव ॥ संदेहहावाव होय जेथें ॥४॥

अभंग ११९

सुरव दुःरव असो अवस्था भलतेशी ॥ नाम स्मरणाशीं सोडूंनये ॥१॥ नामगानजावें सर्वदादेवाचें ॥ सर्वकाळवाचे अहिर्निशीं ॥२॥ नामगायसदाधन्यतेवेरवरी ॥ पातकाबोहरीहोत असे ॥३॥ हंसदासह्मणें नामाचा महिमा ॥ जाणनातीब्रह्माशिव विष्णु ॥४॥

अभंग १२०

सद्गुरुदेवाचीनिशिदिनींसेवा ॥ केलीयाहोजीवासमाधान ॥१॥ आपुलियासुरवापडावें अंतर ॥ परीनिरंतरव्हावेंनेथें ॥२॥ अनुमात्रदेहलो

भनयेकामा ॥ पुत्रवित्तरामा कोणपाड ॥ ३॥ हंसदासह्मणे कायावाचामनें ॥ सद्गुरूसेवनेंसेव्यहोय ॥ ४॥

अभंग १२१

सर्वस्वाचीहानि होवोझालीनरी ॥ मरोपुत्रनारीसूनकन्या ॥ १॥ अथवा अ सतां तूटतयापडो ॥ मायबापरडोस्रवेंनावें ॥ २॥ पल्करलाप्राण कैसाही-गेलिया ॥ परीदेवराया तूटनहो ॥ ३॥ हंस दासह्मणेदेवीं सख्य ऐसें ॥ झाल्यासाधनसे सर्वकांहीं ॥ ४॥

अभंग १२२

प्राणा वरीप्रीती ॥ ऐशी देवींघडोभक्ति ॥ १॥ हेंचि आवडोयामना ॥ देवा रतुकीप्रार्थना ॥ २॥ होनांउणाभावो ॥ प्राण तत्काळहाजावो ॥ ३॥ हंसदा-सींकृपाझाली ॥ देवें आळीपुरविली ॥ ४॥

अभंग १२३

द्रौपदीचागडी ॥ सभेपुरवोनीलुगडीं ॥ १ ॥ करीलज्जासंरक्षण ॥ अप-मानोनीदुर्जन ॥ २॥ ऐसा बडिवार भक्तीचा ॥ ठावानिहीं लोकीं साचा ॥ ३ हंसदासह्मणे भक्ती ॥ गेलाधाऊलमध्यराती ॥ ४॥

अभंग १२४

भक्तिचिया बळें ॥ खायभिल्लिणीचीं फळें १ लाजेनाचिकण्याखातां ॥ देव भावनेचा भोक्ता ॥ २॥ स्मरतांचिउठाउठी ॥ धाविंनलागजासाठीं ॥ ३॥ हं-सदासह्मणेभक्ति ॥ रक्षीदार दिनराती ॥ ४॥

अभंग १२५

देवसखा ज्याचा ॥ अवघाभारदेवाज्याचा ॥ १॥ होयसंकटाविभागी ॥ दे वत्यानेस्वयें अंगीं ॥ २॥ जळूंपांडवलागले ॥ द्वारेंचिवररक्षिलें ॥ ३॥ हं-सदासह्मणेसोशी ॥ अंबरिषीचेजन्माशी ॥ ४॥

अभंग १२६

मजज्ञानभक्तीयेदेहीं अधिकार ॥ नस्तां जन्मांतर देशीदेवा ॥ १॥ जरीन शीदाराधननद्यामुक्ति ॥ द्यादासीनापनिसंतसंग ॥ २॥ रतुकेंमागनोंकरि तोविनवणी ॥ अन्यचापपाणी कांहींनको ॥ ३॥ हंसदासह्मणे असतां अ धिकार ॥ न लावाउशीर लराकरा ॥ ४॥

अभंग १२७

होतारोस्वीचासवदा ॥ काशाउधारीचाधंदा ॥ १ ॥ इच्छावाकांजन्मांतरीं ॥ येचिदेहीं लाभजरी ॥ २ ॥ सालाशताचा विचार ॥ ह्मा नो अवघाउद्धार ॥ ३ ॥ हंसदासमागेचिना ॥ भीकसांडोनी सिद्धान्ना ॥ ४ ॥

अभंग १२८

द्वैत धरोनीपुढारा ॥ सीतावराठाकलों ॥ १ ॥ तेथें मूर्खपणा झालें ॥ मुख केलें उफराटें ॥ २ ॥ शिवशिव महादोष ॥ विषयविषप्यालों मी ॥ ३ ॥ आतां मरतों अनंता ॥ सीताकांतारुधावा ॥ ४ ॥ जानकीरमणा ॥ क्षमा प्रार्थनाचूक ॥ ५ ॥ हंसदास बहु अन्यायी ॥ बाळ आईतूं माझी ॥ ६ ॥

अभंग १२९

कांता पुत्रादिक माझे ॥ उगें ओझें वाहिलें ॥ १ ॥ कोणीनव्हे चिकोणाचें ॥ आतां साचें कळलें ॥ २ ॥ सकळ सुखाचे सांगाती ॥ कोणीनव्हती दुःखाचे ॥ ३ ॥ तरीविभागी पापाशीं ॥ कोण कैशीं होतील ॥ ४ ॥ वाल्मीकाची पूर्वकथा ॥ ठावीचित्ता आठवली ॥ ५ ॥ आतां सोडवा सोडवा ॥ रामाधांवा लौकरी ॥ ६ ॥ हंसदासबहु अन्यायी ॥ बाळ आई तूं माझी ॥ ७ ॥

अभंग १३०

कांहींपुण्याचा उभारा ॥ झालों सामोरा तूशीं ॥ १ ॥ परिद्वैतभावठेला ॥ न कळे तुला भेटावें ॥ २ ॥ आतां विनंतीचरणा ॥ नारायणा सांभाळीं ॥ ३ ॥ नको नको तुशीं द्वैत ॥ हेंचि हेतपुरवीं ॥ ४ ॥ पूर्वनाठवीं मानसीं ॥ हृषीकेशीप्रार्थना ॥ ५ ॥ हंसदासबहु अन्यायी ॥ बाळ आई तूं माझी ॥ ६ ॥

अभंग १३१

धन्य पुण्याई फळली ॥ कृपाकेली श्रीरामें ॥ १ ॥ होतोंपुढतीसामोरा ॥ सीतावराभेटलों ॥ २ ॥ भेटलों मी ऐसा ॥ आपीं जैसातरंग ॥ ३ ॥ हरपलें द्वैत ॥ अवघी मानखुंटली ॥ ४ ॥ हंसदासह्मणे धन्य ॥ स्थिति ज्ञान भक्तीची ॥ ५ ॥

अभंग १३२

धन्यतयाची जननी ॥ लागले जे भगवद्भजनीं ॥ सत्यसार्थकनाजनीं ॥ तेहीं केली विचारें ॥ १ ॥ त्याचीकायवर्णू थोरी ॥ देवतयाचा कैवारी ॥

स्वयें होउनी उतरी ॥ पारभवसिंधूच्या ॥२॥ बहू जन्माचे शेवटीं ॥ जेणें चुके आटाआटी ॥ तो ह्मा नरदेह भेटी ॥ करी नेटीं भगवंतीं ॥३॥ महानप सांठवण ॥ लाभलें कीं मनुष्यपण ॥ परी कों बडिया रत्न ॥ तैसें मूर्खानें काय ॥४॥ हंसदास ह्मणे निधि ॥ नरदेह महासिध्दि ॥ येथें चुकलिया बुद्धी ॥ नीचयोनी मागुती ॥५॥

अभंग १३३

श्रवण कीर्तन नामसंकीर्तन ॥ पदाब्जसेवन श्रीगुरूचें ॥१॥ अर्चन वंदन दास्य सख्य पूर्ण ॥ आत्मनिवेदन नववें तें ॥२॥ ऐसें नवविधा भजन करितां ॥ मुक्ति सायुज्यता ये चि देहीं ॥३॥ हंसदासा आत्मनिवेदन झालें ॥ करणें संपलें अवघें चि ॥४॥

इति भक्तिपर अभंग समाप्त.

करुणापर.

तुमचे भेटीची मज बहू आस ॥ तुह्मी तो उदास मजविशीं ॥१॥ परी हें उचीत नोहे जी ब्रीदासी ॥ भेटा लवरें मशीं येवोनियां ॥२॥ लागलें निडोळे तुझे वाटे कडे ॥ आंवरे ना रडें काय करूं ॥३॥ हंसदास ह्मणे ओढोनी आणावें ॥ कितीतरी देवें याचि वेळे ॥४॥

अभंग १३५

असोनीयां तूझी अंतरांत वस्ती ॥ नये का कुळती केशी माझी ॥१॥ कंठ शोष झाला आक्रोश करीतां ॥ किती हो पाहतां अंत माझा ॥२॥ प्रगटोनी लवरें करा शांतवन ॥ बोधामृत पान देवोनियां ॥३॥ हंसदास ह्मणे झाला अनुताप ॥ आतां सोडा कोप अवघा चि ॥४॥

अभंग १३६

पदरिं घेऊनीं अंगीकार केला ॥ आतां कां रुसला गुरुराया ॥१॥ परी हें ब्रीदाशीं नोहे जी उचित ॥ गवें मी समस्त काय सांगूं ॥२॥ एक विष्णू महद्रूतानें ही स्वामी ॥ भूतपति तुह्मी वेदमान्य ॥३॥ हंसदास ह्मणे असोनीयां ऐसें ॥ मजविशीं कैसें झालें नेणों ॥४॥

अभंग १२७

होतारोरवीचा सवदा ॥ काशाउधारीचा धंदा ॥ १ ॥ इच्छावा कां जन्मांत- रीं ॥ येचि देहीं त्या भजरी ॥ २ ॥ साताशताचा विचार ॥ ह्या तो अवघाउ- द्धार ॥ ३ ॥ हंसदासमागेचिना ॥ भीकसांडोनी सिद्धान्ना ॥ ४ ॥

अभंग १२८

द्वैत धरोनी पुढारा ॥ सीतावराठाकलों ॥ १ ॥ तेथें मूर्खपण झालें ॥ मुख केलें उफराटें ॥ २ ॥ शिवशिव महादोष ॥ विषयविषप्यालों मी ॥ ३ ॥ आ- तां मरतों अनंता ॥ सीताकांतास्कधाद्या ॥ ४ ॥ जानकीरमणा ॥ क्षमा प्रा र्थना चूक ॥ ५ ॥ हंसदास बहु अन्यायी ॥ बाळ आई तूं माझी ॥ ६ ॥

अभंग १२९

कांता पुत्रादिक माझे ॥ उगें ओझें वाहिलें ॥ १ ॥ कोणी नव्हे चि कोणाचें ॥ आतां साचें कळलें ॥ २ ॥ सकळ सुखाचे सांगाती ॥ कोणी नव्हती दुःखा चे ॥ ३ ॥ नरीविभागी पापाशीं ॥ कोण कैशीं होतील ॥ ४ ॥ वाल्मीकाची पूर्वकथा ॥ ठावीचि ता आठवली ॥ ५ ॥ आतां सोडवा सोडवा ॥ रामाधां वा लौकरी ॥ ६ ॥ हंसदास बहु अन्यायी ॥ बाळ आई तूं माझी ॥ ७ ॥

अभंग १३०

कांहीं पुण्याचा उभारा ॥ झालों सामोरा तूशीं ॥ १ ॥ परि द्वैत भावठेला ॥ न कळे तुला भेटावें ॥ २ ॥ आतां विनंती चरणा ॥ नारायणा सांभाळीं ॥ ३ ॥ नको नको तुशीं द्वैत ॥ हें चि हेत पुरवीं ॥ ४ ॥ पूर्व नाठवीं मानसीं ॥ हृषीके- शी प्रार्थना ॥ ५ ॥ हंसदास बहु अन्यायी ॥ बाळ आई तूं माझी ॥ ६ ॥

अभंग १३१

धन्य पुण्याई फळली ॥ कृपा केली श्रीरामें ॥ १ ॥ होतों पुढती सामोरा ॥ सीतावरा भेटलों ॥ २ ॥ भेटलों मी ऐसा ॥ आपीं जैसा तरंग ॥ ३ ॥ हरप लें द्वैत ॥ अवघी मानखुंटली ॥ ४ ॥ हंसदास ह्मणे धन्य ॥ स्थिति ज्ञान भक्तीची ॥ ५ ॥

अभंग १३२

धन्य तयाची जननी ॥ लागले जे भगवद्भजनीं ॥ सत्य सार्थक ताजनीं ॥ तेहीं केली विचारें ॥ १ ॥ त्याची काय वर्णूं थोरी ॥ देव तयाचा कैवारी ॥

स्वयें होउनी उतरी ॥ पार भवसिंधूच्या ॥ २॥ बहू जन्माचे शेवटीं ॥ जेणें चुके आटा आटी ॥ तो ह्या नरदेह भेटी ॥ करी नेटीं भगवंतीं ॥ ३॥ मह्यानप सांठवण ॥ लाभलें कीं मनुष्यपण ॥ परी कों बडिया रत्न ॥ तैसें मूर्खानें काय ॥ ४॥ हंसदास ह्मणे निधि ॥ नरदेह महासिधि ॥ येथें चुकलिया बुद्धी ॥ नीचयोनी मागुती ॥ ५॥

अभंग १३३

श्रवण कीर्तन नामसंकीर्तन ॥ पदाब्जसेवन श्रीगुरूचें ॥ १॥ अर्चन वंदन दास्य सख्य पूर्ण ॥ आत्मनिवेदन नववें तें ॥ २॥ ऐसें नवविधा भजन करितां ॥ मुक्ति सायुज्यता येचि देहीं ॥ ३॥ हंसदासा आत्मनिवेदन झालें ॥ करणें संपलें अवघेंचि ॥ ४॥

इति भक्ति पर अभंग समाप्त.

करुणा पर.

तुमचें भेटीची मज बहू आस ॥ तुह्मी तों उदास मजविशीं ॥ १॥ परी हें उचीत नोहे जी ब्रीदासी ॥ भेटा लवरें मशीं येवोनियां ॥ २॥ लागलें लिडोळे तुझे वाटे कडे ॥ आंवरेना रडें काय करूं ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे ओढोनी आणावें ॥ कितीनरी देवें याचि वेळे ॥ ४॥

अभंग १३५

असोनीयां तूझी अंतरांत वस्ती ॥ न ये का कुळ ती केशी माझी ॥ १॥ कंठ शोष झाला आक्रोश करीतां ॥ किती हो पाहतां अंत माझा ॥ २॥ प्रगटोनी त्वरें करा शांतवन ॥ बोधामृत पान देवोनियां ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे झाला अनुताप ॥ आतां सोडा कोप अवघाचि ॥ ४॥

अभंग १३६

पदरिं घेऊनीं अंगीकार केला ॥ आतां कां रुसलां गुरुराया ॥ १॥ परी हें ब्रीदाशीं नोहे जी उचित ॥ गवें मी समरत काय सांगूं ॥ २॥ एक विष्णू महद्भूतांचे ही स्वामी ॥ भूतपति तुह्मीं वेदमान्य ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे असोनीयां ऐसें ॥ मजविशीं कैसें झालें तेणों ॥ ४॥

अभंग १३७

कैसेतरी आह्मी ह्मणवितों तूझे ॥ तरीमाझें ओझें तूज आहे॥१॥सांभा ळूनिब्रीदाउन्द्वरीं आह्मांशीं ॥उचित तुह्माशीं हेंचि आतां॥२॥मागेंपुढें-आतां न पाहतां कांहीं ॥ मेळवोनी पेईं निजरूपीं ॥ ३॥ हंसदासह्मणें देणें घेणें खरें ॥ यथार्थ चतुरें ध्यावें घ्यावें ॥ ४ ॥

अभंग १३८

प्रपंचाचें दैन्य भाकूं नातूजशीं॥ एक अविनाशी ठावदेईं ॥ १॥ सत्याचाअभिमान तुह्मा असे जरी ॥ तरीं हें निर्द्धारी करणें लागे॥ २॥ जीवें भावें आह्मी आलों शरणागत ॥ करावें स्वहित आमुचें हें ॥३॥ तुह्मी दीनानाथ-परम कृपाळ ॥ आमुचा गांभाळ करावाजी ॥ ४॥ हंसदासह्मणे भक्तांनिजठेवा ॥ द्यावा गुरुदेवा किती स्तवूं ॥ ५॥

अभंग १३९

कधीं मजवरी तुह्मी करादया ॥ सांगा गुरुराया पुसतसें ॥ १॥ तुह्मा आह्मा भेद नसोनीयां मुळीं ॥ करावी जीरळी कासयासी ॥२॥ आह्मासर्व-ठावें काशालपंडाव ॥ इतरां हे माय दाखवावी ॥३॥ हंसदासह्मणें घरभेदू आह्मीं ॥ ठकविल्या तुह्मीं टकों चिना ॥ ४॥

अभंग १४०

गुरुराया तुझी कीर्ति ॥ गर्जताती वेदश्रुति ॥ १॥ त्याशीं शून्य कांपडिलें ॥ मजविशीं कैसें झालें ॥ २॥ देवा अन्यायी मी खरा ॥ परी तुझा कींदातारा ॥ ३॥ हंसदासा उपेक्षणें ॥ देवा तुझ्या ब्रीदाउणें ॥ ४॥

अभंग १४१

अहो पर्वत पाषाण ॥ माझें तुह्मासी नमन ॥१॥ करितों मी विनवणी ॥ सांगा कोठें मोक्षपाणि ॥ २॥ जरी असेल पाहिला ॥ वंचूं नका लोला बोला ॥ ३॥ दावा दावा हो गुरुमूर्ति ॥ सनातन स्वयंज्योति ॥ ४॥ धावें-पावें गुरुमाये ॥ प्राण चालिला निश्चयें ॥ ५॥ हंसदासह्मणे देवा ॥ अंत किती रे पाहावा ॥ ६॥

अभंग १४२

रामा कृष्णा धांवा धांवा ॥ मज सद्गुरु भेटवा ॥ १॥ ब्रह्माविष्णु उमापति॥

॥ भेटावाजी गुरुमूर्ति ॥ २ ॥ कांरे गणपती येशीना ॥ गुरु मज दाविशिना ॥ ३ ॥ नका नका पाहूं अंत ॥ हंसदासाच्या प्राणांत ॥ ४ ॥

अभंग. १४३

सूर्यचंद्र तारांगणा ॥ अभिवंदन चरणा ॥ १ ॥ सांगा सांगा हो श्रीगुरु ॥ कोठें असे करुणाकरु ॥ २ ॥ माझी गुरु माय मज ॥ जरी भेटवाल आज ॥ ३ ॥ नरी उतराई तुम्हाशी ॥ काआबाळादि मनेशीं ॥ ४ ॥ हंसदास बहु बाहे ॥ धांवे देवा लवलाहें ॥ ५ ॥

अभंग. १४४

नित्यमुक्ति हरिहरा ॥ तुझ्या कृपेनें गुरुवरा ॥ १ ॥ गुरु साकारावांचुन ॥ नेथें प्रकटिलें ज्ञान ॥ २ ॥ तेंशी मज अंतर्यामीं ॥ राहोनीयां कृपास्वामी ॥ ३ ॥ करावयाशी इच्छिनां ॥ किंवा कैसें गुरुनाथा ॥ ४ ॥ आतां असो-बोलूं किती ॥ हंसदासा धरा हातीं ॥ ५ ॥

अभंग १४५

एकटपणाचें स्फुरवहोनें नूज ॥ तरी कांहो मज निवडिलें ॥ १ ॥ निवडोनीं मशीं खेळखेळलाशी ॥ सांडोनीयां जाशी आतां मज ॥ २ ॥ बाहिलीया आतां मानितोशी त्रास ॥ नवल मनास हें विवारे ॥ ३ ॥ आमुचिया हां-केकं टाळला असा ॥ नरी हंसदासा ऐक्य करा ॥ ४ ॥

अभंग. १४६

पाषाणाशीं टेंकी ॥ गुरु ह्मणोनी मस्तकीं ॥ १ ॥ गुरुबुद्धि भेटूं जाय ॥ चक्षु पाहतां अदृश्य ॥ २ ॥ छाया आपुली पाहतां ॥ स्वामी आला वाटे चित्ता ॥ ३ ॥ ह्मणुन घाली नमस्कार ॥ न देखतां रडे फार ॥ ४ ॥ हंसदासा शींजागृती ॥ ऐसा छंद गुरुमूर्ति ॥ ५ ॥

अभंग. १४७

विश्वचक्षु ह्मणविशी ॥ कांरे आंधळा झालाशी ॥ १ ॥ सर्वसाक्षी गातश्रुति ॥ लाज नये कैसी चित्तीं ॥ २ ॥ सूक्ष्म पाहानोशी फारलें ॥ मज विशीं डोळे गेले ॥ ३ ॥ आतां खरें पाहाशीना ॥ नरी ऐकें नारायणा ॥ ४ ॥ हंसदास ह्मणे शून्य ॥ तुझ्या ब्रीदाशीं घालीन ॥ ५ ॥

अभंग. १४८

मुंगीचे अंतरीं ॥ जोजो विचार श्रीहरि ॥ १ ॥ जाणतोशी परात्परा ॥ मजवि शींकां बहिरा ॥ २ ॥ अरे तुज काय झालें ॥ बोन्दूरूप कां धरिलें ॥ ३ ॥ माझी नायकशी स्तुती ॥ तुज काय झाली गती ॥ ४ ॥ आतां नायकशी देवा ॥ नरी विचार ऐकावा ॥ ५ ॥ हंसदास ह्मणे शून्य ॥ तुझ्या श्रीदाशीं घालीन ॥ ६ ॥

अभंग. १४९

नाहीं केली तुझी स्तुती ॥ गुरुरायासी तापती ॥ १ ॥ नाहीं वर्णियेले गुण ॥ असोनी तूं सनातन ॥ २ ॥ अन्यथा म्यां उच्चारिलें ॥ देवा वेदाशीं निंदिलें ॥ ३ ॥ ऐसा हीन हंसदास ॥ पावन तूं पतितास ॥ ४ ॥

अभंग. १५०

नाहीं पाहिलें मुरारी ॥ रूप तुझें डोळे भरी ॥ १ ॥ संत तूझिया विभूति ॥ न देखिल्यासी तापती ॥ २ ॥ गुरुरूप येतां दिठी ॥ नेत्र दडपिले बोटीं ॥ ३ ॥ जैसा निधि दृष्टि येतां ॥ डोळे झांकिजे अनंता ॥ ४ ॥ हंसदास अति हीन ॥ गुरु तूं पतीतपावन ॥ ५ ॥

अभंग. १५१

मन अन्यासी हें चिंती ॥ तूं ज वांचोनि श्रीपति ॥ १ ॥ तरी पचो नरकांत ॥ कल्प होतां ही अनंत ॥ २ ॥ जेव्हां सोडिल हें नाना ॥ तेव्हां कादीनारायणा ॥ ३ ॥ ऐशी प्रतिज्ञा हे माझी ॥ सत्य सत्य आण तुझी ॥ ४ ॥ धांवेंपा वें नारायणा ॥ हंसदासाच्या जीवना ॥ ५ ॥

अभंग. १५२

आतां माझा कां तो पाहतोसी अंत ॥ असशी समर्थ त्रैलोकीं तूं ॥ १ ॥ त्रैलोक्याचा आदिनाथ तूं सकळांचा ॥ बडिवार वाचा वेद गाती ॥ २ ॥ परि गातां गातां तेही मौनावले ॥ तेथें मी केतुलें मतिमंद ॥ ३ ॥ हंसदास ह्मणे पतीतपावना ॥ उद्धरावें दिना विनंति हे ॥ ४ ॥

अभंग. १५३

अरूप अनाम मुळीं निरायव ॥ स्वयें स्वयमेव निर्विकार ॥ १ ॥ तेथें नाथीलिया उपाधीनें दोन ॥ जीवशीव भिन्न भेद केले ॥ २ ॥ माजी जीव कोटी ठरलों जी आह्मी ॥ नित्यमुक्त तुह्मीं शीव झाला ॥ ३ ॥ हंसदास ह्मणे आतां धनीपण ॥ सांभाळोनी दीन उद्धरावें ॥ ४ ॥

अभंग.१५४

समानचितुह्मा आह्माभांडवल ॥ मायेचें कवटाळ बंधमुक्त ॥ १ ॥ परी तुमचा आह्मीतुलंघितांमान ॥ अनन्यशरण आलों असों ॥ २ ॥ नरी- समजुनि बरें अंतरांत ॥ करावेंउचितसाजेऐसें ॥ ३ ॥ हंसदासह्मणे जीवाचें कल्याण ॥ कराशिवपणतरी तुह्मां ॥ ४ ॥

अभंग.१५५

तूजभेटलीयाझालेबहूदिन ॥ कांहींवर्तमानकळेचिना ॥ १ ॥ कळे- चिनावृत्तसांगेनाहींकोणी ॥ तुझीमातकर्णीपांडुरंगा ॥ २ ॥ पांडुरंगा तुजअसेलवाटलें ॥ मोहमयाझालेंचित्तमग्न ॥ ३ ॥ मग्नपरीनाहीं- आसक्तहेंमन ॥ तूंचिनारायणयेथें होतां ॥ ४ ॥ हंसकुलप्रभुस्वस्व- रूपऐसा ॥ कोठेंही असतां आनंदचि ॥ ५ ॥

अभंग.१५६

माझेंमनजैसें आहेतूजकडे ॥ तुझेंमजकडेनयसेंचि ॥ १ ॥ ह्मणोनी यांबापापंढरीच्यानाथा ॥ तूवांलेखदूतांधाडियेलें ॥ २ ॥ तेणेंकथि- येलेंसकळहीवृत्त ॥ सुखावलेंचित्ततेणेंमाझें ॥ ३ ॥ अवधारींभाव माझापांडुरंगा ॥ बहूनामींजगामाजी तूंचि ॥ ४ ॥ हंसकुलप्रभुअभं- गभरला ॥ वियोगऊरलानाहींनाहीं ॥ ५ ॥

अभंग.१५७

गुप्तश्रीमंतीचीगोडी ॥ केलीसंपत्तिकांउघडी ॥ याचकांच्याकोडी ॥ आ ल्याबहूधांवोनी ॥ १ ॥ जेंजेंयाचकमागती ॥ तेंतेंद्यावेंसत्वरगती ॥ न देतांफजिती ॥ देवातुमचीहोईल ॥ २ ॥ बहूयाचकतृप्तकेले ॥ आह्मीं आहेजीऐकिलें ॥ आतां कांलाविलें ॥ मुक्तद्वारआपुलें ॥ ३ ॥ याचक उरलेबहुत ॥ तुह्मींधरिलासेएकांत ॥ कायजीउचित ॥ तुमचियाब्री- दाहें ॥ ४ ॥ हांकामारोनिथकले ॥ सकळयाचकपरतले ॥ कोणीनाहीं- उरलें ॥ अवघेंझालेंनिर्वाण ॥ ५ ॥ ह्मणुनमुक्तकेलेंद्वार ॥ तंवतोहंसदा- ससमोर ॥ पाहोनिसाचार ॥ तृप्तकेलासर्वस्वें ॥ ६ ॥

अभंग.१५८

देवाशिणलीशीणली ॥ वाणीकोरडपडली ॥ १ ॥ आतांदेवा आलाअं

न ॥ प्राणचाली लेनेमस्त ॥ २॥ ऐसें बोलोनी लवलाह्यां ॥ टाकियेली भूमीकाया ॥ ३॥ होतांइतुकें सत्वर ॥ खवळबळलें निर्विकार ॥ ४॥ जल गारेंचे समान ॥ प्रगटला नारायण ॥ ५ ॥ बोले आलोंरेमी आलों ॥ हंसदासा प्रगटलों ॥ ६॥

अभंग. १५९

आह्मी अपराधी अपराधी ॥ आह्मा नाहीं दृढ बुद्धी ॥ १॥ माझे अन्याय अगणित ॥ कोण करी लगणित ॥ २॥ मज सर्वस्वें पाळावें ॥ बहुमीनी सांभाळावें ॥ ३ ॥ माझी वाईट करणी ॥ रामदास लोटांगणीं ॥ ४॥

अभंग. १६०

वेडीं वांकुडीं उत्तरें ॥ जरि बोलली लेंकुरें ॥ १॥ नरी नयाचें कौतुक ॥ मानी जननी जनक ॥ २॥ प्रनिनिधि आपुला ॥ जाणोनी सरवावती बोला ॥ ३॥ हंसदासाचे सज्जन ॥ संत तुह्मीं तैसे पूर्ण ॥ ४॥

करुणा पर अभंग समाप्त.

उपदेश पर.

अभंग १६१

कुटंबाचा दास ॥ अंतरला देवाजीस ॥ १॥ अहो एका कामासाठीं ॥ गेल्या जन्माचिया कोटी ॥ २॥ जालां व्यसानिघोन ॥ पुढें ठाकलें स्मशान ॥ ३॥ कोणी येई चना संगें ॥ एकलें चि जावें लागे ॥ ४॥ हंसदासह्मणे नरी ॥ कोण विभागी यमपुरीं ॥ ५॥

अभंग. १६२

सद्गुरु देवाशीं आवडे मानसीं ॥ क्रिया व्हावी तैशी आपुलीही ॥ १॥ तेणें सख्य घडे गुरुदेव जोडे ॥ शीघ्रचि आतुडे निजसुख ॥ २॥ जना दुःख नासे आनंद उल्हासे ॥ सकळ निरसे भेदभान ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे शुद्ध सख्य होतां ॥ जीव होय स्वतां ब्रह्मरूप ॥ ४॥

अभंग १६३

मीपणा सरतां ॥ परब्रह्मीं अनन्यता ॥ १॥ मग असो भलता कोणी ॥

स्थिति अधीक नाउणी ॥ २ ॥ भेद निरासे प्रतिबिंबा ॥ सहजीं ऐक्यता ते बिंबा ॥ ३ ॥ नाहीं सान थोर भेद ॥ हंसदासा एकपद ॥ ४ ॥

अभंग. १६४

वृत्तीवीण ज्ञान ॥ तेंचि पूर्ण समाधान ॥ १ ॥ ध्याता ध्यान पुढें दिसे ॥ सिद्धदशा हे अशेषें ॥ २ ॥ परी हें दृढ व्हावें मनीं ॥ स्मरविस्मरा वांचोनी ॥ ३ ॥ हंसदास होय पूर्ण ॥ कीजे तों वरी साधन ॥ ४ ॥

अभंग. १६५

मायें भ्रम लविलें ॥ सत्य परी मिथ्या झालें ॥ १ ॥ नया करीजें निरसन ॥ तेंचि वेदांत श्रवण ॥ २ ॥ केलें स्वरूपीं निश्चळ ॥ हरपली तळमळ ॥ ३ ॥ देह प्रारब्धा सोंपिला ॥ हंसदास पूर्ण झाला ॥ ४ ॥

अभंग. १६६

दृश्य हें सांडुनी ॥ भास अवघा ओलांडुनी ॥ १ ॥ व्हावें शून्या पैलीकडे ॥ ते व्हां अभिन्नता जोडे ॥ २ ॥ घेत अनुभव वृत्ति ॥ ज्याचा स्वयें तो चिन्मूर्ती ॥ ३ ॥ हंसदास ज्ञानोत्तरीं ॥ सिद्धपणें भक्ति करी ॥ ४ ॥

अभंग. १६७

मुख्य देव ओळखावा ॥ ठाव सत्याचा शोधावा ॥ १ ॥ निवारीजे भूतबाधा ॥ द्वैत खेदाची आपदा ॥ २ ॥ जाणिजे आपणा ॥ हे चि ज्ञानाची लक्षणा ॥ ३ ॥ भज्य भजक मेळन ॥ हंसदास ह्मणे ज्ञान ॥ ४ ॥

अभंग. १६८

सर्व वर्णाशीं ब्राह्मण ॥ गुरु वेदाज्ञा प्रमाण ॥ १ ॥ कर्मभ्रष्ट ही अशिला ॥ तरी पाहिजे वंदिला ॥ २ ॥ कायवाणूं थोरपण ॥ विष्णु मिरवी भूषण ॥ ३ ॥ हंसदास ह्मणे धरी ॥ अवताराशी शरीरीं ॥ ४ ॥

अभंग. १६९

भलती याही वर्णा ॥ शूद्र ज्ञाना अधिकार ॥ १ ॥ लोचि माझा मी तयाचा ॥ देव वाचा सांगत ॥ २ ॥ आत्मज्ञाना लागीं ॥ कांहीं तुळे चि नाजगीं ॥ ३ ॥ हंसदास ह्मणे किती ॥ सांगूं ज्ञानाची महंति ॥ ४ ॥

अभंग. १७०

ब्रह्मकर्म व्हावें विधीनें निष्काम ॥ दयादान धर्म शूद्र भक्ति ॥ १ ॥ संताची संगतिस

र्वावलोकन ॥ साधावानोपूर्ण अनुताप ॥ २॥ यज्ञयाग तीर्थ व्रत क्षेत्र-
वास ॥ विषयांउदास राहिजेतें ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे वर्णाश्रम धर्मे ॥ चालो
नीयां नेमें शुद्धह्वावें ॥ ४॥

अभंग. १७१

अविनाशातेंचि धरा अंतरांत ॥ नामरूपा मतनिषेधुनी ॥ १॥ नोहे दृश्य
भासस कळादेखयों ॥ स्वयेंपाहीं तेणेंपरी आहे ॥ २॥ हंसदास ह्मणे आ
पुलेंतें रूप ॥ अनंत अस्वरूप वेद सांगे ॥ ३॥

अभंग. १७२

मायामिथ्यापाप ॥ सत्यब्रह्मपुण्यरूप ॥ १॥ पाप ओसरोनीगेलें ॥ अ-
वघें पुण्यचि उरलें ॥ २॥ निःसंदेह स्वयें ॥ पापभस्मलें यान्यायें ॥ ३॥
हंसदास जागा झाला ॥ हरला स्वप्नाचा गलबला ॥ ४॥

अभंग. १७३

नमींझुळुकवायोची ॥ वस्तीब्रह्मींसंकल्पाची ॥ १॥ तोचि षड्गुण ई
श्वर ॥ अर्धनारीनटेश्वर ॥ २॥ गुणक्षोभें देव ॥ क्रमें भूतें झालीं सर्व ॥
३॥ हंसदास ह्मणे झाल्या ॥ खाणी नेंशाचि निमाल्या ॥ ४॥

अभंग. १७४

आदिमध्य अवसानीं ॥ तरंगाच्या अवघें पाणी ॥ १॥ नाहीं त्रिकाळीं-
ही आन ॥ ब्रह्मपूर्ण सच्चिद्घन ॥ २॥ तेंचि धारणें धरावें ॥ तेथें वास्तव्य
करावें ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे तेंचि ॥ स्वयें आहों आपणाची ॥ ४॥

अभंग. १७५

न्यायी नेववावी नतु पुण्यमार्गे ॥ जन्मोनी वाउगें होऊं नये ॥ १॥ करोनी-
करावें भजन नेंपूर्ण ॥ वेदउक्त वर्ण धर्मसारे ॥ २॥ आचरिल्या तोणा सां
गणें फळजीनी ॥ धाली याची तृप्ति माने लोकां ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे जेउनी
आपण ॥ वाढिलीया अन्न न्यायपरि ॥ ४॥

अभंग १७६

सद्गुरु दावीनी तोचिमार्ग धरा ॥ चित्तशुद्धि करा निश्चयेंसी ॥ १॥ साधन
संपन्न होवोनी अधिकारी ॥ साधावी संसारीं गुरुरूपा ॥ २॥ हंसदास ह्म
णे गुरुदेव कृति ॥ नाचरावि नेंति इतुकी हे ॥ ३॥

अभंग. १७७

कर्म आटाआटी केली बहुपरी ॥ चित्त शुद्धि जरी नाहीं झाली ॥ १ ॥ तरी ते अखेर नाहीं कीं साधली ॥ घरबुडी झाली प्राण्या तुझी ॥ ध्रु० ॥ दृढ उपासना जन्मवरी केली ॥ स्थिरता न झाली जरी चित्ता ॥ तरी ते अखेर० ॥ २ ॥ प्रखर वैराग्य देहीं साधियेलें ॥ पुढें कां इच्छिलें वैकुंठादि ॥ तरी ते० ॥ ३ ॥ आजन्म हे भक्ति प्रयत्नें साधून ॥ आत्मनिवेदन झालें नाहीं ॥ तरी ते० ॥ ४ वेदादि अभ्यासें संपादिलें ज्ञान ॥ निमाली वासना जरी नाहीं ॥ तरी ते० ॥ ५ ॥ सद्गुरूची सेवा केली अनुदिन ॥ कृपासंपादन नोहे अंतीं ॥ तरी ते अखेर० ॥ ६ ॥ हंसदास ह्मणे बुधबळांचे खेळीं ॥ नाहीं जरी झाली घ्यादे मात ॥ तरी ते अखेर नाहीं कीं साधली ॥ घरबुडी झाली० ॥ ७ ॥

उपदेशपर अभंग समाप्त.

शिष्याचीं लक्षणें.

अभंग. १७८

माझीं स्त्रिया पुत्रें माझा हा संसार ॥ येथें देव थोर कासयाचा ॥ १ ॥ कासयाचा धर्म कैंचें पापपुण्य ॥ वृथा जपध्यान कोण करी ॥ २ ॥ कासया अतिथि अभ्यागत व्हावा ॥ तीर्थादिकें जीवा फळ कायी ॥ ३ ॥ हंसदास ह्मणे बुद्धिभ्रंश ऐसा ॥ रजसहवासा अंगीं उठे ॥ ४ ॥

अभंग. १७९

सुख देखतां चि दृष्टी ॥ आशा उपजली पोटीं ॥ १ ॥ तृप्त न होतां आवडी ॥ पडे संतापाची बेडी ॥ २ ॥ दुःख झालिया अंतरीं ॥ उठे मोहाची भरारी ॥ ३ ॥ तेणें जाय आठवण ॥ बुद्धि जातां विस्मरण ॥ ४ ॥ हंसदास ह्मणे पतन ॥ रजोगुणें ऐसा होत ॥ ५ ॥

अभंग. १८०

वित्त वयाचा भरवसा ॥ मानी धरोनीयां आशा ॥ १ ॥ कन्यापुत्र गृहदारा ॥ ह्मणे माझा हा चि थारा ॥ २ ॥ जैसा स्वस्थ जीवें ॥ मूर्ख बैसे फुटके नावें ॥ ३ ॥ परी हंसदास ह्मणे ॥ खास तयाशीं बुडणें ॥ ४ ॥

अभंग.१८१

मायबापामारीलाता ॥ वंदीमस्तकींवनिता ॥ १ ॥ देवींभक्तींवैरकरी ॥ अन्ययातेंजीवींधरी ॥ २ ॥ करुनीसंतअनादर ॥ होयपोटाचाकिंकर ॥ ३ ॥ हंसदासह्मणेऐसा ॥ जनजायनरकवासा ॥ ४ ॥

अभंग.१८२

कडूवृंदावनशर्करेंघोळीलें ॥ मधुरत्वा आलेंघडेचिना ॥ १ ॥ पलांडूचे-अंगामर्दिलीकस्तूरी ॥ सुगंधभीतरीनाहेंनोहे ॥ २ ॥ कुटुंबकाबाडीप-पंचीकतैसा ॥ योग्यउपदेशाबोलूंनये ॥ ३ ॥ हंसदासह्मणेनवज्वरीता सी ॥ नयेचीकामाशीदुग्धजैसें ॥ ४ ॥

अभंग.१८३

गाढवाशीउटीचंदनाचीकेली ॥ जायकाशोभलीत्याचेअंगा ॥ १ ॥ क स्तूरीचाटिळाहल्याच्याकपाळा ॥ काऊळ्याशींमाळ मोतीयांची ॥ २ ॥ पुवडाशींरत्नवारळमर्कटा ॥ पाषांडीतर्कटावेदजैसा ॥ ३ ॥ हंसदास ह्मणेपाखंडीजेऐसे ॥ त्याशींज्ञानींनसे अधिकार ॥ ४ ॥

अभंग.१८४

वाढतीभावना ॥ तोचिजाणासच्छिष्य ॥ १ ॥ सद्गुरूचेंउणें ॥ जयामनें-साहेना ॥ २ ॥ ऋद्धिसिद्धिनसतां ॥ भयचित्तावागवी ॥ ३ ॥ गुणागळेभा री ॥ हंसदासतेअधिकारी ॥ ४ ॥

अभंग.१८५

गुरुयेतांदाराशिष्यलपेघरा ॥ सांगेरांडापोरांह्मणानाहीं ॥ १ ॥ अव-चितांयेऊनीजरीउभाराहे ॥ लवेचिनादेहदुष्टाचाज्या ॥ २ ॥ गुरुकाजीं-देहाआपदालागती ॥ ह्मणोनीदुर्मती आज्ञालंघी ॥ ३ ॥ हंसदासह्मणेऐ सें आचरण ॥ देहाचेंवंचनहोतांझालें ॥ ४ ॥

अभंग.१८६

गुरुबरोबरीबोलेसरोत्तरीं ॥ अथवावैखरीदुरुत्तरें ॥ १ ॥ कांहींअपे क्षितगुरुनेंइच्छिलें ॥ ह्मणेठेवियेलेंतुझ्याबापें ॥ २ ॥ गुरुसांगतीगा-हितपाहेंकांहीं ॥ ह्मणेकांरेडोयीउठविली ॥ ३ ॥ हंसदासह्मणेऐसेंआ-चरण ॥ वाणीचेंवंचनहोताझालें ॥ ४ ॥

अभंग १८७

गुरूचें मानस नाचरीं अमुक ॥ मनें अवश्यक आचरीतें ॥१॥ अमुक करी तां आह्मासरव भारी ॥ तयाशीं अव्हेरी महाखळ ॥२॥ एक धरी पोटीं एक बोले ओठीं ॥ सद्गुरुशीं कष्टी नष्ट करी ॥३॥ भाव वरिवरी कापट्य अंतरीं ॥ पाहे कागापरी गुरुन्यून ॥४॥ हंसदास ह्मणे ऐसें आचरण ॥ मनाचें वंचन होतां झालें ॥५॥

अभंग १८८

मज पूर्णज्ञान आतां ठसावलें ॥ कायराहियेलें तुझ्या हातीं ॥१॥ चिण चिण करिशी तरि सरवें करीं ॥ व्यर्थ गुरगुरी शीण तुला ॥२॥ तुझिया कृपेनें आह्मि झालों सिद्ध ॥ आतां शापदग्ध होऊं चिना ॥३॥ ऐकें हो पार्वती ऐसा महानष्ट ॥ जाणतोचि स्पष्ट असच्छिष्य ॥४॥ हंसदास ह्मणे तया नाहीं गति ॥ चंद्र सूर्य स्थिति नरक वास ॥५॥

अभंग १८९

नाहीं सद्गुरूचा तोष ॥ संपादिला अवघा रोष ॥१॥ तरि महा हानी झाली ॥ आतां नाहीं तिहीं ताळीं ॥२॥ शिवविष्णुब्रह्मा थोर ॥ अपघे करिती दूर दूर ॥३॥ कोणी घालीचना पाठीं ॥ जेथें तेथें कुटाकुटी ॥४॥ तरि हंसदास ह्मणे ॥ तोष गुरूचा करणें ॥५॥

शिष्याचे लक्षणाचे अभंग समाप्त.

गुरुमाहात्म्याचे अभंग.

अभंग १९०

इष्टदेवत तो श्रीगुरूचि आह्मा ॥ शिवविष्णुब्रह्मा आह्मी नेणों ॥१॥ नेणों रामकृष्ण नेणों पांडुरंग ॥ एकचि अभंग गुरु पाहों ॥२॥ नेणों जपजाप्य नेणों तीर्थव्रत ॥ नेणो पुत्र आप्त धन दारा ॥३॥ नेणों बंधमुक्ति नाविरक्ति ॥ नेणों उपरति ज्ञानाज्ञान ॥४॥ हंसदास ह्मणे श्रीगुरु वांचून ॥ आह्मी नेणों आन कांहीं एक ॥५॥

अभंग १९१

आनंदप्रगटेदुःखसर्वआटे॥जन्ममृत्यूतुटेजयासंगें॥१॥ तोचिगु-
रुराजशुद्धनिजगूज॥ब्रह्मापदरजइच्छीज्याचें॥ ध्रुपद॥ सायुज्या-
चादानीकैवल्याचीखाणी॥जोकामोक्षपाणीदीनबंधु॥ तोचि०॥२॥
मुमुक्षुचातकाजलधरनीका॥भवाब्धींजोनौकाबुडतीया॥ तोचि०
॥३॥ काळाचानियंतानिर्विकारस्वतां॥विग्रहाजोधरीभक्तकाजा॥
तोचि०॥४॥ परत्रींआधार विश्वंतीचाथार॥सुखाचेंमाहेरमायेवीण॥
तोचि०॥५॥ ऐसापूर्णपणींशुद्धनिरंजनीं॥भेदकडसणीवावजेथें॥
तोचि०॥६॥ हंसदासह्मणे तेथेंलोटांगण॥सप्रेमेंअनन्यमाझेंभावें
॥ तोचिगुरुराजशुद्धनिजगूज॥ब्रह्मापदरजइच्छीज्याचें॥७॥

अभंग१९२

निर्विकल्पमाझास्वामीतोसद्गुरु॥ जेथेंकल्पतरुतुपमवे॥१॥ निष्का-
माचेसरी आणितांहीकाय॥सरीपावेगायकामधेनु॥२॥ चंचळलक्ष्
मी निश्चळाचेसरी॥ बोलतांवैखरीशीणमात्र॥३॥ हंसदास ह्मणे तोहे
निवर्णन॥ ह्मणोनि वंदनमौनेंची त्या॥४॥

अभंग१९३

मोठेदानशूरनानादानेंदेती॥ संतांसमहोतीघडेचीना॥१॥ शिबीहरि
श्चंद्रअथवातोबळी॥येतीचनातूळींसंतांचिया॥२॥ नाहींदेखियेलें-
नाहींऐकियेलें॥तेंचिसंतींदीलेंनिजपद॥३॥ हंसदासह्मणेव्हावेंउत
राई॥ठेउनीयांडोयीसंतपदीं॥४॥

अभंग१९४

सद्गुरुवांचून॥शिष्यतरेनाप्रमाण॥१॥ तेविशिष्यावीणवाय॥ बोध
सद्गुरूचाहोय॥२॥ रूपवतीनारी॥शिणेबुळीयाभ्रतारीं॥३॥ हंसदा
सह्मणेपति॥त्रासेवंध्यास्त्रीसंगति॥४॥

अभंग१९५

जाणतादेवाशीं॥ संतनामहेंतयासी॥१॥ तरीतयापाशींजावें॥ अ-
वघेंआजकळपुसावें॥२॥ सत्संगावांचून॥ कदानोहेनोहेज्ञान॥३॥ दा
सह्मणेहंसगुरु॥ शक्यवारायाअंधारू॥४॥

अभंग१९६

असोनसोसिद्धि ॥ स्वानुभवेंजोप्रबोधी ॥ १॥ महाज्ञानी भक्तपूर्ण ॥ वैराग्यानीसांठवण ॥ २॥ प्रेमळ भजक ॥ सिद्ध असोनीसाधक ॥ ३॥ हंसदासह्मणे जनस्कस्वी ॥ व्हावेसद्गुरु ओळखी ॥ ४॥

अभंग १९७

सिद्धिसामर्थ्यदाउनी ॥ लोकाजनीं भेडावी ॥ १॥ नाहीं नाहींतेंकरिती ॥ जळोमहंतित्याची ॥ २॥ भक्तिनातेंज्ञान ॥ दंभशीण अवघा ॥ ३॥ तेचि असद्गुरु ॥ हंसदासानानिर्धारु ॥ ४॥

अभंग १९८

सद्गुरुवांचुन ॥ धुंडितां हें त्रिभुवन ॥ १॥ ब्रह्मात्मैकताबोधाया ॥ नाहीं समर्थसखया ॥ २॥ तोचितरलानारी ॥ असिकीयाभवसागरीं ॥ ३॥ परीहें हंसदासह्मणे ॥ नोहेरामदासाविणें ॥ ४॥

अभंग १९९

सकळमंगळा सद्गुरुमंगळ ॥ तयाअमंगळकोणह्मणे ॥ १॥ ह्मणेलजो कोणीपाहावानादिठी ॥ शोधितांहे सृष्टिचांडाळतो ॥ २॥ चांडाळाचा-स्पर्शजाहला असेल ॥ स्मरणेंनासेलसद्गुरूच्या ॥ ३॥ मगझाल्याभेटीकिंवाचरणस्पर्श ॥ कोण ह्मणेदोषराहिलऐसें ॥ ४॥ ऐसाह्यानिर्द्धार सत्यसत्यवाणी ॥ सांगतगर्जेनी हंसदास ॥ ५॥

अभंग २००

वासनेचामळलागोंनेदी अंगा ॥ तोचीएकजगामाजीधन्य ॥ १॥ न-याचीउपाधीसकळसरली ॥ वृत्तिचीतोझालीनिवृत्तिची ॥ २॥ नामरूपसारेंनिपटोनीगेलें ॥ अखंडसंचलेंपरतत्व ॥ ३॥ उपदेशाच्यावाटलीयामनें ॥ हंसदासह्मणेतेथेंजावें ॥ ४॥

अभंग २०१

सद्गुरुरायाचें अंगचराचर ॥ व्यक्तनिराकार दोहींरूपें ॥ १॥ निराकार-मायासाकारजगत ॥ सर्वींसर्वगतगुरुराय ॥ २॥ ऐसा गुरुदेवएकचि असतां ॥ वाटतसे भ्रांताभिन्नभिन्न ॥ ३॥ हंसदासह्मणेभिन्न-भिन्नकैसे ॥ पाहानातीजेसें अंधजगा ॥ ४॥

अभंग २०२

वैद्याज्ञानें सोमलखातां ॥ देहींपुष्टी आरोग्यता ॥ १॥ तोचि भक्षि-ल्या अविधी ॥ पुसणेंनकोमृत्युकधीं ॥ २॥ तेसें अनिवार हें मन ॥-होतां गुरुकृपाउन्मन ॥ ३॥ हंसदासह्मणेतृप्ति ॥ स्वसुखाचीहोयऐती ॥४॥

अभंग २०३

परिसानेंरागें लोहाशीं ताडिलें ॥ परि अंग झालें हेमत्याचें ॥ १॥ तैसा सज्जनाचाकोपपुरवला ॥ तोचि लोभकेला नयेकामा ॥ २॥ रासभा-नेंपृष्ठीं बैसविलें प्रीती ॥ परी ते फजीती अवघी जगीं ॥ ३॥ हंसदास ह्मणे रणीं अश्वें लात ॥ मारितांही होत भूषणाचि ॥ ४॥

अभंग २०४

तेंचि निरूपणा त्यानांव कीर्तन ॥ संदेहाचें ठाण नुरेजेथें ॥ १॥ अधि-कार तोही बोधाचा त्यालागीं ॥ स्वानुभवें अंगीं ब्रह्मझाला ॥ २॥ इतर ते वक्ते विधवा कुमारी ॥ आह्माशीं अंतरीं मानतीना ॥ ३॥ मानेलजया शीं ऐकोत नेस्फुरवें ॥ आमुचीया लेखें चाडनाहीं ॥ ४॥ सती हंसदासा हरिद्राकुंकुम ॥ ह्मातें घेणें धर्म अहेवेच्या ॥५॥

अभंग २०५

परंपरा शब्द ज्ञानज्याचें पूर्ण ॥ सद्गुरु तो मान्य वेदवंद्य ॥ १॥ वेदवंद्य जे सा कुलीन नृपती ॥ स्त्रियेशीं निश्चितीस कुळींच्या ॥ २॥ तेथोनी-जोबोध उपजला शब्द ॥ तोकरि अभेद जीवशिवां ॥ ३॥ वृत्तिलयसा-क्षी प्रत्यय जोदावी ॥ सद्गुरु गोसावी तोचीसाचा ॥ ४॥ हंसदासीं आ-ह्मीं शब्दचि सेविलें ॥ इतरां कथिलें त्याच्याहिता ॥ ५॥

अभंग २०६

जारापासोनीयांपुत्राशीं साधिती ॥ नांवसांगनाती पतीचेंचि ॥ १॥ तैसा आल्यागेल्यापासोनि साधिला ॥ गुरुबोध त्याला ह्मणती मूढ ॥ २॥ परी तो अशब्द बोधसमजावा ॥ होईनास्वभावागतिप्रद ॥ ३॥ हंसदासह्मणे नकळोत्या लोकीं ॥ परिपरलोकीं दंड आहे ॥ ४॥

अभंग २०७

करामती दावी जनाशीं भुलवी ॥ मंत्रउठाठेवी चेटकाच्या ॥ १॥ मोह नें भरेरीं यंत्रें नानापरी ॥ कीटालें कुसरी साबराच्या ॥ २॥ औषधीम-

योग क्रियेचा मार्ग ॥ गीत रागरंग तानमान ॥३॥ इत्यादि सांगती ते गुरु म्हणविती ॥ मोक्षदाते होती घडेचीना ॥ ४॥ हंसदास म्हणे खरें ज्या तरणें ॥ गुरु कीजे तेणें ब्रह्मनिष्ठ ॥५॥

अभंग २०८.

श्रोत्री ब्रह्मनिष्ठ सद्गुरु तो साचा ॥ एकेंएकेकाचा कामा नये ॥ १॥ श्रोत्री आहे परी ब्रह्मनिष्ठ नसे ॥ कुंकू नाहीं जैसें रजस्वले ॥२॥ ब्रह्मनिष्ठ परी श्रोत्री नसे पाहीं ॥ जैसें वेश्ये नाहीं मंगळसूत्र ॥ ३॥ हंसदास म्हणे म्हणोनी दों चिन्हीं ॥ युक्त गुरुजनीं सच्छिष्याशीं ॥४॥

अभंग २०९.

सकळही तीर्थी एकदांचि स्नान ॥ घडतां मज्जन सागराशी ॥ १॥ सकळ देवांची एकदांची भेटी ॥ आत्माराम दृष्टी देखिलीया ॥ २॥ एकदांचि भेटी सकळ संतांची ॥ मूर्ति सद्गुरूची निरखितां ॥३॥ हंसदास म्हणे कुबेर जोडतां ॥ नवनिधि हाता येती जैसे ॥४॥

अभंग २१०.

तूंचि माझा पिता तूंचि माझी माता॥ बंधु तूं देवता गुरुराया ॥ १॥ आपत्तीं वधीती पितरें लेंकुराशी ॥ तैसा तूं नोहेसी गुरुनाथा ॥२॥ प्रसंग पडतां बंधु हारी प्राण ॥ नोहेशी निधान तैसा तूंगा ॥ ३॥ एकादिये वेळीं देवता घे बळी ॥ नव्हशी कदाकाळीं तूंगा तैसा ॥ ४॥ हंसदास म्हणे एकोनीयां कीर्ति ॥ आलों तुजप्रती शरण मी ॥५॥

अभंग २११.

त्रिविध तापाचा हारक ॥ जगीं सद्गुरूची एक ॥१॥ भवसिंधु पार नेता ॥ जगीं सद्गुरुचि दाता ॥ २॥ स्वात्मसुखाचे शयनीं ॥ कोण नेई गुरुवांचोनी ॥ ३॥ बोधें निजगुज द्यावें ॥ हें तों गुरूनें करावें ॥ ४॥ ऐसा अढळ कृपेचा ॥ गुरु सागरचि साचा ॥५॥ तया गुरुराया वंदन ॥ हंसदासाचें अनन्य ॥ ६॥

अभंग २१२.

सकळ पदार्थ दृश्य नाशिवंत ॥ घडेना शाश्वत ध्यान त्याचें १ म्हणों ध्येय चक्षु सकळा देखणा ॥ विचारितां मनावीण अंध ॥२॥ स्फुरणा वांचोनी केंची मनबुद्धी ॥ तेणसुषुप्तीमधीं लीन होय ॥३॥ म्हणोनियां ध्येय

नाते मन वृत्ति ॥ देखणा चिन्मूर्ति गुरुस्वचें ॥ ४ ॥ हंसदास म्हणे त्रिपु
टी वांचून ॥ तेंचि शुद्ध ध्यान सद्गुरूचें ॥ ५ ॥

अभंग २१३.

तीर्थावळी स्नान सप्तही सागरीं ॥ पदबिंदु शिरीं सद्गुरूचा ॥ १ ॥ एक
वेळे सर्व तीर्थेंही सुलभ ॥ गुरूचें दुर्लभ पदतीर्थ ॥ २ ॥ हंसदास म्ह-
णे श्रीगुरुचरण ॥ कृपासंपादन महालाभ ॥ ३ ॥

अभंग २१४.

सार्थक घडावें प्रल्हादा अंतरीं ॥ नाहीं नरहरी कामा आला ॥ १ ॥ दा-
वियेलें बोट जायीं रे शरण ॥ सद्गुरु निधान तयाभावें ॥ धु० ॥ नामदेव
नेणे हरावी संसृती ॥ देवें तयाप्रीती संबोखूनी ॥ दावि० ॥ २ ॥ सगुणा-
चें सुख मानितां तुकया ॥ दाखवोनी तया स्वप्न देवें ॥ दा० ॥ ३ ॥ तुळशी
दासा हेत व्हावी रामभेटी ॥ भिवोनी शेवटीं पिशाचें त्या ॥ दावि० ॥ ४ ॥
मज हेत होता हंसदासम्हणे ॥ गिरिजारमणें काय केलें ॥ दा० ॥ ५ ॥

अभंग २१५.

श्रेष्ठवर्णोत्वितां ॥ असोनीयां ब्रह्मवेत्ता ॥ १ ॥ तोचि सद्गुरु परिपूर्ण ॥ जया
संगें शुद्धज्ञान ॥ २ ॥ इतरें निजहित हानी ॥ द्विजपावनसंजनीं ॥ ३ ॥ हं
सदास म्हणे सत्र ॥ अंत्यजाचें अपवित्र ॥ ४ ॥

अभंग २१६.

चुना माखोनीयां वायसें निजांगा ॥ संपादिलें सोंगा हंसाचिया ॥ १ ॥ अ-
ज्ञजन तेथें सकळ ठकले ॥ वर्म ओळखिलें चतुरेंचि ॥ २ ॥ समान दिसं-
तां ठकती ना ज्ञानी ॥ खूण भिन्न जनीं ओळखीची ॥ ३ ॥ हंसदास म्ह-
णे हंसामुक्तचारा ॥ काकपाठमोरा होय तेथें ॥ ४ ॥

अभंग २१७.

शुष्क भिक्षेलागीं नाहीं अडचण ॥ पाहिजे तेथून घ्यावी सुखें ॥ १ ॥
ऐशी मोकळीक नाहींच सिद्धान्तीं ॥ मुख्य श्रेष्ठवर्णी पक्षीं सर्मी ॥ २ ॥
अनादि पासोनी हाचि शिष्टाचार ॥ केल्या भ्रष्टाकार विपरीत ॥ ३ ॥ को
णी कैसें करो परीशिकवावें ॥ कळवळोनी जीवें बोलियेलों ॥ ४ ॥ हंस-
दासा श्रोत्री ब्रह्मनिष्ठा वीण ॥ सद्बोधसिद्धान्त घेणें नाहीं ॥ ५ ॥

अभंग २१८.

ज्ञान अभिमान नाहीं जया अंगीं ॥ वेदीं भाव जगीं सर्वज्ञ जो १ तया पुरुषाशी शरण रिघावें ॥ अनन्यता भावें करोनीयां ॥ ध्रु०॥ परदोष गुण नुच्चारी वाचेनें ॥ परदाराधनें नावलोकी ॥ तया० ॥ २॥ सर्वभूतीं दया विषयीं उदास ॥ करोनी अभ्यास तारीत जो ॥ तया० ॥ ३॥ जन निंदी तरी क्षमाशीळ भारी ॥ नुठेचि अंतरीं द्वेष ज्याच्या ॥ तया० ॥ ४॥ घालीना सांकडें शिष्यालागीं कदा ॥ पाहे जो त्या सदां ब्रह्मरूप ॥ तया० ॥५॥ वर्णाश्रम धर्मीं चाले यथारीती ॥ नामरूप भ्रांती ओळखी जो ॥ तया० ॥ ६॥ प्रारब्धाच्या योगें महालाभ हानि ॥ होतां नोहे मनीं हर्षखेद ॥ तया० ॥ ७॥ उंचनीच नेणे एक गुरुपूर्ण ॥ नरनारी भिन्न दिसतीना ॥ तया० ॥ ८॥ बोलतां चालतां मोडेना समाधी ॥ वरी दृढबुद्धी गुरुभक्ति ॥ तया० ॥ ९॥ हंसदास म्हणे जीवन्मुक्त ज्ञानीं ॥ हरिच्या कीर्तनीं प्रेमभारी ॥ तया पुरु० ॥ १०॥

अभंग २१९.

वस्तुमात्रा परा ॥ गुरुराया परात्परा ॥ १॥ नामरूपाशी अतीता ॥ कार्यकारण अलिप्ता ॥ २॥ सच्चित्सुख कंदा ॥ गुरुनाथा ब्रह्मानंदा ॥ ३॥ सोहं हंसा गुरुपूर्णा ॥ पिंडब्रह्मांड जीवना ॥ ४॥ दास म्हणे हो गुरुवरा ॥ मी नमीन तूंचि सारा ॥ ५॥

अभंग २२०.

दिसेना भासेना ॥ घेऊं जातां सांपडेना ॥ १॥ दवडितां ते नजाय ॥ जाणूं जातां अंतराय ॥ २॥ नेणतां अवगती ॥ ऐशी जे कां वस्तुस्थिती ॥ ३ हंसदास म्हणे प्राप्त ॥ गुरुपादसेवा होत ॥ ४॥

अभंग २२१.

रामकृष्णादिक अवतारी झाले ॥ शरण रिघाले सद्गुरूशीं ॥ १॥ तेथें कोण पाड इतरा जीवांचा ॥ म्हणोनी सर्वांचा गुरु सखा ॥ २॥ सद्गुरु वांचोनी नाहीं नाहीं गति ॥ गर्जनाति श्रुति बहुसाल ॥ ३॥ हंसदास म्हणे लहानाथोल्या जीवा ॥ गुरुचि विसावा सत्यसत्य ॥ ४॥

अभंग २२२.

नाते मन वृत्ति ॥ देखणा चिन्मूर्ति गुरुस्वयें ॥ ४ ॥ हंसदास म्हणे त्रिपु-
टी वांचून ॥ तेंचि शुद्ध ध्यान सद्गुरूचें ॥ ५ ॥

अभंग २१३.

तीर्थावळी स्नान सप्तही सागरीं ॥ पदबिंदु शिरीं सद्गुरूचा ॥ १ ॥ एक
वेळे सर्व तीर्थेंही सुलभ ॥ गुरूचें दुर्लभ पदतीर्थ ॥ २ ॥ हंसदास म्ह-
णे श्रीगुरुचरण ॥ कृपासंपादन महालाभ ॥ ३ ॥

अभंग २१४.

सार्थक घडावें प्रल्हादा अंतरीं ॥ नाहीं नरहरी कामा आला ॥ १ ॥ दा-
वियेलें बोट जायीं रे शरण ॥ सद्गुरु निधान तयाभावें ॥ ध्रु० ॥ नामदेव
नेणे हरावी संसृती ॥ देवें तयाप्रीती संबोखूनी ॥ दावि० ॥ २ ॥ सगुणा-
चें सुख मानितां तुकया ॥ दाखवोनी तया स्वप्न देवें ॥ दा० ॥ ३ ॥ तुळशी
दासा हेत व्हावी रामभेटी ॥ भिवोनी शेवटीं पिशाचें त्या ॥ दावि० ॥ ४ ॥
मज हेत होता हंसदासम्हणे ॥ गिरिजारमणें काय केलें ॥ दा० ॥ ५ ॥

अभंग २१५.

श्रेष्ठवर्णीस्थितां ॥ असोनीयां ब्रह्मवेत्ता ॥ १ ॥ तोचि सद्गुरुपरिपूर्ण ॥ जया
संगें शूद्रज्ञान ॥ २ ॥ इतरें निजहित हानी ॥ द्विजपावनसंजनीं ॥ ३ ॥ हं
सदास म्हणे सत्र ॥ अंत्यजाचें अपवित्र ॥ ४ ॥

अभंग २१६.

चुना माखोनीयां वायसें निजांगा ॥ संपादिलें सोंगा हंसाचिया ॥ १ ॥ अ-
ज्ञजनतेथें सकळ ठकले ॥ वर्म ओळखिलें चतुरेंचि ॥ २ ॥ समान दिसं-
तां ठकती ना ज्ञानी ॥ खूण भिन्नजनीं ओळखीची ॥ ३ ॥ हंसदास म्ह-
णे हंसामुक्तचारा ॥ काकपाठमोरा होय तेथें ॥ ४ ॥

अभंग २१७.

शुष्क भिक्षेलागीं नाहीं अडचण ॥ पाहिजे तेथून घ्यावी सुखें ॥ १ ॥
ऐशी मोकळीक नाहींच सिद्धान्तीं ॥ मुख्य श्रेष्ठवर्णी पक्षीं सर्वी ॥ २ ॥
अनादि पासोनी हाचि शिष्टाचार ॥ केल्या भ्रष्टाकार विपरीत ॥ ३ ॥ को
णी कैसें करो परीशिकवावें ॥ कळवळोनी जीवें बोलियेलों ॥ ४ ॥ हंस-
दासा श्रोत्री ब्रह्मनिष्ठा वीण ॥ सद्बोधसिद्धान्त घेणें नाहीं ॥ ५ ॥

अभंग २१८.

ज्ञान अभिमान नाहीं जया अंगीं ॥ वेदीं भाव जगीं सर्वज्ञ जो १ तया पुरुषाशी शरण रिघावें ॥ अनन्यता भावें करोनीयां ॥ ध्रु० ॥ परदोष गुण नुच्चारी वाचेनें ॥ परदाराधनें नावलोकी ॥ तया० ॥ २ ॥ सर्वभूतीं दया विषयीं उदास ॥ नरोनी अभ्यास तारीत जो ॥ तया० ॥ ३ ॥ जन निंदी तरी क्षमाशीळ भारी ॥ नुठेचि अंतरीं द्वेष ज्याच्या ॥ तया० ॥ ४ ॥ घालीना सांकडें शिष्यालागीं कदा ॥ पाहे जो त्या सदां ब्रह्मरूप ॥ तया० ॥ ५ ॥ वर्णाश्रम धर्मी चाले यथारीती ॥ नामरूप भ्रांती ओळखी जो ॥ तया० ॥ ६ ॥ प्रारब्धाच्या योगें महालाभ हानि ॥ होतां नोहे मनीं हर्षखेद ॥ तया० ॥ ७ ॥ उंचनीच नेणे एक गुरुपूर्ण ॥ नरनारीभिन्न दिसतीना ॥ तया० ॥ ८ ॥ बोलतां चालतां मोडेना समाधी ॥ वरी दृढबुद्धी गुरुभक्ति ॥ तया० ॥ ९ ॥ हंसदास म्हणे जीवन्मुक्त [illegible]नीं ॥ हरिच्या कीर्तनीं प्रेमभारी ॥ तयापुरु० ॥ १० ॥

अभंग २१९.

वस्तुमात्रा परा ॥ गुरुराया परात्परा ॥ १ ॥ नामरूपाशी अतीता ॥ कार्य कारण अलिप्ता ॥ २ ॥ सच्चित्सुख कंदा ॥ गुरुनाथा ब्रह्मानंदा ॥ ३ ॥ सोहं हंसा गुरुपूर्णा ॥ पिंड ब्रह्मांड जीवना ॥ ४ ॥ दास म्हणे हो गुरुवरा ॥ मी नमीन तूंचि सारा ॥ ५ ॥

अभंग २२०.

दिसेना भासेना ॥ घेऊं जातां सांपडेना ॥ १ ॥ दवडितां ते नजाय ॥ जाणूं जातां अंतराय ॥ २ ॥ नेणतां अवगती ॥ ऐशी जे कां वस्तुस्थिती ॥ ३ ॥ हंसदास म्हणे प्राप्त ॥ गुरुपादसेवा होत ॥ ४ ॥

अभंग २२१.

रामकृष्णादिक अवतारी झाले ॥ शरण रीघाले सद्गुरूशी ॥ १ ॥ तेथें कोण पाड इतरा जीवांचा ॥ म्हणोनी सर्वांचा गुरु सखा ॥ २ ॥ सद्गुरु वांचोनी नाहीं नाहीं गति ॥ गर्जताति श्रुति बहुसाल ॥ ३ ॥ हंसदास म्हणे लहानाथल्या जीवा ॥ गुरुचि विसावा सत्यसत्य ॥ ४ ॥

अभंग २२२.

सद्गुरूशी उणा उपमे सागर ॥ सागराशी पार पहा आहे ॥ १ ॥ अगाधता तेही नाहींनाहीं पूर्ण ॥ व्यापकता जाण तेहीनाहीं ॥ २ ॥ निश्चळता म्हणों येईना कल्पांतीं ॥ निर्विकारस्थिती तेही नाहीं ॥ ३ ॥ हंसदास म्हणे किती बोलूं वाणी ॥ तुपमे अवनी सकळही ॥ ४ ॥

अभंग २२३.

देव जवळी अंतरीं ॥ पांचा कोशांचे भीतरी १ अतिगुप्त अतिगुप्त ॥ परी आहे सर्वगत ॥ २ ॥ दुग्धजळ एकभासे ॥ गुप्तप्रगटचि जैसें ॥ ३ ॥ दास म्हणे हंसावीण ॥ तेंथे निवडुन ऐसा कोण ॥ ४ ॥

अभंग २२४.

हिंगापासोनीयां सुगंध परिमळ ॥ केवी हो मिळेल सांगाना कां ॥ १ ॥ कोळशा घांशीतां मिळेना सफेता ॥ भिकाऱ्यापें अर्थी पाविजेना ॥ २ ॥ प्रकाश मिळेना कृष्णारात्रीपूनी ॥ कडूवृंदावनीं शर्कराते ॥ ३ ॥ हंसदास म्हणे तैसेचि हे जन ॥ पावतीना ज्ञान अज्ञानापें ॥ ४ ॥

गुरुमाहात्म्याचे अभंग समाप्त.

तुकाराम कृत.

अभंग २२५.

नबोलावें परि पडिला प्रसंग ॥ हाका मारी जग तुझ्या नांवें ॥ १ ॥ लटिकेंचि सोंग मांडिसी पसारा ॥ भिकारी तूं खरा कळों आलें ॥ २ ॥ निलाजरे आह्मी करूनियां धीर ॥ राहिलों आधार धरुनी तूझा ॥ ३ ॥ कैसा नेणों आतां करिशी शेवट ॥ केली खटपट त्याचा पुढें ॥ ४ ॥ तुका म्हणे कांहीं नबोलसी देवा ॥ उगीचही सेवा घेसी माझी ॥ ५ ॥

अभंग २२६.

नको सोडूं अन्न नको सेवूं वन ॥ चिंती नारायण सर्वकाळ ॥ १ ॥ मातेचिया खांदीं बाळ नेणे शीण ॥ भावल्याचा भिन्न भूटाचिया ॥ २ ॥ नको गुंतूं त्यागीं नको गुंतूं भोगीं ॥ लावी सर्व आंगीं देवाचिया ॥ ३ ॥ तुका म्हणे नको पुसूं वेळोवेळां ॥ उपदेश निराळा उरला नाहीं ॥ ४ ॥

तु० अ० स०.

अथश्रीरामदासकृत स्फुटअभंग प्रारंभ.

अभंग २२७.

कायामायाछायाहें कांहीं नगेना ॥ वैभव जगेना जन्मवरी ॥ १ ॥ जन्मवरी लोक देखत आहेती ॥ किती येती जाती सांडूनियां ॥ २ ॥ सांडूनियां जाती कन्या पुत्र धन ॥ सर्व साभिमान लौकिकाचा ॥ ३ ॥ लौकिकाचा भाव लौकिकीं राहिला ॥ प्राणिमात्र गेला एकलाचि ॥ ४ ॥ येकलाचि येतो येकलाचि जातो ॥ मध्येंचि भुलतो मायाजाळें ॥ ५ ॥ मायाजाळ माया हें कांहीं स्रुटेना ॥ मनाची वासना अनावर ॥ ६ ॥ अनावर मन कदा आवरेना ॥ धरितां धरेना अनुमानें ॥ ७ ॥ अनुमानें कांहीं नव्हे समाधान ॥ जंव आत्मज्ञान पाविजेना ॥ ८ ॥ पाविजेना मोक्ष तुटेना बंधन ॥ श्रवण मनन जेथें नाहीं ॥ ९ ॥ जेथें नाहीं सारासार विचारणा ॥ या जन्ममरणा तेथें ठाव ॥ १० ॥ तेथें ठाव झाला देहसमंधासी ॥ होती पापराशी अनुमानें ॥ ११ ॥ अनुमानें पाप अनुमानें पुण्य ॥ अनुमानें धन्य होईजेना ॥ १२ ॥ होईजेना धन्य विचारणें विण ॥ लौकिकाचा शीण व्यर्थ जातो ॥ १३ ॥ व्यर्थ जातो शीण देखत देखतां ॥ लौकिक तत्वता राखवेना ॥ १४ ॥ राखवेना परी राखिला पाहिजे ॥ मनामध्यें कीजे विचारणा ॥ १५ ॥ विचारणा कीजे या देवभक्तांची ॥ कर्ता कोण तोची वोळखावा ॥ १६ ॥ वोळखावा कर्ता सर्वत्र सृष्टीचा ॥ मीतो कोण कैंचा धुंडाळावें ॥ १७ ॥ धुंडाळावें महा वाक्य पंचीकरण ॥ तत्वानें विवरण यथा सांग ॥ १८ ॥ यथासांग व्यंग पडोंचि नेदावें ॥ अत्यंतचि व्हावें सावधान ॥ १९ ॥ सावधान पणें देवासी पहावें ॥ नाशिवंत जावें सांडूनियां ॥ २० ॥ सांडूनियां सर्व अष्टधा प्रकृती ॥ विवेकाची गति ओळखावी ॥ २१ ॥ वोळखावी मुख्य सज्जनाची कृपा ॥ तेणें पुण्यपापा नातळावें ॥ २२ ॥ नातळावें कदा दृश्य पदार्थासी ॥ असोनि देहासी लिंपोंनये ॥ २३ ॥ लिंपोंनये जेसें पद्मिणीचें पत्र ॥ देहडिंभमात्र चालतसे ॥ २४ ॥ चालतसे सर्व तत्वांचें गांठोडें ॥ तेथें काय वेडें गुंडाळलें ॥ २५ ॥ गुंडाळलें वेडें देहसंबंधासी ॥ भ्रमें विवेकासी सांडूनियां ॥ २६ ॥ सांडूनियां सार घेईल असार ॥ ऐसा अनावर भ्रम आहे ॥ २७ ॥ भ्रम आहे जया अंतरीं संचला ॥ तोचितो माजला या संसारीं ॥ २८ ॥ या सं-

सारीं येक करोनियां गले ॥ येक ते बांधले संकल्पानें ॥२९॥ संकल्पानें सुटे ऐसा कोण आहे ॥ ईश्वरासी पाहे शोधूनियां ॥३०॥ शोधूनियां पाहे तो निःसंग आहे ॥ येर तो नराहे देवापाशीं ॥३१॥ देवापाशीं राहे बहुतां सुकृतें ॥ लौकिकासी भूतें झडपिती ॥३२॥ झडपिती भूतें सत्यचि मानितां ॥ देव पाहों जातां भूतें मिथ्या ॥३३॥ भूतें मिथ्या ऐसें हृदयीं बिंबलें ॥ तेव्हांचि जाहलें समाधान ॥३४॥ समाधान आहे मायातीत होतां ॥ नाथिली अहंता घेऊंनये ॥३५॥ घेऊंनये कदां पक्ष असत्याचा ॥ वेगीं या सत्याचा पंथ धरा ॥३६॥ पंथ धरा जेणें परत्र पाविजे ॥ देवासि लाहिजे सन्निधानें ॥३७॥ सन्निधानमात्रें तरे बहुजन ॥ पावन पावन होईजेतें ॥३८॥ होइजे पावन तेंचिसे स्वहित ॥ सोडितां पतित होईजेतें ॥३९॥ होईजेतें कष्टी तेंचि कां धरावें ॥ वेगीं उद्धरावें आपणाशी ॥४०॥ आपणाशी वेर कदां करूंनये ॥ अंतीं सर्व जाय निघोनियां ॥४१॥ निघोनियां जाय त्याचें घेशी काय ॥ वेगीं धरी सोय शाश्वताची ॥४२॥ शाश्वताची सोय सांडूनी करंटा ॥ व्यर्थ बारा वाटा धांवतसे ॥४३॥ धांवतसे चहूं कडे अनुमानें ॥ तया समाधानें मोकलिलें ॥४४॥ मोकलिलें मन ऐसेंही कळेना ॥ भातला वळेना मनासंगें ॥४५॥ मनासंगें कदा निःसंगता नये ॥ अपाय उपाय मानीतसे ॥४६॥ मानितसे मनें जें जें बोळखिलें ॥ स्वरूप राहिलें मनातीत ॥४७॥ मनातीत होतां होय सार्थकता ॥ मनासवें जातां अधोगती ॥४८॥ अधोगति चुके तें कांहीं करावें ॥ मनासंगें व्हावें कासावीस ॥४९॥ कासावीस पंच भूतिक राहतां ॥ भूतांसि पाहतां भूतलोक ॥५०॥ भूतलोक वेगीं सांडोनियां जावें ॥ विचारें पावावें परब्रह्म ॥५१॥ परब्रह्म तेंचि आपणचि आहे ॥ दास म्हणे पाहे अनुभव ॥५२॥

अभंग २२८.

गणेश नमावा आणि सरस्वती ॥ मारुती गभस्ती चंद्रमोळी ॥१॥ विष्णु खंडेराव भगवती भैरव ॥ पांडुरंगीं भावशामराज ॥२॥ हरिदिनीं निन्हार पापाचा संहार ॥ व्रत सोमवार थोर आहे ॥३॥ गोमुख गोकर्ण

गोमय गोमूत्र ॥ गोशृंग पवित्र तर्पणासी ॥ ४ ॥ तुळशी काळोत्री बेल गंगावती ॥ रुद्राक्ष विभूती पापनाशी ॥ ५ ॥ विष्णुद्वारावती तुळशीच्या माळा ॥ पाहिजे गोपाळा दहींभात ॥ ६ ॥ आषाढीं कार्तीकीं आंवळीचे वनीं ॥ घालावीं भोजनें ब्राह्मणांसी ॥ ७ ॥ ब्राह्मणांच्या तीर्थें पापक्षय होतो ॥ जन उद्धरतो विप्रवाक्यें ॥ ८ ॥ लिंगाची लाखोली लिंगा अभिषेक ॥ येणेंही विवेक पाविजेतो ॥ ९ ॥ अश्वत्थाची पूजा आणि प्रदक्षणा ॥ ध्यावा क्षणक्षणा नारायण ॥ १० ॥ शालिग्राम पुण्य बहुतचि जोडे ॥ नर्मदे रोकडे हनुमंत ॥ ११ ॥ बाण चक्रांकित सोमसूर्यकांत ॥ तांदळें दुरित नाशिताती ॥ १२ ॥ अन्न ब्रह्म आहे विचारोनि पाहे ॥ शरीर हें राहे तयाचेनि ॥ १३ ॥ आपो नारायण सकळां जीवन ॥ कारण पर्जन्य पाहिजे तो ॥ १४ ॥ चंदनाचीं काष्ठें आणि बेलकाष्ठें ॥ थोर दंडकाष्ठें पळसाचीं ॥ १५ ॥ मृगाचें कातडें डुकराचे केश ॥ रुद्राक्ष भद्राक्ष तुळशीमाळा ॥ १६ ॥ भूमंडळीं तीर्थें तीं किती सांगावीं ॥ सर्वही फिरावीं कोणी एकें ॥ १७ ॥ अघाडा त्या दूर्वा कोमळ अपूर्वा ॥ तेणेंचि पूजावा लंबोदर ॥ १८ ॥ रुईमांदारांचीं फुलें कण्हेराचीं ॥ आणि जास्वंदीचीं अरगुंद ॥ १९ ॥ भूमंडळावरी थोर शीतळोदकें ॥ नासती पातकें तत्क्षणीं ॥ २० ॥ काऊजी भिऊजी पाठोरे पिठोरे ॥ हरदगा पुजारे येक्याभावें ॥ २१ ॥ डाऊतें आनन आणि शाखा व्रत ॥ द्विदळ नेमस्त सेवूंनये ॥ २२ ॥ भोजनाचे वेळीं एकवादी करा ॥ आणि मौन धरा स्वयें पाक ॥ २३ ॥ स्नान संध्या प्रदक्षणा नमस्कार ॥ श्राद्धपक्ष थोर सांडूनये ॥ २४ ॥ ब्राह्मणासी वैश्वदेव उपासना ॥ करावें तर्पणा आदरेंसी ॥ २५ ॥ करावीं अलोल्य वेद आणि शास्त्रें ॥ मंत्रसूक्तिस्तोत्रें नाना परी ॥ २६ ॥ तपें पुरश्चरणें ध्यानस्थ बैसावें ॥ सांग संपादावें देवतार्चन ॥ २७ ॥ धरणीं पारणीं नित्य उपोषणें ॥ तेणें होती क्षीण महादोष ॥ २८ ॥ काव्यें अभ्यासावीं पुराणें सांगावीं ॥ कवित्वें करावीं सावकाशें ॥ २९ ॥ फाल्गुन महात्में तींही संपादावीं ॥ देवतें पूजावीं विलगट ॥ ३० ॥ मांगीणी जोगीणी राहाणे गोंधळे ॥ डांकाचे कुल्लाळे जेऊं घाली ॥ ३१ ॥ बोलबावा मुंज्या नरसिंह झोटिंग ॥ पूजा करा सांग देवतांची ॥ ३२ ॥ देवतें तीं भूतें सिद्ध शिवकळा ॥ पूजावा आगळा पंचाक्षरी ॥ ३३ ॥ नानाती येंव्रतें सांग संपादावीं ॥

अघोरें करावीं नानाकर्मे ॥ ३४ ॥ बगाडें कुलूप गडी आणि बेडी ॥ कामना रोकडी पुरतसे ॥ ३५ ॥ गळही टोंचावे निंबही नेसावे ॥ खोडेही घालावे हातीं पायीं ॥ ३६ ॥ गुगुळ जाळावे पोतही खेळावे ॥ जोगी ते पुजावे भैरवाचे ॥ ३७ ॥ दया दान धर्म करावा संभ्रम ॥ चुकवावें कर्म संसारीचें ॥ ३८ ॥ संसारीचें कर्म तोडितां तुटेना ॥ मार्गचि फुटेना विवेकाचा ॥ ३९ ॥ विवेकाचा मार्ग संतसंगें कळे ॥ उदंड निवळे विवेकानें ॥ ४० ॥ भ्रष्ट शठ मुक्त विवेक सांडावा ॥ कवळी दंडावा अनाचार ॥ ४१ ॥ अनाचारें ज्ञान कदां निवळेना ॥ इहलोक कळेना परलोक ४२ परलोक माया सांडूनि पहावा ॥ अष्टधेचा गोंवा घालूंनये ॥ ४३ ॥ घालूंनये वाद वाउगा वेवाद ॥ तेणें गुणें खेद होत असे ॥ ४४ ॥ होत आहे पुढें जयाशीं कल्पांत ॥ सर्व नाशिवंत सांडा मागें ॥ ४५ ॥ सांडा मागें बंड पाषांड थोतांड ॥ चिंतावा अखंड गुणातीत ॥ ४६ ॥ गुणातीत देव त्रिगुणा परता ॥ तेथें तूं सरता होई बापा ॥ ४७ ॥ बाप माय सखे कोणी कामानये ॥ धुंडाळावी सोय मूळाकडे ॥ ४८ ॥ मूळाकडे फळ फळाकडे मूळ ॥ मूळचि निर्मूळ भक्तियोगें ॥ ४९ ॥ भक्तियोगें ज्ञान वैराग्य पाविजे ॥ परत्र लाहिजे दास म्हणे ॥ ५० ॥

अभंग २२९.

अज्ञान जनाचे देव नानापरी ॥ त्यांची संख्या करी कोण आतां ॥ १ ॥ कोण आतां देव पावेल तयांसी ॥ जन्ममरणासी चुकविता ॥ २ ॥ चुकविता देव पाहतां दिसेना ॥ निश्चयो वसेना येकेठायीं ॥ ३ ॥ येके ठायीं देव येके ठायीं भाव ॥ चुकला उपाव सार्थकाचा ॥ ४ ॥ सार्थकाचा देव तरीच सांपडे ॥ जरी कांहीं घडे संतसेवा ॥ ५ ॥ संतसेवा भावें करितां तरले ॥ जन उद्धरले नेणों किती ॥ ६ ॥ नेणो किती जन साधूचे संगती ॥ आपुले प्रचिती मुक्त झाले ॥ ७ ॥ मुक्त झाले ज्ञान विचार पाहतां ॥ स्वरूपीं राहतां निरंतर ॥ ८ ॥ निरंतर देव तुटेना फुटेना ॥ चळेना ढळेना कदाकाळीं ॥ ९ ॥ कदाकाळीं देव रचेना खचेना ॥ येइना जाइना निरंजन ॥ १० ॥ निरंजन देव पाहतां दिसेना ॥ परितो नासेना कल्पकोटी ॥ ११ ॥ कल्पकोटी गेले देवासी नेणतां ॥ यातना भोगितां जन्मोजन्मीं ॥ १२ ॥ जन्मोजन्मीं देव

जवळी चुकला ॥ प्राणी भांबावला मायाजाळें ॥ १३ ॥ माया जाळ कांहीं उमजत नाहीं ॥ देव ठायीं ठायीं कल्पनेचे ॥ १४ ॥ कल्पनेचे देव कल्पांतीं नासती ॥ ऐसें वेद श्रुती बोलतसे ॥ १५ ॥ बोलतसे श्रुती दृश्य नाशिवंत ॥ जाणिजे शाश्वत परब्रह्म ॥ १६ ॥ परब्रह्म आहे सर्वत्र व्यापक ॥ तेंचि पाहे येक गुरुमुखें ॥ १७ ॥ गुरुमुखें ब्रह्मविचार पहावा ॥ निश्चयो राहावा निर्गुणाचा ॥ १८ ॥ निर्गुणाचा ध्यास निर्गुण करील ॥ मग उद्धरील आपणासी ॥ १९ ॥ आपणाशी पाहे जो कोणी शोधुनी ॥ तो जन्मा पासूनी मुक्त झाला ॥ २० ॥ मुक्त झाला देह संबंध सांडितां ॥ निर्गुण धुंडितां निर्गुणचि ॥ २१ ॥ निर्गुणचि स्वयें संतसंगें झाला ॥ तोचि येक भला समाधानी ॥ २२ ॥ समाधानी साधू जोडतां संकट ॥ मिथ्या खटपट जेथें नाहीं ॥ २३ जेथें नाहीं माया तो माये वेगळा ॥ ऐसा तो विरळा साधुजन ॥ २४ ॥ साधुजन स्वयें तो झाला देवचि ॥ जेथें ये मायेची वार्ता नाहीं ॥ २५ ॥ वार्ता नाहीं ऐसें सज्जन जाणती ॥ अज्ञान नेणती कांहीं केल्या ॥ २६ ॥ कांहीं केल्या पापी पुण्य आचरेना ॥ संसार सरेना दुःखमूळ ॥ २७ ॥ दुःखमूळ जन्म ज्ञानें निरसावा ॥ विवेक पहावा सारासार ॥ २८ ॥ सारें निराकार असार आकार ॥ निराकार पार पाविजेतो ॥ २९ ॥ पाविजेतो परी अर्थी विवरावें ॥ विवेकें विरावें स्वस्वरूपीं ॥ ३० ॥ स्वस्वरूपीं ज्ञाने जे कोणी विराले ॥ स्वरूपचि झाले आत्म बोधें ॥ ३१ ॥ आत्मबोधें स्थिती बाणली से जया ॥ मग तया माया आतळेना ॥ ३२ ॥ आतळेना माया ममता अंतरीं ॥ नित्य निरंतरीं निरंतर ॥ ३३ ॥ निरंतर असे परि तो नदिसे ॥ गुप्त झाला भासे भासमात्रें ॥ ३४ ॥ भासमात्र देह तया ज्ञानियाचा ॥ अंतरीं सुखाचा सुखमूर्ती ॥ ३५ ॥ सुखमूर्ति सुखें दुःखाविरहीत ॥ बोलियेलों हेत कळावया ॥ ३६ ॥ कळावया हेत शब्दनिःशब्दाची ॥ लक्ष अलक्षाची सोय लागे ॥ ३७ ॥ सोयलागे तेथें लक्षना अलक्ष ॥ मी हा पूर्वपक्ष बोलियेलों ॥ ३८ ॥ बोलियेलों शब्द अनिर्वाच्य वाचे ॥ जाणती मुक्तीचे वांटेकरी ॥ ३९ ॥ वांटेकरी झाले अवस्थे वेगळे ॥ श्रुतीसी नाकळे पार ज्याचा ॥ ४० ॥ पार ज्यांचा नाहीं अपार विदेही ॥ देहातीत पाही समाधान ॥ ४१ ॥ समाधान राहे निःसंग राहतां ॥ संग पाहों जातां कासावी-

स ॥४२॥ कासावीस झालें संगाचेनि गुणें ॥ निःसंगचि होणें सर्वकाळ ॥४३॥ सर्वकाळ संग सोडावा आपुला ॥ मीपणाच्या बोला लागोंन ये ॥४४॥ लागोंनये कदां मनामागें मागें ॥ कल्पनेच्या त्यागें समाधान ॥४५॥ समाधान राहे संतांचे संगती ॥ वस्तूची प्रचीती वस्तुरूप ॥४६॥ वस्तुरूप झाला जो कोण्ही साधक ॥ धन्य तोचि एक लोकामध्यें ॥४७॥ लोकामध्यें परलोकचि साधावा ॥ भगवंत शोधावा नाना परी ॥४८॥ नानापरी संग रामीं रामदास ॥ भाविक विश्वास मोडूनये ॥४९॥

अभंग २३०.

संसार करितां होय सायुज्यता ॥ ऐसें कांहीं आतां सांगा स्वामी ॥१॥ सांगा स्वामी कोण स्थिती जनकाची ॥ राज्य करितांचि मुक्त कैसा ॥२॥ मुक्त कैसा ह्मणता देहींच विदेही ॥ कैसा लिप्त नाहीं करोनीयां ॥३॥ करोनियां सर्व आपण वेगळा ॥ सांगावेचि कळा आह्मा लागीं ॥४॥ आह्मा लागीं सांगा त्याचें समाधान ॥ रामदासा खुण पुसतसे ॥५॥ पुसतसे आतां पाहिजे बोलिलें ॥ कैसें राज्य केलें विदेहानें ॥६॥ विदेहानें सत्य स्वामीचें वचन ॥ तेथें विश्वासोन वर्ततसे ॥७॥ वर्ततसे जनीं अहंता सांडूनी ॥ अनादि कारणीं प्रकृतिहे ॥८॥ प्रकृतीचा प्रांत आदिमध्य अंत ॥ तेंचि तें निवांत रूप तुझें ॥९॥ रूपतुझें सदा सर्वत्र संचलें ॥ वेदाचेनि बोलें महावाक्य ॥१०॥ महावाक्य तें तूं स्वरूप आहेसी ॥ जाण निश्चयेंसी आपणासी ॥११ आपणासी पाहतां झाली तन्मयता ॥ सोहं हें तत्वता मनीं धरी ॥१२॥ मनीं धरी सोहं आत्मा हें वचन ॥ तेणें समाधान पावशील ॥१३॥ पावशील निजस्वरूप आपुलें ॥ जरी विश्वासलें मन तेथें ॥१४॥ मन तेथें जाय पवना सरिसें ॥ तंव मनीं नसे मनपण ॥१५॥ मनपण गेलें स्वरूपीं पाहतां तैसेंचि राहतां समाधान ॥१६॥ समाधान बाणे त्यागितां संगासी ॥ जनकें शुकासी सांगीतलें ॥१७॥ सांगीतलें संगत्यक्ता स्वस्वभाव ॥ मग अनुभव शुक पाहे ॥१८॥ शुक पाहे संग काय त्या धरिला ॥ विवरूं लागला स्वस्वरूपीं ॥१९॥ स्वस्वरूपीं शुक नावरूप नाहीं ॥ जनक विदेही आढळेना ॥२०॥ आढळेना तुटी तेथें कैंची भेटी ॥ आठवण पोटीं स्वरूपाची ॥२१॥ स्वरूप आठवी आपुला विसर ॥ शुक योगीश्वर बोलताती ॥

२२॥ संगातीत झाला निःसंग पाहतां ॥ तेणेंरीती आतां समाधान ॥२३॥ समाधान बाणे सज्जन संगती ॥ तीन्हीही प्रचीती ऐक्यरूप ॥ २४ ॥ ऐक्य रूप वेदस्वामीचें वचन ॥ आपुलेंही मन सत्य मानी ॥२५॥ सत्य मानी ब्रह्म येर सर्व भ्रम ॥ अहंतेची सीमा बोलांडीली ॥२६॥ बोलांडिली सीमा देह संबंधाची ॥ झालें असत्यचि स्वप्न जैसें ॥२७॥ स्वप्न जैसें मानी जागृती आठव ॥ परितें जाणावें मिथ्याभूत ॥२८॥ मिथ्याभूत माया सद्गुरुवचनें ॥ देहप्रारब्धानें वर्ततसे ॥२९॥ वर्ततसे परी देह तूं नव्हेसी ॥ विश्वास मानसीं दृढ धरी ॥३०॥ दृढ धरी अहंब्रह्म ऐसी खूण ॥ देहाचें कारण प्रकृतीच ॥३१॥ प्रकृतीचें रूप तें नव्हे स्वरूप ॥ पुण्य आणि पाप देहसंगें ॥३२॥ देहसंगें बापा निःसंगासी कैंचा ॥ वृत्ति निवृत्तीचा शून्याकार ॥३३॥ शून्याकार देह काईसा संदेहो ॥ वृत्ति शून्य पाहो संत जन ॥३४॥ संत जन जेणें स्वरूपें स्वरूपले ॥ तेंचि हें बोलीलें ओंवी मिसें ॥३५॥ ओंवी मिसें गुप्त पंथ हा सांपडे ॥ गुज ठायीं पडे योगियांचें ॥३६॥ योगीयांचें गुज योगीच जाणती ॥ जेथें नेतिनेती वेद बोले ॥३७॥ वेद बोलियेला त्रिविध वचन ॥ कर्मउपासना आणि ज्ञान ॥३८॥ ज्ञानाचा निश्चय बोलिला वेदांतीं ॥ आणि शास्त्रमतीं बहुसाल ॥३९॥ बहुसाल शास्त्र पाहतां सरेना ॥ आयुष्य पुरेना जन्मवरी ॥४०॥ जन्मवरी वायां संदेहीं पडावें ॥ केधवां घडावें समाधान ॥४१॥ समाधान घडे साधूचे संगतीं ॥ गीता भागवतीं हेंचि आहे ॥४२॥ हेंचि आहे सार जाणावें साचार ॥ करावा विचार शाश्वताचा ॥४३॥ शाश्वताचा भाव सर्व ठायीं पडे ॥ जरीं भावें घडे साधुसंग ॥४४॥ साधुसंगें देव पाविजे तत्वता ॥ शास्त्रें धांडोळितां आढळेना ॥४५॥ आढळेना जनीं दिसेना लोचनीं ॥ तेंया साधूचेनी पाविजेतें ॥४६॥ पाविजे तें निजस्वरूप आपुलें ॥ मन मावळें जिये ठायीं ॥४७॥ जियेठायीं तूटे सर्वही आशंका ॥ तेंचि लाभे एका साधुसंगें ॥४८॥ साधुसंग सत्य मानावा अंतरीं ॥ वेगीं सोय धरी आलयारे ॥४९॥ आलयारे संग साधूचा धरावा ॥ संसार तरावा साधुसंगें ॥ ५०॥ साधुसंगें ज्ञान रामदासीं झालें ॥ शरीर लागलें भक्तिसंगें ॥५१॥

अभंग २३१.

पहिलें प्रथम मूळीं परब्रह्म ॥ व्यापक सूक्ष्म जेथें तथें ॥ १ ॥ जेथें तेथें वस्तु आहे निराकार ॥ शब्द व्योमाकार प्रगटित ॥ २ ॥ प्रगटित असे दिसे नाना भासें ॥ विचारें विलसे ज्ञानियासी ॥ ३ ॥ ज्ञानियासी ज्ञानें कळे निरंजन ॥ आणि जन वन सारिखेंचि ॥ ४ ॥ सारिखेंचि आहे देव ओळखतां ॥ जेथें तेथें जातां देव भासे ॥ ५ ॥ देव भासे मनीं नित्य निरंतर ॥ बाह्य अभ्यंतर व्यापूनियां ॥ ६ ॥ व्यापूनियां आहे सर्वांचे अंतरीं ॥ अनुभवें हरि ओळखावा ॥ ७ ॥ ओळखावा परि ओळखतां नयें ॥ म्हणोनि उपाय साधुसंग ॥ ८ ॥ साधुसंग धरी श्रवणें विवरी ॥ सारासार करी विचारणा ॥ ९ ॥ विचारणा करी देवानिर्गुणाची ॥ आणि सगुणाची उपासना ॥ १० ॥ उपासना कर्म हें आधीं पाळावें ॥ मग सांभाळावें ब्रह्मज्ञान ॥ ११ ॥ ब्रह्मज्ञान नसे तेज न आंऽऽठें ॥ सन्मार्गी पांगुळे क्रियाभ्रष्ट ॥ १२ ॥ क्रियाभ्रष्ट कर्म उपासनेंवीण ॥ नेणतां निर्गुण सर्व मिथ्या ॥ १३ ॥ सर्व मिथ्या जंव ब्रह्मज्ञान नाहीं ॥ क्रिया कर्म कांहीं सोडवीना ॥ १४ ॥ सोडवीना कर्म याकर्मा पासूनी ॥ भगवंतावांचूनी तारांबळी ॥ १५ ॥ तारांबळी झाली देवासि नेणतां ॥ कर्मीं गुंडाळतां देव कैंचा ॥ १६ ॥ देव कैंचा भेटे कर्में ऊर फुटे ॥ संशयचि वाटे सर्वकाळ ॥ १७ ॥ सर्व काळ गेला संदेहीं पडतां ॥ नित्य चोरवाळितां कलेवर ॥ १८ ॥ कलेवर काया नित्य धूत गेला ॥ लावितो कोणाला उपकार ॥ १९ ॥ उपकार कैंचा सेवक देवाचा ॥ आणि कुटुंबाचा भारवाही ॥ २० ॥ भारवाही झाला देवासी चुकला ॥ लौकिकचि केला जन्मवरी ॥ २१ ॥ जन्मवरी केलें अंतीं व्यर्थ गेलें ॥ कासावीस झालें वायांवीण ॥ २२ ॥ वायांवीण काळ गेला कीं निर्फळ ॥ कर्म हें सबळ सुटेनाकीं ॥ २३ ॥ सुटेना कीं कर्म कोण सोडवीता ॥ सांडूनी अनंता कर्म केलें ॥ २४ ॥ कर्म केलें देह चालतां निर्मळ ॥ खंगतां वोंगळ देह झाला ॥ २५ ॥ देह झाला क्षीण सदा हागवण ॥ मृत्तिकेचा शौण कोण करी ॥ २६ ॥ कोण करी तेव्हां कर्माचें पाळण ॥ झाली भणभण शरीराची ॥ २७ ॥ शरीराची जेव्हां झाली भणभण ॥ तेव्हां नारायण भजों पाहे ॥ २८ ॥ भजों पाहे तेव्हां नारायण कैंचा ॥ गेला अभाग्याचा व्यर्थ काळ ॥ २९ ॥ व्यर्थ

काळ गेला देवा न भजतां॥ देह चोरखाळितां चोरखाळेना॥ ३०॥ चोरखाळे
ना देहे वाढवी संदेहे॥ अंतकाळीं पाहे दैन्यवाणा॥३१॥ दैन्यवाणा पा
हे देवा न भजतां॥ तेव्हां तुला आतां कोण सोडी॥ ३२ कोणसोडी देव
धुंडाळिल्या वांचूनी॥ ह्मणोनी भजनीं सावधान॥३३॥ स. धानपणें
देवासि शोधावें॥ तेणेंचि साधावे परलोक॥ ३४॥ परलोक स. े संताचे
संगती॥ चुके अधोगती गर्भवास॥३५॥ गर्भवास चुके ज्ञान अभ्यासि-
तां॥ वस्तूची पाहतां वस्तूरूप॥३६॥ वस्तुरूप होणें विवेकाच्या गुणें॥ नि-
त्यविवरणें सारासार॥३७॥ सारासारें घडे असाराचा त्याग॥ योगियां
निःसंग सहजची॥ ३८॥ सहजचि कर्मा पासुनि स्फ़टला॥ बोधें विनटला
परब्रह्मीं॥३९॥ परब्रह्मीं हेतू लागतां अहेतू॥ देहीं देहातीतू रामदास॥४०

अभंग २३२ (नवविधाभक्ति)

देवनिराकार त्या नाहीं आकार॥ आकारसंहार ॒ात आहे॥ १॥ होतआ-
हे जें जें तें सर्व जाणार॥ जाणार होणार सर्व माया॥ २॥ सर्व माया दिसे-
हें पंचभूतिक॥ आत्मा आहे एक निरंजन॥३॥ निरंजनीं जनवन कांहीं
नसे॥ दृश्यभास भासे कल्पनेसी॥ ४॥ कल्पनेसी भासे नें सर्व कल्पित
कल्पनेरहित परब्रह्म॥ ५॥ परब्रह्म नाहीं ऐसा ठाव केंचा॥ धन्य तो देवा
चा आत्मज्ञानी॥ ६॥ आत्मज्ञानी नर पाहे सारासार॥ पुढें तदाकार हो-
त आहे॥ ७॥ होत आहे जन्म सार्थक तयाचा॥ जेथें सज्जनाचा अनुग्र
ह॥ ८॥ अनुग्रह घडे बहुतां सकृतें॥ साक्षात्कार जेथें रोकडाची॥ ९॥
रोकडाची मोक्ष साधूचे संगती॥ चुके अधोगती आत्मज्ञानें॥१०॥ आत्म
ज्ञानें होत आत्मनिवेदन॥ भक्तीचें लक्षण नवविधा॥११॥ नवविधाभ-
क्ती श्रवण करावी॥ धारणा धरावी श्रवणाची॥१२॥ श्रवणाची स्थीती ब्र
ह्मनिरूपणें॥ श्रवण मननें निदिध्यास॥१३॥ निदिध्यास मनीं वस्तूचा
धरावा॥ विचार करावा आपुलाही॥ १४॥ आपुलाही ठाव ज्ञानें होतो-
वाव॥ जाणीजे उपाव श्रवणाचा॥ १५॥ श्रवणाचा भाव जाणते जाण
ती॥ तिन्हीही प्रतीती ऐक्य रूप॥ १६॥ ऐक्यरूप देव भक्तनामांकित॥
अनंतीं अनंत जैसा तैसा॥ १७ ऐसा आहे लाभ श्रवण भक्तीचा॥ जेथेंचि
भक्तीचा ठाव नाहीं॥१८॥ ठाव नाहीं ऐसें श्रवणें जाणावें॥ कीर्तन करा-

वें हेंची आतां ॥ १९ ॥ हेंचि हें कीर्तन नित्य निरंतर ॥ ग्रंथाचें अंतर विवरावें ॥२०॥ विवरावें जेणें तोचि तो ज्ञाहाला ॥ रंक तो पावला राज्य पद ॥२१॥ पदीं पद प्राप्त झालें संतसंगें ॥ सद्य अंतरंगें समाधान ॥२२॥ समाधान झालें श्रवणें कीर्तनें रामाच्या स्मरणें चित्त शुद्धी ॥२३॥ चित्तशुद्धी झाली तेणें हें धरावें ॥ सेवन करावें सद्गुरूचें ॥२४॥ सद्गुरू करावा तें पादसेवन ॥ सद्गुरूनें ज्ञान होत आहे ॥ २५॥ होत आहे ज्ञान सद्गुरू करितां ॥ होय सार्थकता गुरूचेनी ॥२६॥ गुरूचेनी परलोक ठायीं पडे ॥ सार तें निवडे प्रत्ययेसी ॥ २७ ॥ प्रत्ययेसी बोलतेंचि तें बोलणें ॥ अर्चन करणें गुरू देवा ॥२८॥ गुरू देवा लागीं कीजे नमस्कार ॥ साहावी सात्वार भक्ती ऐसी ॥२९ सर्व दास्य कीजे ती भक्ती सातवी ॥ सख्य ते आठवी भक्ती जाण ॥३०॥ नवमी वें लक्षण आत्मनिवेदन ॥ सर्वदा अभिन्न परब्रह्मीं ॥३१॥ परब्रह्मस्वयें आपणचि होणें ॥ ऐशीं हीं लक्षणें सार्थकाचीं ॥ ३२ ॥ सार्थक भजन आत्मनिवेदनें ॥ विवेकें अभिन्न देव भक्त ॥३३॥ देव भक्त कैसे हें आधीं पहावें ॥ स्थीतीनें राहावें सर्व काळ ॥ ३४ ॥ सर्वकाळ वस्तु आहे जैशी तैशी ॥ देहप्रारब्धासी समर्पिला ॥३५॥ समर्पिला त्यासि होणार होईल ॥ जाणार जाईल पंचभूत ॥३६ पंच भूत माया मायीक दिसतें ॥ होतें आणि जातें स्वप्नाकार ॥ ३७ ॥ स्वप्नाकार माया आपण वेगळा ॥ असोनि निराळा सर्वां मध्यें ॥ ३८ ॥ सर्वां मध्यें आहे परी सर्व साहे ॥ आहे तैसें आहे सदोदित ॥ ३९ ॥ सदोदित वस्तु तेचि ते आपण ॥ रामदास खूण सांगतसे ॥ ४० ॥

अभंग २३३.

सप्रचीत बोली मिथ्या कोण करी ॥ धन्य जो वीवरी विवेकानें १ ॥ विवेकाचे जन भेटतां संकट ॥ ज्यासि खटपट सुखरूप ॥२॥ सुखरूप संत सत्य साभिमानी ॥ तयासीच मानी येरां नाहीं ॥ ३ ॥ येरां नाहीं गती सत्यावांचोनीयां ॥ असत्याच्या पायां कोण पडे ॥ ४ ॥ कोणपडे जाणा संदेहाचे डोहीं ॥ कोणावीण नाहीं चाड आह्मां ॥ ५ ॥ आह्मां नाहीं चाड ते कोणा एकाची ॥ हद राघवाची कांस धरूं ॥ ६ ॥ कांस धरूं जेणें पावनचि केलें ॥ जेथें माझें झालें समाधान ॥ ७ ॥ समाधान झालें प्रत्ययासि आलें ॥ धन्य तीं पा-

ऊलें राघोबाचीं ॥ राघोबाचीं पदें मानसीं धरीन ॥ विश्व उद्धरीन हेळामा-
त्रें ॥ ९ ॥ हेळा मात्रें मुक्त करीन हे जन ॥ तरीच पावन राघोबाचा ॥ १० ॥ रा
घोबाचा दास मी झालों पावन ॥ पतीत तो कोण ऊरों शके ॥ ११ ॥ उरों शकें ऐ
सें कल्पांतीं घडेना ॥ जो कोणी पुसेना त्यासी ऊणें ॥ १२ ॥ उणें नसे गा तांमा
झ्या सूर्यवंशा ॥ कोणाची दुराशा नाहीं आह्मां ॥ १३ ॥ नाहीं आह्मा उणें रा-
घोबाच्या गुणें ॥ ब्रीद हें राखणें पावनाचें ॥ १४ ॥ पावनाचें ब्रीद आह्मां प्रा-
प्त झालें ॥ पतितीस आलें किती एकां ॥ १५ ॥ किती एक जन ज्ञानें उद्धरिले
कृतकृत्य झाले तात्काळची ॥ १६ ॥ तात्काळचि मोक्ष हें ब्रीद रामाचें ॥ होत
असे साचें येणें काळें ॥ १७ ॥ येणें काळें मोक्ष जनां मी देईना ॥ दास ह्मण-
वीना राघोबाचा ॥ १८ ॥ राघोबाचा वर पावलों सत्वर ॥ जनांचा उद्धार क-
रावया ॥ १९ ॥ कराया समर्थ राम सूर्य वंशीं ॥ मज कासयासी रागें जतां
॥ २० ॥ रागें जतां राग येईल समर्था ॥ हे तो कांहीं सत्ता माझी नव्हे ॥ २१ ॥
माझी सर्व सत्ता जानकी जीवना ॥ आतां मी लेखीना ब्रह्मादिकां ॥ २२ ॥ ब्र-
ह्मादिकां माय जानकी पासूनी ॥ तयासी व्यापूनी राम आहे ॥ २३ ॥ राम आ-
हे जनीं राम आहे वनीं ॥ राम निरंजनीं सारिखाची ॥ २४ ॥ सारिखाचि रा
म दृष्टी पाहूं जातां ॥ तोचि पाहा आतां निरंतर ॥ २५ ॥ निरंतर कां हो राम अं-
तर तां ॥ सांडूनियां जातां एकीकडे ॥ २६ ॥ एकीकडे जातां तेथें माझा राम
सांडूनीयां भ्रम बरें पहा ॥ २७ ॥ बरें पाहा तुह्मीं आतांच पावाल ॥ पावन
चि व्हाल रामरूप ॥ २८ ॥ राम रूपें सर्व रूपें निवारिलीं ॥ असतचि झालीं
नाहीं जैशीं ॥ २९ ॥ नाहीं रूप जैसें भिंती चित्राकार ॥ तैसा हा आकार स्व-
प्नजैसें ॥ ३० ॥ स्वप्नींचा आकार कल्पनेसी भासे ॥ रामरूप असे निर्विक-
ल्प ॥ ३१ ॥ निर्विकल्प राम कल्पितां होईजे ॥ मिळोनि जाईजे रामरूपीं ॥
॥ ३२ ॥ रामरूपीं सर्व समाधान झालें ॥ पावनचि केलें पावनानें ॥ ३३ ॥ पा
वन हा राम जो कोणी पावेल ॥ रामचि होईल निजध्यासें ॥ ३४ ॥ निदिध्या-
स निज वस्तूचा धरावा ॥ श्रवण करावा साक्षात्कार ॥ ३५ ॥ साक्षात्कार हो
तां नित्य निर्गुणाचा ॥ मग त्या गुणाचा पार नाहीं ॥ ३६ ॥ पार नाहीं ऐसें ने-
मस्त जाणीजे ॥ शीघ्रचि पाविजे या संसारीं ॥ ३७ ॥ या संसारीं सुटे संसा
र करितां ॥ सर्वही भोगितां भोगातीत ॥ ३८ ॥ भोगातीत जैसा श्रीकृष्णा

दुर्वासा॥आत्मज्ञानी तैसा सर्व काळ॥३९॥सर्व काळ देहीं असतां विदेही रामदासीं नाहीं जन्म मृत्यु॥४०॥

अभंग २३४

सर्वांगीं सुंदर कांसे पीतांबर॥विद्येचा सागर वंदीयेला॥१॥वंदियेली मनीं सरस्वती माता॥सद्गुरु समर्था दंडवत॥२॥दंडवत माझें संतसज्जनांसीं॥भाविक जनांसी आलिंगन॥३॥आलिंगनें माझें निवालें सर्वांग॥भाविकांचा संग देई देवा॥४॥देई देवा तूझें नाम अहर्निशीं॥आठवी मानसीं रूप तूझें॥५॥तुझाचि आधार मज अनाथासी॥ह्मणीआव्हेरीशी माय बापा॥६॥माय बाप बंधू सज्जन सांगाती॥तूंचि आदिअंतीं मांहीं येर॥७॥माही येर माझें पुण्य परायण॥योगियां मंडणास्वामी मा ा॥८॥स्वामी माझा राम अंतरला दूरी॥प्रस्तावा अंतरीं वारतसे॥९॥वारतसे खंती सर् काळ चित्तीं॥केव्हां कृपा मूर्ति भेटईल॥१०॥भेटईल केव्हां राम माझी माता॥जीव हा दुश्चिता सर्व काळ॥११॥सर्व काळ माझे मनीं आठवण॥युगाच्या समान क्षण जातो॥१२॥जातसेहें वय वेंचोनियां माझें॥रूप रामा तूझें दिसे नाकीं॥१३॥दिसेना कीं रूप सांवळें सुंदर॥कांसें पीतांबर काशीयेला॥१४॥काशियेली अंगीं चंदनाची उटी॥मुक्तमाळा कंठीं डोल देती॥१५॥डोलताति माळा पदकीं रत्नकीळा॥मृगनाभी टिळा रेखियेला॥१६॥रेखियेला भाळीं सुगंध परिमळ॥लोधले अळिकूळ झंकारती॥१७॥झंकारती वास घेती सावकाश रामराजाधीशा शोभतसे॥१८॥शोभतसे माथा मुगुट झल्लाळ॥किरीट तेजाळ रम्य शोभा॥१९॥रम्य निभासूर श्रीमुख साजिरें॥दिव्य मकराकारें तळपती॥२०॥तळपती कुंडलें बाह्य बाहु वरे॥दोर्दंड गोमटे चापबाणें॥२१॥चापबाण करीं नवरत्न भूषणें॥तीं वीर कंकणें कीर्तीमुखें॥२२॥मुखें मुरडूनी सिंह जाती वनीं॥जघन देखोनि संकोचिले॥२३॥संकोचले दैत्य पुतळे तोडरीं॥गर्जती नेपुरीं अंदू वांकी॥२४ अंदू वांकी पायीं आणि वीरासन॥माझे मनीं ध्यान आठवलें॥२५॥आठवला ध्यानीं रामचंद्र चित्तीं॥सन्मुख मारुती उभा असे॥२६॥उभा असे सर्व बंधूंचा समुदाव॥त्रिकूटाचा राव बिभीषण॥२७॥बिभीषणआ-

णि किष्किंधेचा राव ॥ सर्व समुदाव वान्नरांचा ॥२८॥ वान्नरांसहीत राम राज्याधीश ॥ आनंद जनांस थोर झाला ॥२९॥ झाला यशवंत राम सूर्यवंशीं ॥ रामीं रामदासी भेटी झाली ॥३०॥

अभंग २३५.

बहू काळ गेले देवासी धुंडितां ॥ देव एकहों ज्ञातां जवळीच ॥१॥ जवळीच आहे पाहातां न दीसे ॥ सन्निधचि असे रात्रंदीस ॥२॥ रात्रंदीस देव सबाह्य अंतरीं ॥ जिवां क्षणभरी विसंबेना ॥३॥ विसंबेना परी जीव हे नेणती ॥ जाती अधोगती ह्मणोनीयां ॥४॥ ह्मणोनियां सदा सावध असावें ॥ विन्मुख नसावें राघवासी ॥५॥ राम पूर्व पुण्यें झालिया सन्मुख ॥ मग तो विन्मुख होऊं नेणें ॥६॥ होउं नेणें राम सर्वांग सुंदर ॥ नित्यनिरंतर मागें पुढें ॥७॥ मागें पुढें सन्मुखचि चहूं कडे ॥ भेटी होतां वाड राघवाची ॥८॥ राघवाचि भेटी झाल्या नाही तूटी ॥ मग कल्पकोटी चिरंजीवी ॥९॥ चिरंजीवी होय राघवीं मिळतां ॥ तेथें पाहों जातां मृत्यू नाहीं ॥१०॥ नाहीं जन्म मृत्यू नाहीं येणें जाणें ॥ स्वरूपीं राहाणें सर्व काळ ॥११॥ सर्वकाळ मन तदाकार होय ॥ जरी राहे सोय श्रवणाची ॥१२॥ श्रवणाची सोय संताचेनि संगें ॥ विचारेंचि भंगे अहंभाव ॥१३॥ अहंभावें राम भेटला न जाय ॥ जवळीच होय दूरी कैसा ॥१४॥ दुरी होय कैसा अहंभाव करी ॥ जवळीच चोरी आपणासी ॥१५॥ आपणासि चोरी सबाह्य अंतरीं ॥ आणि सृष्टीभरी नांदतसे ॥१६॥ नांदतसे अंत नाहीं तो अनंत ॥ जाणतील संत अनुभवीं ॥१७॥ अनुभवीं जाणे येथींची हीखूण ॥ येरां विटंबण वाटईल ॥१८॥ वाटईल सुख संत सज्जनांसी रामीं रामदासीं भेटी झाली ॥१९॥

अभंग २३६.

माझें थोरपण वेद वाखाणिती ॥ ऐशी हे प्रचीती सिद्ध आतां ॥१॥ सिद्ध आतां बोध देखत देखतां ॥ होय सार्थकता शीघ्र काळें ॥२॥ शीघ्रकाळें काळ सर्व संहारिला ॥ अनुभव आला रोकडाची ॥३॥ रोकडाचि आतां तुह्मीं तरी पहा ॥ विवेकानें आहा काय नेणों ॥४॥ नेणों महिमान विवेकी जनांचें ॥ होय सज्जनांचें मूळस्थान ॥५॥ मूळस्थानें मूळ होईजे

केवळ॥ कोणरे चांडाळ मिथ्या बोले॥६॥ मिथ्या बोलवेना पहा विवंचना॥ सिद्ध विवंचना केसें येतें॥७॥ केसें येतें आत्म प्रचीती आपण॥ मी तूं ऐसें कोण सांग बापा॥८॥ सांग बापा मनीं बरें विचारूनी॥ त्याची झाडणी करूनियां॥९॥ करूनियां पंचीकर्णविवरण॥ पुढें मी तूं पण कोठें आहे॥१०॥आहे तैसें आहे प्रत्ययें जाणावें॥ कोणासी ह्मणावें काय आतां॥११॥काय आतां होतें बहु बोलोनियां॥ घेतलेंसेज्याया सर्व कांहीं॥१२॥ सर्व कांहीं दृश्य असे जाई जणें॥ माझा मीच जाणें कोणा सांगें॥१३॥ कोणा सांगों आतां हें कोण घेईल॥ वायांचि जाईल अभिमानें॥ अभिमानें सत्य राम कोपताहे॥ सिद्धचि न लाहे आत्मरूप॥१५॥ आत्मरूप स्वयें आपण नव्हीजे॥ नरी वायां कीजे रामदास्य॥१६॥ रामदास्य आणि हें वांयां जाईल॥ ऐसें न घडेल कदाकाळीं॥१७॥ कदाकाळीं राम दासा उपेक्षीना॥ राम उपासना ऐशी आहे॥१८॥ ऐशी आहे सार राघोबाची भक्ती॥ विभक्तीची भक्ती जेथें नाहीं॥१९॥ जेथें नाहीं कांहीं वाउगें मायीक। राम उपासक दास ह्मणे॥ २०॥

अभंग २३७.

जें पंचभूतीक तें सर्व मायीक॥ बोलती विवेक संत जन॥१॥ संत जनींसर्व मायीक ह्मणावें॥ तरी कां फिरावें तीर्थाटन॥२॥ तीर्थाटणें देव मायीकाचे पोटीं॥ तरी आटाआटी कां करावी॥३॥ कां करावी पूजा सांडूनि परमात्मा॥ मूर्खस्य प्रतिमा हें वचन॥४॥ हें वचन मिथ्या केसें हो करावें काय हो धरावें आतां आह्मीं॥५॥ आतां आह्मीं वाक्य मिथ्या ह्मणों नये॥ देवधर्म काय मोकलावा॥६॥ मोकलावा देव ऐसें ह्मणों नये॥ तरी वाक्य काय मिथ्या आहे॥७॥ मिथ्या नव्हे वाक्य मिथ्या नव्हे देव पडिला संदेह काय कीजे॥८॥ कीजे दृढ भाव सगुण देवासी॥ जंव कल्पनेसी उरी आहे॥९॥ कल्पनेचें रूप विवेकें विरालें॥ मग सर्व झालें गंगाजळ॥१०॥ गंगाजळ झालें निर्विकल्पें केलें॥ सगूण राहिलें सहजची॥११॥ सहजचि कीजे उपाधीन कीजे॥ एकांतीं बोलीजे गुरुगम्य॥१२॥ गुरुगम्य आहे कल्पने वेगळें॥ कल्पनेच्या मुळें वाद उठे॥१३॥ वाद उठे जनीं ऐसें न करावें॥ त्रिकांड जाणावें वेदवाक्य॥१४॥ वेदवाक्य

बोले कर्म उपासना ॥ अंतीं शब्द ज्ञाना बोलियेलें ॥ १५॥ बोलियेलापूर्व पक्षनो सिद्धांत ॥ केला निश्चितार्थ संत जनीं ॥ १६॥ संतजनीं दृढविश्वास असावा ॥ मग विसरावा संदेह तो ॥ १७॥ संदेह धरी ते कल्पना आपुली ॥ निर्विकल्प केली साधुजनीं ॥ १८॥ साधुजनीं केला निश्चयो धरावा ॥ तेथें अहंभावा उरी नाहीं ॥ १९॥ उरी नाहीं संत संगें संदेहासी ॥ रामीं रामदासीं निःसंदेह ॥ २०॥

अभंग २३८. (वाद.)

ब्रह्म हें निर्गुण मुळीं निराकार ॥ तेथें चराचर कैसें झालें ॥ १॥ झालें निराकारीं अहंता स्फुरण ॥ एकीएकपणें प्रगटलें ॥ २॥ प्रगटलें कैसें आकार नसतां ॥ निर्गुणीं अहंता कोणें केली ॥ ३॥ कोणी केली नाहीं सर्वही मायीक ॥ निर्गुण तें एक जैसें तैसें ॥ ४॥ जैसें तैसें सर्व मायीक रचलें ॥ निराकारीं झालें कोणे परी ॥ ५॥ परी हे .धिली साच मानूं नये नाहीं त्यासी काय पुसशील ॥ ६॥ पुसशील काय वांझेच्या लेंकरा ॥ मृगजळपूरा भांबावसी ॥ ७॥ भांबावसी काय मुळाकडे पाही ॥ मुळींतेथें कांहीं झालें नाहीं ॥ ८॥ नाहीं कां ह्मणतां प्रत्यक्ष दिसतें ॥ सत्यतें भासतें चराचर ॥ ९॥ चराचर सत्य हें कई घडेल ॥ अंधारीं बुडेल रवीबिंब ॥ १०॥ बिंबता हे मनीं दिसतें लोचनीं ॥ तें कैसें वचनीं मिथ्या होय ॥ ११॥ मिथ्या होय स्वप्न जागृती आलीया ॥ तेंचि निजलीया सत्य वाटे ॥ १२॥ सत्य वाटे मिथ्या मिथ्या वाटे सत्य ॥ ऐसें आहे कृत्य अविद्येचें ॥ १३॥ अविद्येचें कृत्य तुह्मींच सांगतां ॥ मागुती ह्मणतां झाली नाहीं ॥ १४ नाहीं झालें कांहीं दृष्टीचें बंधन ॥ तैसें हें अज्ञान बाधीतसे ॥ बाधीतसे परी सर्वही नाथीलें ॥ कांहीं नाहीं झालें ज्ञानी यासी ॥ १६॥ ज्ञानियासि दृश्य दिसत कां नाहीं ॥ देहींच विदेही कैं झाला ॥ १७॥ झाला विदेही तो देहींच असतां ॥ दिसतें पाहतां परि मिथ्या ॥ १८॥ मिथ्या हें सकळ मज कां वाटेना ॥ संशय तूटेना अंतरींचा ॥ १९॥ अंतरींचा संशय तुटे संतसंगें ॥ कृपेचेनि योगें दास ह्मणे ॥ २०॥ श्रीराम ७

अभंग २३९.

नाना रंग शेरवीं होनातिबो रंग ॥ सर्वदा सुरंग राम रंग ॥ १॥ रामरंगकदा

फेवळ॥ कोणारे चांडाळ मिथ्या बोले ॥ ६॥ मिथ्या बोलवेना पहा विवंच ना॥ सिद्ध विवंचना केसें येतें ॥ ७॥ केसें येतें आत्म प्रचीती आपण॥ मी तूं ऐसें कोण सांग बापा॥ ८॥ सांग बापा मनीं बरें विचारूनी॥ न त्याची झाडणी करूनियां॥ ९॥ करूनियां पंचीकर्णविवरण॥ पुढें मी· तूं पण कोठें आहे ॥ १०॥आहे तैसें आहे प्रत्ययें जाणावें ॥ कोणासी ह्म- णावें काय आतां ॥ ११ ॥काय आतां होतें बहु बोलोनियां॥ घेतलेंसेजा या सर्व कांहीं॥ १२॥ सर्व कांहीं दृश्य असे जाई जणें॥ माझा मीच जा- णें कोणा सांगें॥ १३॥ कोणा सांगों आतां हें कोण घेईल॥ वायांचि ज्ञा ईल अभिमानें॥ अभिमानें सत्य राम कोपताहे ॥ सिद्धचि न लाहे आ त्मरूप॥ १५ ॥ आत्मरूप स्वयें आपण नव्हीजे॥ नरी वायां कीजे राम दास्य॥ १६॥ रामदास्य आणि हें वांयां जाईल॥ ऐसें न घडेल कदाका ळीं॥ १७॥ कदाकाळीं राम दासा उपेक्षीना॥ राम उपासना ऐशी आहे ॥ १८॥ ऐशी आहे सार राघोबाची भक्ती॥ विभक्तीची भक्ती जेथें नाहीं ॥ १९॥ जेथें नाहीं कांहीं वाउगें मायीक। राम उपासक दास ह्मणे॥ २० ॥

अभंग २३७.

जें पंचभूतीक तें सर्व मायीक॥ बोलती विवेक संत जन॥ १॥ संत जनीं स र्व मायीक ह्मणावें॥ तरी कां फिरावें तीर्थाटन॥ २॥ तीर्थाटणें देव मायीका चे पोटीं॥ नरी आटाआटी कां करावी॥ ३॥ कां करावी पूजा सांडूनि पर- मात्मा॥ मूर्खस्य प्रतिमा हें वचन॥ ४॥ हें वचन मिथ्या केसें हो करावें काय हो धरावें आतां आह्मीं॥ ५॥ आतां आह्मीं वाक्य मिथ्या ह्मणों नये॥ देवधर्म काय मोकलावा॥ ६॥ मोकलावा देव ऐसें ह्मणों नये ॥ नरी वाक्य काय मिथ्या आहे॥ ७॥ मिथ्या नव्हे वाक्य मिथ्या नव्हे देव पडिला संदेह काय कीजे॥ ८॥ कीजे दृढ भाव सगुण देवासी॥ जंव क- ल्पनेसी उरी आहे॥ ९॥ कल्पनेचें रूप विवेकें विरालें॥ मग सर्व झालें गंगाजळ॥ १०॥ गंगाजळ झालें निर्विकल्पें केलें॥ सगूण राहिलें सह जची॥ ११ ॥ सहजचि कीजे उपाधीन कीजे॥ एकांतीं बोलीजे गुरुगम्य ॥ १२॥ गुरुगम्य आहे कल्पने वेगळें॥ कल्पनेच्या मुळें वाद उठे॥ १३॥ वा द उठे जनीं ऐसें न करावें॥ त्रिकांड जाणावें वेदवाक्य॥ १४॥ वेदवाक्य

बोले कर्म उपासना ॥ अंतीं शब्द ज्ञाना बोलियेलें ॥ १५ ॥ बोलियेलापूर्वपक्षनो सिद्धांत ॥ केला निश्चितार्थ संत जनीं ॥ १६ ॥ संतजनीं दृढविश्वास असावा ॥ मग विसरावा संदेह तो ॥ १७ ॥ संदेह धरी ते कल्पना आपुली ॥ निर्विकल्प केली साधु जनीं ॥ १८ ॥ साधुजनीं केला निश्चयो धरावा ॥ तेथें अहं भावा उरी नाहीं ॥ १९ ॥ उरी नाहीं संत संगें संदेहासी ॥ रामीं रामदासीं निःसंदेह ॥ २० ॥

अभंग २३८. (वाद.)

ब्रह्म हें निर्गुण मुळीं निराकार ॥ तेथें चराचर कैसें झालें ॥ १ ॥ झालें निराकारीं अहंता स्फुरण ॥ एकीएकपणें प्रगटलें ॥ २ ॥ प्रगटलें कैसें आकार नसतां ॥ निर्गुणीं अहंता कोणें केली ॥ ३ ॥ कोणी केली नाहीं सर्वही मायीक ॥ निर्गुण तें एक जैसें तैसें ॥ ४ ॥ जैसें तैसें सर्व मायीक रचलें ॥ निराकारीं झालें कोणे परी ॥ ५ ॥ परी हे [illegible]थिली साच मानूं नये नाहीं त्यासी काय पुसशील ॥ ६ ॥ पुसशील काय वांझेच्या लेंकरा ॥ मृगजळपूरा भांबावसी ॥ ७ ॥ भांबावसी काय मुळाकडे पाहीं ॥ मुळींतेथें कांहीं झालें नाहीं ॥ ८ ॥ नाहीं कां ह्मणतां प्रत्यक्ष दिसतें ॥ सत्यत्वें भासतें चराचर ॥ ९ ॥ चराचर सत्य हें कई घडेल ॥ अंधारीं बुडेल रवीबिंब ॥ १० ॥ बिंबता हे मनीं दिसतें लोचनीं ॥ तें कैसें वचनीं मिथ्या होय ॥ ११ ॥ मिथ्या होय स्वप्न जागृती आलीया ॥ तेंचि निजलीया सत्य वाटे ॥ १२ ॥ सत्य वाटे मिथ्या मिथ्या वाटे सत्य ॥ ऐसें आहे कृत्य अविद्येचें ॥ १३ ॥ अविद्येचें कृत्य तुह्मींच सांगतां ॥ मागुती ह्मणतां झाली नाहीं ॥ १४ नाहीं झालें कांहीं दृष्टीचें बंधन ॥ तैसें हें अज्ञान बाधीनसे ॥ बाधीनसे परी सर्वही नाथीलें ॥ कांहीं नाहीं झालें ज्ञानी यासी ॥ १६ ॥ ज्ञानियासि दृश्य दिसत कां नाहीं ॥ देहींच विदेही [illegible] झाला ॥ १७ ॥ झाला विदेही तो देहींच असतां ॥ दिसतें पाहतां परि मिथ्या ॥ १८ ॥ मिथ्या हें सकळ मज कां वाटेना ॥ संशय तूटेना अंतरींचा ॥ १९ ॥ अंतरींचा संशय तुटे संतसंगें ॥ कृपेचेनि योगें दास ह्मणे ॥ २० ॥ श्रीराम ७

अभंग २३९.

नाना रंग शेखीं होनाति बेरंग ॥ सर्वदा सुरंग राम रंग ॥ १ ॥ रामरंग कदा

काळीं वो रंगेना ॥ तेथें राहे मना रंगोनीयां ॥ २ ॥ रंगोनियां राहे तद्रूप होऊनी ॥ मग जनीं वनीं समाधान ॥ ३ ॥ समाधान घडे राघवीं मिळतां ॥ मग दुर्मिळता कदां नाहीं ॥ ४ ॥ कदां नाहीं खेद सर्वदा आनंद ॥ सुखाचा संवाद संत संगें ॥ ५ ॥ संतसंगें जन्म सार्थक जाहला ॥ राम सांपडला जवळीच ॥ ६ ॥ जवळीच राम असोनि चूकले ॥ थोर भांबावले मायीकासी ॥ ७ ॥ मायीकासी प्राणी सत्यचि मानिती ॥ सत्य तें नेणती जाणपणें ॥ ८ ॥ जाणपणें मनीं अज्ञान धारलें ॥ तेंचि विस्तारलें ज्ञानरूपें ॥ ९ ॥ ज्ञानरूप भ्रांती सामावली चित्तीं ॥ संशय निवृत्ति नव्हे तेणें ॥ १० नव्हे तेणें रूप ठाउकें रामाचें ॥ जें कां विश्रामाचें माहीयेर ॥ ११ ॥ माहीयेरें घडे संशय निवृत्ति ॥ राम सीतापतीचेनि नामें ॥ १२ ॥ रामनामें रूपसर्वही निरसे ॥ जो कोणी विश्वासे रामनामीं ॥ १३ ॥ रामनामीं चित्त ठेऊनि असावें ॥ दुश्चित नसावें सर्व काळ ॥ १४ ॥ सर्व काळ गेला सार्थकीं जयाचा ॥ धन्य तो देवाचा दास ह्मणे ॥ १५ ॥

अभंग २४०. (वाद.)

साकाराचें सुख निराकारा नये ॥ निराकारीं काय पाहाशील ॥ १ ॥ पहा सुख दुःख सुखा मागें दुःख ॥ शोक अवश्यक अंगीं वाजे ॥ २ ॥ अंगीं वाजे शोक येरवादियेवेळे ॥ सुख सर्व काळ सगुणाचें ॥ ३ ॥ सगुणाचें सुख नासोनि जाईल ॥ सगुण होईल नाहीं ऐसें ॥ ४ ॥ नाहीं ऐसें एक निर्गुण दिसतें ॥ रोकडेंचि तेथें कांहीं नाहीं ॥ ५ ॥ कांहीं नाहीं कैसें आहे घनदाट ॥ सर्वांचा शेवट परब्रह्म ॥ ६ ॥ परब्रह्म परी परी पाहातां दिसेना ॥ नये अनुमाना कांहीं केल्या ॥ ७ ॥ कांहीं एक नव्हे पाषाणाचें सोनें, तैसें हें अज्ञानें जाणिजेना ॥ ८ ॥ जाणिजेना जंव निज परब्रह्म ॥ तंव कैसा भ्रम जाऊं पाहे ॥ ९ ॥ जाऊं पाहे मन ब्रह्मासि पाहाया ॥ तंव तेथें माया दिसताहे ॥ १० ॥ दिसताहे माया तया निरूप्यासी येरवीं मायेसी ठाव कैंचा ॥ ११ ॥ कैंचा ठाव माया तया ज्ञानियासी ॥ रामीं रामदासीं संतसंग ॥ १२ ॥

अभंग २४१. (वाद.)

दृश्य हें कायाचें कोणें उभारिलें ॥ मज निरोपिलें पाहिजे हें ॥ १ ॥ पाही

जे हें दृश्य भूत पंचकाचें॥ उभारिलें साचें माया देवी॥२॥ माया देवी कोण कैसी ओळखावी॥ आणि हे त्यागावी कोणें परी॥३॥ परी हें मायेचें मिथ्या ओळखावें॥ जाणोनि त्यागावें ज्ञान बोधें॥४॥ ज्ञान बोधें माया जाणोनि निश्चा गिली॥ परी नाहीं गेली काय कीजे॥५॥ कीजे निरूपण संतांचे संगती॥ तेणें शुद्ध मती होत असे॥६॥ होत असे परी तैसीच असेना॥ निश्चय दसेना म- नामध्यें॥७॥ मनामध्यें सदा विवेक धरावा॥ निश्चयो करावा येणें रीती॥८॥ रीती विवेकाची पाहतां घडीची॥ ज्ञान सेस वेंचि निघोनियां॥९॥ निघोनि यां जाय विवेक अथवा॥ तो संग त्यागावा साधकानें॥१०॥ साधकानें संग कोणाचा त्यागावा॥ सदृढ धरावा कोण संग॥११॥ संग हा आदरें धरी सज्ज- नाचा॥ त्यागी दुर्जनाचा दास ह्मणे॥१२॥

अभंग २४२.

आपुल्या भजना पोट ही भरेना॥ लागे उपार्जना दुसऱ्याची॥१॥ दुसऱ्या- ची सेवा करितां वेतन॥ पाविजेतें अन्न लोकांमध्यें॥२॥ लोकांमध्यें उपासितां द्रव्य दारा॥ मागावा मुशारा कोणापाशीं॥३॥ कोणापाशीं कोणें काय हो सां गावें॥ कैसें नि मागावें वेतनासी॥४॥ वेतनासि जनीं नरिच पाविजे॥ जरी सेवा कीजे स्वामीयाची॥५॥ स्वामियाचि सेवा करितां उसन्न॥ स्वामी स प्रसन्न होत असे॥६॥ होत असे देव संतुष्ट भजनें॥ मुक्ति सायुज्यता तेणें लाभे॥७॥ लाभे नवविधा तेणें चतुर्विधा॥ पुसावें स्फ बुद्धा सज्जनांसी॥ ॥८॥ सज्जनांसी पुसा देहासी भजतां॥ भार भगवंता कैसा पडे॥९॥ कैसा पडे भार देहाच्या भजनें॥ भक्तीचेनि गुणें देव पावे॥ देव पावतसे भज- तां देवासी॥ सेवितां देहासि देव कैंचा॥११॥ देव कैंचा देह शोधिल्या वां- चूनी॥ तत्वें विवंचूनी दास ह्मणे॥१२॥

अभंग २४३.

आनांचिया देहीं मुक्ति पाविजेना॥ तरी कां सज्जना शरण जावें॥१॥ शर- ण जातां भावें सज्जन चि व्हावें॥ शीघ्र उद्धरावें निरूपणें॥२॥ निरूपणें नि ज वस्तु तैसां पडे॥ गूज ठायीं पडे अकस्मात॥३॥ अकस्मात ठाव न दिसे आपुला॥ निरंजनीं झाला निरंजन॥४॥ निरंजन झाला या जनीं असोनी उन्मनी गिन्मनी ना ढळती॥५॥ ना ढळती जेथें कांहीं देह भाव॥ तत्वज्ञा-

नेंवावदेहबुद्धि॥६॥ देहबुद्धिगेलीदेखतदेखतां॥मीकोणहेंआतांसां-पडेना॥७॥सांपडेनाशुद्धीमीपणपाहातां॥तेंमीपणजातांवस्तुरूप॥॥८॥ वस्तुरूपबोधेंअरूपहोईजे॥विवेकाचीकीजेविचारणा॥९॥विचा-रणाझालीरामींरामदासीं॥आतांयाजन्मासीठावनाहीं॥१०॥ठावना-हींऐसेंराघवाचेंदेणें॥थोराहूनिहोणेंथोरस्वयें॥११॥

अभंग २४४.

जाणेसुखदुःखराम माझाएक॥येरतेमायीकवैभवाचे॥१॥ वैभवा-चींसरवींवोरंगोनीजाती॥आत्मारामअंतींजीवलग॥२॥ जिवलगना-हींश्रीरामावांचूनी॥हाचिमाझेमनींदृढभाव॥३॥भावअन्यत्राचाआ-हेवरपांगाचा॥रामेंवीणकेंचाअंतरंग॥४॥अंतरींचीव्यथाश्रीरामस-मर्थी॥जाणवल्याचिंतादूरकरी॥५॥करींप्रतिपाळशरणआलियाचा रामत्रैलोक्याचामायबाप॥६॥मायबापबंधूसज्जनसोयरा॥येक्या रघूवीरावीणनाहीं॥७॥नाहींमजकोणीश्रीरामअसतां॥सत्वरवाह-तांउडीघाली॥८॥उडीघालीमजअनाथाकारणें॥रामसर्वजाणेअंत रींचें॥९॥ अंतरींचेंगुजरामसर्वबीज॥रामदासींनिजप्रगटलें॥१०॥

अभंग २४५.

मायीकाचीभक्तीउधाराचीमुक्ति॥तेशीनाहींस्थितीराघवाची॥१॥ राघवाचीकृपासद्यमोक्षफळ॥तुटेतळमळचमत्कार॥२॥चमत्कार आतांजोकोणीपाहेना॥त्याचापंथउणाकोटिगुणें॥३॥ कोटिगुणें उणेंजिणेंत्यानराचें॥जेथेंविचाराचेंवोसघर॥४॥वोसघरींकोण-कासयासींधांवे॥व्यर्थचिशिणावेंकामेंवीण॥५॥कामेंवीणकामराहे आत्माराम॥तेथेंचिविश्रामपाविजेतो॥६॥पाविजेलपरीविचरलजावें सर्वहीसांडावेंओळखोनी॥७॥ओळखतांत्यागसर्वांचाघडेल॥ मार्गसांपडेलयोगियांचा॥८॥ योगियांचापंथयोगीचजाणती॥ति-न्हीहीप्रचीतीएकतेथें॥९॥एकजेथेंआत्मशास्त्रगुरुवाक्य॥पाहेम-हावाक्यविवरोनी॥१०॥ विवरोनीब्रह्मींब्रह्मअहमस्मी॥रामआहेरा मींरामदासीं॥११॥

अभंग २४६

रामरामआतांकष्टझालेथोर॥पुरेहासंसारमागुतेनी॥१॥रामासिसा-
जणेंहेंचिआतांभलें॥सुल्हदीविटलेंमनमाझें॥२॥स्नल्हदाचाझासा
नकरीस्नमाना॥स्वाध्यायीमहापुरुषाआत्मयारामा॥३॥पस्यांच्यासं
केतेंगणिकारामबोले॥तिशींरामेंनेलेंमाहियेरा॥४॥माहेरस्याके-
लेंश्रीरामअभंग॥स्नल्हदांचापांगभाहींआतां॥५॥आतांकायमज
स्नल्हद्वासना॥ध्यायीसनातनारायवासी॥६॥ध्यायीनवोमायआ-
तांरामपाय॥मजकायहोयप्रपंचूहा॥७॥प्रपंचासंगतींपाविजेदुः
खातें॥सांगतचिहोतेसंततरी॥८॥तरीअम्हेरिलेंस्नखातेंमानिलें॥
अंगींआदळलेंतेंचीशोखीं॥९॥शेखींजिवलगराममनींधरूं॥मीकां
ऐसेंकरूंअनहीतची॥१०॥हिताहितकांहींनधरीमीमनीं॥असईं-
नजनींज़नातीत॥११॥तीतस्नखदुःखारामानंदझाले॥मुक्तसेहो-
ऊनिसर्वसंगीं॥१२॥नित्यमुक्तअसेरामदास्नस्वामी॥देहडिंभकामीं
वर्ततसे॥१३॥

अभंग २४७.

दृसेंवीणछायागुणेंवीणमाया॥बिंबेंवीणमायाप्रतिबिंब॥१॥ प्र-
तिबिंबसरीसिंधूवीणलहरी॥सोनेंवीणपरीअळंकार॥२॥अळंका-
रकृत्यकर्त्याचीणकेवी॥तेवीगाथ्यागांवीनिर्गुणासी॥३॥निर्गुणासि
गूणहेंचिमूर्खपण॥दृश्यावीणखूणदृष्टांताची॥४॥दृष्टांताचिखूण
परब्रह्मींघडे॥वेदांमोन्यपडेकासयासी॥५॥कासयासितेव्हांअद्वै-
तपहावें॥द्वैताचेंस्वभावेंब्रह्मझालें॥६॥झालेंपरब्रह्मअत्यंतस्नग-
म॥ब्रह्मआणिभ्रमयेकरूप॥७॥येकरूपआहेदूधआणिताक॥हं
सआणिकाकबोलताती॥८॥बोलतातिसर्वब्रह्मऐसेंबंड॥सर्वहीथ्यो
तांडसंतजाणे॥९॥संतजाणेब्रह्मनिर्मळनिश्चळ॥मायेचाविटाळ
जेथेंनाहीं.१०॥जेथेंनाहींगूणत्यानांवनिर्गुण॥गुरुमुखेंखूणठायीं-
पडे॥११॥ठायींपडेसत्यशाश्वतस्वरूप॥मगआपेंआपबुझशील१२
बुझशीलसाचधरितांविश्वास॥रामींरामदास सांगतसे॥१३॥६७॥

अभंग २४८.

ओंवीचेनिमिसेंदेवआठवावा॥हृदयींधरावासर्वकाळ॥१॥सर्वका-

ळमनींस्वरूपाचाछंदु॥तेणेंभवसिंधूतुटईल॥तुटईलव्याधीयाजन्मकर्माची॥जरीराघवाची भक्तिघडे॥३॥भक्तीघडेभावेंसगुणदेवाची॥संगतीदेहाचीजंवआहे.॥४॥आहेदेहजंवसगुणींभजावें स्वस्वरूपव्हावेंआपणाची॥५॥आपणचिदेवआपणाचिभक्त॥संत संगेंमुक्तआपणची॥६॥आपणाचिसर्वआपणाचिवाव॥मीपणाचा ठावआपणाची॥७॥आपणातूंपणजंवतेंअंतरीं॥तंवभक्तीकरीसगुणाची॥८॥सगुणाचीभक्तीलोभाचीविरक्ती॥निर्गुणाचीमुक्तिसायोज्यता॥९॥सायोज्यतामुक्तिफिटलासंदेहो॥बंधनचीवावोरामदासीं॥१०॥

अभंग२४९

क्षणएकरामआठवितांचित्तीं॥तेणेंउध्दरतीकोटीकुळें॥१॥कोटिकुळेंवाटपाहतीतयाची॥आवडीजयाचीरामनामीं॥२॥रामनामें तुटेकुळाचेंबंधन॥पुत्रतोनिधानहरिभक्त॥३॥हरीभक्तयेकजाहला प्रल्हाद॥जयाचागोविंदकैवारी॥४॥कईवारीहरीराखेनानापरी ऐसाभावधरीआलयारे॥५॥आलयारेहीतविचारीआपुलें॥सर्वहीनाथीलेंमायाजाळ॥६॥मायाजाळदिसेदृष्टीचेंबंधनें॥जाण तीसज्जनअनुभवी॥७॥अनुभवींसंतसज्जनदेखसी॥तेथेंराघवासीठायींपाडी॥८॥ठायींपाडीरामजीवींचाविश्राम॥जेणेंसर्वकामतृप्तहोती॥९॥तृप्तहोतीमाझेमनिंचमनोरथ॥राघवाचास्वार्थमनींधरी॥१०॥मनींधरीसर्वदेवांचाकैवारी॥ध्यातसेअंतरींमहादेव॥११॥महादेवसर्वजनांउपदेशी॥रामींरामदासीं दृढ भाव॥१२॥ छ॥

अभंग२५०.

विश्वासिलाजेथेंकैलासींचाराव॥तेथेंयेकभावदृढधरा॥१॥दृढ धराभाववाल्मीकाचेपरी॥सर्वऋषेश्वरींजाणीजेतें॥२॥जाणीजे वाल्मीकऋषीरामायण॥तारिलेपाषाणरामनामें॥३॥रामनामें तंवउध्दरेगणिका॥नेलीदिव्यलोकायाचदेहीं॥४॥याचदेहींगतीपावलिकुंटीणी॥रामनामवाणीउच्चारितां॥५॥उच्चारितांरा-

म होय पूर्णकाम ॥ संसारीचाश्रम दूर जाय ॥ ६ ॥ दूरी श्रम जाय आनंद मानसीं ॥ रामीं रामदासीं दृढभाव ॥ ७ ॥

अभंग २५१.

अंतीं पंचभूतें भूतांसि मिळालीं ॥ वासना राहिली कोण्या ठायीं ॥ १ ॥ कोण्या ठायीं तेव्हां वासना हे राहे ॥ रूप कैसें आहे वासनेचें ॥ २ ॥ वासनेचें रूप सूक्ष्म जाणावें ॥ संकल्परू पावें रूप तिचें ॥ ३ ॥ रूप तिचें अंतकाळीं कोठें राहे ॥ अनुभवें पाहे पुढीया ॥ ४ ॥ आपुला संकल्प जया वस्तुवरी ॥ तेथें वस्ती करी वारंवार राहे ॥ ५ ॥ वासना हे वस्ती करी अगोदर ॥ मग कलेवर सचेतन ॥ ६ ॥ सचेतन काया कारणीं लावावी ॥ वासना गोंवावी रामरूपीं ॥ ७ ॥ रामरूपीं सत्य संकल्प धरावा ॥ संसार तरावा अवलीळा ॥ ८ ॥ अवलीळा भवसागर वोसरे ॥ जरी मनीं धरे गुरुवाक्य ॥ ९ ॥ गुरुवाक्यें गती रामदासीं झाली ॥ संगती जोडली राघोबाची ॥ १० ॥

अभंग २५२.

ओकितां हें मन बरें कंटाळलें ॥ राखेनें झांकिलें सावकाश ॥ १ ॥ सावकाश तया कोण अभिलाषी ॥ कोणाला असोशी कासयाची ॥ २ ॥ कासयाची आतां वासना धरावी ॥ गोडी विवरावी विषयाची ॥ ३ ॥ विषयाची गोडी कंटाळलें मन ॥ नागवले जन असोशीचे ॥ ४ ॥ असोशीचे जन ते जन्म घेतील ॥ जे चित्त देतील विषयासी ॥ ५ ॥ विषयासि वीटे मनापासूनियां ॥ तयासि यातना जन्म नाहीं ॥ ६ ॥ जन्म नाहीं ऐसें केलें देवरायें ॥ वासना उपायें सोडविली ॥ ७ ॥ सोडविलें देवें धन्य दयानिधी ॥ तुटली उपाधी सर्व कांहीं ॥ ८ ॥ सर्व कांहीं नाहीं हें मज प्रमाण ॥ दास ह्मणे खूण देव जाणे ॥ ९ ॥

अभंग २५३.

शिसान्निधे परी व्हावें एकचित्त ॥ ध्यान भगवंत सोडूं नये ॥ १ ॥ सोडूं नये सर्वकाळ निदिध्यास ॥ श्रवण अभ्यास असों द्यावा ॥ २ ॥ असों द्यावा सदा सन्निध विवेक ॥ तेणें देव एक चोजवेल ॥ ३ ॥ चोजवेल देव श्रवण मननें ॥ कुबुद्धि साधनें पालटावी ॥ ४ ॥ पालटावी सर्व देहाची अ

ळमनींस्वरूपाचाछंदु ॥ तेणेंभवसिंधूतुटईल ॥ तुटईलव्याधीयाजन्मकर्माची ॥ जरीराघवाची भक्तिघडे ॥ ३ ॥ भक्तीघडेभावेंसगुणदेवाची ॥ संगतीदेहाचीजंवआहे. ॥ ४ ॥ आहेदेहजंवसगुणींभजावें स्वस्वरूपव्हावेंआपणाची ॥ ५ ॥ आपणचिदेवआपणचिभक्त ॥ संतसंगेंमुक्तआपणची ॥ ६ ॥ आपणचिसर्वआपणचिवाव ॥ मीपणाचाठावआपणाची ॥ ७ ॥ आपणातूंपणजंवतेंअंतरीं ॥ तंवभक्तीकरीसगुणाची ॥ ८ ॥ सगुणाचीभक्तीलोभाचीविरक्ती ॥ निर्गुणाचीमुक्तिसायोज्यता ॥ ९ ॥ सायोज्यतामुक्तिफिटलासंदेहो ॥ बंधनचीवावोरामदासीं ॥ १० ॥

अभंग २४९

क्षणएकरामआठवितांचित्तीं ॥ तेणेंउद्धरतीकोटीकुळें ॥ १ ॥ कोटिकुळेंवाटपाहतीलयाची ॥ आवडीजयाचीरामनामीं ॥ २ ॥ रामनामेंतुटेकुळाचेंबंधन ॥ पुत्रतोनिधानहरिभक्त ॥ ३ ॥ हरीभक्तयेकजाहला प्रल्हाद ॥ जयाचागोविंदकयवारी ॥ ४ ॥ कईवारीहरीरावेनानापरी ऐसाभावधरीआलयारे ॥ ५ ॥ आलयारेहीतविचारीआपुलें ॥ सर्वहीनाथीलेंमायाजाळ ॥ ६ ॥ मायाजाळदिसेदृष्टीचेबंधनें ॥ जाणतीसज्जनअनुभवी ॥ ७ ॥ अनुभवींसंतसज्जनदेखसी ॥ तेथेंराघवासीठायींपाडी ॥ ८ ॥ ठायींपाडीरामजीवींचाविश्राम ॥ जेणेंसर्वकामतृप्त होती ॥ ९ ॥ तृप्तहोतीमाझेमनिंचमनोरथ ॥ राघवाचास्वार्थमनींधरी ॥ १० ॥ मनींधरीसर्वदेवांचाकेवारी ॥ ध्यातसेअंतरींमहादेव ॥ ११ ॥ महादेवसर्वजनांउपदेशी ॥ रामींरामदासींदृढभाव ॥ १२ ॥ छ ॥

अभंग २५०.

चित्रवासिलाजेथेंकेलासींचाराव ॥ तेथेंयेकभावदृढधरा ॥ १ ॥ दृढधराभाववाल्मीकाचेपरी ॥ सर्वऋषेश्वरींजाणीजेतें ॥ २ ॥ जाणीजेवाल्मीकऋषीरामायण ॥ तारिलेपाषाणरामनामें ॥ ३ ॥ रामनामेंतंवउद्धरेगणिका ॥ नेलीदिव्यलोकायाचदेहीं ॥ ४ ॥ याचदेहींगनीपावलिकुंटीणी ॥ रामनामवाणीउच्चारितां ॥ ५ ॥ उच्चारितांरा-

म होय पूर्णकाम ॥ संसारीचा श्रम दूर जाय ॥ ६ ॥ दूरी श्रम जाय आनंदमानसीं ॥ रामी रामदासीं दृढ भाव ॥ ७ ॥

अभंग २५१.

अनीं पंचभूतें भूतांसि मिळालीं ॥ वासना राहिली कोण्या ठायीं ॥ १ ॥ कोण्या ठायीं तेव्हां वासना हे राहे ॥ रूप कैसें आहे वासनेचें ॥ २ ॥ वासनेचें रूप सूक्ष्म जाणावें ॥ संकल्पस्वभावें रूप तिचें ॥ ३ ॥ रूप तिचें अंतकाळीं कोठें राहे ॥ अनुभवें पाहे आपुलीया ॥ ४ ॥ आपुला संकल्प जया वस्तुवरी ॥ तेथें वस्ती करी वासना हे ॥ ५ ॥ वासना हे वस्ती करी अगोदर ॥ मग कलेवर सचेतन ॥ ६ ॥ सचेतन काया कारणीं लावावी ॥ वासना गोंवावी रामरूपीं ॥ ७ ॥ रामरूपीं सत्य संकल्प धरावा ॥ संसार तरावा अवलीळा ॥ ८ ॥ अवलीळा भवसागर वोसरे ॥ जरी मनीं धरे गुरुवाक्य ॥ ९ ॥ गुरुवाक्यें गती रामदासीं झाली ॥ संगती जोडली राघोबाची ॥ १० ॥

अभंग २५२.

ओकितां हें मन बरें कंटाळलें ॥ राखेनें झांकिलें सावकाश ॥ १ ॥ सावकाशें तया कोण अभिलाषी ॥ कोणाला असोशी कासयाची ॥ २ ॥ कासयाची आतां वासना धरावी ॥ गोडी विवरावी विषयाची ॥ ३ ॥ विषयाची गोडी कंटाळलें मन ॥ नागवले जन असोशीनें ॥ ४ ॥ असोशीचे जन ते जन्म घेतील ॥ जे चित्त देतील विषयासी ॥ ५ ॥ विषयासि वीटे मना पासूनियां ॥ तयासि यातना जन्म नाहीं ॥ ६ ॥ जन्म नाहीं ऐसें केलें देवरायें ॥ वासना उपायें सोडविली ॥ ७ ॥ सोडविलें देवें धन्य दयानिधी ॥ तुटली उपाधी सर्व कांहीं ॥ ८ ॥ सर्व कांहीं नाहीं हें मज प्रमाण ॥ दास ह्मणे रवूण देव जाणे ॥ ९ ॥

अभंग २५३.

शीसाचिये परी व्हावें एकचित्त ॥ ध्या[illegible]नवंत सोडूं नये ॥ १ ॥ सोडूं नये सर्वकाळ निदिध्यास ॥ श्रवण अभ्यास असों द्यावा ॥ २ ॥ असों द्यावा सदा सन्निध विवेक ॥ तेणें देव एक चोजवेल ॥ ३ ॥ चोजवेल देव श्रवणमननें ॥ कुबुद्धि साधनें पालटावी ॥ ४ ॥ पालटावी सर्व देहाची अ

हंना ॥ शोधावीतत्वता देहबुद्धी ॥ ५ ॥ देहबुद्धीसर्वज्ञानेंशोधूंजातां ॥ निःसंगअनंताभेटीहोय ॥ ६ ॥ भेटीहोयज्ञानेंनिर्गुणदेवाची ॥ मगना हींचीचीसंसारींची ॥ ७ ॥ संसारींचीचीचीयातनायमाची ॥ चुकवील- तोचिधन्यएक ॥ ८ ॥ धन्यएकजनींतोचितोपाहतां ॥ मुक्तीसायुज्य ताजयालाभे ॥ ९ ॥ जयालाभेमुक्तीसगुणाचीभक्ती ॥ दासम्हणेशक्ती आगळातो ॥ १० ॥

अभंग २५४.

नमनलंबोदराशारदासुंदरा ॥ सद्गुरुमाहेरासंतजनां ॥ १ ॥ संतांचे संगतीनिःसंगहोईजे ॥ स्वरूपपाविजेआपुलेंची ॥ २ ॥ आपुलेंस्व- रूपआपणानेणवे ॥ तयासिजाणवेरामकेवी ॥ ३ ॥ रामकेवीकळेना कळेचेदासी ॥ संगेंतयापाशींपाविजेना ॥ ४ ॥ पाविजेनाजंवहादे- हसंबंधू ॥ राघवाचाबोधूदेहातीत ॥ ५ ॥ देहातीतसंततोजाणा अनंत ॥ प्रकृतीचाअंतनिजानंद ॥ ६ ॥ निजानंदपूर्वपक्षाचेंबोल णें ॥ सिद्धांतासिऊणेंआणियेल ॥ ७ ॥ आणियेलउणेंशब्दसमु- द्रासी ॥ निःशब्दतेग्रासीमौनमुद्रा ॥ ८ ॥ मौनमुद्राध्यानआसनस माधी ॥ अविद्याउपाधीमावळली ॥ ९ ॥ मावळलीसर्वदासाचीआ शंका ॥ जानकीनायकादेखतांची ॥ १० ॥

अभंग २५५.

प्रथमनमनसाधूसंतजन ॥ जयाआत्मज्ञानप्रांजळीत ॥ १ ॥ प्रां- जळीतज्ञानआत्मनिवेदन ॥ हेंचिसमाधानयोगियांचें ॥ २ ॥ यो- गियांचेंगुजतेंचिसर्वबीज ॥ एकचिसहजआदिअंतीं ॥ ३ ॥ आदि अंतींसदानिर्मळनिश्चळ ॥ जैसेंतेंकेवळचिदाकाश ॥ ४ ॥ चिदाका शबाह्यअंतरींकोंदलें ॥ तैसेंतेंएकलेंस्वस्वरूप ॥ ५ ॥ स्वस्वरूपींमि- थ्यामायातेंपडळ ॥ जैसेंतेंआभाळनाथिलेंचि ॥ ६ ॥ नाथिलेंचिदिसे साचाचियेपरी ॥ जैशीबाजीगरीसत्यवाटे ॥ ७ ॥ सत्यवाटेस्वप्नजैसें निजेलिया ॥ तेंचितेंविलयामिथ्याभूत ॥ ८ ॥ मिथ्याभूतमायासाच तोईश्वर ॥ श्रोतींहाविचारविवरावा ॥ ९ ॥ विवरावाऐसेंरामदासम्ह- णे ॥ सद्गुरुवचनेंचोजवेल ॥ १० ॥

अभंग २५६.

प्रथमनमनसंतसाधूजना ॥ संवादाचेंज्ञानबोलावया ॥ १ ॥ बोलावया सारवस्तूचाविचार ॥ जेणेंनिरंतरसुखवाटे ॥ २ ॥ सुखवाटे मनींसंवादसज्जनीं ॥ तेणेंध्यानींमनींस्वस्वरूप ॥ ३ ॥ स्वस्वरूपम नेंकदाआकळेना ॥ सुलभसज्जनाचेनिसंगें ॥ ४ ॥ संगेंसाधूंचि-यासमाधानझालें ॥ स्वरूपलाधलेंरामदासीं ॥ ५ ॥

अभंग २५७.

आम्हुचेसज्जनसाधूसंतजन ॥ होयसमाधानतयाचेनी ॥ १ ॥ त-याचेनिसंगेंपाविजेविश्रांती ॥ साधूआदिअंतींसारिखेचि ॥ २ ॥ सारिखेचिसदासंतसमाधानी ॥ ह्मणोनियांमनींआवडती ॥ ३ ॥ आवडतीसदासंतजिवलग ॥ सुखरूपसंगसज्जनांचा ॥ ४ ॥ सज्जनांचासंगपायातेंसंहारी ॥ ह्मणोनियांधरीरामदास ॥ ५ ॥

अभंग २५८.

सत्यरामयेरसर्वहीमायीक ॥ जाणहाविवेकयोगियांचा ॥ १ ॥ योगियांचादेवतयानाहींखेव ॥ जेथेंजीवशीवऐक्यरूप ॥ २ ॥ ऐक्यरूपजेथेंहेंपिंडब्रह्मांड ॥ तेंब्रह्मअखंडनिराकार ॥ ३ ॥ निरा-कारब्रह्मबोलतातिश्रुती ॥ आदिमध्यअंतींसारिखेंचि ॥ ४ ॥ सारि खेंचिब्रह्मनभाचियेपरी ॥ बाह्यअभ्यंतरींकोंदलेंसें ॥ ५ ॥ कोंदलें सेपरीपाहतांदिसेना ॥ साधूवीणयेनाअनुभवा ॥ ६ ॥ अनुभवा येतांतेंब्रह्मनिश्चळ ॥ जायतळमळसंसारींची ॥ ७ ॥ संसारींचेंदुः खसर्वहीविसरे ॥ जरीमनींभरेस्वस्वरूप ॥ ८ ॥ स्वस्वरूपींना हींसुखआणिदुःख ॥ धन्यहाविवेकज्यापाशीं ॥ ९ ॥ ज्यापा शींज्ञानपूर्णसमाधान ॥ त्यांचीआठवणदासकरी ॥ १० ॥

अभंग २५९.

ज्ञानाचेंलक्षणक्रियासंरक्षण ॥ वरीविशेषणरामनाम ॥ १ ॥ रा-मनामवाचेंविवेकअंतरीं ॥ अनुतापवरीत्यागावया ॥ २ ॥ त्यागा वयाभोगबाह्यलोलंगता ॥ पाहीजेतत्वतांअनुताप ॥ ३ ॥ अनु तापेंत्यागबाह्याकारेंझाला ॥ विवेकानेंकेलाअंतरींचा ॥ ४ ॥ अंत-

रींचात्यागविवेकेंकरावा ॥ बाहेरीधरावाअनुताप ॥ ५ ॥ अनुताप भक्तीविवेकवैराग्य ॥ घडेत्याचेंभाग्यकायसांगों ॥ ६ ॥ कायसांगोंभाग्य अचळचळेना ॥ महिमाकळेनाब्रह्मादिकां ॥ ७ ॥ ब्रह्मादिकांलाभ ज्ञानाचादुर्लभ ॥ तोहोयसुलभसाधुसंगें ॥ ८ ॥ साधुसंगेंसाधूहोईजे आपण ॥ सांगतसेखूणरामदास ॥ ९ ॥

अभंग २६०.

नामघेतांरामरूपठायींपडे ॥ गूजतेंसांपडेयोगियांचें ॥ १ ॥ योगी यांचेंगूजसर्वांठायींअसे ॥ परीतेंनदिसेज्ञानेंवीण ॥ २ ॥ ज्ञानेंवीणयो गज्ञानेंवीणयाग ॥ ज्ञानेंवीणत्यागवाउगाची ॥ ३ ॥ वाउगाचिधर्मवा उगेंचिकर्म ॥ गर्भगीतावर्मबोलियेली ॥ ४ ॥ बोलियेलीवर्मज्ञानहेंसार्थ क ॥ येरनिरर्थकसर्वधर्म ॥ ५ ॥ सर्वधर्मत्यागीमजशरणयेयी ॥ अष्टाद शाध्यायींबोलियेलें ॥ ६ ॥ बोलीयेलेंज्ञानआगमींनिगमीं ॥ ज्ञानेंवीण ऊर्मीनिरसेना ॥ ७ ॥ निरसेनाऊर्मीआत्मज्ञानेंवीण ॥ ज्ञानाचेंलक्षणनि रूपण ॥ ८ ॥ निरूपणेंज्ञानअंतरींप्रकाशे ॥ विवेकेंनिरसेमायाजाळ ॥ ९ ॥ मायाजाळींजनआत्मज्ञानीझाले ॥ दासह्मणेगेलेसुटोनियां ॥ १० ॥

अभंग २६१.

जंवआहेतुजहादेहसंबंध ॥ तंवनव्हेबोधराघवाचा ॥ १ ॥ राघवाचा बोधयादेहावेगळा ॥ देहकुळवळातेथेंनाहीं ॥ २ ॥ नाहींसुखदुःख नाहींयेणेंजाणें ॥ चिरंजीवहोणेंरामरूपीं ॥ ३ ॥ रामरूपींहोयजन्म मृत्युवाव ॥ विश्रांतीचाठावरामएक ॥ ४ ॥ रामएकरूपींसर्वरूपीं आहे ॥ अनुभवेंपाहेआपुलीया ॥ ५ ॥ आपुल्याअंतरींबाह्यनिरं तरीं ॥ सर्वसृष्टीभरीनांदतसे ॥ ६ ॥ नांदतसेसदाजवळीकळेना ॥ क दाआकळेनासाधूवीण ॥ ७ ॥ साधूवीणरामधांडोळितांश्रम ॥ नव्हे चिविश्रामसाधूवीण ॥ ८ ॥ साधूवीणरामकदाआकळेना ॥ संदेहतु टेनाकांहींकेल्या ॥ ९ ॥ कांहींकेल्यानव्हेसाधूसंतांवीण ॥ रामदास खूणसांगतसे ॥ १० ॥

अभंग २६२.

रत्नपारखियारत्नचिपरिक्षी ॥ अलक्ष्यासीलक्षीऐसानाहीं ॥ १ ॥

नाहींकोणीऐसादेवाच्यापारखी॥आपुलेओळखीठायींपाडी॥ २॥ठायीं पाडीनिजस्वरूपआपुलें॥असोनिचोरिलेंजवळीच ॥ ३ ॥जवळीना दूरीपाताळींनावरी॥सबाह्यअंतरींकोंदाटलें॥ ४ ॥ कोंदाटलेंअसेपरी तेंनदिसे॥जवळीचकेसेंआदळेना ॥ ५ ॥ आदळेनाअंगींअसोनिस वांगीं॥जयालागीयोगीधुंडिताति ॥ ६॥ धुंडितातिकडींकपाटींशि- खरीं॥ समागमेंहरीचोजवेना ॥७ ॥चोजवेनाऐक्यासद्गुरूवांचोनी ॥ पाहिजेहामनींदृढनिश्चय॥८॥ निश्चयपाहिजेदृढस्वरूपाचा॥ति हीप्रचीतीचाऐक्यभावें ॥९ ॥ ऐक्यभावेंभेटीरामदासींमुक्ति॥तया- सिविभक्तिन्हरीतेली ॥ १० ॥

अभंग २६३.

निर्मळनिश्चळस्वरूपकेवळ॥हेंततळमळजेथेंनाहीं ॥ १ ॥जेथेंनाहीं कायानाहींमोहमाया॥ रंकआणिरायासारिखेंचि ॥ २ ॥ सारिखेंचि- सदासर्वदास्वरूप॥तेंचितुझेंरूपजाणबापा ॥ ३ ॥जाणबापास्वयेंतूंचि आपणासी॥सोहंस्मरणासीविसरतां ॥ ४ ॥ विसरतांसोहंस्मरणआपु लें ॥ भगगुंडाळिलेंमायाजाळीं ॥ ५ ॥ मायाजाळींतुझातूंचिगुंतलासी॥ यातनाभोगिशी ह्मणोनियां ॥ ६ ॥ ह्मणोनियांहोईसावधअंतरीं॥सोहंदृ- ढधरीदासह्मणे॥ ७ ॥

अभंग २६४.

प्रगटनागुप्तव्यक्तनाअव्यक्त॥ आदिमध्यअंतसारिखेंचि ॥ १ ॥ सारिखें- चिवाटेदेहजेथेंआटे॥दुजेपणतुटेएकत्वेंसी॥ २॥ एकींएकपणेंउजे- डासिआलें॥ तेणेंगुणेंगेलेंदुजेंपण ॥ ३ ॥ एकदोनतीनपांचपंचवीस ॥ खेळेसाधकाशमायादेवी ॥ ४ ॥ मायाहेमायीकसबळवाटेतया॥आ त्मज्ञानजयाप्राप्तनाहीं ॥ ५ ॥नाहींओळखिलेंआपआपणासी॥ मा- याअज्ञानासीवेढालावी ॥ ६ ॥ वेढालावियेलेंमायेनेंजीवांसी॥आ- त्माजीवत्वासीआलानाहीं ॥ ७ ॥ आलेगेलेमेलेआपणाकळलें॥यातीं- तराहिलेंआपरूप ॥ ८ ॥ रूपअनुभवितांनाहींज्ञेयज्ञाता॥अनुभ- वतत्वतातोहीतुरे॥ ९ ॥ रामीरामदासरामरूपींवीरे॥पाहेराहीतु- रेजोजोदिल्हा॥ १० ॥

अभंग २६५.

अनंताचा अंत पाहावया गेलों ॥ तेणें विसरलों आपणासी ॥ १ ॥ आपण्या आपण पाहतां दिसेना ॥ रूप गवसेना दोहींकडे ॥ २ ॥ दोहींकडे देव आपणचि आहे ॥ संग हा न साहे माझा मज ॥ ३ ॥ माझा मज भार जाहला बहूत ॥ देखतां देखत कळों आलें ॥ ४ ॥ कळों आला भार देखतां विचार ॥ पुढें सारासार विचारणा ॥ ५ ॥ विचारणा झाली रामीं रामदासीं ॥ सर्वही संगासीं मुक्त केलें ॥ ६ ॥ मुक्त केलें मोक्षा मुक्तीची उपेक्षा ॥ तुटली अपेक्षा कोणी एक ॥ ७ ॥

अभंग २६६.

कल्पनेचा प्रांत तो माझा एकांत ॥ तेथें मी निवांत बैसईन ॥ १ ॥ बैसईन स्वरूप क्षण एक ॥ पाहीन विवेक राघवाचा ॥ २ ॥ राघवाचा पार अनंत अपार ॥ नाहीं पारावार स्वरूपासी ॥ ३ ॥ स्वरूप रामाचें अत्यंत कोमळ ॥ जेथें नाहीं मळ मायीकाचा ॥ ४ ॥ मायीकाचा मळ जाय तत्क्षणीं ॥ रामदर्शनीं दास ह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग २६७.

स्वरूपाची भेटी तेथें नाहीं तुटी ॥ वायांचि हिंपुटी होत असे ॥ १ ॥ होतसे हिंपुटी नसतां वियोग । असतां संयोग सर्वकाळ ॥ २ ॥ सर्वकाळ ऐक्यरूप आलिंगन ॥ तेथें मी तूंपण हारपलें ॥ ३ ॥ हारपलें दुःख द्वैताचें पाहतां ॥ सुखरूप आतां समाधान ॥ ४ ॥ समाधान चळे ऐसें न करावें ॥ विवेकें भरावें स्वस्वरूपीं ॥ ५ ॥ स्वस्वरूपीं नाहीं संयोग वियोग ॥ सर्वकाळ योग सज्जनांचा ॥ ६ ॥ सर्वकाळ योग सज्जनांचा आहे ॥ विचारूनि पाहे अनुभवें ॥ ७ ॥ अनुभवीं झाली तुह्मां आह्मां भेटी ॥ आतां न व्हे तूटी दास ह्मणे ॥ ८ ॥

अभंग २६८.

तुह्मां आह्मां सुळीं झाली नाहीं तूटी ॥ तूटीवीण भेटी इच्छितसा ॥ १ ॥ इच्छितसा योग नसतां वियोग ॥ तुह्मां आह्मां योग सर्वकाळ ॥ २ ॥ सर्वकाळ तुह्मी आह्मी एकेस्थळीं ॥ वायां मृगजळीं बुडों नका ॥ ३ ॥ बुडों नका आतां सावध असावें ॥ रूप ओळखावें जवळीच ॥ ४ ॥ जवळीच आहे नका

धरूंदूरी ॥ बाह्यअभ्यंतरींअसोनियां ॥ ५ ॥ असोनिसन्निधवियोगाचाखेद ॥ नसोनियांभेदलाऊंनये ॥ ६॥ लाऊंनयेभेदमायीकसंबंधी ॥ रामदासाबोधींभेटीझाली ॥ ७॥

अभंग २६९.

जेथेंजावेंतेथेंरामसमागमें ॥ आतांकासयामीखंतीकरूं ॥ १॥ खंतीकरूंज्याचीतोसमागमेंचि ॥ पाहतांसूखाचीघडीहोय ॥ २ ॥ होयदेवखराभूमंडळवासी ॥ जातांदिगंतासीसारिखाची ॥ ३ ॥ सारिखाचि जनींवनींवनांतरीं ॥ तोगिरीकंदरींसारिखाचि ॥ ४ ॥ सारिखाचिकडींकपाटींपाहतां ॥ रामआठवितांरामदासीं ॥ ५ ॥

अभंग २७०.

रामाचेंभजनतेंचिंमाझेंज्ञान ॥ तेणेंसमाधानपावेनमीं ॥ १ ॥ रामासिवर्णितांदेहींविदेहता ॥ झालीतन्मयतासहज.चे ॥ २ ॥ राघवाचेंरूपतेंमाझेंस्वरूप ॥ तेणेंसुखरूपनिरंतर ॥ ३ ॥ रामदासह्मणेयेणेंमजगती ॥ रामसीतापतीचेनीनामें ॥ ४ ॥

अभंग २७१.

पूर्णसमाधानइंद्रियदमन ॥ श्रवणमनननिरंतर ॥ १ ॥ निरंतरज्याचे हृदयींविवेक ॥ उपासकएकतोचिधन्य ॥ २ ॥ धन्यतोचिएकसंसारींपाहतां ॥ विवेकेंअनंताठाईपाडी ॥ ३ ॥ ठाईपाडीनिजस्वरूपआपुलें ॥ असोनिचारिलेंजन्मोजन्मीं ॥ ४ ॥ जन्मोजन्मींकेलेंपुण्यबहुसाल ॥ तरीचघडेलसंतसंग ॥ ५ ॥ संतसंगजयामानवाआवडे ॥ तेणेंगुणेंघडेसमाधान ॥ ६ ॥ समाधानघडेसज्जनाचेसंगें ॥ स्वरूपाचेयोगेंरामदास ॥ ७ ॥

अथ पंचीकरणादिअभंग प्रारंभः

अभंग २७२.

निर्गुणस्वरूपींनिजमायाझाली ॥ तिचेपोटींआलीगुणमाया ॥ १ ॥ गुणमायेपोटींझालासत्वगुण ॥ सत्वींरजोगुणउद्भवला ॥ २ ॥ रजापासोनियांझालातमोगुण ॥ तमोगुणींजाणव्योमझालें ॥ ३ ॥ व्योमापोटींवायूवायूपोटींतेज ॥ तेजींतेंसहजआपझालें ॥ ४ ॥ आपापासोनियांभूमंडळहोणें ॥ शास्त्रीचींवचनेंदासह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग२७३.

मायेचेंस्वरूपब्रह्मीं उद्भवलें ॥ तियेपोटीं आलें महत्तत्व ॥ १ ॥ महत्तत्वीं स त्वसत्वीं रजोगुण ॥ तिजातमोगूणरजापोटीं ॥ २ ॥ पोटीं पंचभूतें रजाचि याआलीं ॥ दासह्मणे झालीसृष्टीऐशी ॥ ३ ॥

अभंग२७४.

पृथ्वीआपतेजवायूतेंआकाश ॥ पांचांचेहेंअंशपंचवीस ॥ १ ॥ अस्थिमांस त्वचानाडीआणिरोम ॥ पृथ्वीचेंहेंवर्मसांगीतलें ॥ २ ॥ शुक्लीतश्रोणीतला- ळआणिमूत्र ॥ स्वेदहेंनिश्चितआपतत्व ॥ ३ ॥ क्षुधातृषाआणिआलस्यश यन ॥ पांचवेंमैथुनतेजसाचें ॥ ४ ॥ चलनवलनआणिप्रसारण ॥ निरोध नआकुंचनवायूचेंतें ॥ ५ ॥ कामक्रोधमोहशोकआणिभय ॥ स्थूळदेहान्व येंपंचवीस ॥ ६ ॥ पंचवीसतत्वेंस्थूळहेंवर्तत ॥ ऐकेसावचित्तलिंगदेह ॥ ७ अंतःकरणमनबुद्धिआणिचित्त ॥ पांचवानिश्चितअहंकार ॥ ८ ॥ प्राणआ णिअपानव्यानआणिउदान ॥ समानहेजाणपंचवायू ॥ ९ ॥ चक्षुश्रोत्रजिव्हा घ्राणआणित्वचा ॥ अंशहातेजाचाज्ञानेंद्रियें ॥ १० ॥ वाचापाणीपादशिश्नआ- णिगुद ॥ पांचहीप्रसिद्धकर्मेंद्रियें ॥ ११ ॥ शब्दस्पर्शरूपरसआणिगंध ॥ पां- चहीप्रसिद्धविषयहे ॥ १२ ॥ ऐसेपंचवीसलिंगदेहअंश ॥ ऐशीपंचवीसत- त्वेंझालीं ॥ १३ ॥

अभंग२७५.

कामक्रोधशोकमोहआणिभय ॥ पंचधाअन्वयआकाशाचा ॥ १ ॥ चळण- वळणआणिप्रसारण ॥ निरोधनआकुंचनवायूचेंतें ॥ २ ॥ क्षुधातृषानिद्रा मैथुनआलस्य ॥ तेजाचेहेंअंशपंचविध ॥ ३ ॥ लाळमूत्रशुक्लरक्तआणिम ज्जा ॥ आपजाणवोजापंचविध ॥ ४ ॥ अस्थिमांसत्वचानाडीरोमअंश ॥ दासह्मणेवासदेहातीत ॥ ५ ॥

अभंग२७६.

अंतःकरणमनबुद्धीआणिचित्त ॥ पुढेंसावचित्तअहंकार ॥ १ ॥ व्यानुतो समानुउदानुतोप्राणु ॥ पांचवाअपानुवायूजाण ॥ २ ॥ श्रोत्रत्वचाचक्षु- जिव्हाआणिघ्राण ॥ तेजाचेहेगुणपंचविध ॥ ३ ॥ वाचापाणीपादशिश्नआ- णिगुद ॥ आपाचेप्रसिद्धपांचगूण ॥ ४ ॥ शब्दस्पर्शरूपरसआणिगंध ॥ पृ-

श्वीहेविशदटदासह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग २७७.

विष्णुचंद्रब्रह्मानारायणरुद्र ॥ आकाशाचाथोरअंशपाहे ॥ १ ॥ ब्र-ह्मांडींव्यापकलोकार्कवरुण ॥ रुद्रवायूजाणचाळकतो ॥ २ ॥ दिशा वायुरवीवरुणाचाहेत ॥ अश्विनीदेवततेजऐसें ॥ ३ ॥ वन्हीइंद्रतिजा-जाणावाउपेंद्र ॥ ब्रह्माआणिसारनिऋतीतो ॥ ४ ॥ शब्दस्पर्शरूपर-सआणिगंध ॥ तन्मात्राविशददासह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग २७८.

विष्णुचंद्रजाणब्रह्मानारायण ॥ पार्वतीरमणसदाशीव ॥ १ ॥ दिशा वायूसूर्यज्ञानेंद्रियान्वयें ॥ वरुणनिश्चयेंअरुणतो ॥ २ ॥ तोचिइंद्रव-न्हीवामनप्रजापती ॥ पांचवानेऋतीगुदस्थानीं ॥ ३ ॥ स्थानींवायूएक विषयींहीएक ॥ जाहलेंकौतुकसूक्ष्माचें ॥ ४ ॥ सुक्ष्मींसूक्ष्मएकआ-त्माराम ॥ रामदासींवर्मसांपडलें ॥ ५ ॥

अभंग २७९.

पिंडब्रह्मांडींच्याइंद्रीयदेवता ॥ सांगेनतत्वतांसावचित्त ॥ १ ॥ कर्णा चीदेवतादिशाहेतत्वतां ॥ त्वचेचाधरितापवनचि ॥ २ ॥ डोळियां-चासूर्यजिव्हेचावरुण ॥ नासिकाचेंस्थानअश्विनौदेव ॥ ३ ॥ वाचे-चातोअग्निहस्ताचातोइंद्र ॥ पायाचाप्रसिद्धवामनतो ॥ ४ ॥ शि-श्नीप्रजापतीगुदींतोनेऋती ॥ दशेंद्रियस्थीतीऐशीझाली ॥ ५ ॥ अंतःकर्णाचातोस्वामीलक्ष्मीकांत ॥ मनाचेंदेवतचंद्रमाचि ॥ ६ ॥ बुद्धी चातोब्रह्माचित्तींनारायण ॥ अहंकारजाणसदाशिव ॥ ७ ॥ देहाची देवताविराटचिकारण ॥ ब्रह्मांडहेंजाणसंतसंगें ॥ ८ ॥ संतसंगेंसार करीहाविचार ॥ पावशीलपारसंसाराच्या ॥ ९ ॥ संसाराच्यापार स्वरूपनिर्धार ॥ ब्रह्मसाक्षात्कारदासह्मणे ॥ १० ॥

अभंग २८०

होतेआठवणतेंचिअंतःकरण ॥ आतांसावधानमनऐका ॥ १ ॥ सं कल्पविकल्पहोयनव्हेवाटे ॥ तेंचिमनरवोटेंकल्पनिक ॥ २ ॥ होयन व्हेऐसाअनुमानझाला ॥ निश्चयजोकेलातेचिबुद्धी ॥ ३ ॥ निश्चयजो

केलातयाचेंचिंतन ॥ तेंचिचित्तजाणनिश्चयेसी ॥ ४ ॥ अहंकारासवें देहचालताहे ॥ दासह्मणेपाहेअनुभवें ॥ ५ ॥

अभंग २८१.

जडत्वकठीणतेतेपृथ्वीजाण ॥ मृदुओलेंपणतेंचिआप ॥ १ ॥ आप नानारसधातूबहुवस ॥ उष्णवसतेंजेंतेंचितेज ॥ २ ॥ वायूस्तब्धचळ आकाशनिश्चळ ॥ मायीकसकळदासह्मणे ॥ ३ ॥

अभंग २८२.

शून्यापासोनियांजन्मआकाशासी ॥ आकाशवायूसीप्रसवलें ॥ १ ॥ प्रसवलावायूतयातेजझालें ॥ तेजाचियाआलेंपोटाआप ॥ २ ॥ आपापासोनियांसृष्टीहेजन्मली ॥ ऐशीविस्तारलीमायादेवी ॥ ३ ॥ मायादेवीवळेशून्याकडेपळे ॥ तेंकाळींरववळेपंचभूतां ॥ ४ ॥ जेंजयासिच्यालेंतेंतयाभक्षील ॥ अंतीतेंउरेलशून्यएक ॥ ५ ॥ शून्याचेंस्वरूपपाहतांकांहींनाहीं ॥ तेंशून्यसर्वहीजेथेंआटे ॥ ६ ॥ आहे हेंआटलेंत्याचेंशून्यझालें ॥ शून्यहीविरालेंस्वस्वरूपीं ॥ ७ ॥ स्वरूप पाहीत्याकाळवेळगेली ॥ निजठेवीलाधलीप्राणियासी ॥ ८ ॥ प्राणियाचेंहीतआहेसंतांपायीं ॥ वेगींशरणजाईआलयारे ॥ ९ ॥ आलयारेसंतसंगेंमुक्तहोसी ॥ रामींरामदासींहेंचिवर्म ॥ १० ॥

अभंग २८३.

ब्रह्महेंजाणावेंआकाशासारिखें ॥ मायाहेओळखेवायूऐसी ॥ १ ॥ वायूऐसीमायाचंचळचपळ ॥ ब्रह्मतेंनिश्चळनिराकार ॥ २ ॥ निराकारब्रह्म नाहींआकारलें ॥ रूपविस्तारलेंमायादेवी ॥ ३ ॥ मायादेवीझालीनाम आणिरूप ॥ शुद्धस्वरूपवेगळेंचि ॥ ४ ॥ वेगळेंचिपरीआहेसर्वांठाईं ॥ रिताठावनाहींतयावीण ॥ ५ ॥ तयावीणज्ञानतेंचितेंअज्ञान ॥ नाहींसमाधानब्रह्मेंवीण ॥ ६ ॥ ब्रह्मेंवीणभक्तीतेचिपैंअभक्ती ॥ रामदासींमुक्तीब्रह्मज्ञानें ॥ ७ ॥

अभंग २८४. (अष्टदेह.)

चारदेहपिंडींचलारब्रह्मांडीं ॥ अष्टदेहप्रौढीबोलिजेल ॥ १ ॥ बोलिजेलग्रंथीं सावधानव्हावें ॥ दुश्चितनसावेंनिरूपणीं ॥ २ ॥ निरूपणीं

अष्टदेहतेकवण ॥ स्थूळलिंगजाणकारणतो ॥ ३॥ चौथादेहजाणतो महाकारण ॥ पांचवेंलक्षणविराटाचें ॥ ४ ॥ हिरण्यगर्भहेतआणिअ-व्याकृत ॥ आठवानिश्चितमूळमाया ॥ ५ ॥ मूळअष्टदेहींसाक्षीतोवि-देही ॥ रामदासीनाहींजन्ममृत्यू ॥ ६ ॥

अभंग २८५. (अष्टसृष्टी)

कल्पनेचेपोटींअष्टविधसृष्टी ॥ तेचिआतांगोष्टीसांगईन ॥ १ ॥ सांग-ईनसृष्टीएककल्पनिक ॥ दुजीतेशाब्दीकशब्दसृष्टी ॥ २ ॥ शब्दसृष्टीदू जीतिजीतेप्रत्यक्ष ॥ चौथाजाणलक्षचित्रलेप ॥ ३ ॥ चित्रलेपचौथीपां चवीस्वप्नींची ॥ सृष्टीगंधर्वाचीसाहावीते ॥ ४ ॥ साहावीतेसृष्टीगंधर्वन-गर ॥ सातवीतेज्वरसृष्टीजाण ॥ ५ ॥ सृष्टीजाणदृष्टीबंधनआठवी ॥ सर्वहीमानावीकल्पनीक ॥ ६ ॥ कल्पनीकअष्टसृष्टींचेंस्वरूप ॥ शुद्धस्व स्वरूपनिर्विकल्प ॥ ७ ॥ निर्विकल्पदेवकल्पनेरहित ॥ जाणीजेस्वहीत तेंचिबापा ॥ ८ ॥ तेंचिबापाबुझेसंतांचेसंगतीं ॥ चुकेअधोगतीदासम्ह-णे ॥ ९ ॥

अभंग २८६ (सप्तकंचुक)

पृथ्वीतळींव्याळव्याळातळींज्वाळ ॥ त्यातळींअनळसत्यजाण ॥ १ ॥ सत्यजाणतयातळींतोअनीळ ॥ त्यातळींपोकळव्योमआहे ॥ २ ॥ व्योमातळींअहंकारतोकेवळ ॥ तेणेंब्रह्मगोळधरियेला ॥ ३ ॥ धरिये-लापुढेंमहत्तत्वअसे ॥ सप्तावरणऐसेंनिरोपिलें ॥ ४ ॥ दशगुणेंथोरए-काहूनिएक ॥ हेसप्तकंचुकदासम्हणे ॥ ५ ॥

अभंग २८७ (पंचप्रलय)

पांचहीप्रळयसागईनआतां ॥ जाणिजेतत्वतां दोनपिंडीं ॥ १ ॥ दोनीपिंडीं दोनी ॥ ब्रह्मांडींप्रलय ॥ पांचवाअन्वयविवेकाचा ॥ २ ॥ विवेकाचापंथवि वेकेंजाणावा ॥ योगियांचाठेवानिरूपणें ॥ ३ ॥ निरूपणींनिद्राप्रलयबोलि-ला ॥ दुजामृत्यूझालाप्राणियासी ॥ ४ ॥ प्राणियासिपिंडींहेदोनप्रळय ॥ ब्रह्मनिद्राक्षयोब्रह्मांडाचा ॥ ५ ॥ ब्रह्मयाचाक्षयोतोब्रह्मप्रलयो ॥ व्यति-रेकअन्वयोविवेकाचा ॥ ६ ॥ विवेकाच्याअर्थेंसार्थीकसर्वही ॥ स्वस्वरूपींनाहीं चराचर ॥ ७ ॥ चराचरपंचभूतिकमायीक ॥ सिद्धहाविवेकसज्जनांचा ॥ ८ ॥

सज्जनांचाभावसर्वदृश्यवाव ॥ दृश्यातीतदेवजैसातैसा ॥ ९ ॥ जैसाआहे तैसादेवओळखावा ॥ प्रळयपांचवादासह्मणे ॥ १० ॥

अभंग २८८ (प्रलय.)

अनावृष्टीधराशतसंवत्सर ॥ तेणेंजीवमात्रसंहारती ॥ १ ॥ संहारती नसेकोणीभूमंडळीं ॥ सूर्यबाराकळीतपईल ॥ २ ॥ तपईलतेणेंजळेल धरणी ॥ काद्रवेयाचीफणीपोळईल ॥ ३ ॥ पोळतांचिवमीविषाचेहल्लाळ ॥ मार्तंडाचेज्वाळएकहोती ॥ ४ ॥ होतीगिरीशृंगभस्मएकरूप ॥ तया लागिआपबुडवील ॥ ५ ॥ बुडवीलधराजळचिनिखळ ॥ तयासिअनळ शोषूंपाहे ॥ ६ ॥ शोषियेलेंजळउरलाअनळ ॥ तयासिअनीळविझवीत ॥ ७ ॥ विझविताहोयवायोत्यावन्हीसीं ॥ विश्रांतीवायूसीनभापोटीं ॥ ८ ॥ नभापोटींचारीभूतेंसामावलीं ॥ नभाकारझालीवृत्तीतेव्हां ॥ ९ ॥ वृत्तीन भाऐसानादळेअन्वय ॥ पांचवाप्रळयदासह्मणे ॥ १० ॥

(चत्वारदेहनिरास.) अभंग २८९. (स्थूळदेहनिरास.)

भूतपंचकाचेपंचवीसगुण ॥ याचेंस्थूळजाणउभारलें ॥ १ ॥ उभारलेंस्थूळपांचापंचकाचें ॥ तेंचितूंहेंसाचेंघडेकवी ॥ २ ॥ घडेकेवीद्रष्टादृश्यएकरूप ॥ दृश्याचेंस्वरूपवेगळेंचि ॥ ३ ॥ वेगळेंचिजाणअस्थीमांसत्वचा ॥ विस्तारभूतांचाजाणावाहा ॥ ४ ॥ जाणावाहाद्रष्टास्थूळाचाजाणता ॥ विदेहीतत्वतादासह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग २९० (सूक्ष्मदेहनिरास)

अंतःकरणादिकहेंसूक्ष्मपंचक ॥ याचासाक्षीएकतूंचिजाण ॥ १ ॥ जाणपंचप्राणसाक्षीविलक्षण ॥ विषयांचाजाणतूंचिएक ॥ २ ॥ तूंचिएकसाक्षीदशइंद्रियांचा ॥ पांचापंचकाचालिंगदेह ॥ ३ ॥ लिंगदेहदृश्यद्रष्टातूंचिएक ॥ बोलिलाविवेकसूक्ष्माचा ॥ ४ ॥ सूक्ष्माचातूंसाक्षीसुक्ष्मावेगळा ॥ दासअवलीळादेहातीत ॥ ५ ॥

अभंग २९१ (कारणदेहनिरास)

देहद्वयसाक्षीनेणेंआपणासी ॥ कारणतयासीबोलिजेतें ॥ १ ॥ देहद्वयजाणे आपणासीनेणे ॥ पुसोंजातांह्मणेकळेनाकीं ॥ २ ॥ कळेनाकींमजमाझेंनिजरूप ॥ झालासाक्षीरूपसहजचि ॥ ३ ॥ सहजचिझालाकारणाचासाक्षी ॥ स्वयें

नेणण्याशीजाणताहे ॥ ४ ॥ जाणताहेस्थूळसूक्ष्मकारण ॥ साक्षीविलक्षणदासह्मणे ॥ ५ ॥

(तुर्या) अभंग २९२ (महाकारणदेहनिरास)

मीचब्रह्म ऐसाअभिमानधरी ॥ जाणावाचतूरींचौथादेह ॥ १ ॥ चौथादेहसर्वसाक्षिणीअवस्था ॥ ऐशीहेव्यवस्थाचौदेहांची ॥ २ ॥ चौदेहांचीगांठीसोडितांस्फुटली ॥ विवेकेंतुटलीदेहबुद्धी ॥ ३ ॥ देहबुद्धीनाहींस्वरूपींराहतां ॥ चौथादेहआतांकोठेंआहे ॥ ४ ॥ कोठेंआहेअहंब्रह्मऐसाहेत ॥ देहींदेहातीतरामदास ॥ ५ ॥

अभंग २९३. (परिपक्वउन्मनी)

विदेहासिकैंचेंदेहाचेंबंधन ॥ बोलिजेअज्ञाननिरसावया ॥ १ ॥ निरसावयाकायवांझेचीकुमारी ॥ मृगजळपुरींउतरावें ॥ २ ॥ उतरावेंवीषस्वप्नींच्यासर्पाचें ॥ आणिनिःसंगाचेंसंगदुःख ॥ ३ ॥ संगदुःखतुटेअजन्म्यासिजन्म ॥ नाथिलाचिभ्रमबांधितसे ॥ ४ ॥ बांधीतसेभ्रमसंतसंगावीण ॥ रामदासींखूणसाधुसंग ॥ ५ ॥

अभंग २९४. (अनुभव)

ओळखतांज्ञानओळखीमोडली ॥ भेटीहेजोडलीआपणाची ॥ १ ॥ आपणाचीभेटीझालीबहुदिसां ॥ तुटलावळसामीपणाचा ॥ २ ॥ मीपणाचाभावदेवेंकेलावाव ॥ दासह्मणेदेवप्रगटला ॥ ३ ॥

अभंग २९५.

प्रगटलादेवज्याचेअंतरीं ॥ तयानाहींउरीमीपणाची ॥ १ ॥ मीपणाचीउरीतूंपणशेरतां ॥ आपणापहानांवावझाली ॥ २ ॥ झालीबावदेवदेखतादारुणी ॥ दासह्मणेवाणीवेडावली ॥ ३ ॥

अभंग २९६.

कुमारीच्यापोटाब्रह्मचारीआला ॥ विचारितांझालाबापतिचा ॥ १ ॥ बापतोपुरुषतेतोमायराणी ॥ शब्दविचक्षणींविवरावा ॥ २ ॥ विचारितांहोयनातूहीजामातू ॥ प्रपिताहीमातूमिथ्यानव्हे ॥ ३ ॥ मिथ्यानव्हेकदांहादेहसंबंधू ॥ विस्तारविविधूसोयरीका ॥ ४ ॥ सोयरेसंबंधूनाहींत्यानिर्गुणा ॥ विश्वाआत्याखुणादासह्मणे ॥ ५ ॥

हतास्थूळाचाचाळक ॥ सूक्ष्माचाएकमनप्राण ॥ ३ ॥ मनप्राणेंवीण हेंकांहींघडेना ॥ हेंचिमनाआणाविवेकीहो ॥ ४ ॥ विवेकीहोतुह्मीं विवेकपाहावा ॥ संसाराचागोवाकोणकरी ॥ ५ ॥ कोणकरीतसे सर्वहीकरणी ॥ दासनिरूपणीसावधान ॥ ६ ॥

अभंग ३०३.

माणुसचिब्रह्मशोधितांहोईल ॥ प्रचीतयेईलरोकडीच ॥ १ ॥ रोकडीचप्रचीतीयेतगुरुमुखें ॥ आणिसर्वसुखेंहातायेती ॥ २ ॥ हातायेतेंबीजसज्जनांचेंगूज ॥ प्रचीतीचाभोजआनंदला ॥ ३ ॥ आनंदलाप्राणीसद्गुरूसेवितां ॥ क्षुधार्थीजेवितांजेवीतृप्त ॥ ४ ॥ तृप्तझालीवृत्तीनिर्गुणाचीऋद्धी ॥ लागलीसमाधीरामदासीं ॥ ५ ॥

अभंग ३०४.

स्वरूपसांडूनिमीचदेहभावी ॥ तोजीवरौरवींपचईल ॥ १ ॥ पचईल नरकींदेहाच्यासंबंधें ॥ सर्वज्ञानबोधेंसांडवला ॥ २ ॥ सांडूनिविवेक वेदमहावाक्य ॥ जीवशीवऐक्यजयाचेनी ॥ ३ ॥ जयाचेनितुटेसंसारबंधन ॥ तयाचेंवचनदृढधरा ॥ ४ ॥ दृढधरामनींअहंब्रह्मऐसें ॥ सांगतोविश्वासेंदासह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग ३०५.

खोटेंनिवडितांखरेंनाणेंउरे ॥ तैसाचविचारतत्त्वज्ञानें ॥ १ ॥ तत्त्वज्ञान खोटेंजाणोनित्यागावें ॥ मगओळखावेंपरब्रह्म ॥ २ ॥ परब्रह्मखरें संतसंगेंकळे ॥ विवेकेंनिवळेमार्गकांहीं ॥ ३ ॥ मार्गकांहींआतांपरिसा जाणता ॥ दिशाभुलीहोतांमार्गचुके ॥ ४ ॥ मार्गचुकेऐसेंमनींनकरावें ॥ सार्थककरावेंदासह्मणे ॥ ५ ॥

प्रश्नोत्तरें प्रारंभः

अभंग ३०६. (प्रश्न.)

नमोवागेश्वरीशारदासुंदरी ॥ श्रोताप्रश्नकरीवक्तयासी ॥ १ ॥ वक्तयासी पूसेजीवहाकवण ॥ शिवाचेंलक्षणसांगामज ॥ २ ॥ सांगामजआत्माकैसातो ‹प›मात्मा ॥ बोलिजेअनात्माकवणतो ॥ ३ ॥ कोणताप्रपंचकोणंके [illegible] व ॥ मागुतावसिंचकोणकरी ॥ ४ ॥ कोणतेअविद्या

अभंग २९७. (मायाब्रह्मविवरण)

हिरियाचे पोटीं मांदुसाच्या कोटी ॥ सुवर्णाचे ताटीं कांचखंड ॥ १ ॥ काचखंड हे मी तैसें हश्यरामीं ॥ स्वरूपविश्रामीं भ्रमूं माया ॥ २ ॥ माया हे असार स्वरूप तें सार ॥ पाहिला निर्धार रामदासीं ॥ ३ ॥

अभंग २९८.

बाल्यनारी केळभी तरी करोटी ॥ तैस्या परी सृष्टी स्वस्वरूपीं ॥ १ ॥ स्वस्वरूपीं माया जेसी द्रुमीं छाया ॥ कांते भासे वर्थां मृगजळ ॥ २ ॥ मृगजळ भासे मार्तंडा करितां ॥ स्वरूपीं पाहतां बिंब नाहीं ॥ ३ ॥ नाहीं जेथें बिंब कैचें प्रतिबिंब ॥ एकचि स्वयंभ स्वस्वरूप ॥ ४ ॥ स्वस्वरूपीं भास नाथिला आभास ॥ धरी जे विश्वास दास ह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग २९९.

तत्वमसी महावाक्याचा उपदेश ॥ पाहिला निरास चौदेहांचा ॥ १ ॥ तयांमध्यें सार मानली साचार ॥ भक्ती निरंतर राघवाची ॥ २ ॥ कुंडलनी गोल्हाट श्रीहाट त्रिकूट ॥ आणि मूळपीठ ब्रह्मरंध्र ॥ ३ ॥ मंत्र तंत्र मुद्रा आसन समाधी ॥ दास ह्मणे बुद्धी देखण्याची ॥ ४ ॥

अभंग ३००. (उपसंहार)

जीनशीव पिंड ब्रह्मांड रचना ॥ उभारूनि पुन्हा संहारावी ॥ १ ॥ सर्व खटपट सांडूनिया मार्गें ॥ भक्तीचे नियोगें समाधान ॥ २ ॥ व्रतें तपें दानें यं.ग धूम्रपानें ॥ नानातीर्थाटणें दास ह्मणे ॥ ३ ॥

अभंग ३०१.

शरीराचीं तत्वें तत्वांचें शरीर ॥ पाहवा विस्तार विस्तारूनि ॥ १ ॥ विस्तारूनि गुणीं तत्वांची मांडणी ॥ सिद्धांत झाडणी आरंभावी ॥ २ ॥ आरंभींच तत्व वेगवेगळालें ॥ मीपण गळालें विवेकानें ॥ ३ ॥ विवेकें पाहतां कोणी च नादळे ॥ समजतां कळे सर्व कांहीं ॥ ४ ॥ सर्व कांहीं लाभ होतो निरूपणें ॥ श्रवण मननें दास ह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग ३०२.

माणूसचि ब्रह्म होत आहे परी ॥ हेंचि हें विचारी आलयारे ॥ १ ॥ आलयारे माणूस हें कोण ह्मणावें ॥ हें बरें जाणावें शोधूनियां ॥ २ ॥ शोधूनियां पा

सांगावीतेविद्या ॥ केसेंआहेआद्यास्वरूपतें ॥ ५ ॥ स्वरूपींतीमायाकै-
सीमूळमाया ॥ इच्छीचाळवायाकोणआहे ॥ ६ ॥ आहेकेसेंशून्यकेसें
तेंचैतन्य ॥ समाधानअन्यकवणतें ॥ ७ ॥ कवणजन्मलाकवणामृत्यू
आला ॥ बद्धमुक्तझालाकवणतो ॥ ८ ॥ कवणजाणताकवणाचीस
त्ता ॥ मोक्षहीतत्वताकोणसांगा ॥ ९ ॥ सांगाआह्मांखूणसगूणनिर्गूण
॥ पंचवीसप्रश्नदासकरी ॥ १० ॥

अभंग ३०७. (उत्तर)

नमोवेदमातानमोत्याअनंता ॥ सांगोंप्रश्नआतांश्रोतयांचे ॥ १ ॥ श्रो-
तयांचाप्रश्नजीवतोअज्ञान ॥ जयासर्वज्ञानतोचिशीव ॥ २ ॥ शिवाप
रआत्मात्यापरपरमात्मा ॥ बोलिजेअनात्माअनिर्वाच्य ॥ ३ ॥ वाचाहा
प्रपंचमायीकजाणावा ॥ घडीमोडीदेवापासोनियां ॥ ४ ॥ विषयअवि
द्यात्यागतोसुविद्या ॥ निर्विकल्पआद्यास्वस्वरूप ॥ ५ ॥ कल्पनाहेमाया
सत्वमूळमाया ॥ इच्छीचाळावयाचैतन्यतें ॥ ६ ॥ नकारतेंशून्यव्यापक
चैतन्य ॥ ईश्वरअनन्यसमाधान ॥ ७ ॥ जीवहाजन्मलाजिवामृत्यूआ
ला ॥ बद्धमुक्तझालातोचिजीव ॥ ८ ॥ ईश्वरजाणताईश्वराचीसत्ता ॥ मो-
क्षहातत्वताईश्वरचि ॥ ९ ॥ ईश्वरनिर्गूणचेतवीसगूण ॥ हेचिब्रह्मखूण
दासह्मणे ॥ १० ॥ दासह्मणेसर्वमायेचेंकरणें ॥ रूपसर्वजाणेअनुभवी ११

अभंग ३०८. (प्रश्न)

संतसंगेंतुजकायप्राप्तझालें ॥ सांगपावहिलेंमजपाशी ॥ १ ॥ मज
पाशीसांगकोणमंत्रतूज ॥ कायआहेगूजअंतरीचें ॥ २ ॥ अंतरीचेंगू-
जकायसमाधानी ॥ मंत्रजपध्यानकेसेंआहे ॥ ३ ॥ केसेंआवाहनके-
सेंविसर्जन ॥ केसेंपिंडज्ञानसांगेमज ॥ ४ ॥ सांगामजकोणतुझीउपा
सना ॥ मुद्रातेआसनासांगेमज ॥ ५ ॥ सांगापचीकर्णचित्तचतुष्टय ॥
केसेतेअद्वयजीवशीव ॥ ६ ॥ जीवशीवऐक्यझालेंकोणेरीतीं ॥ सांगा
मजमतीअष्टदेह ॥ ७ ॥ अष्टदेहपिंडब्रह्मांडरचना ॥ तत्वविवंचनासां
गेमज ॥ ८ ॥ सांगमजभक्तीकेशीतेविरक्ती ॥ सायोज्यतामुक्तीकवणे-
ते ॥ ९ ॥ कोणतेंसाधनकोणतेंबंधन ॥ ऐसेंकेलेंप्रश्नरामदासें ॥ १० ॥

अभंग ३०९. (उत्तर)

संतसंगें मज काय मास झालें ॥ सांगतों वहिलें तुज पाशीं ॥ १ ॥ मंत्र हा तारक राम नाम एक ॥ पूजा द्वादिक चिंतितां ती ॥ २ ॥ ज्ञान समाधान सगुणाचें ध्यान ॥ निर्गुणीं अभिन्न आपणचि ॥ ३ ॥ द्वय आवाहन द्वय विसर्जन ॥ तेथें पिंडज्ञान आढळेना ॥ ४ ॥ उपासना हरिमुद्रा अगोचरी ॥ सिद्धासनावरी समाधान ॥ ५ ॥ पंचीकरण पिंड ब्रह्मांड आवरण ॥ साक्षी तो आपण एकलाची ॥ ६ ॥ जीवशिव ऐक्य झाले येणें रीती ॥ प्रकृतीच्या अंतीं द्वैत कैचें ॥ ७ ॥ अष्ट देह स्थूळ सूक्ष्म कारण ॥ चौथा देह ज्ञाण महाकारण ॥ ८ ॥ विराट हिरण्य आणि अव्याकृती ॥ आठवा प्रकृती मूळमाया ॥ ९ ॥ एक तत्त्व जाण त्याचें नांव भक्ती ॥ जाणावी विरक्ती संगत्याग ॥ १० ॥ सायुज्यता मुक्ति ते चितेअचळ ॥ साधनाचें मूळ गुरुदास्य ॥ ११ ॥ गुरुदास्यें चुके संसार यातना ॥ जाणती लक्षुणा अनुभवी ॥ १२ अनुभवें वीण होय सर्व शीण ॥ निरसिले मश्न दास ह्मणे ॥ १३ ॥ ॥

अभंग ३१० (तत्त्वमसि)

तत्त्वमसि अहं ब्रह्म अस्मि ऐसें ॥ जाण हें विश्वासें महावाक्य ॥ १ ॥ वेदवाक्य रामीं रामदास पाहे ॥ मुख्य पद ला हे निरंजन ॥ २ ॥ अयमात्मा ब्रह्म आणि ज्ञान ब्रह्म ॥ दास ह्मणे वर्म वेदवाक्य ॥ ३ ॥ ॥ ॥

अभंग ३११ (केवलव्यतिरेक)

ताक ही पांढरें दूध ही पांढरें ॥ चवी जे वणारे जाणताती ॥ १ ॥ जाणती चवी गुळ साखरेची ॥ पाहातां तेथेंची भेद आहे ॥ २ ॥ भेद आहे केसा अभेदाचे परी ॥ जाणिजे चतुरीं दास ह्मणे ॥ ३ ॥ ॥ ॥

अभंग ३१२ (निरूपणाचा महिमा)

निरूपणा ऐसें नाहीं समाधान ॥ आणीक साधन आढळेना ॥ १ ॥ भक्ती ज्ञान घडे वैराग्य आतुडे ॥ भावार्थ सोंपडे निरूपणें ॥ २ ॥ शांती क्षमा दया नैराश्यता मनीं ॥ अवस्था उन्मनी तेणें गुणें ॥ ३ ॥ रिद्धिसिद्धी दासी होती निरूपणें ॥ श्रवण मननें निदिध्यासें ॥ ४ ॥ भ्रांतीचा संदेह तुटे एकसरा ॥ दास ह्मणे करा निरूपण ॥ ५ ॥ ॥ ७ ॥ ॥

अभंग ३१३

निरूपणें जनीं लाभे सर्व कांहीं ॥ दुजें ऐसें नाहीं पाहों जातां ॥ १ ॥ सार

चेंही सारमनाअगोचर ।। तेंळाभेसाचारनिरूपणें ।। २ ।। दाखवितांनये
बोलिलेंनजाय ।। त्याचीकळेसोयनिरूपणें ।। ३ ।। मनासिनाकळेमीप
णेंनाढळे ।। तेंगूजनिवळेनिरूपणें ।। ४ ।। चित्तवृत्तीचेंकोडेंतर्कांचेंसाक
डें ।। तेंलाभेरोकडेंनिरूपणें ।। ५ ।। मनहेंचंचळतें होय निश्चळ ।। साध
नाचेंफळदासह्मणे ।। ६ ।। ।। ध ।। ।। ध ।। ।।

अभंग ३१४

गतीचें लक्षण हें चि हें प्रमाण ।। श्रवणमननसर्वकाळ ।। १ ।। सर्वकाळ
सारासारविचारणा ।। वस्तुचीधारणानिरंतर ।। २ ।। निरंतरध्यास
लागलाअंतरीं ।। धारणाहेधरीनिर्गुणाची ।। ३ ।। निर्गुणासंगतीनि
र्गुण होइजे ।। प्रत्यावृत्तीकीजेनिरूपणें ।। ४ ।। निरूपणें होयअल-
भ्याच्यालाभ ।। साधनसुलभदासह्मणे ।। ५ ।। ।। ध ।। ।।

अभंग ३१५

वस्तूचानिर्धार होयपारंपार ।। साधनाचेंसारनिरूपण ।। १ ।। निरू
पणाऐसेंसारनाहीं दुजें ।। जेणेंसर्वबीजें ज्ञातायेती ।। २ ।। ज्ञाताये-
ती बीजें ज्ञानाचीं सहज ।। निःसंदेहभोजनाचतसे ।। ३ ।। नाचतसे
सदाविवेकअंतरीं ।। मायामोहपुरीं बुडोनेदी ।। ४ ।। बुडोनेदीक-
दा काळीं निरूपण ।। रामदासींखूणसंतसंग ।। ५ ।। ।। ।।

अभंग ३१६

निरूपण सारअद्वैतकरावें ।। तेणेंउद्धरावेंनिश्चयेंसी ।। १ ।। निश्चये
सिपाहेआपुलीओळखी ।। तोचिएकसुखीजनांमध्यें ।। २ ।। ज-
नामध्येंएकखीपरत्रसाधन ।। संसारबंधनतयानाहीं ।। ३ ।। तया
नाहींदेहबुद्धीचीअहंता ।। देहींविदेहता वस्तुरूप ।। ४ ।। वस्तुरू
पहोयमीपणत्यागीतां ।। शाश्वतभावितां दासमुक्त ।। ५ ।। ।।

अभंग ३१७

निरूपणें भक्तिनिरूपणें ज्ञान ।। अनुतापपूर्णनिरूपणें ।। १ ।। निरूप-
णें योग योगाचासेयोग ।। निरूपणें त्यागघडतसे ।। २ ।। घडतसेस
र्वकांहीं निरूपणें ।। बाणतीलक्षणें सज्जनाचीं ।। ३ ।। सज्जनाचींम
नें सज्जनजाणती ।। येरतेनेणतीजाणपणें ।। ४ ।। जाणत्यानेण-

त्याहोयसमाधान॥ करावेंमननसंगातीत॥ ५॥ ॥ ॥

अभंग ३१८

पूर्णसमाधानहोयनिरूपणें॥ परीजाणपणें बुडवीला॥ १॥ बुडवील देहातीतसमाधान॥ देहअभिमानवाढवीला॥ २॥ वाढविलातर्क वांयां निरूपणीं॥ जाणिवेपाषिणी कायकेलें॥ ३॥ कायकेलें ऐसें जाणतजाणतां॥ स्वरूपींअहंता कामानये॥ ४॥ कामानये देहबुद्धीचे जाणणें॥ दासनिरूपणेंसावधान॥ ५॥ ॥ ७ ॥ ॥

अभंग ३१९

केलेंचि करावेंपुनः निरूपण॥ तरीबाणे खूण कांहींएक॥ १॥ कांहींए ककाळ निरूपणेंगेला॥ तोचिएकभला समाधानी॥ २॥ समाधानी भला निरूपणीं राहे॥ पाहिलेंचि पाहे निरूपण॥ ३॥ निरूपण पाहे श्रवणमनन॥ होयसमाधान निदिध्यासें॥ ४॥ निदिध्यासएकच स्तुचाधरावा॥ संसारतरावा दासह्मणे॥ ५॥ ॥ ७॥ ॥

अभंग ३२०

एकदांजेवितां नव्हे समाधान॥ प्रतिदिनीं अन्नखाणें लागे॥ १॥ तैसें निरूपण केलेंचि करावें॥ परिनकरावें उदासीन॥ २॥ प्रतिदि नीं अन्नप्रत्यहीं जीवन॥ देहसंरक्षण करावया॥ ३॥ प्रत्यहीं संसा रीं बोलावें लागतें॥ कांहींकेलियातें सरेना कीं॥ ४॥ प्रत्यहीं हा दे ह पाळावा लागतो॥ शुद्धकरावा तो रात्रंदिवस॥ ५॥ प्रत्यहीं देहा नें भोगिलें भोगावें॥ त्यागिलें त्यागावें दासह्मणे॥ ६॥ ॥

अभंग ३२१ (प्रचीतीआणिअनुमान)

प्रचीतीवेगळें मिथ्या सर्वकांहीं॥ निर्फळचि पाहीअप्रचीती॥ १॥ अप्रचीतीजेथें फळकैंचें तेथें॥ निर्फळचि स्वार्थें कासावीस॥ २॥ प्रचीतीचीबीरीजया अंगीं नसे॥ संभ्रमाचें पिसें लाभेंवीण॥ ३॥ लाभेंवीण लाभमानिलासुलभ॥ लाभनाहीं क्षोभप्रगटला॥ ४॥ प्रगटलालोभ केलानिरर्थक॥ प्रचीतीसार्थक दासह्मणें॥ ५॥ ॥

अभंग ३२२

प्रचीतीचाभक्त प्रचीतीचादेव॥ करावाउपाव सप्रचीत॥ १॥ प्र

चीतीचावैद्यमचीतीचीमात्रा॥ मचीतीच्यामंत्रापाठकीजे॥२॥ मचीतीनेंकोणीएकतेंपाहावें॥जनओळखावेमचीतीनें॥३॥मचीतीनेंइष्टमचीतीनेंमित्र॥मचीतीनेंसूत्रकोणीएक॥४॥कोणी एककायमचीतउपाय॥ दासह्मणेसोयमचीतीची॥५॥ ॥

अभंग ३२३

मत्ययाचेंज्ञानतेंचितेंप्रमाण॥येरअप्रमाणसर्वकांहीं॥१॥सर्वकांहींधर्मआणिकर्माकर्म॥चुकलियावर्मव्यर्थजाती॥२॥व्यर्थ जातीजन्मज्ञानावांचोनीयां॥ केलेंकष्टवांयांनिरर्थक॥३॥निरर्थकजन्मपशुचियेपरी॥जंवतेंअंतरींज्ञाननव्हे॥४॥ज्ञाननव्हे सोपेंतेंआधींपाहावें॥शाश्वतशोधावेंदासह्मणे॥५॥ ॥

अभंग ३२४

सैंन्नायाच्याकर्मेंसेंव,यींपडला॥ तोकोणीसोडीलाज्ञानेंवीण॥१॥ ज्ञानेंवीणदेवकैंचाठायींपडे॥अज्ञानेंबापुडेगुंडाळले॥२॥गुंडाळलासर्वलौकिकांकरितां॥लौकीकपाहातांउद्धरीना॥३॥उद्धरीना लोकहाकोणीकोणाला॥व्यर्थचिदेवालाअंतरावें॥४॥अंतरावें व्हावेंबहुतांआधीन॥बहुतांचेंमनराखवेना॥५॥राखवेनामनयाबहुजनांचें॥आणिसज्जनांचेंवर्मचुके॥६॥वर्मचुकेकर्म आडवेंचिआलें॥ नाहींओळखीलेंआत्मयासी॥७॥आत्मया सिजाणेतोचिएकभला॥संसारींसूटलाविवेकानें॥८॥विवेकानें लाभकरावाआपुला॥लौकिकींदेवालासांडूनये॥९॥सांडूनयेज्ञानसगुणभजन॥आत्मनिवेदनओळखावें ॥१०॥ओळखावी भक्तीसायुज्यतामुक्ती॥येणेंहोयगतीदासह्मणे॥११॥ ॥

अभंग ३२५

अर्थावीणपाठकासयाकरावे॥व्यर्थचिमरावेंघोकूंनीयां॥१॥ घोकूंनीयांकायवेगींअर्थपाहे॥अर्थरूपराहेहोऊंनीयां॥२॥ होऊंनीयांअर्थसार्थककरावें॥रामदासभावेंप्रार्थितसे॥३॥ ॥

अभंग ३२६ (मचीती)

पोटभरावया मांडिलाउपयास॥ झालाकासावीसअन्नेंवीण १

राजा पाहावया मजा धुंडाळितो ॥ कासावीस होतो वाडगाचि ॥ २ ॥ द्र-
व्य साधावया निर्द्रव्याचा संग ॥ तेथें कैचें मग द्रव्य मिळे ॥ ३ ॥ ब्रह्म सा
धावया कर्ममार्गें गेला ॥ तंव कर्में केला कासावीस ॥ ४ ॥ सुटका व्हाव
या बंधनचि केलें ॥ तेणें तें सुटलें केवीं घडे ॥ ५ ॥ केवीं घडे दृढ रोगें आ
रोग्यता ॥ कुपथ्यानें व्यथा वाढतसे ॥ ६ ॥ एक व्यथा एक औषध घे
तलें ॥ दास ह्मणे झालें नया परी ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥

अभंग ३२७

चित्त आहे कैसें मळीण तें कैसें ॥ शुद्ध होनें कैसें विचारावें ॥ १ ॥ वैद्य ओ
ळखेना रोग ही कळेना ॥ औषध मिळेना प्रचीतीचें ॥ २ ॥ अनुमानें
देव अनुमानें भक्त ॥ अनुमानें मुक्त अनुमानी ॥ ३ ॥ अनुमानें केलें-
अनुमानें कल्पिलें ॥ निर्फळ जाहालें सर्व कांहीं ॥ ४ ॥ सर्व कांहीं ब
रें प्रचीती आलीया ॥ दास ह्मणे वांयां अप्रचीती ॥ ५ ॥ ॥

अभंग ३२८ (संशयावर)

एक घाय दोन खंड ॥ ऐसें बोलावें रोकड ॥ १ ॥ जेणें उठती संशय ॥
तें बोलणें कामा नये ॥ २ ॥ बहुविधा झालें ठावें ॥ सत्य कोणी ही जा
णावें ॥ ३ ॥ रामीं रामदास ह्मणे ॥ एक निश्चयें बोलणें ॥ ४ ॥ ॥

अभंग ३२९

प्राणी जेणें पंथें गेला ॥ तोचि बहुविध झाला ॥ १ ॥ आतां कोणें वा
टें जावें ॥ तेथें संशयीं पडावें ॥ २ ॥ दो हो ठायीं मार्ग झाला ॥ प्राणी
मध्यें उभा ठेला ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे जनां ॥ पुढें वाटचि दिसेना ४

अभंग ३३०

अवघे अंधारें दाटले ॥ डोळे असतांचि गेले ॥ १ ॥ कोठें पाउल ठे-
वावें ॥ कांहीं दिसेना स्वभावें ॥ २ ॥ खांच खळगे कांटा खडा ॥ ऐ
सा कळेना निवाडा ॥ ३ ॥ रामीं रामदास ह्मणे ॥ काय करितील-
शाहाणे ॥ ४ ॥

अभंग ३३१

विकल्प डोंगर ओसणें ॥ झाडखडा ब्रह्मारण्य ॥ १ ॥ आतां कोणी
कडे जावें ॥ अवघें अरण्य स्वभावें ॥ २ ॥ रान झालें करकरीत ॥ प
क्षी वनचरें बोभात ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे भला ॥ तेथें दिवस मावळला

चीनीचावेंद्यमचीनीचीमात्रा।।मचीनीच्यामंत्रापाठकीजे।।२।। मचीनीनेंकोणीएकतेंपाहावें।।जनओळखावेंमचीनीनें।।३।।मचीनीनेंइष्टमचीनीनेंमित्र।।मचीनीनेंसूत्रकोणीएक।।४।। कोणीएककायमचीतउपाय।। दासह्मणेसोयमचीनीची।।५।। ।।

अभंग ३२३

प्रत्ययाचेंज्ञानतेंचितेंप्रमाण।। येरअप्रमाणसर्वकांहीं।।१।।सर्वकांहींधर्मआणिकर्माकर्म।।चुकलियावर्मव्यर्थजाती।।२।।व्यर्थजातीजन्मज्ञानावांचोनीयां।। केलेंकष्टवांयांनिरर्थक।।३।। निरर्थकजन्मपशुचियेपरी।।जंवतेंअंतरींज्ञाननव्हे।।४।।ज्ञाननव्हेसोपेंतेंआधींपाहावें।।शाश्वतओधावेंदासह्मणे।।५।। ।।

अभंग ३२४

सँज्ञायाच्याकर्मेसँदे॰यींपडला।। तोकोणीसोडीलाज्ञानेंवीण।।१।। ज्ञानेंवीणदेवकैंचाठायींपडे।।अज्ञानेंबापुडेगुंडाळले।।२।।गुंडाळलासर्वलौकिकांकरितां।। लोकीकपाहातांउद्धरीना।।३।।उद्धरीनालोकहाकोणीकोणाला।। व्यर्थचिदेयालाअंतरावें।।४।।अंतरावेंव्हावेंबहुतांआधीन।।बहुतांचेंमनराखवेना।।५।।राखवेनामनयाबहुजनांचें।।आणिसज्जनांचेंवर्मचुके।।६।।वर्मचुकेकर्मआडवेंचिआलें।। नाहींओळखीलेंआत्मयासी।।७।।आत्मयासिजाणेतोचिएकभला।।संसारींसूटलाविवेकानें।।८।। विवेकानेंलाभकरावाआपुला।।लौकिकींदेयालासांडूंनये।।९।। सांडूंनयेज्ञानसगुणभजन।।आत्मनिवेदनओळखावें ।।१०।।ओळखावीभक्तीसायुज्यतामुक्ती।।येणेंहोयगतीदासह्मणे।।११।। ।।

अभंग ३२५

अर्थावीणपाठकासयाकरावे।।व्यर्थचिमरावेंघोकूंनीयां।।१।। घोकूंनीयांकायवेगींअर्थपाहे।।अर्थरूपराहेहोऊंनीयां।।२।। होऊंनीयांअर्थसार्थककरावें।।रामदासभावेंप्रार्थितसे।।३।। ।।

अभंग ३२६ (मचीनी)

पोटभरावयामांडिलाउपवास।।झालाकासावीसअन्नेंवीण १

राजा पाहावयामजा धुंडाळितो ॥ कासावीस होतो चाडुगाचि ॥ २ ॥ द्रव्य साधावया निर्द्रव्याचा संग ॥ तेथें कैंचें मग द्रव्य मिळे ॥ ३ ॥ ब्रह्म साधावया कर्ममार्गें गेला ॥ तंव कर्में केला कासावीस ॥ ४ ॥ सुटका व्हावया बंधनचि केलें ॥ तेणें तें सुटलें केवीं घडे ॥ ५ ॥ केवीं घडे दृढ रोगें अरोग्यता ॥ कुपथ्यानें व्यथा वाढतसे ॥ ६ ॥ एक व्यथा एक औषध घेतलें ॥ दास ह्मणे झालें नया परी ॥ ७ ॥ ॥ ध्रु ॥ ॥

अभंग ३२७

चित्त आहे कैसें मळीण कैसें ॥ शुद्ध हानें कैसें विचारावें ॥ १ ॥ वैद्य ओळखेना रोग ही कळेना ॥ औषध मिळेना प्रचीतीचें ॥ २ ॥ अनुमानें देव अनुमानें भक्त ॥ अनुमानें मुक्त अनुमानी ॥ ३ ॥ अनुमानें केलें अनुमानें कल्पिलें ॥ निर्फळ जाहालें सर्व कांहीं ॥ ४ ॥ सर्व कांहीं बरें प्रचीती आलीया ॥ दास ह्मणे वांयां अप्रचीती ॥ ५ ॥ ॥

अभंग ३२८ (संशयावर)

एक घाय दोन खंड ॥ ऐसें बोलावें रोकडें ॥ १ ॥ जेणें उठती संशय ॥ तें बोलणें कामा नये ॥ २ ॥ बहुविधा झालें ठावें ॥ सत्य कोणी ही जाणावें ॥ ३ ॥ रामीं रामदास ह्मणे ॥ एक निश्चयें बोलणें ॥ ४ ॥ ॥

अभंग ३२९

प्राणी जेणें पंथें गेला ॥ तोचि बहुविध झाला ॥ १ ॥ आतां कोणें वाटें जावें ॥ तेथें संशयीं पडावें ॥ २ ॥ दोहों ठायीं मार्ग झाला ॥ प्राणी मध्यें उभा ठेला ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे जनां ॥ पुढें वाटचि दिसेना ४

अभंग ३३०

अवघे अंधारें दाटले ॥ डोळे असतांचि गेले ॥ १ ॥ कोठें पाउल ठेवावें ॥ कांहीं दिसेना स्वभावें ॥ २ ॥ खांच खळगे कांटा खडा ॥ ऐसा कळेना निवाडा ॥ ३ ॥ रामीं रामदास ह्मणे ॥ काय करितील शाहाणे ॥ ४ ॥

अभंग ३३१

विकल्प डोंगर ओसणें ॥ झाडखडा ब्रह्मारण्य ॥ १ ॥ आतां कोणीकडे जावें ॥ अवघें अरण्य स्वभावें ॥ २ ॥ रान झालें करकरीत ॥ पक्षी वनचरें बोभत ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे भला ॥ तेथें दिवस मावळला

॥४॥

अभंग ३३२

सातपांचगांवेंवारा॥अवघाएकचिचोहरा॥१॥तेथेंकोणीकडेजा
वें॥अवघीवारचिस्वभावें॥२॥कोणी दिसेनायळसी॥वाटपुसावी
कोणासी॥३॥रामींरामदासह्मणे॥तैसेंसंज्ञायींबोलणें॥४॥ ॥

अभंग ३३३ (सद्गुरुमहिमा)

गुरुवीणप्राणीत्याहोयजाचणी॥सत्यमाझी वाणीमिथ्यानव्हे॥१
॥मिथ्यानव्हेसत्यसांगतोंतुह्माला॥अंतीं यमघालाचुकेनाकीं॥२
॥चुकेनाकींयमयातनायाजनां॥वेगींनिरंजनाठायींपाडा॥३॥ठा
यींपाडाआधींदेवनिरंजन॥त्यावाननमनसद्गुरूसि॥४॥सद्गुरूची
नाहींजयालाओळखी॥तयाझोकाझोकीयातनेची॥५॥यातने
चीचिंतातुटेएकसरी॥वेगींगुरुकरीदासह्मणे॥६॥ ॥ ॥

अभंग ३३४

प्रपंचींअसोनिपरमार्थकरावा॥बराविवरावानिरंजन॥१॥निरं
जनदेवप्रगटेअंतरीं॥मगभरोवरीकरीनाकां॥२॥करीनाकांपरी
संसारबाधीना॥परीतोसाधीनाकायकरूं॥३॥कायकरूंदेवालो
कीकउपाय॥धरवेनासोयशाश्वताची॥४॥शाश्वताचीसोयस
माधानहोय॥मोक्षाचाउपायसद्गुरूचि॥५॥सद्गुरुसंगतींचुकेअ
धोगती॥दासह्मणेमतीपालटावी॥६॥ ॥७॥ ॥

अभंग ३३५

सँसारकरावाकरवेंयथासांग॥परीसंतसंगमनींधरा॥१॥मनीं
धरासंतसंगतीविचार॥येणेंपैलपारपाविजेतें॥२॥पाविजेतें-
याचीप्रचीतीपाहावी॥निरूपणींव्हावीअतिप्रीती॥३॥अतिप्री
तीतुह्मीनिरूपणींधरा॥सँसारींउद्धराअसोनीयां॥४॥असोनि
यांनाहींमायासर्वकांहीं॥विवंचूनीपाहीदासह्मणे॥५॥ ॥

अभंग ३३६

अहोसद्गुरूचीकृपा॥तेणेंदाखवीस्वरूपा॥१॥तोहागुरुपरब्रह्म॥
जेणेंकेलेंस्वयेंब्रह्म॥२॥धरासद्गुरुचरण॥जेणेंचुकेजन्ममरण॥
३॥अहोसद्गुरुतोचिदेव॥दासह्मणेधराभाव॥४॥ ॥ ॥

अभंग ३३७ (सत्संगति व कुसंगति)

भगवंताजरततनरपावन।। परा हायपतनभवाणेंवीं।। १।। परिसा चेंसंगेंलोहाचेंसुवर्ण।। येरहेपाषाणअधोगती।। २।। मैलागिरिसं गसर्वांवृक्षांघडे।। वेळतोनिवडेवेगळाची।। ३।। भृंगीचियासंगें आळीभृंगीहोय।। उंदीरतोनव्हेकदाकाळीं।। ४।। रामदासींराम हृदयींअभंग।। दुर्जनाचासंगदूरकरी।। ५।। ।।६।। ।।

अभंग ३३८

साधूसंगेंसाधूभोंदूसंगेंभोंदू।। वाद्यासंगेंवादूहोतअसे।। १।। होत असेलाभभल्याचेसंगतीं।। जायअधोगतीदुष्टांसंगें।। २।। दुष्टां संगें झालादुष्टमहापापी।। होतसेनिःपापीसाधूसंगें।। ३।। संग- जयाजेसा लाभतयातेसा।। होतसेअपैसाअनायासे।। ४।। अना यासेंगतीचुकेअधोगती।। धरितांसंगतीसज्जनांची।। ५।। स- ज्जनांचीरूप।। जयालागीं होय।। तयालागींसोयपरत्राचा।। ६ ।। परत्रींचीसोयभक्तीच्याउपायें।। चुकतीअपायदासह्मणे।। ७।।

अभंग ३३९

चंदनाचेसंगेंचंदनचिहोती।। होयकाळीमातीकस्तुरिका।। १।। कस्तुरिकाहोयकस्तुरीच्यायोगें।। साधूचेनिसंगेंसाधूजन।। २।। साधूजनहोतीसंगतीधरितां।। मिळणीमिळतांगंगाजैवीं।। ३।। जेवितांअमृतअमरहोईजे।। अचळपाविजेसाधूसंगें।। ४।। सा धूसंगेंदेवआपणहोईजे।। अद्वैतलक्षिजेबाणलीया।। ५।। बाण लीयाअंगींनिःसंगाचासंग।। होईजेनिःसंगआपणचि।। ६।। आपणचिध्यानींबैसतांआसनीं।। जनींआणिवनींदेवभासे ७ देवभासेतेणेंआपणभुलला।। तेणेंगुणें झालादेवअंगें।। ८।। दे वाचेसंगतींदेवचिहोईजे।। चतुर्भुजराजेवैकुंठींचे।। ९।। वैकुं- ठींचेराजेध्यातीअहर्निशीं।। वंदितीसाधूसीदासह्मणे।। १०।।

अभंग ३४०

दुर्जनसंगतीकदाधरूंनये।। घडतीअपायबहुविधा।। १।। बहुवि धाझालेअपायबहुतां।। तेचिसांगोंआतांसावकाश २ कुसंग

हेमायाधरितांहेसंगती।। गेलेअधोगतीनेणों किती।। ३।। चांडाळा-
संगतींहोइजेचांडाळ।। होयपुण्यशीळसाधूसंगें।। ४।। वहुतचिरलें-
फुटोनियांगेलीं।। संगतीनेंकेलीं रुधिराच्या।। ५।। कुरुंदासंगतींझि
जलाचंदन।। कुसंगेंजीवननासतसे।। ६।। खराचेसांगातींनासेमुक्ता
फळ।। होतसेतात्काळकळाहीन।। ७।। लाखेचेसंगतींसोनेंहोयउणें
।। दूधहेलवणेंनासतसे।। ८।। दुर्जनासंगतींसज्जनढासळे।। क्रोध
हामबळेअकस्मात।। ९।। दासह्मणेसंगत्यागादुर्जनाचा।। धरासज्ज
नाचाआदरेंसी।। १०।। ॐ ।। छ।। ॐ ।। छ।। ॐ ।।

अभंग ३४१

सुपुत्रसँसारींकुळाचेंमंडण।। वंशउध्दरणहरिभक्ति।। १।। हरिभ
क्तीतारीबेताळीसकुळें।। भक्तीचेनिबळेंजगदोद्धार।। २।। जगदो-
द्धारकरीसुपुत्रसँसारीं।। येरअनाचारीपापरूपी।। ३।। पापरूपीन
रअभक्तजाणावे।। जयांसिनेणवेदेवराणा।। ४।। देवराणावळेदे
खोनीयांभाव।। दासह्मणेअभावकामानये।। ५।। ।।

अभंग ३४२

धन्यत्याचेंकुळधन्यत्याचावँश।। जेकुळींहरिदासअवतरले।। १।। ध
न्यतेजननीधन्यतेचिकुशी।। जेहरिदासाशीप्रसवली।। २।। धन्यते
संबंधीसंतांचेसोयरे।। सत्संगेंउद्धरेकुळज्यांचे।। ३।। धन्यतोपैंग्रा-
मधन्यतोपैंदेश।। धन्यहरिदासवैष्णवांचा।। ४।। धन्यत्यांचेंसख्य
वैष्णवींसर्वदा।। तेसखेगोविंदाजीवलग।। ५।। धन्यतेनिंदकनिंदि
तीसज्जन।। तेणेंभावेंध्यानघडेत्यांसी।। ६।। धन्यतेभाविकवंदि
तीहरिदास।। तयाहृषीकेशवंदीतसे।। ७।। धन्यदासदासीसज्जन
सेवेसी।। तेहीसुरवरांसीवंद्यहोती।। ८।। धन्यपशूश्वानवैष्णवां
गृहींचे।। कळिकाळत्याचेपायवंदी।। ९।। रामदासह्मणेतरीधन्य
होणें।। सत्संगलाधणेंवैष्णवांचा।। १०।। ।। छ।। ।।

अभंग ३४३

इंद्रासीउद्वेगसर्वकाळमनीं।। माझेंपदकोणीघेइनाकीं।। १।। घेइ
नाकींकोणीबळियादानव।। घालिनाकींदेवकारागृहीं।। २।।

कारागृहदेवादिकांचेंचुकेना॥तेथेंकायजनाचुकेईल॥३॥चुकेईल
भोगहेंकर्ईधडाचें॥लागेलभोगावेंकेलेंकर्म॥४॥केलेंकर्मतुटेज
रीभ्रांतीफिरे॥दासह्मणेभेटेसंतजन॥५॥ ॥छ॥ ॥

अभंग ३४४

लागलासेमुळींहादेहसंबंध॥करीतसेखेदअहंभावें॥१॥अहं-
भावकदानाहींपुरवला॥भवभ्रमेंझाल्यादुःखराशी॥२॥दुःख
राशीझाल्यादेहाच्यासंबंधें॥सर्वज्ञानबोधेंतुटतील॥३॥तुटति-
संबंधसंतांचेरहणी॥होईलझाडणीपंचभूतां॥४॥पंचभूतांल
योस्वरूपींअन्वयो॥तुटलासंशयोसंबंधाचा॥५॥ ॥छ॥

अभंग ३४५

महापापीलोकपूर्वींचआहेती॥तेचिपालटतीजयाचेनी॥१॥ज्या
चेनियोगेंहोतसेउपाय॥तुटतीअपायनानाविघ्न॥२॥नानाविधजन
सुबुद्धिहोती॥साधूचेसंगतींदासह्मणे॥३॥ ॥छ॥ ॥

अभंग ३४६

ऐसाकैंचासंतजोदावीअनंत॥संदेहाचाघातकरूंजाणे॥१॥करूं
जाणेसाधकाचेंसमाधान॥जयाभिन्नाभिन्नआढळेना॥२॥आढ
ळेनाजयाआपुलेंपारिखें॥ऐक्यरूपसुखेंसुखावला॥३॥सुखाव
लाज्याचेसंगतींसाधक॥साधूतोचीएकधन्यजगीं॥४॥धन्यतेचि
जगींजेगुणेंबोधिलें॥दासह्मणेगेलेपुरुषते॥५॥ ॥छ॥ ॥

अभंग ३४७

संतांचेसंगतींरामपाठींलागे॥सांडूंजातामागेंसांडवेना॥१॥सांड
वेनादेवसदासमागमीं॥बाह्यअंतर्यामीसारिखाचि॥२॥सारिखा
चितीर्थींसारिखाचिक्षेत्रीं॥दिसाआणिरात्रींसारिखाचि॥३॥सा
रिखाचिकडींकपारींशिखरीं॥गृहींवनांतरींसारिखाचि॥४॥सा-
रिखाचिअंतनोनाहींअनंत॥दासह्मणेकिंतमावळला॥५॥ ॥

अभंग ३४८

दुर्जनाचेसंगेंहोयमनोभंग॥सज्जनांचायोगसुखकारी॥१॥सुखका
रीयोगसंतसज्जनांचा॥संतापमनींचादूरीठाके॥२॥दूरीठाकेदुः

खहोयसर्वसुख॥पाहोंजातांशोकआटळेना॥३॥आटळेनालोभ तेथेंकैंचाक्षोभ॥अलभ्याचालाभसंतसंगें॥४॥संतसंगेंसुखरामीरा मदासीं॥देहसंबंधासीउरीनाहीं॥५॥ ॥७॥ ॥

अभंग ३४९

ब्रह्माविष्णूहरजयाचेअवतार॥तोचिदेवथोरजाणबापा॥१॥जा- णबापादेवदेवांसिनिर्मिता॥तोदेवतत्वताठायींपाडी॥२॥ठायीं पाडीदेवसंतांचेसंगतीं॥दासह्मणेगतीपावशील॥३॥ ॥

अभंग ३५० (आत्मनिवेदन)

आत्मनिवेदननववेंभजन॥येणेंसंतजनसमाधानी॥१॥समाधा- नीसंतआत्मनिवेदनें॥ज्ञानेंमीतूंपणसांडियेलें॥२॥सांडियेलेंसर्व मायीकसंगासी॥रामीरामदासींनिःसंगता॥३॥ ॥ ॥

अभंग ३५१

निःसंगताझालीविवेकानेंकेली॥मुक्तीहेलाधलीसायुज्यता॥१॥ सायुज्यतामुक्तीगुरुकृपाकरीतां॥श्रद्धावानहोतांपावनचि॥२॥पा वनअसतांपतीतझालासी॥सोयचुकलासीपावनाची॥३॥पाव नाचीसोयधरितांअंतरीं॥स्वरूपविवरीसमाधानें॥४॥समाधा नझालेंपावनाचेंकेलें॥आत्मनिवेदीलेंदासह्मणे॥५॥ ॥

अभंग ३५२ (हरिभक्ती)

रामभक्तीवीणअन्यनाहींसार॥साराचेंहीसाररामनाम॥१॥कल्प नाविस्तारुहोतसेसंहारु॥आह्मांकल्पतरूचाडनाहीं॥२॥काम- नेलागुनिविटलेसेंमनु॥तेथेंकामधेनूकोणकाज॥३॥चिंतानाहीं मनींगातांरामगुणीं॥तेथेंचिंतामणीकोणपुसे॥४॥कदानाहींना शस्वरूपसुंदर॥तेथेंकायहिरेनाशवंत॥५॥रामदासह्मणेराम भक्तीवीण॥जाणावाहाशीणसर्वकांहीं॥६॥ ॥७॥ ॥

अभंग ३५३

सगुणाकरितांनिर्गुणपाविजे॥आणीकोणदुजेसारनाहीं॥१॥सा राचेंहीसारज्ञानचिनिर्धार॥पाविजेसाचारभक्तीयोगें॥२॥वेद शास्त्रींअर्थशोधूनीपाहिला॥तेथेंनिर्धारिलाभक्तिभाव॥३॥रा-

मींरामदासींभक्तीचमानली ॥ मनेंवश्यकेलाराम पायीं ॥ ४ ॥ ॥

अभंग ३५४

राघवाचीभक्तीज्ञानाचेंमंडण ॥ भक्तीचेंभूषणरामएक ॥ १ ॥ नलगे पिंडज्ञाननलगेतत्त्वज्ञान ॥ राघवाचेंध्यानआठवितां ॥ २ ॥ शब्दज्ञानपोथीवाचितांप्रबळें ॥ मागुतेंमावळेक्षणएक ॥ ३ ॥ ह्मणेरामदासींराघवाचीभक्ती ॥ तेथेंचारीमुक्तीओळंगती ॥ ४ ॥ ॥

अभंग ३५५

कर्मेचित्तशुद्धीहोऊनियांगेली ॥ मगउपासिलीउपासना ॥ १ ॥ उपासनामिषेंदेवठायींपडे ॥ संदेहचिउडेएकसरा ॥ २ ॥ एकसरांपंथसांपडेसुगम ॥ जैसाविहंगमफळावरी ॥ ३ ॥ फळावरिझडजातअनायासीं ॥ निर्फळअसोशीवायांवीण ॥ ४ ॥ वायांवीणशीणकासयाकरावा ॥ निर्फळजाणावासंसारहा ॥ ५ ॥ संसाराचासोसकामीं निजध्यास ॥ तेणेंजगदीशअंतरला ॥ ६ ॥ अंतरलादेवअंतरीनेदावा ॥ विवेकपाहावासज्जनांचा ॥ ७ ॥ सज्जनांचायोगसर्वांचावियोग ॥ अनित्याचात्यागचमत्कार ॥ ८ ॥ चमत्कारत्यागत्यांचेविवरणें ॥ शीघ्रचिपावणेमोक्षपद ॥ ९ ॥ मोक्षपदज्ञानरामदासींझालें ॥ बंधनतुटलेंसंसाराचें ॥ १० ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥

अभंग ३५६

संगतीसज्जनकथानिरूपण ॥ सगुणेंनिर्गुणपाविजेतो ॥ १ ॥ सगुणाचीभक्तीतेणेंहोयमुक्ती ॥ ऐसेंवेदश्रुतीबोलतसे ॥ २ ॥ भक्तीवीणज्ञानकदापाविजेना ॥ हेंवाक्यसज्जनांअंतरींचें ॥ ३ ॥ रामदासह्मणेसाराचेंहीसार ॥ सर्वांसीआधारभक्तीभाव ॥ ४ ॥ ॥

अभंग ३५७

सोडीसंसाराचीआस ॥ धरीभक्तीचाहव्यास ॥ १ ॥ दुःखमूळहासंसार ॥ तयामध्येंभक्तीसार ॥ २ ॥ ग्रंथपाहालक्षकोटी ॥ जेथेंतेथेंभक्तीमोठी ॥ ३ ॥ जन्माआलियाचेंफळ ॥ दासह्मणेहेंसकळ ॥ ४ ॥

अभंग ३५८

भक्तीरामाचीकरावी ॥ वंशावळीउद्धरावी ॥ १ ॥ तनुमनआणिध

न॥सर्वलोकीकसांडून॥२॥पांचापंचकाचाभार॥सर्वकाळअस्या दूर॥३॥रामींरामदासह्मणे॥दृढभक्तीचेनिगुणें॥४॥ ॥

अभंग ३५९

रामदीनाचाकैवारी॥सेवकाचाअंगीकारी॥१॥अंगीकारिलेवा नर॥त्यांचीख्यातीझालीथोर॥२॥स्वयेंनिजधामाजाणें॥राज्य करीबिभीषण॥३॥मजवैरकेलेंसाहे॥परीभक्तांचेनसाहे॥४॥ रामीरामदासह्मणे॥दृढभक्तीचेनिगुणें॥५॥ ॥७॥ ॥

अभंग ३६०

पापपुण्यसमताघडे॥तरिचनरदेहजोडे॥१॥याचेंसार्थककरावें॥ आपणासिउद्धरावें॥२॥बहुजन्मांचेशेवटीं॥नरदेहपुण्यकोटी॥ ३॥रामदासह्मणेआतां॥पुढतीनलभेमागुता॥४॥ ॥

अभंग ३६१

देहआरोग्यचालते॥भाग्यनाहींयापरतें॥१॥लाहोघ्यावाहरिभ क्तीचा॥नाहींभरंवसादेहाचा॥२॥देहआहेक्षणभंगूर॥तुह्मी जाणतांविचार॥३॥रामींरामदासह्मणे॥अकस्मातलागेजाणें ४

अभंग ३६२

देहाकाळवर्त्तमान॥हातोंअवघाचिअनुमान॥१॥भक्तीकरावी देवाची॥घडीजातीसोनियाची॥२॥काळवेळचिपाहातो॥सदा सन्निधराहातो॥३॥रामींरामदासह्मणे॥देहआहेजाइजणें॥४॥

अभंग ३६३

पुढेहोणारकळेना॥समाधानआकळेना॥१॥मनासावधानव्हावें ॥भजनदेवाचेंकरावें॥२॥ऋणानुबंधाचेंकारण॥कोठेंयेईलमर ण॥३॥रामींरामदासह्मणे॥भजनेंअमरचिहोणें॥४॥ ॥

अभंग ३६४ (एकादशी)

एकादशीनचेंव्रत॥वैकुंठीचामहापंथ॥१॥परीरुक्मांगदाऐसा॥ व्हावानिश्चयमानसा॥२॥एकदिवसउपोषणें॥विष्णुलोकींठावघे णें॥३॥रामींरामदासह्मणे॥कायप्रत्यक्षाप्रमाण॥४॥ ॥

अभंग ३६५

ज्यासी हरीची भासी व्हावी ॥ तेणें हरिदिनी करावी ॥ १ ॥ एकेदशीस जिल्या अन्न ॥ लाभ वैकुंठसाधन ॥ २ ॥ रामीरामदास म्हणे ॥ हरिजागरासि येणें ॥ ३ ॥

अभंग ३६६

एकादशीच्या अन्ना खालीं ॥ अर्थे पान केलें पालीं ॥ १ ॥ कांजे संतीं अव्हेरिलीं ॥ म्हणुनि तेथें थिरावलीं ॥ २ ॥ विनवी रामीरामदास ॥ घडती अंगीकारी त्यास ॥ ३ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

अभंग ३६७ (औषध)

वैद्य भेटला सुखदाता ॥ रोगा पालट झाला आतां ॥ १ ॥ रसज्ञो निला कानांन ॥ येउनि झों बलानयनांन ॥ २ ॥ रस भिडला हाडसंधी ॥ देह पालट झाली बुद्धी ॥ ३ ॥ देह झाला दिव्य रस ॥ गुरुन्याहाळी रामदास ४

अभंग ३६८

शरीरीं आहे राम राज ॥ औषधाचें काय काज ॥ १ ॥ जोजो प्रयत्न पराधीण ॥ तो तो दुःखासि कारण ॥ २ ॥ शंकराचें हळाहळ ॥ जेणें केलें सुशीतळ ॥ ३ ॥ आम्हां तो चि तो रक्षिता ॥ रामदासीं नाहीं चिंता ४

अभंग ३६९ (झाडणी)

चहूं निगमींचें गूज ॥ कानीं फुंकीलें सहज ॥ १ ॥ प्राणी तेणें उमजला ॥ पाहे विचार आपुला ॥ २ ॥ नित्यानित्य सारासार ॥ केला विवेकें विचार ॥ ३ ॥ संत असंता दाविलें ॥ अंतीं अनंता भाविलें ॥ ४ ॥ नाना साधनीं साक्षीं ॥ दृढ केलें निश्चयासी ॥ ५ ॥ दास म्हणे निरूपणीं ॥ गेली भूतांची झडपणी ॥ ६ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

अभंग ३७०

कांहीं एक उमजलें ॥ पुन्हा संदेहीं पडलें ॥ १ ॥ म्हणे मज खायादेणें ॥ मागें संदेह सांडणें ॥ २ ॥ आलें मीपणा सरिसे ॥ मनीं विषय संतोषें ॥ ३ ॥ येणें निष्ठेसि सांडिलें ॥ मग आम्हीं झडपिलें ॥ ४ ॥ देहबुद्धीचें अज्ञान ॥ मागें संदेहाचें अन्न ॥ ५ ॥ रामदासीं उमजलें ॥ मूळापासूनि सोडिलें ॥ ६ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

अभंग ३७१

पंचभूतांचें अज्ञान ॥ गेलें निःशेष निघोन ॥ १ ॥ म्हणे येथें काय आ

लें ॥ जनकासयामिळाले ॥ २ ॥ मीतोआहेसावधान ॥ मजकांकेलें-
बंधन ॥ ३ ॥ पूर्वस्मरणमजला ॥ भूतलागलेंजनाला ॥ ४ ॥ मीतोंव
स्तुचिकेवळ ॥ वायांमिळालेंसकळ ॥ ५ ॥ रामींरामदासह्मणे ॥ सं
तकृपेचेनिगुणें ॥ ६ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

अभंग ३७२ (अंजन)

डोळाह्यागाळोनीसाधिलेंअंजन ॥ निजधनीधनमासझालें ॥ १ ॥
पायाळाचेंदिल्हेबळिदानअंग ॥ अंगींअंगसंगसंगावीण ॥ २ ॥ ला
भनाअलाभवृत्तीनानिवृत्ती ॥ गुरुबुद्धज्ञप्तीमावळली ॥ ३ ॥ आ
काशहरपलेंचिद्रूपसंचलें ॥ सूर्यंवीणपाहिलेंसदोदिन ॥ ४ ॥ नाद
बिंदुकळाज्योतीविश्रामली ॥ रामदासीं झालीवस्तीतेथें ॥ ५ ॥ ॥

अभंग ३७३ ("मूर्खस्यप्रतिमापूजा")

गळांबांधिलापाषाण ॥ आत्मलिंगनेणेंकोणी ॥ १ ॥ जीवशिवा
चेंस्वरूप ॥ कोणजाणेकैसेंरूप ॥ २ ॥ लिंगचुकलास्वयंभ ॥ धरिला
पाषाणाचाकोंभ ॥ ३ ॥ रामींरामदासह्मणे ॥ भेदजाणतीशाहाणे
॥ ४ ॥

अभंग ३७४

एकवीसस्वर्गविस्तारला ॥ देवसंपुष्टींघातला ॥ १ ॥ केलेंदेवासिबं
धन ॥ तेंचिपावलाआपण ॥ २ ॥ देवठायींचाअनंत ॥ त्यासिपाहे
अंतवंत ॥ ३ ॥ रामदासह्मणेभावें ॥ जैसेंध्यावेंतैसेंघ्यावें ॥ ४ ॥

अभंग ३७५

अंतनाहींतोअनंत ॥ त्यासीदोरीकरीभ्रांत ॥ १ ॥ ऐसेंजनांचेंकरणें
॥ कैसासंसारतरणें ॥ २ ॥ देवव्यापकसर्वांशीं ॥ त्यासीह्मणतीएक
देशी ॥ ३ ॥ रामदासीं देवपूर्ण ॥ त्यासिह्मणतीअपूर्ण ॥ ४ ॥ ॥

अभंग ३७६

देवपाषाणभाविला ॥ तोचिअंतरींदाविला ॥ १ ॥ जैसाभावअसेजे
थें ॥ तैसादेवअसेतेथें ॥ २ ॥ द्रव्यभावोनीगेला ॥ देवजाहलानिरा
ळा ॥ ३ ॥ दासह्मणेभावातीत ॥ होतोमगरअनंत ॥ ४ ॥ ॥ छ ॥

अभंग ३७७

अवघेंपाषाणमांडिलें ॥ लोकह्मणतीआपुलालें ॥ १ ॥ सर्वांघरींदेव

एक॥ देवआविलाअनेक॥ २॥ देवनिर्मळनिश्चळ॥ पाहातांपाषा
णाचीखोळ॥ ३॥ रामदासाचेंअंतर॥ देवापाशीनिरंतर॥ ४॥ ॥

अभंग ३७८

ध्यानअवघेंचिरा किती॥ बळेंघेतीनेंडीभ्रांती॥ १॥ देवसर्वांचेअं
तरीं॥ सांडूंजातांतेंशीपरी॥ २॥ रूपसांडोनीआपण॥ रवाचूंपाहे
साठवण॥ ३॥ दासह्मणेतेंराउळ॥ सांडुनिपूजीतीदेउळ॥ ४॥

अभंग ३७९

साठवणेंवीणधान्य॥ धान्येंवीणसाठवण॥ १॥ एकावीणएक-
काय॥ कामानयेवायांजाय॥ २॥ ज्ञानावीणउपासना॥ उपास
नेवीणज्ञान॥ ३॥ रामींरामदासींअन्न॥ करीतुस्लेंचिभोजन ४

अभंग ३८०

षडुसादेशीकरीवाद॥ खळासवेंतोविवाद॥ १॥ तेथेंचालेनामीपण
॥ शीणपावावेंआपण॥ २॥ व्यर्थधानासवेंजावें॥ प्रतिबिंबाशीं
भांडावें॥ ३॥ रामदासह्मणेजीवें॥ समुद्राशीं गडुगडावें॥ ४॥ ॥

अभंग ३८१

बहुरत्नवसुंधरा॥ मायादेवीचापसारा॥ १॥ त्यासिबोलतांसरे
ना॥ अवघेंआयुष्यपुरेना॥ २॥ नानाभेदनानामतें॥ बहुविध
असंख्यातें॥ ३॥ दासह्मणेनानापरी॥ सृष्टीचनेंजन्मवरी॥ ४॥

अभंग ३८२

सत्यबोलेंएकविध॥ तेथेंकैंचेंबहुविध॥ १॥ तेथेंकोणासिभांडा
वें॥ कोणापंथासिमांडावें॥ २॥ बहुधाबाहुल्याचरी॥ तहुहा-
ढ्दनानापरी॥ ३॥ नानाशब्दनानापुरे॥ दासह्मणेतींउत्तरें॥ ४॥

अभंग ३८३ (गाणें)

संसाराचेंदुःखझालें॥ गाणेंअवघेंचिबुडालें॥ १॥ आतांआठवे
नाकांहीं॥ पडिलोंचिंतेच्याप्रवाहीं॥ २॥ गाणेंनाचणेंसुखाचें॥ जि
णेंझालेंहेंदुःखाचें॥ ३॥ ह्मणेरामींरामदास॥ कोणकरितोसायास ४

अभंग ३८४

नानाप्रकारींचेंगाणें॥ नाचबाळपणींजाणें॥ १॥ कायझालेंतेंक-

ळेना॥एकतेंहीआठवेना॥२॥मजपाठांतरहोतें॥इतुकेंकोणासी
नव्हतें॥३॥रामदासह्मणेआतां॥जीवजाहलादुश्चिता॥४॥ ॥

अभंग ३८५

आतांगातीनानापरी॥परीनयेमाझीसरी॥१॥माझेंगाणेंकोणी
कडे॥कायगातीलबापुडे॥२॥आतांपहिलाविसरु॥आठवेना
कायकरूं॥३॥दासह्मणेभक्तीकेंची॥ऐशीजातीअभिमानाची
॥४॥

अभंग ३८६

गाणेंकांहींचयेईना॥अभिमानहाजाईना॥१॥आलेंनिकटमरण
॥तरीसोडिनामीपण॥२॥देहजाहलापंजर॥ह्मणेहोतोंमीसुंदर
॥३॥रामदासह्मणेरिते॥माणीअभिमानधरिते॥४॥ ॥

अभंग ३८७ (गुरुशिष्य)

गुरुह्मणेकांहींदेवो॥शिष्यह्मणेमंत्रघेवो॥१॥करावयाविषयाचें
न॥पोसणेंझालेंब्रह्मज्ञान॥२॥गुरुदाटुनदेउपदेश॥अनाचारक-
रीशिष्य॥३॥रामीरामदासह्मणे॥धिग्धिग्जळोत्याचेंजिणें ४

अभंग ३८८

गुरुशब्दज्ञानकाबाडी॥शिष्यविषयीबराडी॥१॥ह्यातोंमांडिला
विनोद॥क्रियेवीणशब्दबोध॥२॥गुरूआसधरूनिबोले॥शि
ष्यवरपंगेंडोले॥३॥कांहींदेतांआनंदावें॥रितेंयेतांकुसमुसावें ४
गुरुरागेंफिरवीडोळे॥शिष्यत्यावरीचोनाळे॥५॥शिष्यविषयीं
बापुडें॥गुरुआसकरीवेडें॥६॥आससुटेनादोघाची॥तारंबळी
परमार्थाची॥७॥रामीरामदासह्मणे॥इतुकींलोभाचींकारणें ८

अभंग ३८९ (करंटे)

मत्सराचेसुखेंमत्सराचेगुणें॥लाभेंवीणभुनेंभुंकतसे॥१॥आप
णगुंतलेंविषयींकेकतां॥सज्जनांभुंकतांपाठीलागे॥२॥आशेचा
टुकडाकितांलुडचुडी॥दासह्मणेवेडीजातऐशी॥३॥ ॥

अभंग ३९०

श्वानाचियेपुत्रेंकोल्हाळमांडीला॥कलहलागलाएकसरां॥१॥भुं-
कतांभुंकतांवासितातितोंडु॥वरतीथोबाडकरूनियां॥२॥एक

तेहांसतीएकतेरडती ॥ निंदकांचीगतीदासह्मणे ॥३॥ ॥छ॥ ॥

अभंग ३९१

कपटीकुटीळआळशी ॥ घरींमिळेनाखायाशी ॥१॥ उगाचिधरीतसेता ठा ॥ पापीदरिद्रीकरंटा ॥२॥ येरेंह्मणतीकायखावें ॥ बाइलह्मणेकोठें-जावें ॥३॥ रामींरामदासह्मणे ॥ अवघींहांसतीपिसुणें ॥४॥ ॥

अभंग ३९२ (देहभजन)

क्षुधालागतांचिअन्न ॥ तृषालागतांजीवन ॥१॥ अवघाधंदाचिलागला ॥ दिसेंदिसकाळगेला ॥२॥ निद्रायेतांचिशयन ॥ अळसयेतांचुकेंमन ३ मळमूत्रसंपादणें ॥ शौचआचमनकरणें ॥४॥ खाणेंलागेपरोपरीं ॥ सर्वकाळभरोंवरी ॥५॥ रामींरामदासह्मणे ॥ देहसुखाडाकारणें ॥६॥

अभंग ३९३

हातधुणेंपायधूणें ॥ नानाउपचारकरणें ॥१॥ अवघाधंदाचिलागला ॥ दिसेंदिसकाळगेला ॥२॥ सर्वकाळलोभसंग ॥ करणेंलागेहोअभ्यंग ॥३॥ वस्त्रालंकारपाहतां ॥ पुढतींघालितांकाढितां ॥४॥ रामदासह्मणे हित ॥ कैसेंघडावेंस्वहित ॥५॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥

अभंग ३९४

शीतकाळींतोहुताशा ॥ उष्णकाळींवारावास ॥१॥ अवघाधंदाचिलाग ला ॥ दिसेंदिसकाळगेला ॥२॥ आलेंपर्ज्जन्याचेदिवस ॥ केलेघराचेसायास ॥३॥ नानाव्याधींशीऔषधें ॥ पथ्यकरणेंनिरोधें ॥४॥ सदाइं-द्रियेंगळतां ॥ त्यांसिकरावीअुद्वूता ॥५॥ दासह्मणेसांगोंकिती ॥ ऐशीदेहाचीसंगती ॥६॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥

अभंग ३९५

धनधान्याचेंसंचित ॥ करणेंलागेसावचित्त ॥१॥ अवघाधंदाचिलाग ला ॥ दिसेंदिसकाळगेला ॥२॥ अर्थजातांएकसरें ॥ कलहोकरावाआदरें ॥३॥ नानापशूतेंपाळावें ॥ नानाभृत्यसांभाळावे ॥४॥ सर्वांसोयरींजतन ॥ करणेंलागेसावधान ॥५॥ रामदासह्मणेदेवा ॥ जीवकितीह्याघालावा ॥६॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥

अभंग ३९६

पोटधंदाजन्मवरी॥ करूंजातांनाहींउरी॥१॥ अवघाधंदाचिलागला॥ दिसेंदिसकाळगेला॥२॥ करितांसंसारींसायास॥ नाहींक्षणाचा अवकाश॥३॥ अन्ननिर्माणकराया॥ सर्वकाळपीडेकाया॥४॥ कामकरितांदिवसथोडा॥ याकष्टांसीनाहींजोडा॥५॥ दासह्मणेसावधान॥ झालेंसहढबंधन॥६॥

अभंग ३९८ (व्यर्थपंचक)

आतांसांभाळआपुला॥ पाहों जातांकाळगेला॥१॥ आतांहितकोणेवेळें॥ पुढेंहोणारनकळें॥२॥ देहालागीनानापरी॥ कष्टकेलेजन्मवरी ३ केलेंदेहाचेंभजन॥ परितेंदेहझालेक्षीण॥४॥ देहालागीजीवेंभावें॥ वयवेंचिलेंअघवें॥५॥ ह्मणेरामींरामदास॥ केलाआयुष्याचानाश ६

अभंग ३९९

वय झालेंवानाहात॥ अविचारेंकेलाघात॥१॥ देवनाहींओळखिला॥ पुढेंविषयदेखिला॥२॥ बाळपणींमूर्खपण॥ कांहींनेणेचिआपण॥३॥ होतांनारुण्याचाभर॥ पुढेंझालाकामातुर॥४॥ वृद्धपणींसंकोचित॥ देहजाहलेंगळित॥५॥ रामींरामदासह्मणे॥ देहगेलामूर्खपणें॥६॥

अभंग ४००

देहालागींकष्टकेले॥ परितेअवघेव्यर्थगेले॥१॥ देहदेवाचेकारणीं॥ लावितांदेवहोतोऋणी॥२॥ प्राणीलोभेंगुंडाळला॥ पुढेंअंतकाळआला॥३॥ जेंजेंकांहींकष्टकेले॥ तेतेअवघेव्यर्थगेले॥४॥ नानापरीसांभाळिली॥ पुढेंकायाहेजाळिली॥५॥ दासह्मणेमूर्खपण॥ पुढेंजन्मासींकारण॥६॥

अभंग ४०१

शतवर्षाचीमर्यादा॥ तितुकाव्यर्थगेलाधंदा॥१॥ देहसंसारींगोंविला॥ देवनाहींआठविला॥२॥ कायावाचामनोभावें॥ अवघेंप्रपंचींलावावें॥३॥ कांतापुत्रांचीसंगती॥ तेणेंमानिलीविश्रांती॥४॥ नीचसेवकाचेपरी॥ सेवाकेलीजन्मवरी॥५॥ दासह्मणेविषयगोडी॥ अंतकाळींकोणसोडी॥६॥

अभंग ४०२

स्वार्थकेलाजन्मवरी॥ लोभेंराहिलाश्रीहरी॥१॥ धनधान्यअहर्निशीं॥ गायीह्मैसीघोडेदासी॥२॥ शेतवाडाघरठाव॥ प्राणीजीवींधरीहाव॥३॥ मातापिताबहिणभ्राता॥ कन्यापुत्रआणिकांता॥४॥ त्याही

जांवाईं आपुले॥ इष्टमित्र सुखी केले॥५॥ दास ह्मणे रे शेवटीं॥ प्राणी मसणवटी॥६॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

अभंग ४०४

जन्मवरी शीण केला॥ अंतकाळीं व्यर्थ गेला॥१॥ घर वाडा तो राहिला॥ प्राणी जातसे एकला॥२॥ धन धान्य तें राहिलें॥ प्राणी चर्फडीत गेले ३ इष्ट मित्र आणि सांगाती॥ आपुलाल्या घरा जाती॥४॥ दास ह्मणे प्राणी मेले॥ कांहीं सार्थक नाहीं केलें॥५॥ ॥ छ॥ ॥ छ ॥

अभंग ४०५ (मस्तावीक पंचक)

डोळे चिरीव चांगले॥ वृद्धपणीं सरक्या झाले॥१॥ ओले मातीचा भरंवसा॥ काय धरीसि मानसा॥२॥ मुख रसाळ चांगलें॥ पुढें अवघें खुरकुतलें॥३॥ रम्य नासीक सरळें॥ सर्वकाळ पाणी गळे॥४॥ कर्ण भूषणी सुंदर॥ पुढें जाहाले बधिर॥५॥ बरवी दंतांची पंगती॥ परि ते उन्मळोनि पडती॥६॥ बरवे कर आणि चरण॥ परि ते झाले निःकारण॥७॥ अंग कांती होती बरी॥ झाली चिर्गुटाचे परी॥८॥ केश होते ती पांढरे॥ लाळ गळतां न धरे॥९॥ बहु साल होतें बळ॥ पुढें जाहलें निर्बळ॥१०॥ देह होते जे निर्मळ॥ ते चि जाहले ओंगळ॥११॥ गर्व तारुण्याचा गेला॥ प्राणी दीनरूप झाला॥१२॥ रामीं रामदास ह्मणे॥ आतां सावधान होणें॥१३

अभंग ४०६

थोटे पांगुळ बधिर॥ अंध पंगू होती नर॥१॥ नाहीं देहाचा भर्वसा॥ शरण जाई जगदीशा॥२॥ एक प्राणी अंध होती॥ एका समंध लागती॥३॥ नाना रोगांचे उमाळे॥ काय होइल तें न कळे॥४॥ रामदास ह्मणे भावें॥ वेगीं सार्थक करावें॥५॥ ॥ छ॥ ॥ छ ॥ छ॥ ॥

अभंग ४०७

वेगीं होई सावधान॥ ऐसें आहे वृद्धपण॥१॥ डोळे जाती कान जाती॥ दंत अवघे चि पडती॥२॥ हात गेले पाय गेले॥ देह पाझरू लागले॥३॥ दास ह्मणे शक्ती गेली॥ मती अवघी च बुडाली॥४॥ ॥ छ॥ ॥

अभंग ४०८

ऐसें आहे सर्व कांहीं॥ चिरंजीव कांहीं नाहीं॥१॥ युक्ती जाते बुद्धी जा

ते॥ क्रियातेहीपालटते॥२॥धीरविचारखुडाला॥विवेकहोतातोही-
गेला॥३॥रामींरामदासह्मणे॥वृद्धपणाचींलक्षणें॥४॥ ॥छ॥

अभंग ४०९

अंतीं एकलेंचिजावें॥ह्मणुनिराघवींभजावें॥१॥मातापिताबंधुज
न॥कन्यापुत्रहींसांडून॥२॥जन्मवरीकेलाभार॥सर्वांसांडूनिजाजा
र॥३॥ह्मणेरामींरामदास॥सर्वसांडूनियांआस॥४॥ ॥छ॥

अभंग ४१० (मस्ताचीकपंचक)

काळजातोक्षणक्षण॥मूळयेईलमरणा॥१॥कांहींधांवाधांवक
री॥जंवतोकाळआहेदूरी॥२॥देहआहेजाईजणे॥भूललासिको
ण्यागुणें॥३॥मायाजाळींगुंतलेंमन॥परिहेंदुःखाशीकारण॥४॥
सत्यआटतेंसकळ॥परिहेंजातांनाहींवेळ॥५॥रामींरामदासह्मणे॥
आतांसावधानहोणें॥६॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥

अभंग ४११

झालेंदेहेंगळित॥आलेंसंसारलळित॥१॥सावधानसावधान॥
पुढेंनाहींव्यवधान॥२॥आतांमनआटोपावें॥आपुल्यानिजधामा
जावें॥३॥राहेदेवाच्यास्मरणें॥रामींरामदासह्मणे॥४॥ ॥छ॥

अभंग ४१२

पुण्यपापाचाकारणें॥देवधाडीबोलावणें॥१॥वाटलागतेधरावी॥
पुण्यसामग्रीकरावी॥२॥वाटवेंचनाहींजया॥पुढेंसुखकैंचेंतया॥३॥
रामींरामदासह्मणे॥बुद्धीवंततेशाहाणें॥४॥ ॥छ॥ ॥

अभंग ४१३

अंतकाळीयेतांयेतां॥तेथेंनयेचुकवितां॥१॥अकस्मातलागेंजावें॥
कांहींपुण्यचआचरावें॥२॥पुण्येंवीणजातांप्राणी॥घडेयमाचीजाच
णी॥३॥रामदासह्मणेजना॥कठिणयमाचीयातना॥४॥ ॥

अभंग ४१४

नाहींपुण्याचागाठोडा॥नारतायमडाइफाडा॥१॥तेव्हांमगपस्ता-
वाघडे॥प्राणीपाहेचहूंकडे॥२॥नसभूमीलोळविती॥अंगींसांडसला
विती॥३॥दासह्मणेहेंसकळ॥केल्यासंचिताचेंफळ॥४॥ ॥

अभंग ४१५ (देहअपवित्र)

शौचकेलेंतेणेंशुचिर्भूतझाला॥जळस्नानेंकेलामळत्याग॥१॥मळत्यागें झालेंशरीरनिर्मळ॥अंतरींचामळकैसाजातो॥२॥कैसाजातोकामक्रोधलोभदंभ॥नांदतीस्वयंभअंतर्यामीं॥३॥अंतर्यामींआधींहोइजेनिर्मळ॥तेणेंतुटेमूळसंसाराचें॥४॥संसाराचेंमूळसूक्ष्मींगुंतलें॥मनगुंडाळलेविभ्रमासी॥५॥विभ्रमासीबरेंशोधूनिपाहावें॥अंतरींराहावेंनिष्ठावंत॥६॥निष्ठावंतज्ञानपूर्णसमाधान॥मगसंध्यास्नानसफळित॥७॥सफळितसंध्यासंदेहनसतां॥निःसंदेहहोतांसमाधान॥८॥समाधाननाहींस्नानसंध्याकाई॥लौकिकाचाठायींलोकलाज९लोकलाजेंसर्वलौकिकचिकेला॥देवदुराविलावरपंगें॥१०॥वरपंगेंदेवकदापांपडेना॥निष्ठेचाघडेनाभक्तीभाव॥११॥भक्तीतेमावेचभावतोजायाचा॥कर्मलौकिकाचाखटाटोप॥१२॥खटाटोपेंदेवकदापावि जेना॥निश्चयोघडेनाशाश्वताचा॥१३॥शाश्वताचाशोधअंतरींनसतां॥सर्वहीपाहातांनिरर्थक॥१४॥निरर्थकतीर्थेंनिरर्थकव्रतें॥दासह्मणेजेथेंज्ञाननाहीं॥१५॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥॥

अभंग ४१६

अस्थीचाविटाळहोतांस्नानकेलें॥चुळेंधूतगेलेंकासयासी॥१॥आचमनकरावेंशूद्राच्याविटाळें॥हाडाचेचोंढाळेकोणजाणे॥२॥नदीचेमयाहींअंतपाहोंनये॥स्नानसंध्याहोयअग्रोदक॥३॥ओलेंचर्मधूतहोतआहेहिंग॥स्वयंपाकींसांगसेविताती॥४॥रामदासह्मणेहेंकोण्हीनपाहे॥देहमूळींआहेविटाळाचा॥५॥ ॥छ॥ ॥छ॥

अभंग ४१७

विटाळाचेदेहीं विटाळवाढला॥तुवांशुद्धकेलाकोणेंपरी॥१॥पातकाच्यादेहींपातकजाहालें॥विचारितांआलेंप्रत्ययासी॥२॥अस्थींचापंजरचर्मेंगुंडाळिला॥विष्ठेनेंभरलामळमूत्र॥३॥जंतकीडेओकआंतडींकांतडीं॥बाह्यात्कारेंवेडींआदरीती॥४॥आदरीलेकेशमागुतेनिघती॥पुन्हाआदरितीलागवेगें॥५॥आदरीलीडोईत्याला विटाळ॥मागुतांचांडाळआदरीतो॥६॥आदरिलीडोईघेतलेंप्रायश्चित्त॥

ते॥ क्रियातेहीपालटते॥२॥धीरविचारबुडाला॥विवेकहोतातोही-
गेला॥३॥रामींरामदासह्मणे॥वृद्धपणाचींलक्षणें॥४॥ ॥छ॥

अभंग ४०९

अंतीं एकलेंचिजावें॥ह्मणुनिराघवींभजावें॥१॥मातापिताबंधूज
न॥कन्यापुत्रहींसांडून॥२॥ जन्मवरीकेलाभार॥सर्वीसांडूनिजोजा
रा॥३॥ ह्मणेरामींरामदास॥सर्वसांडूनियांआस॥४॥ ॥छ॥

अभंग ४१० (मस्तावीकपंचक)

काळजातोक्षणक्षण॥मूळयेईलमरण॥१॥कांहींधांवाधांवक
री॥जंवतोकाळआहेदूरी॥२॥देहआहेजाईजणें॥भूललासिको
ण्यागुणें॥३॥ मायाजाळींगुंतलेंमन॥परिहेंदुःखाशीकारण॥४॥
सत्यआटतेंसकळ॥परिहेंजातांनाहींवेळ॥५॥रामींरामदासह्मणे॥
आतांसावधानहोणें॥६॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥

अभंग ४११

झालेंदेहहेंगळित॥आलेंसंसारलळित॥१॥सावधानसावधान॥
पुढेंनाहींव्यवधान॥२॥आतांमनआटोपावें॥आपुल्यानिजधामा
जावें॥३॥राहेदेवाच्यास्मरणें॥रामींरामदासह्मणे॥४॥ ॥छ॥

अभंग ४१२

पुण्यपाहायाकारणें॥देवधाडीबोलावणें॥१॥ वाटलागतेधराची॥
पुण्यसामग्रीकरावी॥२॥वाटवेंचनाहींजया॥पुढेंसुखकैंचेंतया २
रामींरामदासह्मणे॥बुद्धीवंततेंशाहाणें॥४॥ ॥छ॥ ॥

अभंग ४१३

अंतकाळयेतांयेतां॥तेथेंनयेचुकवितां॥१॥अकस्मातलागेंजावें॥
कांहींपुण्यआचरावें॥२॥ पुण्येंवीणजातांप्राणी॥घडेयमाचीजाच
णी॥३॥रामदासह्मणेजना॥कठिणयमाचीयातना॥४॥ ॥

अभंग ४१४

नाहींपुण्याचीगांठोडी॥नरितोयमडोईफोडी॥१॥तेव्हांमगपस्ता-
वाघडे॥प्राणीपाहेचहूंकडे॥२॥नसमूर्मांळोळविती॥अंगींसांडसला
विती॥३॥दासह्मणेहेंसकळ॥केल्यासंचिताचेंफळ॥४॥ ॥

अभंग ४१५ (देह अपवित्र)

शौचकेलेंतेणेंशुचिर्भूतझाला॥जळस्नानेंकेलामलत्याग॥१॥मळत्या गें झालेंशरीरनिर्मळ॥अंतरींचामळकैसाजातो॥२॥कैसाजातोकाम क्रोधलोभदंभ॥नांदतीस्वयंभअंतर्यामीं॥३॥अंतर्यामींआधींहोइ जेनिर्मळ॥तेणेंतुटेमूळसंसाराचें॥४॥संसाराचेंमूळसूक्ष्मींगुंतलें॥म नगुंडाळलेविभ्रमारी॥५॥विभ्रमारीबरेंशोधूनिपाहावें॥अंतरींरा हावेंनिष्ठावंत॥६॥निष्ठावंतज्ञानपूर्णसमाधान॥मगसंध्यास्नानस फळित॥७॥सफळितसंध्यासंदेहनसतां॥निःसंदेहहोतांसमाधान ॥८॥समाधाननाहींस्नानसंध्याकाई॥लौकिकाचाठायींलोकलाज९ लोकलाजेंसर्वलौकिकचिकेला॥देवदुरावलावरपंगें॥१०॥वरपंगेंदेव कदासांपडेना॥निष्ठेचाघडेनाभक्तीभाव॥११॥भक्तीतेभावेंचीभाव तोजायाचा॥कर्मलौकिकाचाखटाटोप॥१२॥खटाटोपेंदेवकदापावि जेना॥निश्चयोघडेनाशाश्वताचा॥१३॥शाश्वताचाशोधअंतरींन सतां॥सर्वहीपाहातांनिरर्थक॥१४॥निरर्थकतीर्थेंनिरर्थकव्रतें॥दा सम्हणेजेथेंज्ञाननाहीं॥१५॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥॥

अभंग ४१६

अस्थीचाविटाळहोतांस्नानकेलें॥चुळेंधूतगेलेंकासयासी॥१॥आचम नकरावेंशूद्राच्याविटाळें॥हाडाचेचांडाळेकोणजाणे॥२॥नदीचेमवा हींअंतपाहोंनये॥स्नानसंध्याहोयअग्रोदक॥३॥ओलेंचर्मधूतहो तआहेहिंग॥स्वयंपाकींसांगसेवितातीं॥४॥रामदासम्हणेहेंकोण्ही नपाहे॥देहमूळींआहेविटाळाचा॥५॥ ॥छ॥ ॥छ॥

अभंग ४१७

विटाळाचेदेहीं विटाळवाढला॥तुवांशुद्धकेलाकोणेंपरी॥१॥पातका च्यादेहींपातकजाहालें॥विचारितांआलेंप्रत्ययासी॥२॥अस्थीचा पंजरचर्मेंगुंडाळिला॥विष्ठेनेंभरलामळमूत्र॥३॥जंतकीडेओकआं तडींकांतडीं॥बाह्यात्कारेंवेडींभादरीती॥४॥भादरीलेकेशमागुते निघती॥पुन्हाभादरितीलागवेगें॥५॥भादरीलीडोईनठालाविटाळ ॥मागुनांचांडाळभादरीतो॥६॥भादरिलीडोईघेतप्रायश्चित्त॥

अपानीं घां सितमृत्तिकेनें ।। ७ ।। बरा शुद्ध केला पुन्हा पापी झाला ।। पुन्हा भा
दरिला सावकाश ।। ८ ।। सावकाश कांहीं विचार पाहावा ।। जेणें करितां दे
वा पाविजेतें ।। ९ ।। पाविजेतें देवा भक्ती निवेदन ।। शुद्ध ब्रह्मज्ञान रामदासीं
।। १० ।।

अभंग ४१८

विटाळाच्या देहीं विटाळ जाणतां ।। शुद्ध करूं जातां कोणें परी ।। १ ।। कोणें
परी आतां हा शुद्ध होईल ।। विटाळ जाईल कैसा याचा ।। २ ।। याचा अर्थ घे
तां यानये शुद्धता ।। शुद्ध करूं जातां पुन्हा पापी ।। ३ ।। पुन्हा पापी झालें पुन्हा
शुद्ध केलें ।। आयुष्य वेंचलें ऐशा परी ।। ४ ।। ऐशा परी देह सर्वदा मुंडिला ।।
दास म्हणे झाला कासावीस ।। ५ ।। ।। छ ।। ।। छ ।। ।।

अभंग ४१९

मृत्तिकेनें शौच करी नाना परी ।। मागुता शरीर नर्क तेथें ।। १ ।। नर्क तेथें आ
हे नो कैसा काढावा ।। व्यर्थ वाढवावा लोकाचार ।। २ ।। लोकाचार केला लो
किका देखतां ।। अंतरीं शुद्धता आढळेना ।। ३ ।। आढळेना ज्ञान पूर्ण समा
धान ।। सर्वदा बंधन संदेहाचें ।। ४ ।। संदेहाचें पाप झालें वज्रलेप ।। विचारें
निःपाप रामदासीं ।। ५ ।। ।। छ ।। ।। छ ।। ।। छ ।।

अभंग ४२० (तीर्थविधी)

अंतरीं गुरुवचन ।। बाह्य नापीक वपन ।। १ ।। अंतर्बाह्य शुद्ध झालों ।। रा-
मदर्शनें निवालों ।। २ ।। मन मुंडिल्या उन्मन झालें ।। शिर मुंडिल्या काय केलें
।। ३ ।। दासें तीर्थविधी केला ।। रामीं पिंड समर्पिला ।। ४ ।। ।। छ ।।

अभंग ४२१

देह विटाळाचा गोळा ।। कैसा होतो शिसोंवळा ।। १ ।। तुज कळेना विचारु
।। ऐशियासी काय करूं ।। २ ।। दृढ केला अभिमान ।। तेणें साधनतें बंधन ।।
३ ।। रामदास स्वामीवीण ।। केला नितु काही शीण ।। ४ ।। ।। छ ।।

अभंग ४२२ (शिमगा)

माते चियागोटीं गर्भ संभवला ।। शिमगा जाहला तेधवांची ।। १ ।। औ-
कनर्क मूत सेविला बहुत ।। शिमगा अद्भुत खेळ झाला ।। २ ।। खेळ फार
झाला जीव कंटाळला ।। मग धांवा केला देवाजीचा ।। ३ ।। देवरायाम ज्ञ-
कारालें ऐथूनी ।। अंतर जाणोनी चुकविलें ।। ४ ।। चुकविलें मज दाविले

चरण॥ सेवेसी संपूर्ण लाविये लें॥ ५॥ लाविये लें मज मूढ अभाग्यास। ॥ कैवल्य भाग्यासी पाववीलें॥ ६॥ पावविले उंची आतां न येनीची॥ चीचीं शिमग्याची आवडेना॥ ७॥ आवडेना राखमाती शेण काला॥ बरें मन घाला तयामध्यें॥ ८॥ तयामध्यें बरें कांहीं आढळेना॥ खेळन येम नाम्हणो नियां॥ ९॥ म्हणो नियां बोंब ही मारूं नये॥ अपशब्द कायउच्चारूनी॥ १०॥ उच्चारितां होय पापांची सामग्री॥ पुण्याची बोहरी होय तेणें॥ ११॥ होय तेणें यमयातना अनेक॥ चुकवावा नर्क नानायत्नें १२ नानायत्नें पुन्हा पाप चि जोडावें॥ मागुतें बुडावें अधःपातीं॥ १३॥ अधःपात चुके देवाचे स्मरणें॥ टाळी वाजवणें नामघोषें॥ १४॥ नामघोषें टाळी वाजवणें थोर॥ [illegible] विचारणें॥ १५॥ विचारणें सर्व आपुलें स्वहित॥ [illegible] पाहा तुह्मी॥ १६॥ पाहा तुह्मी काळमतील चपेटा॥ तेव्हां बारावाटा संसाराच्या॥ १७॥ संसाराच्या वाटा त्यां सर्व अव्हारा॥ धरा पंथ मोठा भजनाचा॥ १८॥ भजनाचा पंथ अत्यंत सुगम॥ नवविधा नेम सार आहे॥ १९॥ सार आहे नेम अगत्य धरणें॥ शिवराम म्हणे तरावया॥ २०॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥ ॥

अभंग ४२३ (होळी)

अवघे चि बोंबलती॥ होळी भोवतें भोंवति॥ १॥ माया होळी मज्वळली॥ सृष्टि वेढा यालाविली॥ २॥ ज्याकारणें गुंडाळती॥ तें चियाचे उच्चारिती॥ ३॥ होळीमध्यें खाजें आहे॥ तेंतूं विचारूनि पाहे॥ ४॥ खाजें खातां सुख होय॥ परि तें कठिण हातां नये॥ ५॥ खोल दृष्टीनें पाहिलें॥ खाजें त्याच्या हातीं आलें॥ ६॥ एक झडाघालूं जाती॥ लंडी चकचकूनि पडती ७ एक देहाचे पांगिले॥ ते चि अंगें हुर्पळले॥ ८॥ उडी अवघ्याची चपडे॥ परि तें हातासी न चढे॥ ९॥ एकें थोर धिवसा केला॥ खाजे घेऊनी पळाला॥ १०॥ एक आपण चि खाती॥ एक सकळांशी वाटिती॥ ११॥ एक घेउनी पळाले॥ परि ते कवठीवर पडे झाले॥ १२॥ रामीं रामदासीं होळी॥ केली संसाराची धूळी॥ १३॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥ ॥

अभंग ४२४

असुनि काय रे दुश्चिता॥ सावधान होई आतां॥ १॥ नागविलें यो निद्रा

१॥ म्हणुनि बोंबलती पोरें॥२॥ सकळ नांदियेलें वांझे॥ अवघी एकचि बोंबगाजे॥३॥ धुळी राकिती मस्तकीं॥ कोणी दाद देईना कीं॥४॥ राडी ऐसे नर्क होती॥ म्हणुनि प्रत्यक्ष दाविती॥५॥ झोंबी लोंबी हे घेऊनी॥ जाती राकिती नेऊनी॥६॥ नघे नघे हें म्हणती॥ बळें चि पाताळीं घालिती॥७॥ धरूनि अकस्मात नेती॥ अवघीं कौतुकें पाहाती॥८॥ तेथें असेना मर्यादा॥ थोर करिताती आपदा॥९॥ घरोघरीं फेरे करिती॥ तेव्हां होती पुनरावृत्ती॥१०॥ रामदास सांगे खूण॥ जावें संतांशी शरण॥११॥ ॥

अभंग ४२५ (करंटलक्षण)

वासनेची कुडी कुबुद्धी वांकुडी॥ वाचे हुडहुडी ममतेची॥१॥ वैराग्याचा वन्ही विझोनियां गेला॥ संचीत खायाला पुण्य नाहीं॥२॥ भक्तीपांघरूण हें माझें झडलें॥ मज ओसंडिलें संतजनीं॥३॥ नामसंजीवनी मुखीं नाहीं वाणी॥ निंदेचें पोहणी मबळली॥४॥ रामदास म्हणे ऐशियांचें जिणें॥ सदा दैन्यवाणें रामेंवीण॥५॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥

अभंग ४२६

लोभाचे बराडी कामांघालीउडी॥ पायांची वेंगडी वळतसे॥१॥ सदा भक्तीवीण झालें उपोषण॥ झड घाली अन्न खावयाशी॥२॥ मायाजाळ अंगीं सुटलें अंतरीं॥ परघरीं चोरी करीतसे॥३॥ आंग हें चोरितां आंग चि खुजलें॥ नाहीं बुझाविलें रामालागीं॥४॥ रामदास म्हणे प्राणी भक्तीवीण॥ तयालागीं शून्य आढळेना॥५॥ ॥छ॥ ॥ छ ॥

अभंग ४२७ (विवेक)

भयानक स्वप्न जया यादें भय॥ तेणें निजों नये सर्वकाळ॥१॥ सर्वकाळ जागा विवेकासंगतीं॥ तयासी कल्पांतीं भय नाहीं॥२॥ भय उठे देहीं तूं तंव विदेही॥ देहातीत पाही आपणासी॥३॥ आपणा नेणतां भय यातें चिन्ता॥ म्हणोनि दुश्चितारा हूं नको॥४॥ राहूं नको कदा या देहसंबंधीं॥ मनीं धरी शुद्धी स्वरूपाची॥५॥ स्वरूपाची शुद्धी जया ठायीं पडे॥ तया नर घडे समाधान॥६॥ समाधान घडे देह नाठवितां॥ रामदासीं चिंता दूर ठेली ॥७॥

अभंग ४२८

दर्पणीं पाहातां दिसतें सर्वांग॥ परि पृष्ठभाग आढळेना॥१॥ आपुलीच

पाठीआपणानदिसे॥ऐसेंबोलतसेसर्वजन॥२॥आपशक्ष्मीनेणें त्याकायपरावें॥म्हणोनीजाणावेंआपणासी॥३॥आपणासिजा- णेंसंतांचेसंगती॥तयांअधोगतीजन्मनाहीं॥४॥नाहींजन्ममृत्युना- हींयेणेंजाणें॥स्वरूपींराहाणेंदासह्मणे॥५॥

अभंग ४२९

सरस्वतीविद्यालक्ष्मीअविद्या॥देहातीतआद्याचेंस्वरूप॥१॥स्वरूपीं लक्ष्मीनाहींसरस्वती॥संपत्तीविपत्तीदोनीनाहीं॥२॥नाहींशिवशा- क्तीनाहींनरनारी॥अंतरींविचारीदासह्मणे॥३॥

अभंग ४३०

मनहेंविवेकेंविशाळकरावें॥मगआठवावेंपरब्रह्म॥१॥परब्रह्मम- नींतरीचनिवळे॥जरीबोधेंगळेअहंकार॥२॥अहंकारगळेसंतांचेसं गती॥मगआदिअंतींसमाधान॥३॥समाधानघडेस्वरूपींराहतां॥ विवेकपाहतांनिःसंगाचा॥४॥निःसंगाचासंगसदृढधरावा॥संसार तरावादासह्मणे॥५॥

अभंग ४३१ श्रवणमनन·

नमूंवेदमाताजेकासर्वसत्ता॥ब्रह्मज्ञानआतांबोलूंकांहीं॥१॥बोलूं कांहींब्रह्मजेणेंतुटेभ्रम॥आणिसुखवर्मठायींपडे॥२॥ठायींपडेदे वआणिभावाभाव॥प्रकृतीस्वभावसर्वकांहीं॥३॥सर्वकांहींकळेसं देहमावळे॥अंतरनिवळेसाधकाचें॥४॥साधकाचेंहीनहोयनिरूप- णें॥श्रवणमननेंदासह्मणे॥५॥

अभंग ४३२

सर्वांहूनींथोरदेवनिराकार॥मगहाविस्तारविस्तारला॥१॥विस्तार- लाजनहानानापरींचा॥निर्गुणपूर्वींचादेवआहे॥२॥देवआहेसत्य येरहेंअसत्य॥जाणानित्यानित्यविचारणा॥३॥विचारणाकरीधुंडी नानापरी॥दासह्मणेतरीनरशील॥४॥

अभंग ४३३ देवाचा निश्चय·

तुह्मींअह्मींकरूंदेवाचानिश्चय॥जयानाहींलयनोचिदेव॥१॥देवहा अमरानेत्यनिरंतर॥व्यापूनिअंतरदेवआहे॥२॥देवआहेसदासबा

ह्यअंतरीं॥जीवास्क्षणभरीविसंबेना॥३॥विसंबेनापरीजीवासिने-
णवे॥ह्मणोनीयांधांवेनानामतीं॥४॥नानामतींदेवपाहातांदिसेना॥
जंवनेंवसेनाज्ञानदेहीं॥५॥ज्ञानदेहींवसेतयादेवदिसे॥अंतरींप्र-
काशेज्ञानदृष्टी॥६॥ज्ञानदृष्टीहोतांपाविजेअनंता॥हाशब्दनलतां
दासह्मणे॥७॥

अभंग४३४

पतीतह्मणजेवेगळापडला॥पावनतोझालाएकरूप॥१॥एकरूप
देवअरूपठायींचा॥तेथेंदुजाकेंचाकोणआहे॥२॥कोणआहेदुजा-
स्वरूपींपाहतां॥विचारेंराहतांस्फुरवआहे॥३॥स्फुरवआहेमूळआपु
लेंशोधितां॥मानसींबोधितांरामदास॥४॥

अभंग४३५

ऐसाकोणआहेमुक्तियाचाजाण॥कळेओळखणनसांगतां॥१॥न
सांगतांजाणेअंतरींचाहेत॥पुरवीआरतसर्वकांहीं॥२॥सर्वकांहीं
जाणेचतुरांचाराणा॥धन्यनारायणालीलातुझी॥३॥तुझीलीला
जाणेऐसाकोणआहे॥विरिंचीतोराहेचाकाटला॥४॥चाकाटलामनू
देवासिपाहतां॥दासह्मणेआतांहद्दझाली॥५॥

अभंग४३६

गीताभागवतींउपदेशकेला॥अर्जुनादाविलादेवकृष्णें॥१॥कृष्णें
दाखविलादेवतोवेगळा॥बोलिजेआगळासर्वांहूनी॥२॥सर्वांहू-
नीसारदेवतोसाचार॥दासह्मणेपारनकळेत्याचा॥३॥

अभंग४३७

कल्पनेचादेवकल्पनेचीपूजा॥तेथेंकोणीदुजाआढळेना॥१॥आ
ढळेनादेवआढळेनाभक्त॥कल्पनेविरहितकायआहे॥२॥आहे
तैसेंआहेकल्पनानसाहे॥दासह्मणेपाहेअनुभव॥३॥

अभंग४३८

भावनेचादेवभावार्थेंभाविला॥देवभक्तझालाभावनेचा॥१॥भावने
[illegible]भावनेचाभक्त॥भावनेचामुक्तभावीतसे॥२॥भाविलसेमन-
[illegible]अभिन्न॥दासह्मणेज्ञानेंओळखावें॥३॥ ॥७॥ ॥७॥ ७

अभंग ४३९

विषयरूदनसोडुनीयांद्यावें ॥ त्यांनिजीनिजावेंसंतसंगें ॥ १ ॥ संता
चे संगतीहोइरेनिश्चळ ॥ मगतळमळविसर ॥ २ ॥ विसरशीदुःख
संतांचेसंगती ॥ चुकेअधोगतीगर्भवास ॥ ३ ॥ गर्भवासआतांचुक
वाआपुले ॥ धरावींपाउलेंराघवाचीं ॥ ४ ॥ राघवाचेभक्तराघवींमि
ळती ॥ भेटेसीतापतीदासह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग ४४०

धाकुटाचीधुरूतेंनव्हेलेंकरूं ॥ जयासवेंम्चिरूपप्रगटला ॥ १ ॥ प्रगटला
देवतयाउपमन्या ॥ भावार्थेआंदण्याक्षीरसिंधू ॥ २ ॥ क्षीरसिंधूवासी
स्वयेंनारायण ॥ प्रऱ्हादारक्षणकरीतसे ॥ ३ ॥ व तोरक्षयदासाचें
संकटीं ॥ त्याचेंनामकंठींअसोंद्यावें ॥ ४ ॥ असोंद्यावेंवाचेदेवाचेंचिंत
न ॥ गजेंद्रापावननामघेतां ॥ ५ ॥

अभंग ४४१

आपुल्यादेवाचीवाटचुकलाशी ॥ ह्मणोनीआलाशिसंसाराशी ॥ १ ॥
संसाराचेदुःखेंकरिशीरुदन ॥ चुकलेंभजनराघवाचें ॥ २ ॥ राघवाची
भक्तिनेणतांविपत्ति ॥ तुजअधोगतीजन्मझाला ॥ ३ ॥ जन्मझालापरी
वेगेंसोयधरी ॥ सत्वरसंसारींमोकळीक ॥ ४ ॥ मोकळीकहोयभक्तिपं
थेंजातां ॥ हेंवाक्यतत्वतांदासह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग ४४२.

माझेमनींसर्वसुखव्हावेंतुज ॥ म्हणोनीयांगुजसांगतसे ॥ १ ॥ सांग-
तसेहीतत्वांजीवींधरावें ॥ भजनकरावेंराघवाचें ॥ २ ॥ राघवाचेंप्रेम
जेंकरीविश्राम ॥ येरसर्वश्रमजाणबापा ॥ ३ ॥ जाणबावचनहेंमाझें
प्रमाण ॥ वाहातसेआणराघवाची ॥ ४ ॥ राघवाचीभक्तिनेमाझीवि
श्रांती ॥ असोंद्यावीचित्तींदासम्हणे ॥ ५ ॥

अभंग ४४३

ब्रम्हाविष्णुहरजयाचेअवतार ॥ तोचिदेव जाणबापा ॥ १ ॥ जाण
बापादेवदेवांसिनिर्मिता ॥ तोचिबातत्वतांठा पाडी ॥ २ ॥ ठायींपा
डीदेवसंताचेसंगती ॥ दासम्हणेगतीपावशी ॥ ३ ॥ ॥ ७ ॥ ५

अभंग ४४४

नवसपुरवीतोदेवपूजीयेला॥ लोभालागींझालाकासावीस १॥कासावीस झालाप्रपंच्याकरितां॥सर्वकाळचिंताप्रपंचाची॥२॥प्रपंचाचीचिंताकरि तांचीमेला॥तोकायदेवालाउपकार॥३॥उपकारकेलासर्वज्यांलागूनी॥तीं गेलींमरोनीपाहातसे॥४॥पाहातसेपुढेंआपणहिमेला॥देवासिचुकलादास ह्मणे॥५॥

अभंग ४४५ चत्वारदेव.

लोभेंनवसाचातोदेवबद्धाचा॥आणिमुमुक्षूचागुरुदेव॥गुरुदेवजाणतया- मुमुक्षूचा॥देवसाधकाचानिरंजन॥२॥निरंजनदेवसाधकाचेमनीं॥सिद्ध- समाधानींदेवरूप॥३॥देवरूपझालासंदेहतुटला॥तोचिएकभलाभूमंड- ळीं॥४॥भूमंडळींरामदासधन्यआहे॥अनन्यतापाहेशोधूनियां॥५॥ ७

अभंग ४४६

योगियांचादेवभजसां"डला॥थोरलाभझालाएकाएकीं॥१॥एकाएकीं एकत्रैलोक्यनायक॥देखिलासन्मुखचहूंकडे॥२॥चहूंकडेरामनित्यनिरं तर॥व्यापिलेंअंतरसमागमें॥३॥समागमेंआत्मारामचिजोडला॥वियोग हाकेलादेशधडी॥४॥देशधडीकेलाविकल्पवियोग॥रामदासींयोगसर्वकाळ५

अभंग ४४७

नकरितांभजनहोईलतर्जन॥तेथेंकोणजनसोडवील॥१॥सोडवीलदेव- अनाथाचानाथ॥तोएकसमर्थमनींधरा॥२॥मनींधरागोष्टीआपुल्याहि- ताची॥भक्तिरघुवीराचीदासह्मणे॥३॥

अभंग ४४८

धन्यमाझेंभाग्यझालेंसफळित॥देवसप्रचीतजेथेंतेथें॥१॥जेथेंतेथेंदेव येरसर्वमाव॥माझाअंतर्भावनिवळला॥२॥निवळलाभावनिर्गुणींलाग तां॥विवेकजाणतांनित्यानित्य॥३॥नित्यानित्यबरेंशोधूनीपाहीलें॥मनहें राहिलेंसमाधानें ४समाधानेंमनजाह्मालेंउन्मन॥शब्दब्रह्मज्ञानरामदासीं ५

अभंग ४४९

देखिलासंसारतरीपाहेसार॥वायांवेरझारपाडूंनको॥१॥पाडूंनकोदुःख- सागरींआपणा॥वेगींनारायणाओळखावें॥२॥ओळखावेंवेगींआप- आपणासी॥संसारींयाउद्धरींदासह्मणे॥३॥ ॥७॥ ॥७॥ ७

अभंग ४५०

ज्याचेंनामघेशीतेंचितूंआह्लेसी॥पाहेआपणासीशोधूनियां॥१॥शोधितांशोधितांमीपणचिनाहीं॥मीपणाचेंपाहीमूळवरें॥२॥मूळवरेंपाहानसोनीयांराहा॥आहातेंसेंआहासर्वगत॥३॥सर्वगतआत्मातोचितीपरमात्मा॥ दासअहमात्मासांगतसे॥४॥

अभंग ४५१

सोहंहंसाह्मणिजेतोमीतोमीऐसें॥हेंवाक्यविश्वासेंविवरावें॥१॥विवरावें अहंब्रह्मास्मीवचन॥ब्रह्मसनातनतूंचीएक॥२॥तूंचिएकब्रह्महेंचिमहावाक्य॥परब्रह्मऐक्यअर्थबोधें॥३॥

अभंग ४५२

ध्यानकरूंजातांमनहरपलें॥सगुणजाह्लेंगुणातीत॥१॥जेथेंपाहेतेथें राघोबाचेंठाण॥करींचापबाणशोभतसे॥२॥रामरूपींदृष्टीजाऊनीबैसली॥सुखीसुखावलीन्याहाळितां॥३॥रामदासह्मणेलाचावलेंमन॥जेथेंतेथेंध्यान दिसतसे॥४॥

अभंग ४५३

धन्यधन्यतेवान्नर॥जवळीरामनिरंतर॥१॥ब्रह्मादिकांनातुडेध्यानीं॥ तो हावान्नरांगोठणीं॥२॥वेदश्रुतीसीनकळेमहिमा॥गुजसांगेप्लवंगमा॥३॥दासह्मणेतेदैवाचे॥आवडनेरघुनाथाचे॥४॥

अभंग ४५४

एकलक्षनोदिनमणी॥तृस् ... कमळीणी॥१॥तैसादेवआहेदूरी॥परीतोभक्तांचेअंतरीं॥२॥दोनीलक्षान ... न्ती॥परीतेचकोरतृसहोती॥३॥रामदासह्मणेघन॥देतोचातकाजीवन॥४॥

अभंग ४५५

बाळपणींलोभकरी॥मातानाहींजन्मवरी॥१॥देवदिनाचादयाळ॥दासपाळसर्वकाळ॥२॥चंद्रसूर्यमावळती॥घनआकाशींलोपती॥३॥रामींरामदासींभाव॥तैसानव्हेदेवराव॥४॥

अभंग ४५६

मायबापेंसांभाळिती॥लोभाकारणेंपाळिती१तैसानव्हेदेवराव॥त्याचाकृपाळूस्वभाव॥२॥मनासारिखेंनहोतां॥बाळकासमारीमाता॥३॥दासह्म

णेसांगोंकिती ॥ बापलेंकासिमारिती ॥ ४ ॥

अभंग ४५७

एकसहस्रकोटीवरी ॥ झालीअन्यायांचीभरी ॥ १ ॥ तरीदेवउपेक्षीना ॥ अंतींनिष्ठुरकरिना ॥ २ ॥ शरणागतआंबायले ॥ भजनदेवाचेंचुकले ॥ ३ ॥ रामीरामदासह्मणे ॥ सर्वगुणेंभक्तउणे ॥ ४ ॥ ८

अभंग ४५८

देवअभक्तांचोरला ॥ आह्मांभक्तांसांपडला ॥ १ ॥ भेटीझालीसावकाश ॥ भक्तांनलगनांसायास ॥ २ ॥ पुढेंविवेकवेत्रपाणी ॥ वारीदृश्याचीदाटणी ॥ ३ ॥ रामदासाचेंअंतर ॥ देवापाशींनिरंतर ॥ ४ ॥

अभंग ४५९

देवआह्मांशींजोडला ॥ संतसंगेंसांपडला ॥ १ ॥ कडींकपाटींशिखरीं ॥ धुंडितातिनानापरी ॥ २ ॥ न.नाशास्त्रेंधांडोळिती ॥ जयाकारणेंकष्टती ॥ ३ ॥ रामदासह्मणेभावें ॥ वेगींसंतांशरणजावें ॥ ४ ॥

अभंग ४६०

ब्रह्मादिकांसीदुर्लभ ॥ देवभक्तांशीसुलभ ॥ १ ॥ थोरपणेंआदळेना ॥ ज्ञातेपणासीकळेना ॥ २ ॥ नाहींयोगाचेआटणीं ॥ नाहींतपींतीर्थाटणीं ॥ ३ ॥ दासम्हणेसाधूविण ॥ नानासाधनांचेंशीण ॥ ४ ॥

अभंग ४६१

भेदीदेईनाजनांसी ॥ पाठीलागेसज्जनासी ॥ १ ॥ ऐसेंप्रीतीचेंलक्षण ॥ भेटीवीणनाहींक्षण २ नयेसाधनींसायासीं ॥ तोहाआत्माअविनाशी ॥ ३ ॥ रामीरामदासह्मणे ॥ संतसंगाचेनिगुणें ॥

अभंग ४६२

देहचिरकाळराहो ॥ अथवाशीघ्रकाळजावो ॥ १ ॥ आम्हींवस्तीकेलीरामीं नाहींआस्थादेहधामीं ॥ २ ॥ देहाहोवोउत्तमभोग ॥ अथवापडोदुःखभोग ॥ ३ ॥ रामीरामदासह्मणे ॥ देहदुःखावेगळेंजाणे ॥ ४ ॥

अभंग ४६३ मोक्षश्री.

आह्मीमोक्षलक्ष्मीवंत ॥ भवदरिद्रकेंचेंतेथ ॥ १ ॥ श्रीपतीचेपरीजन ॥ आम्हीं स्वानंदसंपन्न ॥ २ ॥ समाधानतेंसभाग्य ॥ असमाधानतेंअभाग्य ॥ ३ ॥ रामीरा

मदासींदेव॥सख्यासहितस्वानूभव॥४॥

अभंग ४६४

मोक्षश्रीतेअह्मांपाशीं॥द्रव्यसिद्धीनिच्यादासी॥१॥आह्मींपरमार्थसंपन्न॥अर्थकायपरिच्छिन्न॥२॥रामींरामदासींभाग्य॥चढतेंवाढतेंवैराग्य॥३॥ ७ ॥

अभंग ४६५

परमार्थिंदरिद्रीरूढ॥त्यांचेंनकरावेंचिपरींत॥१॥परीसमर्थलक्षण॥सर्वकाळसमाधान॥२॥समर्थांचीविद्यालागी॥माधोकरीमागेजगीं॥३॥नेसेंरामीरामदासीं॥ब्रह्मविद्येच्यासायासीं॥४॥

अभंग ४६६

दूरसांडोनियांमार्गे॥द्दितीगेलीलागवेगें॥१॥मायासांडूनियांचला॥झालास्वरूपींनिश्चळा॥२॥कांहींभासविनादळे॥वृत्तिनिर्गुणींनिवळे॥३॥चराचरतेंसांडिलें॥बहुविधाओलांडिलें॥४॥अवघेंएकचिनिर्गुण॥पाहीवृत्तीचेआपण॥५ रामदाससांगेखूण॥वृत्तितुर्येचेंलक्षण॥६॥

अभंग ४६७

दृढहोतांअनुसंधान॥मनजाह्लेंउन्मन॥१॥पाहोंजातांमायानासे॥द्वैतगेलेंअनायासें॥२॥होतांबोधाचाप्रबोध॥झालानिःशब्दाचाशब्द॥३॥ज्ञानविज्ञानजाह्लें॥वृत्तीनिवृत्तीपाहिलें॥४॥ध्यानधारणेचीबुद्धी॥झालीसहजसमाधी॥५॥रामीरामदास्यवाच्य॥पुढेंझालेंअनिर्वाच्य॥६॥

अभंग ४६८

मनाहूनीविलक्षण॥तेंचिसमाधीलक्षण॥१॥नलगेपुरूनियांध्यावें॥नलगेजिवेंचिमारावें॥२॥नलगेवायूआरोपावा॥नलगेब्रह्मांडासीन्यावा॥३॥डोळेझांकुनीबेसला॥परीनोमनेंआटोपिला॥४॥नानासाधनींसायास॥मनेंकेलेंकासावीस५रामदासह्मणेवर्म॥हेंचिमनाचेंसुगम॥६॥

अभंग ४६९

गेलास्वरूपाच्याठाया॥इकडेब्रह्मतिकडेमाया॥१॥दोंहींमध्येंसांपडला॥मीचब्रह्मऐसेंबोलिला॥२॥ब्रह्मनिर्मळनिश्चळ॥मायाचंचळचपळ॥३॥तिकडेवस्तुनिराकार॥इकडेमायेचाविस्तार॥४॥पुढेंब्रम्हमागेंमाया॥मध्येंसंदेहाचीकाया॥५॥रामीरामदासह्मणे॥इतुकेंमनाचेंकरणें॥६॥ ॥७॥ ॥ ७ ॥

अभंग ४७० वैराग्यपर.

रावणासारिखी कोणाची संपत्ती ॥ तोही गेला अंतीं एकलाची ॥ १ ॥ एकलाचि गेला वाळी तो वान्नर ॥ कपी थोर थोर तेही गेले ॥ २ ॥ गेले चक्रवर्ती थोरावे भवाचे ॥ फार आयुष्याचे ऋषेश्वर ॥ ३ ॥ ऋषेश्वर गेले मार्कंडासारिखे ॥ बहुतांचे लेखे कोण करी ॥ ४ ॥ कोण करी सर्वशाश्वत आपुलें ॥ सर्व राज्य गेलें कौरवांचें ॥ ५ ॥ कौरव निमाले पांडव गळाले ॥ यादवही गेले एकसरां ॥ ६ एकसरां गेले राजे थोर थोर ॥ आणीक श्रीधर भाग्यवंत ॥ ७ ॥ भाग्यवंत गेले एकामागें एक ॥ हरिश्चंद्रादिक पुण्यशीळ ॥ ८ ॥ पुण्यशीळ गेले कीर्ती ठेऊनियां ॥ पापी गेले वायां अधोगती ॥ ९ ॥ अधोगती गेले रामा न भजतां संसारीं म्हणतां माझें माझें ॥ १० ॥ माझें माझें म्हणतां साचा चियेपरी ॥ सेरवीं दुराचारी एकलाची ॥ ११ ॥ एकलाचि जातां एकलाची येतां ॥ मध्येंची दुश्चित्ता मायाजाळीं ॥ १२ ॥ मायाजाळीं पापीजन गुंडाळले ॥ पुण्यशीळ गेले निघोनियां ॥ १३ ॥ निघोनियां गेले सायुज्य पदासी ॥ रामीं रामदासी चिरंजीव १४

अभंग ४७१

कोणाचें हें घर कोणाचा संसार ॥ सांडूनि शरीर जाणें लागे ॥ १ ॥ जाणें लागे अंतीं एकलें एकट ॥ व्यर्थ खटपट जन्मवरी ॥ २ ॥ जन्मवरी देह संसारीं गोंविलें ॥ नाहीं काहीं केलें आत्महित ॥ ३ ॥ आत्महित गेलें संसाराचे ओढी ॥ अंतीं कोण सोडी रामावीण ॥ ४ ॥ रामावीण कोणी सोडवीना अंतीं ॥ वायांचि रडती जीवलगें ॥ ५ ॥ जीवलगें राम दूरी दुरावला ॥ विचार आपुला जाणवेना ॥ ६ ॥ जाणवेना पूर्ण स्फूर्तता वांचोनी ॥ पापियाचे मनीं रामकैंचा ॥ ७ ॥ रामकैंचा ज्या लोकिकाची चाड ॥ पुरविलां कोड संसारींचें ॥ ८ ॥ संसारींचें कोड तेंचि वाटे गोड ॥ ज्या नाहीं चाड अनुताप ॥ ९ ॥ अनुतापी झाले संसारी स्फूरले ॥ राजे राज्य गेले सांडूनियां ॥ १० ॥ सांडूनियां गेले वैभव संपत्ती ॥ पुढें या नायाती वेनीभेणें ॥ ११ ॥ भेणें ते शरण गेले त्या देवासी ॥ नेले वैकुंठासी भक्तराज ॥ १२ भक्तराज भावें भेटती देवासी ॥ रामें रामदासीं धन्य केले ॥ १३ ॥

अभंग ४७२

माता पिता जन स्वजन कांचन ॥ स्त्रिया पुत्री मन गोंऊन को ॥ १ ॥ गोंऊन कोणा[illegible]चुनी ॥ लोकलाज जनीं लागलीसे ॥ २ ॥ लागलीसे परी तुवां न धरा-

वी ॥ स्वहिता करावी रामभक्ती ॥ ३ ॥ रामभक्तीवीणहोशी लहिंपुटी ॥ ए-
कलें शेवटीं जाणें लागे ॥ ४ ॥ जाणें लागे अंतीं बाळा फ़ळक्षणा ॥ ध्यायीं
राम राणा दास ह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग ४७३.

आपुलीं पारखीं सर्व पारखिलीं ॥ नाहीं कामा आलीं रामावीण ॥ १ ॥ रा-
मावीण जाणे सर्वही पैश्भून्य ॥ भावेचें करणें नाथिलेंची ॥ २ ॥ नाथिये
लें आहे लोकांचें करणें ॥ तृणाचें तार्पणें जयापरी ॥ ३ ॥ तयापरीऐसा
निश्चयो जाणावा ॥ सतीचा बोळावा आहे लोकां ॥ ४ ॥ लोक बहुरंग
जाणूनी हो रंग ॥ रामदासीं संग सोडविला ॥ ५ ॥

अभंग ४७४

दैन्यवाणा झाला प्राणी ॥ चंद्री लागली नयनीं ॥ १ ॥ ह्मणती ग्वलाउ-
चला ॥ आतां भूमी भार झाला ॥ २ ॥ घोर लागला अमूप ॥ प्राणी झा-
ला प्रेतरूप ॥ ३ ॥ दांतखिळी बैसली वाणी ॥ ताठा भरला करचरणीं
४ ॥ डोळे विक्राळ दीसती ॥ झांका झांका मुलें भीति ॥ ५ ॥ रामी रामदा-
स ह्मणे ॥ अवघीं फ़ुखाचीं पिसुणें ॥ ६ ॥

अभंग ४७५.

जन्मवरी शीण केला ॥ अंतीं कामा नाहीं आला ॥ १ ॥ काया स्मशानीं
घातली ॥ कन्यापुत्रें मुरडलीं ॥ २ ॥ शेतवाडा तो राहिला ॥ प्राणी जा-
तसे एकला ॥ ३ ॥ धन धान्य तें राहिलें ॥ प्राणी चर्फडीत गेले ॥ ४ ॥ इ-
ष्टमित्र आणि सांगाती ॥ आपुलाल्या घरा जाती ॥ ५ ॥ दास ह्मणे प्रा-
णी मेले ॥ कांहीं सार्थक नाहीं केलें ॥ ६ ॥

अभंग ४७६.

आहे लक्ष्मीरे चंचळ ॥ इसी जातां नाहीं वेळ ॥ १ ॥ सत्य मानावें उत्तर ॥
देव नित्य निरंतर ॥ २ ॥ नाना वैभवें समस्त । येती जाती अकस्मात ॥ ३ ॥
ह्मणे रामी रामदास ॥ नाहीं देहाचा विश्वास ॥ ४ ॥

अभंग ४७७

पुरें पट्टणें वसती ॥ एके काळीं विध्वंसती ॥ १ ॥ तैसें वैभव सकळ ॥ ये-
तां जातां नाहीं वेळ ॥ २ ॥ बहुत सृष्टीचा रचना ॥ होते जाते क्षणक्ष-

णां ॥ ३ ॥ दास ह्मणे चक्रवर्त्ती ॥ आले गेले नेणों किती ॥ ४ ॥ ॥श्रीराम॥

अभंग ४७८

रामनामाचा महिमा.

प्रातःकाळ झाला श्रीराम आठवा ॥ हृदयीं धरावा क्षण एक ॥ १ ॥ क्षण एक राम हृदयीं धरिजे ॥ संसार तरीजे हेळा मात्रें ॥ २ ॥ हेळामात्रें राम नाम सर्व गाती ॥ भाग्यवंत ध्याती सर्व काळ ॥ ३ ॥ सर्वकाळ राम मानसीं धरावा ॥ वाचे उच्चारावा नाम घोष ॥ ४ ॥ नाम घोष वाचे श्रवण मनन ॥ चरणीं गमन देवालया ॥ ५ ॥ देवालया जातां सार्थक हें झालें ॥ कारणीं लागलें कलेवर ॥ ६ ॥ कलेवर त्याचा जोडूनी हस्तक ॥ ठेवावें मस्तक रामपायीं ॥ ७ ॥ रामपायीं शिळा झाली दिव्य बाळा ॥ तैसाची सोहळा मानवांसी ॥ ८ ॥ मानवांसी अंतीं रामनाम गती ॥ स्मरे उमापती महादेव ॥ ९ ॥ महादेव जप सांगे पार्वतीसी ॥ तोचितो विश्वासी रामदास १०

अभंग ४७९

आरंभीं वंदिन अयोध्येचा राजा ॥ भक्तांचिया काजा पावतसे ॥ १ ॥ पावतसे महा संकटीं निर्वाणीं ॥ रामनामवाणी उच्चारितां ॥ २ ॥ उच्चारितां राम होय पापक्षय ॥ पुण्याचा उपाय पुण्यभूमी ॥ ३ ॥ पुण्यभूमी पुण्यवंतासी आठवे ॥ पापियां नाठवे कांहीं केल्या ॥ ४ ॥ कांहीं केल्या तुझें मन पालटेना ॥ दास ह्मणे जाणा साधीं वेगीं ॥ ५ ॥ ॥श्रीराम॥

अभंग ४८०

लोखंडाचें सोनें परिसाचेनी संगें ॥ साधूचेनि योगें बद्ध सिद्ध ॥ १ ॥ बद्धसिद्ध होती देखत देखतां ॥ होय सार्थकता तात्काळची ॥ २ ॥ तात्काळचि झाला वाल्हा तो वाल्मीक ॥ दास पुण्यश्लोक रामनामें ॥ ३ ॥

अभंग ४८१

मुक्तपणें रामनामाचा अव्हेरू ॥ करितो गव्हारू मुक्त नव्हे ॥ १ ॥ मुक्त नव्हे काय स्वयें शूळपाणी ॥ रामनाम वाणी उच्चारितो ॥ २ ॥ उच्चारितो शिव तेथें कैंचे जीव ॥ बापुडे मानव देहधारी ॥ ३ ॥ देहधारी नर धन्य तो साचार ॥ वाचे निरंतर रामनाम ॥ ४ ॥ रामनाम वाचे रूप अभ्यंतरीं ॥ धन्य तो संसारीं दास ह्मणे ॥ ५ ॥ ॥श्रीमदयोध्यावासी रामचंद्रा०

अभंग ४८१.

श्रीराम जयराम नाम दो अक्षरीं ॥ सहस्र नामावरी ब्रीद गाजे ॥ १ ॥
उफराटें अक्षर वाल्मीक वैखरी ॥ वंदीजे सुरवरीं ब्रह्मादिकीं ॥ २ ॥
शुक पदवितां वेश्येचे मंदिरीं ॥ वैकुंठ माझारी ख्याती झाली ॥ ३ ॥
रामदास ह्मणे रामनाम घोष ॥ त्रैलोक्याचा दोष निर्दाळीला ॥ ४ ॥

अभंग ४८२

रानीं वनीं मनीं राम असा द्यावा ॥ करितो कुडावा सेवकाचा ॥ १ ॥
सेवकाचा भार घेतला साचार ॥ म्हणूनि अंतर पडों नेदी ॥ २ प-
डों नेदी शब्द माझा भूमीवरी ॥ दृढ चित्तीं धरी देवराणा ॥ ३ ॥ देवरा-
णा सर्व काळ सोडविता ॥ लागलीसे चिंता माझी त्यासी ॥ ४ ॥ माझि-
चिंता करी राव अयोध्येचा ॥ कृपाळु दीनाचा दास ह्मणे ॥ ५ ॥ श्रीशं

अभंग ४८३

साराचेंही सार सांगतों तुह्मांसी ॥ ह्मणा अहर्निशीं राम राम ॥ १ ॥ स-
गुण मूर्तीचें करावें अर्चन ॥ भुकेल्यासी अन्न यथाशक्ती ॥ २ ॥ स-
ज्जनाची सेवा कीर्तनाची प्रीती ॥ होईल विश्रांती दास ह्मणे ॥ ३ ॥

अभंग ४८४.

सोपें हें सुगम नाम राघोबाचें ॥ सर्वकाळ वाचे येऊं द्यावें ॥ १ ॥ येउं
द्यावें वाचे नाम निरंतर ॥ तेणें हा संसार तरशील ॥ २ ॥ तरशील रा-
मीं रामदास ह्मणे ॥ सावधान होणें राम नामीं ॥ ३ ॥ ॥ श्रीरामजय०

अभंग ४८५

राघवाचें नाम राखशील जरी ॥ तुज राखे तरी देवराणा ॥ १ ॥ देवरा-
णा माझें जीवींचें जीवन ॥ आवडीनें खूण सांगतसे ॥ २ ॥ सांगतसे
खूण माझे अंतरींचीं ॥ सर्वही सुखाची सुखमूर्ती ॥ ३ ॥ सुखमूर्ती
राम सोडूं नको कदा ॥ तो तुज आपदा लागों नेदी ॥ ४ ॥ लागों नेदी
कष्ट आपुल्या दासासी ॥ रामीं रामदासीं साह्यकारी ॥ ५ ॥ श्रीशं ॥

अभंग ४८६

(समर्थ निर्याण) ॥ आज्ञे प्रमाणें परमार्थ ॥ केला जाण
म्यां यथार्थ ॥ १ ॥ आतां देहाचा कंटाळा ॥ आला असे जी दयाळा ॥ २ ॥

आतां एकचि मागणें ॥ कृपा करूनियां देणें ॥३॥ ज्यांची दर्शनाची आ-
शा ॥ त्याची पुरवावी इच्छा ॥ ४ ॥ ऐक सखया वचन ॥ त्यासी देईन द-
र्शन ॥ ५ ॥ तेरा अक्षरी मंत्राचा ॥ जप करील जो साचा ॥ ६ ॥ गणनाहो
तां तेरा कोटी ॥ त्यासी भेटेन जगजेठी ॥ ७ ॥ भय न धरावें मनीं ॥ बहू
बोलिलों ह्मणूनी ॥ ८ ॥ नलगे, आसनीं बैसावें ॥ नलगे अन्नही त्या-
गावें ॥ ९ ॥ चेतां जातां धंदा करितां ॥ जपसंख्या मात्र होतां ॥ १० ॥ तेरा
कोटी गणना तेची ॥ पापें निरसती जन्मांतरींचीं ॥ ११ ॥ त्यासी देई-
न दर्शन ॥ तात्काळची मुक्त होणें ॥ १२ ॥ ऐसा वर होतां जाण ॥ दास
झाला सुखसंपन्न ॥ १३ ॥

अभंग ४८७

सकळ साधनांचें फळ ॥ रामनामचि केवळ ॥ १ ॥ जप तप अनुष्ठान ॥
अंतीं नामचि प्रमाण ॥ २ ॥ नानामंत्र यंत्रावळी ॥ सोडवीना अंतका-
ळीं ॥ ३ ॥ महा पातकी पतीत ॥ नामें तरले अनंत ॥ ४ ॥ नाम साराचें
ही सार ॥ नाम सकळांसी आधार ॥ ५ ॥ दास ह्मणे सांगूं किती ॥ नामें
वीण नाहीं गती ॥ ६ ॥

अभंग ४८८

रामनामावीण कांहीं ॥ अंतीं सोडवीतें नाहीं ॥ १ ॥ थोर थोर योगेश्व-
र ॥ अथवा प्रपंची इतर ॥ २ ॥ थोरपण धरितां ताग ॥ तरी तो नागव-
ला करंटा ॥ ३ ॥ बहू पूजिलीं दैवतें ॥ योग याग नाना मतें ॥ ४ ॥ धोती
पोती आणि भुजंगी ॥ लोली मार्ग करिती योगी ॥ ५ ॥ विनवी रामीरा-
मदास ॥ नानासाधनीं सायास ॥ ६ ॥

अभंग ४८९

राम उपासक तोचि एक धन्य ॥ जो कोणी अनन्य रामनामीं ॥ १ ॥ रामना-
मीं भाव जयाचा केवळ ॥ येर खळ खळ आवडेना ॥ २ ॥ नावडती मं
त्र विविध विचित्र ॥ जया यंत्र तंत्र रामनाम ॥ ३ ॥ रामनाम जप रामना
म तप ॥ शब्द स्वरूप रामनाम ॥ ४ ॥ रामनाम सिद्धि रामनाम बुद्धि
सर्वशास्त्रविधी रामनाम ॥ ५ ॥ रामनाम योग रामनाम याग ॥ सर्व-
स्वाचा त्याग रामनाम ॥ ६ ॥ रामनाम धर्म रामनाम अर्थ ॥ चारी पु-

रुषार्थ रामनाम ॥७॥ रामनाम गती रामनाम मती ॥ आदिमध्यअंतीं राम नाम ॥८॥ रामनाम येणें कृतकृत्य होणें ॥ रामदास ह्मणे स्वानुभवें ९

अभंग ४९०.

येणें काय आलें याचीया हातासी ॥ नवल कृपा कैसी राघवाची ॥१ सख्य तरी आह्मीं थोर केलें रामीं ॥ जिव्हा मात्र नामीं हालवितों ॥२॥ ओरडूनि घोक करीतसे उलूक ॥ त्याचा सर्व लोक करिती खेद ॥ ३॥ रामीं रामदासीं हें पुरवे आह्मांसीं ॥ फुकाची रामेंशीं सख्य झालें ॥४॥

अभंग ४९१.

अनाथाचा नाथ दीनाचा कैवारी ॥ सिंहासनावरी शोभतसे ॥१॥ शोभतसे राम प्रतापें आगळा ॥ दिसे सौम्य लीला सत्वगुणी ॥२॥ सत्वगुणीं होणें सात्विकां कारणें ॥ क्रोधें संहारणें दुर्जनांसी ॥३॥ दुर्जनां संहारू सज्जनां आधारू ॥ भाविकांसी पारू पाववितो ॥४॥ पाववी तो पार या भवसिंधूच्या ॥ राघव दीनाचा दीनानाथ ॥५॥ दीनानाथ राम पतित पावन ॥ योगियांजीवन अवलीला ॥६॥ लीला वेषधारी भक्तांचें माहेर ॥ धन्य गौरीहर चिंतीतसे ॥७॥ चिंतीतसे रामनाम पूर्णकाम ॥ पावला विश्राम राम नामें ॥८॥ रामनामें हर अमर जाहला ॥ हें तो समस्तांला श्रुत आहे ॥९॥ श्रुत आहे राम योग्यांचें मंडन ॥ संसार खंडन महादोष ॥१०॥ महा भय कैचें रामासी भजतां ॥ हें जाण अन्यथा वाक्य नव्हे ॥११॥ नव्हे सोडवण रामनामें वीण ॥ रामदास खूण सांगतसे ॥१२॥

अभंग ४९२. (हरिकथा.)

राघोबाची कथा पतित पावन ॥ गाती भक्तजन आवडीनें ॥१॥ राघोबाच्या गुणां न दिसे तुळणा ॥ कैलासींचा राणा लांचावला ॥२॥ देवांचें मंडण भक्तांचें भूषण ॥ भक्तांचें रक्षण राम एक ॥३॥ रामदास ह्मणे धन्य त्यांचें जिणें ॥ कथा निरूपणें जन्म गेला ॥४॥

अभंग ४९३

कथा निरूपणें समाधी लागली ॥ वासना त्यागिली अंतरींची ॥१॥ नाहीं आपपर कीर्तनीं तत्पर ॥ मनीं सारासार विचारणा ॥२॥ अर्थारू-

आतां एकचि मागणें ॥ कृपा करूनियां देणें ॥३॥ ज्याची दर्शनाची आशा ॥ त्याची पुरवावी इच्छा ॥४॥ ऐक सखया वचन ॥ त्यासी देईन दर्शन ॥५॥ तेरा अक्षरी मंत्राचा ॥ जप करील जो साचा ॥६॥ गणना होतां तेरा कोटी ॥ त्यासी भेटेन जगजेठी ॥७॥ भय न धरावें मनीं ॥ बहू बोलिलों ह्मणूनी ॥८॥ नलगे, आसनीं बैसावें ॥ नलगे अन्नही त्यागावें ॥९॥ चेतां जातां धंदा करितां ॥ जपसंख्या मात्र होतां ॥१०॥ तेरा कोटी गणना तेची ॥ पापें निरसती जन्मांतरींचीं ॥११॥ त्यासी देईन दर्शन ॥ तात्काळची मुक्त होणें ॥१२॥ ऐसा वर होतां जाण ॥ दास झाला सुखसंपन्न ॥१३॥

अभंग ४८७

सकळ साधनांचें फळ ॥ रामनामचि केवळ ॥१॥ जप तप अनुष्ठान ॥ अंतीं नामचि प्रमाण ॥२॥ नानामंत्र यंत्रावळी ॥ सोडवीना अंतकाळीं ॥३॥ महा पातकी पतीत ॥ नामें तरले अनंत ॥४॥ नाम साराचें ही सार ॥ नाम सकळांसी आधार ॥५॥ दास ह्मणे सांगूं किती ॥ नामें वीण नाहीं गती ॥६॥

अभंग ४८८

रामनामावीण कांहीं ॥ अंतीं सोडवीतें नाहीं ॥१॥ थोर थोर योगेश्वर ॥ अथवा प्रपंची इतर ॥२॥ थोरपण धरितां ताठा ॥ तरी तो नागवला करंटा ॥३॥ बहू पूजिलीं दैवतें ॥ योग याग नाना मतें ॥४॥ धोती पोती आणि भुजंगी ॥ लोली मार्ग करिती योगी ॥५॥ विनवी रामीरामदास ॥ नानासाधनीं सायास ॥६॥

अभंग ४८९

राम उपासक तोचि एक धन्य ॥ जो कोणी अनन्य रामनामीं ॥१॥ रामनामीं भाव जयाचा केवळ ॥ येर खळ खळ आवडेना ॥२॥ नावडती मंत्र विविध विचित्र ॥ जया यंत्र तंत्र रामनाम ॥३॥ रामनाम जप रामनाम तप ॥ शब्द स्वरूप रामनाम ॥४॥ रामनाम सिद्धि रामनाम बुद्धि ॥ सर्वशास्त्रविधी रामनाम ॥५॥ रामनाम योग रामनाम याग ॥ सर्वस्वाचा त्याग रामनाम ॥६॥ रामनाम धर्म रामनाम अर्थ ॥ चारी पु-

रुषार्थ रामनाम ॥७॥ रामनाम गती रामनाम मती ॥ आदिमध्यअंतीं राम नाम ॥८॥ रामनाम येणें कृतकृत्य होणें ॥ रामदास ह्मणे स्वानुभवें ॥

अभंग ४९०.

येणें काय आलें याचीया हातासी ॥ नवल कृपा कैसी राघवाची ॥१ सख्य तरी आह्मीं थोर केलें रामीं ॥ जिव्हा मात्र नामीं हालवितों ॥२॥ ओरडूनि घोक करीतसे उलूक ॥ त्याचा सर्व लोक करिती खेद ॥ ३॥ रामीं रामदासीं हें पुरवे आह्मांसीं ॥ फुकाची रामेंशीं सख्य झालें ॥४॥

अभंग ४९१.

अनाथाचा नाथ दीनाचा कैवारी ॥ सिंहासनावरी शोभतसे ॥१॥ शोभतसे राम प्रतापें आगळा ॥ दिसे सौम्य लीला सत्वगुणी ॥२॥ सत्व गुणीं होणें सात्विकां कारणें ॥ क्रोधें संहारणें दुर्जनांसी ॥३॥ दुर्जनां संहारूं सज्जनां आधारूं ॥ भाविकांसी पारू पाववितो ॥४॥ पाववी तो पार या भवसिंधूच्या ॥ राघव दीनाचा दीनानाथ ॥ ५॥ दीनानाथ राम पतित पावन ॥ योगियां जीवन अवलीला ॥६॥ लीला वेषधारी भक्तांचें माहेर ॥ धन्य गौरीहर चिंतीतसे ॥७॥ चिंतीतसे रामनाम पूर्णकाम ॥ पावला विश्राम रामनामें ॥८॥ रामनामें हर अमर जाहला ॥ हें तो समस्तांला श्रुत आहे ॥ ९॥ श्रुत आहे राम योग्यांचें मंडन ॥ संसार खंडन महादोष ॥१०॥ महा भय कैचें रामासी भजतां ॥ हें जाण अन्यथा वाक्य नव्हे ॥११॥ नव्हे सोडवण रामनामें वीण ॥ रामदास खूण सांगतसे ॥१२॥

अभंग ४९२. (हरिकथा.)

राघोबाची कथा पतित पावन ॥ गाती भक्तजन आवडीनें ॥१॥ राघोबाच्या गुणां न दिसे तुळणा ॥ कैलाशींचा राणा लांचावला ॥२॥ देवांचें मंडण भक्तांचें भूषण ॥ भक्तांचें रक्षण राम एक ॥३॥ रामदास ह्मणे धन्य त्यांचें जिणें ॥ कथा निरूपणें जन्म गेला ॥४॥

अभंग ४९३

कथा निरूपणें समाधी लागली ॥ वासना त्यागिली अंतरींची ॥१॥ नाहीं आपपर कीर्तनीं तत्पर ॥ मनीं सारासार विचारणा ॥२॥ अर्थारू-

द मन श्रवण मनन ॥ होय समाधान निजध्यासें ॥ ३ ॥ रामीं रामदासीं कथेची आवडी ॥ लागलीसे गोडी नित्य नवी ॥ ४ ॥

अभंग ४९४.

रामनामकथा श्रवणीं पडतां ॥ होय सार्थकता श्रवणाची ॥ १ ॥ मुखीं नाम घेतां रूप आठवेल ॥ प्रेम दुणावेल पाहावया ॥ २ ॥ राम माझे मनीं शोभे सिंहासनीं ॥ एक गकीं ध्यानीं आठवला ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे विश्रांती मागेन ॥ जीवींचें सांगेनगुजकांहीं ॥ ४ ॥ ॥ श्रीरामचंद्र

अभंग ४९५.

नाहं वसामि वैकुंठे० ॥ ॥ नाहीं वैकुंठींचे ठायीं ॥ नाहीं योगियां व्हदयीं ॥ १ ॥ माझे भक्त गाती जेथें ॥ नारदा मी वसें तेथें ॥ २ ॥ भानु तेजा मी नातुडे ॥ तो मी कीर्तनीं सांपडें ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे साचें ॥ वाक्य आहे भगवंताचें ॥ ४ ॥

अभंग ४९६

कथा भगवंताची सार ॥ सकळ तीर्थांचें माहेर ॥ १ ॥ गंगा यमुना सरस्वती ॥ कृष्णा वेण्या भागीरथी ॥ २ ॥ श्वेतबंध वाराणशी ॥ पुण्य लाभे हरिकथेसी ॥ ३ ॥ दास ह्मणे संत संग ॥ सदा कथेचा प्रसंगु ४

अभंग ४९७

टाळ वाजे मंद मंद ॥ मुखीं हरिनामाचा छंद ॥ १ ॥ फडके टाळी एक वेळा ॥ घोष नामाचा आगळा ॥ २ ॥ रंगीं हरिदास मातले ॥ नामघोषें आनंदले ॥ ३ ॥ उभे हरिदास रंगणीं ॥ रामदास लोटांगणीं ॥ ४ ॥

अभंग ४९८

ध्यान विषयाचें तुटावें ॥ ह्मणूनी हरिकथेसी जावें ॥ १ ॥ ऐसी हेचीगाथा गोंवी ॥ तरी तें धांवणें नागवी ॥ २ ॥ विषयासी कंटाळलों ॥ म्हणुनी हरिकथेसी आलों ॥ ३ ॥ विषय ध्यान सोडावया ॥ आलों कीर्तनाच्या ठायां ॥ ४ ॥ काम क्रोध मज पाशीं ॥ म्हणुनी आलों हरिकथेसी ॥ ५ रामी राम दास ह्मणे ॥ वाद सांडुनियां देणें ॥ ६ ॥

अभंग ४९९.

राग मूर्छना कळेना ॥ ताल ध्रुवपद कळेना ॥ १ ॥ या वेगळें सर्व वाव ॥ श्रो-

तीं सावधान व्हावें ॥ २ ॥ अर्थ प्रबंध विचार ॥ तोहि कळेना साचार ॥ ३ ॥ भक्तिज्ञानाचा विश्वास ॥ नाहीं ह्मणे रामदास ॥ ४ ॥ ॥ श्रीरामचंद्र ॥

अभंग ५०० (करुणापर)

पतित पावना जानकीजीवना ॥ वेगीं माझ्या मना पालटावें ॥ ध्रु० ॥ भक्तीची आवडी नाहीं निरंतर ॥ कोरडें अंतर भावेंवीण ॥ १ ॥ माझें मी तूंपण गेलें नाहीं देवा ॥ काय करूं ठेवा संचीताचा ॥ २ ॥ रामदास ह्मणे पतितांचें उणें ॥ पतित पावनें सांभाळावें ॥ ३ ॥

अभंग ५०१

पतित पावना जानकी जीवना ॥ वेगीं माझ्या मना पालटावें ॥ ध्रु० ॥ मुखें बोले ज्ञान पोटीं अभिमान ॥ पाहे परन्यून सर्व काळ ॥ १ ॥ दृढ देह बुद्धी तेणें नव्हे शुद्धी ॥ जाहलों मी क्रोधी अनावर ॥ २ ॥ रामदास ह्मणे ऐसा मी अज्ञान ॥ सर्व ब्रह्मज्ञान बोलतसे ॥ ३ ॥ श्रीराम ॥ ७ ॥ ७

अभंग ५०२

पतित पावना जानकी जीवना ॥ वेगीं मा[illegible] पालटावें ॥ ध्रु० ॥ वैराग्याचा लेश नाहीं माझे [illegible] शब्द ज्ञान ॥ १ ॥ देह हें कारणीं लावावें नावडे ॥ आ[illegible] सर्व काळ ॥ २ ॥ रामदास ह्मणे लाज तूझी तुज ॥ कोण [illegible] अज्ञानासी ॥ ३ ॥ श्रीराम

अभंग ५०३

पतित पावना जानकी जीवना ॥ वेगीं माझ्या मना पालटावें ॥ ध्रु० ॥ मिथ्या शब्दज्ञानें तुज अंतरलों ॥ संदेहीं पडलों मीपणाच्या ॥ १ ॥ सदा खळ खळ निर्गुणाची घडे ॥ सगुण नावडे ज्ञान गर्वें ॥ २ ॥ रामदास ह्मणे ऐसा मी पतित ॥ मीपणें अनंत आतुडेना ॥ ३ ॥ ॥ श्रीराम ॥

अभंग ५०४

पतित पावना जानकी जीवना ॥ वेगीं माझ्या मना पालटावें ॥ ध्रु० ॥ मन हें चंचळ न राहे निश्चळ ॥ निरूपणीं पळ स्थिरावेना ॥ १ ॥ सांडुनियां ध्यान विषयचिंतन ॥ करीतसे मन आवरेना ॥ २ ॥ रामदास ह्मणे कथा निरूपणें ॥ मनाचीं लक्षणें जैशीं तैशीं ॥ ३ ॥ श्रीरामचंद्र ॥

अभंग ५०५

द मन श्रवण मनन ॥ होय समाधान निजध्यासें ॥ ३ ॥ रामीं रामदासीं कथेची आवडी ॥ लागलीसे गोडी नित्य नवी ॥ ४ ॥

अभंग ४९४.

रामनामकथा श्रवणीं पडतां ॥ होय सार्थकता श्रवणाची ॥ १ ॥ मुखीं नाम घेतां रूप आठवेल ॥ प्रेम दुणावेल पाहावया ॥ २ ॥ राम माझे मनीं शोभे सिंहासनीं ॥ एक एकीं ध्यानीं आठवला ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे विश्रांती मागेन ॥ जीवींचें सांगेन गुज कांहीं ॥ ४ ॥ ॥ श्रीरामचंद्र

अभंग ४९५.

नाहं वसामि वैकुंठे० ॥ ॥ नाहीं वैकुंठींचे ठायीं ॥ नाहीं योगियां ह्रदयीं ॥ १ ॥ माझे भक्त गाती जेथें ॥ नारदा मी वसें तेथें ॥ २ ॥ भानु तेजा मी नातुडे ॥ तो मी कीर्तनीं सांपडें ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे साचें ॥ वाक्य आहे भगवंताचें ॥ ४ ॥

अभंग ४९६

कथा भगवंताची सार ॥ सकळ तीर्थांचें माहेर ॥ १ ॥ गंगा यमुना सरस्वती ॥ कृष्णा वेण्या भागीरथी ॥ २ ॥ श्वेतबंध वाराणशी ॥ पुण्य लाभे हरिकथेसी ॥ ३ ॥ दास ह्मणे संत संग ॥ सदा कथेचा प्रसंग ॥ ४

अभंग ४९७

टाळ वाजे मंद मंद ॥ मुखीं हरिनामाचा छंद ॥ १ ॥ फडके टाळी एकवेळा ॥ घोष नामाचा आगळा ॥ २ ॥ रंगीं हरिदास मातले ॥ नामघोषें आनंदले ॥ ३ ॥ उभे हरिदास रंगणीं ॥ रामदास लोटांगणीं ॥ ४ ॥

अभंग ४९८

ध्यान विषयाचें तुटावें ॥ ह्मणूनी हरिकथेसी जावें ॥ १ ॥ ऐसी हेची गाथा गोंवी ॥ तरी तें धांवणें नागवी ॥ २ ॥ विषयासी कंटाळलों ॥ म्हणुनी हरिकथेसी आलों ॥ ३ ॥ विषय ध्यान सोडावया ॥ आलों कीर्तनाच्या ठायां ॥ ४ ॥ काम क्रोध मज पाशीं ॥ म्हणुनी आलों हरिकथेसी ॥ ५ रामी राम दास ह्मणे ॥ वाद सांडूनियां देणें ॥ ६ ॥

अभंग ४९९.

राग मूर्छना कळेना ॥ तालध्रुवपद कळेना ॥ १ ॥ या वेगळें सर्व वाव ॥ श्री-

तीं सावधान व्हावें ॥ २॥ अर्थ प्रबंध विचार ॥ तोहि कळेना साचार ॥३॥ भक्तिज्ञानाचा विश्वास ॥ नाहीं ह्मणे रामदास ॥ ४ ॥ ॥ श्रीरामचंद्र ॥

अभंग ५०० (करुणापर)

पतित पावना जानकी जीवना ॥ वेगीं माझ्या मना पालटावें ।ध्रु॥ भक्तीची आवडी नाहीं निरंतर ॥ कोरडें अंतर भावें वीण ॥१॥ माझें मी तूंपण गेलें नाहीं देवा ॥ काय करूं ठेवा संचीताचा ॥२॥ रामदास ह्मणे पतितांचें उणें ॥ पतित पावनें सांभाळावें ॥३॥

अभंग ५०१

पतित पावना जानकी जीवना ॥ वेगीं माझ्या मना पालटावें ॥ध्रु.॥ मुखें बोले ज्ञान पोटीं अभिमान ॥ पाहे परन्यून सर्व काळ ॥ १ ॥ दृढ देह बुद्धी तेणें नव्हे शुद्धी ॥ जाहलों मी क्रोधी अनावर ॥२॥ रामदास ह्मणे ऐसा मी अज्ञान ॥ सर्व ब्रह्मज्ञान बोलतसे ॥ ३ ॥ श्रीराम् ॥ ७ ॥ ७

अभंग ५०२

पतित पावना जानकी जीवना ॥ वेगीं मा[illegible] [illegible]लटावें ॥ ध्रु.॥ वैराग्याचा लेश नाहीं माझे अंगीं ॥ [illegible] शब्द ज्ञान ॥१॥ देह हें कारणीं लावावें नावडे ॥ आळ[illegible] सर्व काळ ॥२॥ रामदास ह्मणे लाज तूझी तुज ॥ कोण पुसे मज अज्ञानासी ॥३॥ श्रीराम

अभंग ५०३

पतित पावना जानकी जीवना ॥ वेगीं माझ्या मना पालटावें ।ध्रु.॥ मिथ्या शब्दज्ञानें तुज अंतरलों ॥ संदेहीं पडलों मीपणाच्या ॥ १ ॥ सदा खळ खळ निर्गुणाची घडे ॥ सगुण नातुडे ज्ञान गर्वे ॥२॥ रामदास ह्मणे ऐसा मी पतित ॥ मीपणें अनंत आतुडेना ॥ ३ ॥ ॥ श्रीराम ॥

अभंग ५०४

पतित पावना जानकी जीवना ॥ वेगीं माझ्या मना पालटावें ॥ ध्रु. ॥ मन हें चंचळ न राहे निश्चळ ॥ निरूपणीं पळ स्थिरावेना ॥ १ ॥ सांडुनियां ध्यान विषयचिंतन ॥ करीतसे मन आवरेना ॥२॥ रामदास ह्मणे कथा निरूपणें ॥ मनाचीं लक्षणें जैशीं तैशीं ॥ ३ ॥ श्रीरामचंद्र ॥

अभंग ५०५

पतीतपावना जानकी जीवना॥ वेगीं माझ्या मना पालटावें॥ ध्रु.॥संसा रावे संगें दुःखी फार झालों॥ ह्मणूनियां आलों शरण तुज॥१॥याला- गीं राघवा भक्तां उद्धरावें॥ आपुलें राखावें नाम देवा॥२॥रामदास ह्मणे लाज तुझी तुज॥ कोण पुसे मज अनाथासी॥३॥ ॥श्रीराम

अभंग ५०६

देवा मज आतां वाटे तुझी चिंता॥ पवाडे वर्णितां हांसतील॥१॥नस- ता लौकीक नामा ऐशी क्रिया॥ मग हांसावया काय उणें॥२॥मेहूणा मेंगळ हांसतील तुज॥ ह्मणूनियां मज लाज वाटे॥३॥ रामदास ह्म- णे नाम जड झालें॥ऐसें काय केलें देवराया॥४॥ ॥श्रीरामचंद्रम्

अभंग ५०७

गणिकेनें देवा काय भजन केलें॥ संकेतें घेतलें नाम तूझें॥१॥एका नामा साठीं विमान उतरावें॥आह्मां न पावावें अनाथासी॥२॥का- य त्या नामाची थिरी गेली आतां॥ सांग बा रघूनाथा रामराया॥३ तेव्हां होतें तुह्मां दीन नाथपण॥ आतां उद्यापन काय केलें॥४॥ रामदास ह्मणे न बोलें पुढती॥ येईं बा रघुपती वेगीं आतां॥५॥

अभंग ५०८

मी खरा पतित तूं खरा पावन॥ आतां अनुमान करूं नको॥१॥आ- तां कांहीं मज माझी चिंता नसे॥तुझें नाम कैसें वांचवील॥२॥ स- मर्थे घेतला नामासाठीं भार॥ मज उपकार कासयाचा॥३॥रामदा- स ह्मणे तुझें तूज उणें॥सोयरे पीसूण हांसतील॥४॥ ॥७॥श्री

अभंग ५०९

माझें सर्व जावो तुझें नाम राहो॥ हाचि माझा भावो अंतरींचा॥१ पतित जाईल नाम हें जाईल॥मग कोण राहील तुजपाशीं॥२॥ह्म- णूनियां देवा भक्तां उद्धरावें॥ आपुलें राखावें नाम देवा॥३॥रामदा- स ह्मणे देवा तुझी आण॥ ब्रीदासाठीं प्राण देणें लागे॥४॥ श्रीः

अभंग ५१०

राम माझी माय कधीं भेटईल॥ वोरस देईल आलिंगनें॥१॥संसा- राचें दुःख दाटलें मानसीं॥तें मी तुजपाशीं सांगईन॥२॥उतावेळ

चित्त उभारूनी बाहे ॥ रामदास पाहे वाट तूझी ॥ ३॥ ॥श्रीशांबंदे॥ ७॥

अभंग ५११.

कांवो राम माये दुरी धरियेलें॥कठीण कैसें झालें चित्त तुझें ॥ १॥ देऊनि आलिंगन प्रीति पडीभरें॥ मुख पीतांबरें पुसशील॥ २॥ घेऊनि कडीये धरूनी हनुवटी॥ कई गुज गोष्टी सांगशील॥ ३॥ रामदास ह्मणे केव्हां संबोखिशी॥ प्रेमें पान्हा देशी जननीचे॥ ४॥

अभंग ५१२.

तुकाई यमाई नमूं चंडाबाई॥ जाखाई जोखाई सटवाई ते॥ १॥ सटवाई जगदंबा आदिशक्ती अंबा॥ तुह्मी त्या स्वयंभा दाखवावें॥ २॥ दाखवावें तुह्मीं सर्वां पैलीकडे॥ देखतांची घडे मोक्षपद॥ ३॥ मोक्षपद घडे मोक्षासी पाहातां॥ तद्रूपचि होतां दास ह्मणे॥ ४॥ श्री राम॥

अभंग ५१३.

सूर्यनारायणा देवा नमस्कार॥ तुवां निराकार दाखवावें॥ १॥ दाखवूनि द्यावें मज निववावें॥ चंद्रा तुज भावें प्रार्थीतसें॥ २॥ प्रार्थीतसें मही आणि अंतरीक्षा॥ तुह्मी त्या अलक्षा लक्षवावें॥ ३॥ लक्षवावें मज आपो नारायणें॥ ब्रह्मप्राप्ती जेणें तें करावें॥ ४॥ करावें सनाथ अग्निप्रभंजनें॥ नक्षत्रीं वरुणें दास ह्मणे॥ ५॥

अभंग ५१४.

नमो रामकृष्णा नमो नारायणा॥ तुह्मीं त्या निर्गुणा दाखवावें॥ १॥ दाखवावें नीज स्वरूप आपुलें॥ दिसेनासें झालें काय करूं॥ २॥ काय करूं आतां देवा नरहरी॥ पंढरि माझारी पांडुरंगा॥ ३॥ पांडुरंगा देवा अगा महादेवा॥ मज द्यावा ठावा परब्रह्मीं॥ ४॥ ब्रह्मीं ब्रह्मरूपतें मज करावें॥ रामदास भावें प्रार्थीतसे॥ ५॥

अभंग ५१५

तुह्मी सर्व देव मिळूनी पावावें॥ वेगीं मज न्यावें परब्रह्मीं॥ १॥ परब्रह्मीं न्यावें संत महानुभवीं॥ मज या वैभवीं चाड नाहीं॥ २॥ चाड नाहीं एका निर्गुणावांचूनी॥ माझे ध्यानीं मनीं निरंजन॥ ३॥ निरंजन माझा मज भेटवावा॥ तेणें होय जीवा समाधान॥ ४॥ समाधान माझें

पतीतपावना जानकी जीवना॥ वेगीं माझ्या मना पालटावें॥ ध्रु०॥संसा
राचे संगें दुःखी फार झालों॥ ह्मणूनियां आलों शरण तुज॥१॥याला-
गीं राघवा भक्तां उद्धरावें॥ आपुलें राखावें नाम देवा॥२॥रामदास
ह्मणे लाज तुझी तुज॥ कोण पुसे मज अनाथासी॥३॥ ॥श्रीराम

अभंग ५०६

देवा मज आतां वाटे तुझी चिंता॥ पवाडे वर्णितां हांसतील॥१॥नस-
ता लोकीक नामा ऐशी क्रिया॥ मग हांसावया काय उणें॥२॥मेहूणा
मंगळ हांसतील तुज॥ ह्मणूनियां मज लाज वाटे॥३॥रामदास ह्म-
णे नाम जड झालें॥ ऐसें काय केलें देव राया॥४॥ ॥श्रीरामचंद्रम्

अभंग ५०७

गणिकेनें देवा काय भजन केलें॥ संकेतें घेतलें नाम तूझें॥१॥एका
नामासाठीं विमान उतरावें॥ आह्मां न पावावें अनाथासी॥२॥का-
य त्या नामाची विरी गेली आतां॥ सांग बा रघूनाथा राम राया॥३
तेव्हां होतें तुह्मां दीन नाथपण॥ आतां उद्यापन काय केलें॥४॥
रामदास ह्मणे न बोलें पुढती॥ येई बा रघुपती वेगीं आतां॥५॥

अभंग ५०८

मी खरा पतित तूं खरा पावन॥ आतां अनुमान करूं नको॥१॥आ-
तां कांहीं मज माझी चिंता नसे॥ तुझें नाम कैसें वांचवील॥२॥ स-
मर्थें घेतला नामासाठीं भार॥ मज उपकार कासयाचा॥३॥रामदा-
स ह्मणे तुझें तूज उणें॥ सोयरे पीसूण हांसतील॥४॥ ॥छ॥श्री

अभंग ५०९

माझें सर्व जावो तुझें नाम राहो॥ हाचि माझा भावो अंतरींचा॥१
पतित जाईल नाम हें जाईल॥ मग कोण राहील तुजपाशीं॥२॥ह्म-
णूनियां देवा भक्तां उद्धरावें॥ आपुलें राखावें नाम देवा॥३॥रामदा-
स ह्मणे देवा तुझी आण॥ ब्रीदासाठीं प्राण देणें लागे॥४॥ श्री:

अभंग ५१०

राम माझी माय कधीं भेटईल॥ वोरस देईल आलिंगनें॥१॥संसा-
राचें दुःख दाटलें मानसीं॥ तें मी तुजपाशीं सांगईन॥२॥उतावेळ

चित्त उभारूनी बाहे ॥ रामदास पाहे वाट तूझी ॥ ३ ॥ ॥श्रीसांबदे॥ ७॥

अभंग ५११.

कांवो राम माये दुरी धरियेलें॥कठीण कैसें झालें चित्त तुझें ॥ १ ॥ देऊनि आलिंगन प्रीति पडीभरें ॥ मुख पीतांबरें पुसशील ॥ २ ॥ घेऊनि कडीये धरुनी हनुवटी ॥ कई गुज गोष्टी सांगशील ॥ ३ ॥ रामदास ह्मणे केव्हां संबोखिशी ॥ प्रेमें पान्हा देशी जननीये ॥ ४ ॥

अभंग ५१२.

तुकाई यमाई नमूं चंडाबाई ॥ जाखाई जोखाई सटवाई ते ॥ १ ॥ सटवाई जगदंबा आदिशक्ती अंबा ॥ तुह्मी त्या स्वयंभा दाखवावें ॥ २ ॥ दाखवावें तुह्मीं सर्वां पैलीकडे ॥ देखतांची घडे मोक्षपद ॥ ३ ॥ मोक्षपद घडे मोक्षासी पाहातां ॥ तद्रूपचि होतां दास ह्मणे ॥ ४ ॥ श्री राम ॥

अभंग ५१३.

सूर्यनारायणा देवा नमस्कार ॥ तुवां निराकार दाखवावें ॥ १ ॥ दाखवूनि द्यावें मज निववावें ॥ चंद्रा तुज भावें प्रार्थीतसें ॥ २ ॥ प्रार्थीतसें मही आणि अंतरीक्षा ॥ तुह्मी त्या अलक्षा लक्षवावें ॥ ३ ॥ लक्षवावें मज आपो नारायणें ॥ ब्रह्मप्राप्ती जेणें तें करावें ॥ ४ ॥ करावें सनाथ अग्निप्रभंजनें ॥ नक्षत्रीं वरुणें दास ह्मणे ॥ ५ ॥

अभंग ५१४.

नमो रामकृष्णा नमो नारायणा ॥ तुह्मीं त्या निर्गुणा दाखवावें ॥ १ ॥ दाखवावें नीज स्वरूप आपुलें ॥ दिसेनासें झालें काय करूं ॥ २ ॥ काय करूं आतां देवा नरहरी ॥ पंढरि माझारी पांडुरंगा ॥ ३ ॥ पांडुरंगा देवा अगा महादेवा ॥ मज द्यावा ठेवा परब्रह्मीं ॥ ४ ॥ ब्रह्मीं ब्रह्मरूपतें मज करावें ॥ रामदास भावें प्रार्थीतसे ॥ ५ ॥

अभंग ५१५

तुह्मी सर्व देव मिळूनी पावावें ॥ वेगीं मज न्यावें परब्रह्मीं ॥ १ ॥ परब्रह्मीं न्यावें संत महानुभवीं ॥ मज या वैभवीं चाड नाहीं ॥ २ ॥ चाड नाहीं एका निर्गुणावांचूनी ॥ माझे ध्यानीं मनीं निरंजन ॥ ३ ॥ निरंजन माझा मज भेटवावा ॥ तेणें होय जीवा समाधान ॥ ४ ॥ समाधान माझें

करा गा सर्व हो॥ तुह्मांसि देव हो विसरेना॥ ५॥ विसरेना देही चाल-
तों तों वरी॥ बाह्य अभ्यंतरीं दास ह्मणे॥ ६॥ ॥श्रीशांवंदे॥ ७॥॥

अभंग ५१६

तूं काय झालासी अगा निरंजना॥ आह्मां भक्तजनां सांभाळावें॥ १॥ सां
भाळावें सदा सबाह्य अंतरीं॥ आह्मां क्षणभरी सोडूं नका॥ २॥ सोडूं
नको वांयां गुप्त कां झालासी॥ देवा देखीलासी संत संगें॥ ३॥ संत संगें
गुप्त होऊनि पाहीलें॥ संगत्यागें झालें दरशन॥ ४॥ दरशन झालें तेचि-
ते जाणती॥ नसूनि असती कल्पकोडी॥ ५॥ कल्प कोडी जोडी झाली नि-
र्गुणाची॥ दास ह्मणे कैंची देहबुद्धी॥ ६॥

अभंग ५१७

देवेंवीण आतां मज कंठवेना॥ कृपाळू तो नानाठायीं वसे॥ १॥ नाना
ठायीं देव असे जेथें तेथें॥ तयावीण रीतें स्थळ नाहीं॥ २॥ स्थळ ना-
हीं रीतें ब्रह्म तें पुरतें॥ जेथें जावें तेथें मागें पुढें॥ ३॥ मागें पुढें ब्रह्म
सर्वत्र व्यापक॥ दासतो निःशंक मागें पुढें॥ ४॥

अभंग ५१८

निष्ठुर झालासी कांरे देवराया॥ मनांतील माया टाकियेली॥ १॥ टाकि-
येली माया झालासी कठीण॥ तेणें बहूशीण झाला मज॥ २॥ झाला
मज शीण आत्यंतिक फार॥ दुःखाचे डोंगर कोसळले॥ ३॥ कोसळलें
दुःख त्वांहीं वोसंडीलें॥ आणूनि सांडीलें वनांतरीं॥ ४॥ वनांतरीं नाहीं
कोणाचा आधार॥ त्वांहीं निराधार केलें देवा॥ ५॥ केलें देवा मज वि-
देशीं परदेशी॥ तेथें म्यां कोणासी पाचारावें॥ ६॥ पाचारावें कोणा सां-
भाळील कोण॥ हिंडे वण वण वनांतरीं॥ ७॥ वनांतरीं हिंडे कोणी ना-
हीं सखा॥ झालाशी पारिखा तूंही देवा॥ ८॥ तूंही देवा नको सोडूं कृ-
ळ वळा॥ भक्तांच्या स्नेहाळा माय बापा॥ ९॥ माय बापा दूरी धरूं नको आ-
ह्मां॥ तुवां शिवरामा उद्धरावें॥ १०॥

अभंग ५१९

देवा तूं समर्थ तुज येणें जाणें॥ नव्हे श्लाघ्यवाणें सर्वथाही॥ १॥ सर्वथा-
ही श्लाघ्य दुःख आणि शोक॥ उणे पुरे लोक बोलताती॥ २॥ बोलताति

जैसें सर्वहि सांडावें॥ निश्चळचि व्हावें दास ह्मणे॥ ३॥ ॥श्रीशंवंदे॥

अभंग ५२०

उदारांच्या राण्या भक्तांच्या मंडणा॥ माझ्या अवगुणा पालटावें॥१॥ आतां मज ऐसें करीबा राघवा॥ देई तुझी सेवा हेंचि सार॥ २॥ सर्व काळ ध्यान तुझेंचि करीन॥ ऐसें माझें मन करी देवा॥ ३॥ परस्त्रीकांचनीं निर्मळ वासना॥ तुझीया भजना सावधान॥४॥ मज अभाविका भावार्थ लावावा॥ विकल्प त्यागावा अंतरींचा॥५॥ माझें उणें पुरें रामा सांभाळावें॥ सनाथ करावें दास ह्मणे॥६॥

अभंग ५२१

ब्रीद आपुलें राखावें॥ आह्मां भक्तां सांभाळावें॥ १॥ बहू नाहीं वाडाचार॥ आतां एकचि निर्धार॥२॥ येथें नाहीं कांहीं व्यस्त॥ आतां बोलतों नेमस्त॥३॥ रामदास ह्मणे एक॥ आतां बोलतों नेमक॥ ४॥

अभंग ५२२

जो का भगवंताचा दास॥ तेणें असावें उदास॥ १ काय देतिल तेंची घ्यावें॥ कोणा कांहीं न मागावें॥२॥ आशा कोणाची न करावी॥ बुद्धि भगवंतीं लावावी॥३॥ सदा श्रवण मननें॥ आणि इंद्रिय दमनें॥ ४॥ नाना परी बोधुनी जीवा॥ आपुला परमार्थ साधावा॥५॥ रामदासीं पूर्ण कामें॥ बुद्धि दिली हे श्रीरामें॥ ६॥

अभंग ५२३

नको ओळखीचे जन॥ अंगीं जडे अभिमान॥१॥ आतां तेथें जावें मना॥ जेथें कोणी ओळखीना॥२॥ लोक ह्मणती कोण काय॥ पुसतांही सांगूं नये॥३॥ रामदास ह्मणे पाहीं॥ तेथें कांहीं चिंता नाहीं॥४॥

अभंग ५२४.

बोलवेना तें बोलावें॥ चालवेना तेथें जावें॥ १॥ नवल स्वरूपाच्या योगें॥ जीवपणाचे वियोगें॥२॥ वाट नाहीं तेथें जावें॥ जाणवेना तें जाणावें॥३ नसूनियां भेटी घ्यावी॥ तुटी असोनी पाडावी॥४॥ रामदासीं दृढ बुद्धि॥ होतां सहज समाधी॥५॥

अभंग ५२५

पांचा मध्यें जें पहिलें॥ पाहतां तेंसेंची वहिलें॥१॥ तीन अक्षरीं उच्चार

त्यासी माझा नमस्कार ॥ २॥सानाजणांचे शेवटीं ॥ आवां करितां होते भे-
टी॥३॥रामीं राम दास ह्मणे ॥ नवां माजी पहिल्या गुणें ॥ ४॥ ॥श्रीराम्

अभंग ५२६.

पहिला गूण दुसरा पक्ष॥ तेणें लक्षावा अलक्ष॥ १॥देव जवळी चुकला
भक्त भेदें भांबावला॥२॥पुढें सांपडतां धन॥ वांयां करावें साधन॥ ३॥
रामदास ह्मणे सार॥ तेथें पाहिजे विचार॥४॥

अभंग ५२७ विवेक.

कापूर राहीना रक्षणा वांचूनी॥ जाय तत्क्षणीं निघोनीयां ॥ १॥ निघो
नियां जाय पारा एकसरा॥ तैसें ज्ञान नरां पासूनियां ॥२॥ पासुनीयां जा-
य ज्ञान हें तात्काळ॥ जंव नाहीं बळ विवेकाचें ॥३॥ विवेकाचें बळ पा-
हिजे प्रबळ॥ तरीच निवळ वृत्ति होय॥ ४॥ वृत्ति होय स्थिर श्रवण म-
ननें॥ राघोबाचे ध्यानें दास ह्मणे ॥ ५॥

अभंग ५२८.

ज्याचेनी जितोसी त्यासी चुकलासी॥ व्यर्थचि झालासी भूमीभार॥१॥
भूमिभार जिणें तुझें गुरूवीण॥ वचन प्रमाण जाण बाप्पा॥२॥ जाण
बाप्पा गुरुवीण गती नाहीं॥ पडशि प्रवाहीं मायाजाळीं॥३॥ मायाजा-
ळीं बांयां गुंतलाशीं मूढा॥ जन्मवरी ओढा तडातोडी॥४॥ कांहीं तडा-
तोडी कांहीं देव जोडी॥ आयुष्याची घडी ऐशी वेंचीं॥ ५॥ ऐशि वेंचीं
बापा आपुली वयसा॥ दास ह्मणे ऐसा काळ घालीं॥६॥ ॥श्रीमद्रघुवी०

अभंग ५२९

वृद्ध ते ह्मणती संसार करावा॥ जना हातीं घ्यावा ह्मणुनी बरें॥ १॥ ह्मण
तानि बरें जन ते कोणाला॥ बुडविती त्याला ऐशा बोधीं॥२॥ वैश्वदेव
दान अतिथीतें घडे॥ टाकि एकीकडे केले दोष॥३॥ मूर्खतो ह्मणावा को-
यजी वाल्मीक॥ टाकितां सकळिक मुक्त जाहला॥४॥ रामदास ह्मणे
कथिलें जें वेदीं॥ तयामात्र वंदीं इतर थोर॥५॥

अभंग ५३०

सर्वस्वें बुडत ऐशी तो मातोक्ती॥ न धरावी चित्तीं साधकानीं॥१॥ भर-
त तो मूर्ख होता काय सांग॥मातेचाहीत्याग केला जेणें॥२॥ पित्यातेंत्या-

गीलें दैत्येंद्र प्रल्हादें॥ कां त्याशीं गोविंदें स्नेह केला॥ ३॥ दैत्यें बिभीषणें टाकियेला बंधु॥ रामासि संबंधु जोडीयेला॥ ४॥ रामदास ह्मणे शक्र होता गुरू॥ परंतु दातारू धन्य बळी॥ ५॥

अभंग ५३१

संसारी न होता काय तो जनक॥ ह्मणती विवेक न करितां॥ १॥ सत्य युग आणि आयुष्य भरवसा॥ याज्ञवल्क्या ऐसा उपदेशिता॥ २॥ ऋषीश्वर नित्य येती जाती घरा॥ तेणें वनांतरा कां जावें हो॥ ३॥ ऐशी तुह्मां काय असे अनुकूळता॥ मूर्ख नाशाथितां कां करितां॥ ४॥ रामदास ह्मणे कलियुगीं हेंची॥ वाट साधनाची बरी सोपी॥ ५॥ ॥श्रीरामचंद्र

अभंग ५३२

मुनीश्वरा ऐसे नकरा नियम॥ जनकाचे सम कां करारे॥ १॥ ज्या गोत्रींचे तुह्मीं तयां ऋषीश्वरीं॥ केलें तैसें करी आचरण॥ २॥ प्रथम साधक लक्षणें इतुकीं॥ पुढें आतां आकी सिद्ध चिन्ह॥ ३॥ सांगूनि लक्षणें कथीन आचरणें॥ पूर्णाशीर्जी विघ्नें नीहीं सांगूं॥ ४॥ रामदास ह्मणे साधन जें केलें पुढील चुकविले जन्मफेरे॥ ५॥

अभंग ५३३.

ह्मवया तो योगी कैसा अधिकार॥ तयाला साचार प्राप्ती होय॥ १॥ पाहिजे अनुताप तापलों मी फार॥ विश्रांतीसी थार नाहीं नाहीं॥ २॥ नरदेहीं जन्मूनि विषयीक झालों॥ स्वार्थासि चुकलों हेंची शोधी॥ ३॥ ऐसा अनुताप नित्य तो वाहतां॥ वैराग्य ये हाता त्या प्राण्यांच्या॥ ४॥ रामदास ह्मणे त्रिविध वैराग्य॥ भोगूनि आरोग्य केलें देहा॥ ५॥ ॥

अभंग ५३४॥ त्रिविधवैराग्य.

सात्विक राजस तामस त्रिविध॥ वैराग्याचे भेद योगी वदती॥ १॥ देवीं मत्त करी मन धरणी साचे॥ टाकी ब्राह्मणाचे नेम धर्म॥ २॥ होऊनि गोसावी लाविती कौपीन॥ दया क्षमा ज्ञान हीन राख॥ ३॥ मठ ते बांधूनी व्यवहार करिती॥ कल्पीं त्यां श्रीपती न भेटेल॥ ४॥ रामदास म्हणे हे तामस योगी॥ रोरवाचे भोगी केलें देवें॥ ५॥

अभंग ५३५.

करूनी कीर्तन योग्यता मिरवणें॥ देशोदेशीं जाणें द्रव्या साठीं॥ १॥ द्रव्य

येतां पुढें प्रेमानें कीर्तन ॥ सुचवितों मान धन इच्छा ॥ २ ॥ राजा देऊं जातां देऊळ बांधणें ॥ येवढी या धनें काय होतें ॥ ३ ॥ दात्यानीं त्रासावें सर्वांनीं हांसावें ॥ त्या मानवा पावे देव कैसा ॥ ४ ॥ रामदास ह्मणे देव तो समीप ॥ गांठीं ऐसें पाप जोडा परी ॥ ५ ॥

अभंग ५३६

देउळाचे मिसें द्रव्य तें जोडावें ॥ गांठीचें मोडावें पुण्यधन ॥ १ ॥ येरवीं तें काय न घडे प्राण्याला ॥ लय करण्याला आग लागो ॥ २ ॥ राजा ज्ञें हें वाचे कवन करावें ॥ धन्य ह्मणवावें लोका हातीं ॥ ३ ॥ राजसां तामसां राघवाची भेटी ॥ गेल्या जन्मकोटी तरी नाहीं ॥ ४ ॥ रामदास ह्मणे करितों निवाड ॥ सोडवितों खोड मना तुझी ॥ ५ ॥

अभंग ५३७

ऐकावीं लक्षणें विरक्तांचीं शुद्ध ॥ टाकियेला क्रोध जेणें सर्व ॥ १ ॥ स्तुती आणि निंदा करी जो श्रवण ॥ परी तेथें मन नाहीं ज्याचें ॥ २ ॥ टाकावें तें काय धरावें श्रवणांत ॥ वैराग्याची मात बहुविधा ॥ ३ ॥ भार्याहीन विप्र होऊनि संन्यासी ॥ टाकुनी अन्यासी मुक्त व्हावें ॥ ४ ॥ रामदास ह्मणे शास्त्रार्थकीं ज्ञान ॥ केवीं तें साधन ऐकें मना ॥ ५ ॥ ॥ श्रीशंकरम् ॥

अभंग ५३८.

पश्चात्ताप झाला संसार करितां ॥ अथवा देखतां पर दुःख ॥ १ ॥ तेव्हां पूर्वी तुज जनोक्ती कथिल्या ॥ पाहिजे सोशिल्या त्या आधीं बा ॥ २ ॥ कित्येकांसी बोध तयाचाही होतो ॥ संसारीं पडतो मागुतेनी ॥ ३ ॥ नाहींतरी मग राजस तामसी ॥ वैराग्याची फांशी गळां पडे ॥ ४ ॥ रामदास ह्मणे भार्यासह जो कीं ॥ वैराग्य सात्विकी तोची धन्य ॥ ५ ॥ श्रीराम ॥ ७ ॥

अभंग ५३९

समर्थ सांप्रदायी गृहस्थांचे नित्य नेम.

संसार करावा ऐशा त्या रीतीनें ॥ मुक्ती होय तेणें करूनियां ॥ १ ॥ जन्मभूमिकेसी तीर्थी तो अथवा ॥ योग्य ठाव घ्यावा हितोपाधी ॥ २ ॥ नदीतर रम्य रम्य तरुवर ॥ ऐसें तें सुंदर स्थळ घ्यावें ॥ ३ ॥ संसारीं बुडतों उच्चारू अनुदिनीं ॥ उदास मानुनी राहावें हो ॥ ४ ॥ रामदास ह्मणे संसारीं

मुक्ती॥ सांगूं तुजप्रती ऐकतेंरे॥५॥

अभंग ५४०

गुरूसी शरण जावें जिवें भावें॥ वेदांत ऐकावे तन्मुखानें॥१॥ याव-त्काल झाली नाहीं ते पूर्णता॥ तंववरी अनंता आर्जवें हो॥२॥ साधक आणि सिद्ध पूर्ण तो तीसरा॥ लक्षणें अवधारा त्यांचीं मनीं॥३॥ जनोक्ती साहूनी साधनीं लुब्धला॥ साधक तो झाला योगा पेसी॥४॥ रामदास ह्मणे सिद्धांचीं लक्षणें॥ ऐकतांची ध्यान लागो ध्यासा ५

अभंग ५४१

न ह्मावें संन्यासी बाह्यवेषधारी॥ भार्या असूनी करी भिक्षधर्म॥१॥ विष्ठामूत्र करूनी क्षाळी हस्तपाद॥ मुखवाचा शोध गंगानदीं॥२॥ घटिका एकरात्र राहो नयावरी॥ ऐसें नित्य करी नेमालागीं॥३॥ घालूनी आसन बरवें बैसावें॥ स्तवन करावें जान्हवी. वें॥४॥ रामदास ह्मणे अजपा संकल्प॥ करानाशी पाप केलें तुमचें॥५॥

अभंग ५४२

योगाभ्यास मग यथाशक्त्या करी॥ तुटे कर्म दोरी ज्यासेवनें॥१॥ इडा-मार्गीं वायू यथाशक्त्या ओढी॥ दडपावा गाढी तो कुंभक॥२॥ पिंगळे-च्या मार्गें सांडावा निश्वास॥ सुषुम्ना वेळनाश होय जात॥३॥ पिंगळें करावें युक्तीनें पूरक॥ होईल कुंभक तितुका कीजे॥४॥ रामदास ह्मणे करावे रेचक॥ जेणें झाला एक प्राणायाम॥५॥ ॥

अभंग ५४३

ऐसें चढवितां चढे शब्द जेव्हां॥ तुटे सर्व तेव्हां कर्मबंध॥१॥ करावें नेंस्नान वेदोक्त मंत्रानें॥ त्रिपुंड्र धारण अष्ट स्थानीं॥२॥ भूशुद्धि भूतशुद्धि मातृकेचें न्यास॥ आरंभ संध्येस मग कीजे॥३॥ शतत्रय जप गायत्री-चा कीजे॥ सहस्रजपीजे गुरूमंत्र॥४॥ रामदास ह्मणे यथाशक्तिमती॥ पूजावा श्रीपती मनीं मूर्ती॥५॥

अभंग ५४४

करूनी पूजन वाचावें पुराण॥ श्रेष्ठ रामायण भागवत॥१॥ स्तोत्रपाठ कीजे भिक्षेला मागतां॥ श्रीय तो अनंता येणें नामें॥२॥ आरंभ भिक्षेचा

प्रहराचे वरी॥ मागावी घटिका चारी ग्रामा माजी॥३॥ आणूनितें अन्न भार्येसीं अर्पावें॥ माध्यान्हिका जावें तीर्था वरी॥४॥ रामदास म्हणे माध्यान्हाचा विधि॥ आचरितां सिद्धि होय प्राण्या॥५॥ ॥श्रीरामचंद्रनं०

अभंग ५४५

जाऊनियां तीर्थी स्नानासी करावें॥ त्रिपुंड्र लावावें ह्यारावतिनें॥१॥ आसन मृगचर्म पात्र तो भोंपळा॥ योगियांची कळा ऐशी धरिजे॥२॥ माध्यान्ह संध्या सूर्य उपस्थान॥ झाल्या ब्रह्मयज्ञ मग कीजे॥३॥ प्रतिक लक्षावा निर्मळ आकाशीं॥ एक्षीं गभस्तीसी करूनियां॥४॥ रामदास चिन्हें सांगे पुरुषांची॥ अवधी काळाची समजे जेणें॥५॥ श्रीरघुवीर.

अभंग ५४६

षण्मासा मरण काळा तो पुरुष॥ होय देख त्यास निश्चयानें॥१॥ नाना वर्ण भासे उद्वेग होईल॥ पिवळा रोगील भय लाली॥२॥ लक्षण भुजहीन धर्मी चाड नसे॥ थोडकें आयुष्य राहिलें हो॥३॥ वाम भुज हीन स्त्री षण्मासीं ज्ञात॥ शिर हीन होत मरण मासीं॥४॥ रामदास ह्मणे प्रतिक लक्षण॥ पाहूनि अवधान ठेवीं काळा॥५॥

अभंग ५४७

इकडे भार्येनें अन्न शिजवून॥ ठेवावें झांकून पती येतों॥१॥ माध्यान्ह सारूनी आश्रमासी यावें॥ देवासी करावें धूप दीप॥२॥ नैवेद्य दावावा पदार्थ जो केला॥ श्रीवैश्वदेवाला मग कीजे॥३॥ अतिथि पूजावा मास झाल्या ह्यार॥ नाहीं हें उत्तर त्या नकीजे॥४॥ रामदास ह्मणे प्रमाण सूत्राचें॥ घेतलें लोकांचे खंडणार्थ॥५॥

अभंग ५४८

गोग्रासकाढूनी कीजे भागतीन॥अतिथिआपणदोनघ्यावे॥१॥तिसरातोभाग भार्येशींअर्पावा॥अतिथीनर्पावाआर्ततेनें२ग्रासोग्रासीं राममह्मणतजेवावें॥ आंचवूनिघ्यावेंतुळशीदळ॥३॥ भिक्षासरलियास्तोत्रेंजींउरलीं॥पढावीं त्या काळींशांतचित्तें४ रामदासह्मणे बुद्धीचा निश्चय॥यागतींहोयतोचीधन्य॥५॥

अभंग ५४९

करावें श्रवण ऐकावें पुराण॥ शेष घडीतीन दिन राहे तो॥१॥ साळूनीप-

दहस्त संध्या आरंभावी॥ सरस्वती ध्यावी ब्रह्मदेवी॥२॥गभस्ती मंडल ने त्रांनीं लक्षावें॥ मरण पाहावें येणें आपुलें॥३॥ वेतें उणें भासे षण्मासीं मरण॥ तळीं जरी न्यून मास तीन॥४॥ रामदास ह्मणे दक्षिणभागीं उणें॥ दों मासीं मरणें हा नेम हो॥५॥

अभंग ५५०

वामभुज कोरहीन दिसेल जेव्हां॥ एक मासीं तेव्हां मरण हो॥१॥ मध्यें छिद्र देखे उरले दाहा दीन॥ सधूम्र दर्शन उरले पांच॥२॥ ज्वाला निघे ऐसा गभस्ती अस्तासी॥ अवधी मरणासीं प्रहर आठ॥३॥ हृिरात गायत्री नियमें पढावी॥ मग ते ह्मणावी रामरक्षा॥४॥ रामदासह्मणे सायंकाळ कर्म॥ अलिप्त अति वर्म तेथील हो॥५॥

अभंग ५५१.

घेउनीयां वीणा बांधूनि घुंगरू॥ तल्लीन वीस्मर कीजे देहा॥१॥ यामार्ध देवास नृत्यें आळवावें॥ घुंगरू सोडावें बैसूनियां॥२॥ अभंग दोहरे ध्रुपद पद आर्या॥ प्रार्थावें गरूवर्या ऐशा नेमें॥३॥ एक प्रहर ऐसा झाल्या शेजारती॥ करूनी श्रीपती निजवावें॥४॥ रामदास ह्मणे कुशासनावरी॥ शय्याते त्यावरी करुनी निजे॥५॥

अभंग ५५२.

शय्या दोन कीजे न करावी एक॥ काय हा विवेक जरी पुसशी॥१॥ यासाठीं मज आहे आधार बळकट॥ मनीं धरी वाट मी जें बोलें॥२॥ अर्धरात्रीं रती भार्येशीं करावी॥ आपुली सेवावी शय्या पुन्हां॥३॥ न दुसरे पुन्हां रतीलागीं कीजे॥ न तेथें होइजे आसक्त त्या॥४॥ रामदास ह्मणे आसन वसन॥ आजपकारण ठेऊनि निजे॥५॥ श्रीराम्

अभंग ५५३.

पुसे मन स्वामी भार्या पुत्रवती॥ त्यावी वनाप्रती कां सांगाती॥१॥ मनाची पूर्णोक्ती ऐकूनी बरवी॥ अपुत्रिका त्यावी ऐसें सांगे॥२॥ संसार भार्या न त्या संसारीं मुक्ती॥ नव्हे प्राण्यां प्रती दास होतां॥३॥ ऐसा जो संसारी ह्मणों तया धन्य॥ चांडाळ तो अन्य संसारिक॥४॥ रामदास ह्मणे त्या लागलें पिसें॥ त्याचा लेख दिसे आह्मां लागीं॥५॥

अभंग ५५४

अतिथी यम नियम त्या संसारीं न जोडे ॥ तो मागुता पडे दुष्ट नर्कीं ॥१॥
कापूनियां गळे वैश्वदेव केला ॥ कायविश्वंभराला डोळे नाहीं ॥ २ ॥
पराच्या चित्तांत निंदा खोंचविल्या ॥ कपिला मारिल्या तीन शत ॥ ३ ॥
कुटाळी करीत अनृत वदत ॥ इतुकें पडत नित्य गांठीं ॥ ४ ॥ रामदास ह्म-
णे कलियुगीं संसारीं ॥ तयांचे पदरीं ठेवणें हें ॥ ५ ॥

अभंग ५५५

असो त्या दुष्टांशीं कांय आह्मां काम ॥ जोडावा श्रीराम हेंचि आतां ॥ १ ॥
पश्चात्ताप झाला त्या समयीं पुत्र ॥ असल्या सर्वत्र त्यासी द्यीजे ॥ २ ॥ म-
ग तें एकाकीं अरण्य सेवावें ॥ नसलिया न्यावें भार्येलागीं ॥ ३ ॥ दैवयो-
गें वनीं प्रसूत जरी झाली ॥ करावी हवाली बंधूच्या ते ॥ ४ ॥ उभयपक्षीं
जरी नसलिया कोणी ॥ टेवावे ते वनीं दास ह्मणे ॥ ५ ॥ ॥ श्रीशंकरम् ॥

ब्राह्मण आचारभ्रष्ट झाले त्यांचें खंडन.

अभंग ५५६

कशी तुह्मा लज्जा या सेवेन येते ॥ लुब्ध केलीं चित्तें चाकरीतें ॥ १ ॥
ब्राह्मणांचा जन्म सर्वांचा तो गुरू ॥ ते तुह्मी चाकरू शूद्रांचेरे ॥ २ ॥ अति-
नीच अविंध माहार चांभार ॥ त्याचे ते चाकर झालां तुह्मी ॥ ३ ॥ कचि-
त्‌ कोपें तेणें उद्धरावी आई ॥ त्याची ते बढाई तुह्मां वाटे ॥ ४ ॥ रामदास
ह्मणे समजा अवघड ॥ जनोक्ती निवाड ह्मणुनी करी ॥ ५ ॥ श्रीशंकरं

अभंग ५५७

अन्नवस्त्रदाता आमुचा धर्मात्मा ॥ या सेवनीं आह्मां तुल्य देवा ॥ १ ॥
देवा तीर्था जातां पायां ते पडती ॥ लाजनाहीं चित्तीं त्या राजाला ॥ २ ॥
नीचजाती तुह्मी पायांहो पडतां ॥ लवकर जोडितां नरका लागीं ॥ ३ ॥ ॥
आपुला तो धर्म त्या दुष्टीं टाकिला ॥ तुम्हींही आपुला कां टाकीतां ॥ ४ ॥
रामदास ह्मणे राहा तुह्मि सूखी ॥ आह्मांसी कां दुःखी करितां हो ॥ ५ ॥

अभंग ५५८.

विरक्तांस उपदेशः

करूं नये कदा संग्रहो धातूंचा ॥ वस्त्र आणि अन्नाचा तोही नको ॥ १ ॥

लोभाचा विटाळ सर्वदां धरावा॥ विधि आचरावा सांगीतला॥२॥संसा-
रजे सार ह्मणतील जन॥ तयांचें दर्शनही न कीजे॥३॥पूर्णाचीं कथिलीं
अशेष लक्षणें॥ आड येती विघ्नें तीं सांगतों॥ ४॥रामदास ह्मणे साध-
क सिद्धांचें ॥लक्षण दोघांचें सांगीजेल॥५॥

अभंग ५५९

आचरण ऐसें आचरितां योगी॥ सिद्धपद भोगी देहीं आपुल्या॥१॥॥
नैराश्य पुरुष लोकांत देखून॥ करिती सन्मान एक स्तविती॥२॥घेती
उपदेश करिती सन्मान॥ लुब्धलें मग मन त्या माझारी॥३॥पांचां-
त पहिला ऐसा तो जडला॥ त्या मागें लागला स्पर्श विषय॥ ४ ॥
रामदास ह्मणे पापें रगडिती॥ तिसऱ्याची प्राप्ती झाली तेथें॥ ५ ॥

अभंग ५६०.

आसन वसन धोत्रेंही अर्पिती॥ऐसें तों गोंविती स्पर्श विषय ॥१॥
पक्वान्न मिष्टान्न भोजन करविती॥ सुगंध लेप देती बुका पुष्प॥ २॥
पांचही विषय जडले मागुती॥ उपदेश बहुतीं घेतलासे॥ ३॥वर्षां-
त करवी पादुका पूजन॥ ऐशा मिसें धन जोडी मग॥ ४॥ रामदास ह्म-
णे ज्यां ज्यांनीं वंदिलें॥ त्यां त्यांनीं निंदिलें परि स्फुटेना॥ ५ ॥श्रीराम्॥

अभंग ५६१

पूर्णतेची आशा हे विघ्न जाणावी॥ मग पडे ठायीं पूर्णता त्या॥१॥शि-
ष्य करावया जो किमपि न गुंते॥तयासी अप्राप्त प्राप्त होय॥२॥न बो-
लिलों हें मी आपुल्या मनानें॥ जानकी रमणें बोलविलें॥३॥ या वच-
ना कोणी वाईट मानील॥ नर्कासी जोडील तो चांडाळ॥ ४॥ रामदास
ह्मणे आज्ञा मज देवा॥ करूनियां सेवा घेतलीसे॥५॥ श्रीशंकरम्॥

अभंग ५६२

पूर्ण झाला त्याची लक्षणें.

मुका षंढ पंगू आंधळा बधिरा॥ भिक्षु मुग्ध स्वरा या संयुक्त॥ १॥
हें मिष्ट तें कडू स्वाद जया नाहीं॥ सत्य मित पाहीं वाक् तो मुका॥ २॥
ह्मणावा तो षंढ जयाचें बा मन॥ बाला कीं तरुण सम स्त्री ज्या॥ ३॥
भिक्षार्थ गमना विष्णूचे स्मरणा॥ न जाय वासना इतर काजा॥ ४॥

रामदास ह्मणे हे तिघे कथिले ॥ सांगतां उरले तिघेजण ॥५॥ श्रीशं

अभंग ५६३

पाहे वेष परी न पाहे जो दूर ॥ सोंहव्वा होतो परदृष्टी नाहीं ॥१॥ बहिरा-
तो कठोर निंदा कीं स्तवन ॥ ऐके परी मन तेथें नाहीं ॥२॥ मुग्ध तो विष-
य सामर्थ्य इंद्रियां ॥ स्रुसापरी शाय्या ज्या जनाची ॥३॥ ऐसा नित्य युक्त
योगींद्र जो पूर्ण ॥ तयाचे चरण माझे शिरीं ॥४॥ रामदास ह्मणे या चर-
णांवीण ॥ जरी भेटे तरी जाण आण त्याचीं ॥५॥ ॥ इति रामदासकृत

अभंगसमाप्त.

राम दास ह्मणे हे तिघे कथिले॥ सांगतां उरले तिघेजण ॥५॥ श्रीशं

अभंग ५६३

पाहे वेष परी न पाहे जो दूर॥ सोंहव्वा होतो परदृष्टी नाहीं॥१॥ बहिरा-
तो कठोर निंदा कीं स्तवन॥ ऐके परी मन तेथें नाहीं॥२॥ मुग्ध तो विष-
य सामर्थ्य इंद्रियां॥ स्त्रसापरी शय्या ज्या जनाची॥३॥ ऐसा नित्य युक्त
योगींद्र जो पूर्ण॥ तयाचे चरण माझे शिरीं॥४॥ रामदास ह्मणे या चर-
णांवीण॥ जरी भेटे तरी जाण आण त्याचीं॥५॥ ॥ इति रामदासकृत

अभंगसमाप्त.